

CA FOUNDATION · PAPER 1 · ACCOUNTING

শিক্ষার্থীৰ টোকা

বিষয়ভিত্তিক · অক্টোবৰ 2026 সংস্কৰণ · অসমীয়া

11 অধ্যায় · 33 গোট · 228 বিষয় · 524 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন

ICAI Study Material 2026 July + Scanner Accounting 2026 October V1

এই কিতাপখনে কেনেকৈ কাম কৰে

প্ৰতিটো বিষয়ৰ বাবে প্ৰথমে “প্ৰথমে পঢ়ক” শাৰীত উল্লেখ কৰা Study Material-ৰ অনুচ্ছেদবোৰ পঢ়ক। তাৰ পিছত দক্ষতা-স্তৰবোৰ ক্ৰমে আগবাঢ়ক — প্ৰতিটো স্তৰে জনায় যে পৰীক্ষকে সেই বিষয়ত প্ৰকৃততে কোনটো দক্ষতা ব্যৱহাৰ কৰিছে, আৰু সেই স্তৰত অনুশীলনৰ বাবে Scanner-ৰ নিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্নবোৰ দিয়ে।

সূচীপত্ৰৰ পিছৰ শাখাটো — **এই টোকা কেনেকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব** — প্ৰশ্ন-শাৰী, ICAI-ৰ Manner of Assessment, আৰু দক্ষতা-মিশ্ৰণে আপোনাৰ প্ৰস্তুতিত কি সলনি কৰা উচিত, সেয়া ব্যাখ্যা কৰে। আৰম্ভ কৰাৰ আগতে এবাৰ পঢ়ক।

সূচীপত্ৰ

এই টোকা কেনেকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব.....	9
বিষয়ৰ ক্ৰম — পৰীক্ষাৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ নিৰ্দেশিকা.....	12
অধ্যায় 1: তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework) (গুৰুত্ব: A).....	24
গোট 1.1: Accounting-ৰ অৰ্থ আৰু পৰিসৰ (Meaning and Scope of Accounting) (গুৰুত্ব: B).....	24
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	24
বিষয় 2: Accounting-ৰ অৰ্থ (Meaning of Accounting).....	25
বিষয় 3: সামাজিক বিজ্ঞান হিচাপে Accounting-ৰ ক্ৰমবিকাশ (Evolution of Accounting as a Social Science) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	26
বিষয় 4: Accounting-ৰ উদ্দেশ্য (Objectives of Accounting) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	26
বিষয় 5: Accounting-ৰ কাৰ্য্যৱলী (Functions of Accounting).....	27
বিষয় 6: Book-keeping — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	28
বিষয় 7: Book-Keeping আৰু Accounting-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Book-Keeping and Accounting).....	28
বিষয় 8: Accounting-ৰ উপ-ক্ষেত্ৰসমূহ (Sub-Fields of Accounting).....	29
বিষয় 9: Accounting Information-ৰ ব্যৱহাৰকাৰী (Users of Accounting Information).....	30
বিষয় 10: অন্যান্য শাস্ত্ৰৰ সৈতে Accounting-ৰ সম্পৰ্ক (Relationship of Accounting with other Disciplines) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	31
বিষয় 11: Accounting-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Accounting).....	32
বিষয় 12: সমাজত Accountant-ৰ ভূমিকা (Role of Accountant in the Society).....	33
গোট 1.2: Accounting Concepts, Principles and Conventions (গুৰুত্ব: A).....	33
বিষয় 1: এক সামগ্ৰিক দৃষ্টি (Concepts, Principles and Conventions - An Overview).....	34
গোট 1.3: Capital and Revenue Expenditure and Receipts (গুৰুত্ব: C).....	37
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	37
বিষয় 2: Capital আৰু Revenue Expenditures নিৰ্ধাৰণৰ বিবেচ্য দিশ (Considerations in Determining Capital and Revenue Expenditures).....	37
বিষয় 3: Capital Expenditures and Revenue Expenditures.....	38
বিষয় 4: Capital Receipts and Revenue Receipts.....	40
গোট 1.4: Contingent Assets and Contingent Liabilities (গুৰুত্ব: D).....	42
বিষয় 1: Contingent Asset — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	42
বিষয় 2: Contingent Liabilities.....	43
বিষয় 3: Contingent Liabilities আৰু Liabilities-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Contingent Liabilities and Liabilities).....	44
বিষয় 4: Contingent Liabilities আৰু Provisions-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Contingent Liabilities and Provisions).....	45
গোট 1.5: Accounting Policies (গুৰুত্ব: D).....	47
বিষয় 1: Accounting Policies-ৰ অৰ্থ (Meaning of Accounting Policies).....	47
বিষয় 2: Accounting Policies নিৰ্বাচন (Selection of Accounting Policies).....	48
বিষয় 3: Accounting Policies-ত পৰিৱৰ্তন (Change in Accounting Policies).....	49
গোট 1.6: Measurement Discipline হিচাপে Accounting (Accounting as a Measurement Discipline) (গুৰুত্ব: D).....	50
বিষয় 1: Measurement-ৰ অৰ্থ (Meaning of Measurement) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	50
বিষয় 2: জুখিবলগীয়া Objects বা Events (Objects or Events to be Measured) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	51
বিষয় 3: Measurement-ৰ Standard বা Scale (Standard or Scale of Measurement) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	51
বিষয় 4: Measurement Discipline-ৰ Dimension (Dimension of Measurement Discipline) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	52
বিষয় 5: Measurement Discipline হিচাপে Accounting (Accounting as a Measurement Discipline) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	52
বিষয় 6: Valuation-ৰ নীতি (Valuation Principles).....	53
বিষয় 7: Measurement আৰু Valuation (Measurement and Valuation) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	54
বিষয় 8: Accounting Estimates — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	55
গোট 1.7: Accounting Standards (গুৰুত্ব: D).....	55

বিষয় 1: Accounting Standards-ৰ পৰিচয় (Introduction of Accounting Standards) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	55
বিষয় 2: Accounting Standards-ৰ উদ্দেশ্য (Objectives of Accounting Standards).....	56
বিষয় 3: Accounting Standards-ৰ সুবিধা আৰু সীমাবদ্ধতা (Benefits and Limitations of Accounting Standards).....	57
বিষয় 4: ভাৰতত Accounting Standards প্ৰণয়নৰ প্ৰক্ৰিয়া (Process of Formulation of Accounting Standards in India).....	58
বিষয় 5: ভাৰতত Accounting Standards-ৰ তালিকা (List of Accounting Standards in India) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	59
অধ্যায় 2: Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process) (গুৰুত্ব: A).....	61
গোট 2.1: মৌলিক Accounting কাৰ্যপ্ৰণালী — Journal Entries (Basic Accounting Procedures: Journal Entries) (গুৰুত্ব: B).....	61
বিষয় 1: Double Entry System.....	61
বিষয় 2: Double Entry System-ৰ সুবিধাসমূহ (Advantages of Double Entry System).....	62
বিষয় 3: Account — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	63
বিষয় 4: Debit and Credit — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	63
বিষয় 5: Transactions.....	64
বিষয় 6: Accounting Equation পদ্ধতি (Accounting Equation Approach).....	65
বিষয় 7: পৰম্পৰাগত পদ্ধতি (Traditional Approach).....	66
বিষয় 8: Accounts-ৰ আধুনিক শ্ৰেণীবিভাজন (Modern Classification of Accounts).....	67
বিষয় 9: Journal.....	68
বিষয় 10: Journal-ৰ সুবিধাসমূহ (Advantages of Journal).....	70
বিষয় 11: GST-ৰ Accounting (Accounting for GST).....	70
গোট 2.2: Ledgers (গুৰুত্ব: D).....	72
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction).....	72
বিষয় 2: Ledger Accounts-ৰ নমুনা (Specimen of Ledger Accounts) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	73
বিষয় 3: Posting.....	73
বিষয় 4: Account-ৰ balance নিৰ্ণয় (Balancing an Account).....	74
গোট 2.3: Trial Balance (গুৰুত্ব: D).....	75
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	75
বিষয় 2: Trial Balance প্ৰস্তুত কৰাৰ উদ্দেশ্য (Objectives of Preparing the Trial Balance).....	76
বিষয় 3: Trial Balance-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Trial Balance).....	77
বিষয় 4: Trial Balance প্ৰস্তুতিৰ পদ্ধতি (Methods of Preparation of Trial Balance) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	77
বিষয় 5: Suspense Account-ৰ জৰিয়তে Adjusted Trial Balance — Adjusted Trial Balance (Through Suspense Account).....	78
বিষয় 6: Trial Balance প্ৰস্তুত কৰাৰ নিয়ম (Rules of Preparing the Trial Balance).....	79
গোট 2.4: Subsidiary Books (গুৰুত্ব: A).....	80
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction).....	80
বিষয় 2: Subsidiary Books আৰু Principal Books-ৰ পাৰ্থক্য (Distinction between Subsidiary Books and Principal Books) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	82
বিষয় 3: Purchases Book.....	83
বিষয় 4: Sales Book.....	84
বিষয় 5: Sales Return Books বা Returns Inward Book.....	85
বিষয় 6: Purchase Returns বা Returns Outward Book.....	87
বিষয় 7: Journal-ৰ গুৰুত্ব (Importance of Journal) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	88
গোট 2.5: Cash Book (গুৰুত্ব: D).....	88
বিষয় 1: Cash Book — একেলগে Subsidiary Book আৰু Principal Book (Cash Book -- A Subsidiary Book and a Principal Book).....	88
বিষয় 2: Cash Book-ৰ প্ৰকাৰ (Kinds of Cash Book).....	89
বিষয় 3: Cash Book Entries-ৰ Posting (Posting the Cash Book Entries) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	91
বিষয় 4: Petty Cash Book.....	92
বিষয় 5: Credit/Debit Cards-ৰ যোগেদি বিক্ৰীৰ Entries (Entries for Sale Through Credit/Debit Cards) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	93
গোট 2.6: ত্ৰুটিৰ সংশোধন (Rectification of Errors) (গুৰুত্ব: B).....	93
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	94

বিষয় 2: ত্ৰুটিৰ পৰ্যায় (Stages of Errors) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	94
বিষয় 3: ত্ৰুটিৰ প্ৰকাৰ (Types of Errors).....	95
বিষয় 4: ত্ৰুটি বিচাৰি উলিওৱাৰ পদক্ষেপ (Steps to Locate Errors) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	96
বিষয় 5: ত্ৰুটিৰ সংশোধন (Rectification of Errors).....	97
অধ্যায় 3: Bank Reconciliation Statement (গুৰুত্ব: B).....	101
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction).....	101
বিষয় 2: পটভূমি (Background) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	102
বিষয় 3: Bank Pass Book — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	102
বিষয় 4: Bank Reconciliation Statement.....	103
বিষয় 5: Bank Reconciliation Statement-ৰ গুৰুত্ব (Importance of Bank Reconciliation Statement).....	104
বিষয় 6: Cash Book Balance-ক Pass Book Balance-ৰ সৈতে মিলোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়া (Procedure for Reconciling the Cash Book Balance with the Pass Book Balance) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	106
বিষয় 7: Bank Reconciliation-ৰ পদ্ধতি (Methods of Bank Reconciliation).....	107
অধ্যায় 4: Inventories (গুৰুত্ব: A).....	110
বিষয় 1: অৰ্থ (Meaning) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	110
বিষয় 2: Inventory Valuation.....	111
বিষয় 3: Inventory Valuation-ৰ ভিত্তি (Basis of Inventory Valuation).....	112
বিষয় 4: Inventory ৰেকৰ্ড প্ৰণালী (Inventory Record Systems).....	113
বিষয় 5: Inventory-ৰ cost নিৰ্ণয়ৰ সূত্ৰ/পদ্ধতি (Formulae/Methods to Determine Cost of Inventory).....	115
বিষয় 6: Inventories গণনা (Inventories Taking).....	116
অধ্যায় 5: Depreciation and Amortisation (গুৰুত্ব: B).....	119
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction).....	119
বিষয় 2: Depreciation জোখাৰ কাৰকসমূহ (Factors in the Measurement of Depreciation).....	120
বিষয় 3: Depreciation দিয়াৰ পদ্ধতিসমূহ (Methods for Providing Depreciation).....	122
বিষয় 4: Property, Plant and Equipment-ৰ বিক্ৰী/Disposal-ত লাভ বা লোকচান (Profit or Loss on The Sale/Disposal of Property, Plant and Equipment).....	123
বিষয় 5: Depreciation-ৰ পদ্ধতিত সলনি (Change in the Method of Depreciation).....	125
বিষয় 6: Property, Plant and Equipment-ৰ আনুমানিক Useful Life-ৰ সংশোধন (Revision of the Estimated Useful Life of Property, Plant and Equipment).....	127
বিষয় 7: Property, Plant and Equipment-ৰ Revaluation (Revaluation of Property, Plant and Equipment).....	127
বিষয় 8: Intangible Assets — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	129
বিষয় 9: Amortisation.....	129
অধ্যায় 6: Bills of Exchange and Promissory Notes (গুৰুত্ব: C).....	131
বিষয় 1: Bills of Exchange.....	131
বিষয় 2: Promissory Notes.....	132
বিষয় 3: Bill of Exchange আৰু Promissory Note-ৰ পাৰ্থক্য (Differences - Bill of Exchange and Promissory Note).....	133
বিষয় 4: Bills of Exchange আৰু Promissory Notes-ৰ লিপিবদ্ধকৰণ (Record of Bills of Exchange and Promissory Notes).....	134
বিষয় 5: Term of a Bill — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	135
বিষয় 6: Expiry / Due Date of a Bill — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	135
বিষয় 7: Days of Grace.....	136
বিষয় 8: Date of Maturity of Bill — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	137
বিষয় 9: Bill at Sight — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	137
বিষয় 10: Bill after Date — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	137
বিষয় 11: Bill-ৰ Due Date কেনেকৈ গণনা কৰিব (How to Calculate Due Date of a Bill).....	138
বিষয় 12: Noting Charges.....	139
বিষয় 13: Renewal of Bill.....	140
বিষয় 14: Retirement of Bills of Exchange & Rebate.....	141
বিষয় 15: Insolvency.....	142

বিষয় 16: Accommodation Bills.....	143
বিষয় 17: Bills of Collection — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	144
বিষয় 18: Bills Receivable and Bills Payable Books — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	145
বিষয় 19: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems).....	145
অধ্যায় 7: Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors) (গুৰুত্ব: B)	147
গোট 7.1: Non-Manufacturing Entities-ৰ Final Accounts (Final Accounts of Non-Manufacturing Entities) (গুৰুত্ব: B).....	147
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	147
বিষয় 2: Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	148
বিষয় 3: Trading Account.....	148
বিষয় 4: Profit and Loss Account.....	150
বিষয় 5: কেইটামান adjustments আৰু সেইবোৰৰ treatment (Certain Adjustments and their Treatments).....	151
বিষয় 6: Balance Sheet.....	153
বিষয় 7: Accounting procedure-ৰ ক্ৰম বা Accounting Cycle (Sequence of Accounting Procedure or the Accounting Cycle) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	155
বিষয় 8: Opening Entry — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	155
বিষয় 9: Provisions and Reserves — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	156
বিষয় 10: Financial Statements-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Financial Statements).....	156
বিষয় 11: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems).....	157
গোট 7.2: Manufacturing Entities-ৰ Final Accounts (Final Accounts of Manufacturing Entities) (গুৰুত্ব: D).....	159
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	159
বিষয় 2: উদ্দেশ্য (Purpose) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	159
বিষয় 3: Manufacturing Costs.....	160
বিষয় 4: Manufacturing Account-ৰ নক্সা (Design of A Manufacturing Account).....	161
অধ্যায় 8: Non-Profit Organisations-ৰ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations) (গুৰুত্ব: A).....	164
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	164
বিষয় 2: Receipts and Payments Account-ৰ প্রকৃতি (Nature of Receipts and Payments Account).....	164
বিষয় 3: Income and Expenditure Account.....	166
বিষয় 4: Balance Sheet.....	169
বিষয় 5: শিক্ষানুষ্ঠান (Educational Institution).....	171
অধ্যায় 9: Incomplete Records-ৰ পৰা Accounts (Accounts from Incomplete Records) (গুৰুত্ব: C).....	174
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction).....	174
বিষয় 2: Single Entry System-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Single Entry System) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	175
বিষয় 3: Capital Comparison-ৰ জৰিয়তে Profit নিৰ্ণয় (Ascertainment of Profit by Capital Comparison).....	176
বিষয় 4: সম্পূৰ্ণ Accounting তথ্য লাভৰ কৌশল (Techniques of Obtaining Complete Accounting Information).....	177
অধ্যায় 10: Partnership and LLP Accounts (গুৰুত্ব: C).....	181
গোট 10.1: Partnership Accounts-ৰ পৰিচয় (Introduction to Partnership Accounts) (গুৰুত্ব: D).....	181
বিষয় 1: পৰিচয়: Partnership কিয়? (Introduction: Why Partnership?) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	181
বিষয় 2: Partnership-ৰ সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্য (Definition and Features of Partnership).....	181
বিষয় 3: Limited Liability Partnership.....	183
বিষয় 4: সাধাৰণ Partnership Firm আৰু LLP-ৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between an Ordinary Partnership Firm and An LLP).....	184
বিষয় 5: Partnership Deed-ৰ মুখ্য clause-সমূহ (Main Clauses in A Partnership Deed).....	185
বিষয় 6: Partners-ৰ ক্ষমতা (Powers of Partners) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	187
বিষয় 7: Accounts — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	187
বিষয় 8: Profit and Loss Appropriation.....	188
বিষয় 9: Fixed and Fluctuating Capital.....	189
গোট 10.2: Partnership Accounts-ত Goodwill-ৰ ব্যৱস্থা (Treatment of Goodwill in Partnership Accounts) (গুৰুত্ব: D).....	191

বিষয় 1: Goodwill.....	191
বিষয় 2: Goodwill Valuation-ৰ পদ্ধতি (Methods for Goodwill Valuation).....	192
বিষয় 3: Goodwill Valuation-ৰ প্ৰয়োজনীয়তা (Need for Valuation of Goodwill) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	194
বিষয় 4: Partner-ৰ Admission-ত Goodwill-ৰ Valuation (Valuation of Goodwill in Case of Admission of a Partner) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	194
বিষয় 5: নতুন Partner-ৰ Admission-ত Goodwill-ৰ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Admission of a New Partner) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	195
বিষয় 6: Profit Sharing Ratio-ৰ সলনিত Goodwill-ৰ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Change in Profit Sharing Ratio) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	195
বিষয় 7: Partner-ৰ Retirement বা মৃত্যুত Goodwill-ৰ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Retirement or Death of a Partner).....	196
গোট 10.3: Admission of a New Partner (গুরুত্ব: C).....	197
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	197
বিষয় 2: Revaluation Account or Profit and Loss Adjustment Account.....	198
বিষয় 3: Balance Sheet-ত থকা Reserves (Reserves in the Balance Sheet).....	200
বিষয় 4: নতুন Profit Sharing Ratio নিৰ্ণয় (Computation of New Profit Sharing Ratio) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	201
বিষয় 5: Hidden Goodwill.....	201
গোট 10.4: Retirement of a Partner (গুরুত্ব: D).....	203
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	203
বিষয় 2: Gaining Ratio নিৰ্ণয় (Calculation of Gaining Ratio).....	203
বিষয় 3: Partner-ৰ Retirement-ত Assets আৰু Liabilities-ৰ Revaluation (Revaluation of Assets and Liabilities on Retirement of a Partner) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	205
বিষয় 4: Reserves — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	205
বিষয় 5: Retiring Partner-ক Final Payment (Final Payment to a Retiring Partner) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	206
বিষয় 6: Partner's Loan কিস্তিত পৰিশোধ (Paying a Partner's Loan in Instalment) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	206
বিষয় 7: Joint Life Policy.....	207
বিষয় 8: Separate Life Policy.....	208
বিষয় 9: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems).....	208
গোট 10.5: Death of a Partner (গুরুত্ব: D).....	210
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction).....	210
বিষয় 2: কিছুমান ক্ষেত্ৰত Outgoing Partner-ৰ পৰৱৰ্তী Profits-ত অংশৰ অধিকাৰ (Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	211
বিষয় 3: মৃত Partner-ৰ Legal Representatives-ক প্ৰদেয় ধন (Amount Payable to Legal Representatives of Dead Partner) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	212
বিষয় 4: মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Joint Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Joint Life Policy).....	212
বিষয় 5: মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Separate Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Separate Life Policy).....	213
বিষয় 6: মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Deceased Partner's Share পৰিশোধ (Special Transactions in Case of Death: Payment of Deceased Partner's Share).....	214
বিষয় 7: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems).....	215
গোট 10.6: Partnership Firm আৰু LLP-ৰ Dissolution (Dissolution of Partnership Firms and LLPs) (গুরুত্ব: D).....	217
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	217
বিষয় 2: Partnership-ৰ Dissolution ঘটোৱা পৰিস্থিতি (Circumstances Leading to Dissolution of Partnership) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	218
বিষয় 3: Dissolution-ৰ পৰিণাম (Consequences of Dissolution).....	218
বিষয় 4: Dissolution-ত Partnership Books বন্ধ কৰা (Closing of Partnership Books on Dissolution).....	220
বিষয় 5: এজন Partner-ৰ Insolvency-ৰ পৰিণাম (Consequences of Insolvency of a Partner) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	221
বিষয় 6: এজন Partner-ৰ Insolvency-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা Loss (Loss arising from Insolvency of a Partner).....	221
বিষয় 7: Piecemeal Payments.....	223
বিষয় 8: LLP-ৰ Winding up — Winding up of a Limited Liability Partnership (LLP).....	225

বিষয় 9: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems).....	226
অধ্যায় 11: Company হিচাপ (Company Accounts) (গুরুত্ব: A).....	228
গোট 11.1: Company Accounts-ৰ পৰিচয় (Introduction to Company Accounts) (গুরুত্ব: D).....	228
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction).....	228
বিষয় 2: Company-ৰ অৰ্থ (Meaning of Company) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	229
বিষয় 3: Company-ৰ মুখ্য বৈশিষ্ট্য (Salient Features of a Company) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	230
বিষয় 4: Companies-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Companies).....	230
বিষয় 5: Books of Account ৰক্ষণাবেক্ষণ (Maintenance of Books of Account) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	232
বিষয় 6: Financial Statements প্ৰস্তুতকৰণ (Preparation of Financial Statements) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	232
গোট 11.2: Shares-ৰ Issue, Forfeiture আৰু Re-Issue (Issue, Forfeiture and Re-Issue of Shares) (গুরুত্ব: A).....	233
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	233
বিষয় 2: Share Capital.....	233
বিষয় 3: Shares-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Shares).....	234
বিষয় 4: Cash-ৰ বিনিময়ত Shares-ৰ Issue (Issue of Shares for Cash).....	236
বিষয় 5: Shares-ৰ Subscription (Subscription of Shares) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	237
বিষয় 6: Discount-ত Issue কৰা Shares (Shares Issued at Discount).....	237
বিষয় 7: Premium-ত Issue কৰা Shares (Shares Issued at Premium).....	238
বিষয় 8: Over Subscription আৰু Pro-Rata Allotment.....	239
বিষয় 9: Calls-in-Arrears আৰু Calls-in-Advance.....	240
বিষয় 10: Calls-in-Arrears আৰু Calls-in-Advance-ৰ ওপৰত Interest.....	241
বিষয় 11: Shares-ৰ Forfeiture (Forfeiture of Shares).....	242
বিষয় 12: Forfeited Shares-ৰ Re-issue (Re-issue of Forfeited Shares).....	244
বিষয় 13: Cash-ৰ বাহিৰে অন্য Consideration-ৰ বিনিময়ত Shares-ৰ Issue (Issue of Shares for Consideration other than Cash) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	245
গোট 11.3: Issue of Debentures (গুরুত্ব: D).....	246
বিষয় 1: ভূমিকা (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	246
বিষয় 2: অৰ্থ (Meaning).....	247
বিষয় 3: Debentures-ৰ বৈশিষ্ট্য (Features of Debentures).....	248
বিষয় 4: Debentures আৰু Shares-ৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Debentures and Shares) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	249
বিষয় 5: Debentures-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Debentures).....	250
বিষয় 6: Issue of Debentures.....	251
বিষয় 7: Issue of Debentures as Collateral Security.....	252
বিষয় 8: Issue of Debentures in Consideration other than for Cash.....	253
বিষয় 9: Issue of Debentures-ত Discount/Loss-ৰ ব্যৱস্থা (Treatment of Discount/Loss on Issue of Debentures).....	254
বিষয় 10: Interest on Debentures.....	255
গোট 11.4: Bonus Issue আৰু Rights Issue-ৰ Accounting (Accounting for Bonus Issue and Rights Issue) (গুরুত্ব: D).....	256
বিষয় 1: Issue of Bonus Shares.....	256
বিষয় 2: Right Issue.....	258
গোট 11.5: Redemption of Preference Shares (গুরুত্ব: D).....	259
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	259
বিষয় 2: Redeemable Preference Shares জাৰি কৰাৰ উদ্দেশ্য (Purpose of Issuing Redeemable Preference Shares) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	260
বিষয় 3: Companies Act-ৰ বিধান — Provisions of the Companies Act (Section 55) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	260
বিষয় 4: Fully Paid-Up Shares-ৰ Redemption-ৰ পদ্ধতি (Methods of Redemption of Fully Paid-Up Shares).....	261
বিষয় 5: Undistributed Profits-ৰ Capitalisation-ৰ দ্বাৰা Preference Shares-ৰ Redemption (Redemption of Preference Shares by Capitalisation of Undistributed Profits).....	263
বিষয় 6: Partly Called-Up Preference Shares-ৰ Redemption (Redemption of Partly Called-Up Preference Shares) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	265

বিষয় 7: Fully Called কিন্তু Partly Paid-Up Preference Shares-ৰ Redemption (Redemption of Fully Called but Partly Paid-Up Preference Shares) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	265
গোট 11.6: Redemption of Debentures (প্ৰকল্প: D).....	266
বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction) — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	266
বিষয় 2: Redemption of Debentures — ধাৰণাৰ ভিত্তি.....	266
বিষয় 3: Debenture Redemption Reserve.....	267
বিষয় 4: Debentures-ৰ Redemption-ৰ পদ্ধতি (Methods of Redemption of Debentures).....	267

আৰম্ভ কৰাৰ আগতে

এই টোকা কেনেকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব

Scanner-ৰ প্ৰতিটো প্ৰশ্ন পঢ়ি শ্ৰেণীবদ্ধ কৰা হৈছে — এই কাকতত 524টা প্ৰশ্ন — ICAI-এ নিজে প্ৰকাশ কৰা দক্ষতা-কাঠামো অনুসৰি। এই টোকা syllabus-ৰ ক্ৰম অনুসৰি নহয়, এই শ্ৰেণীবিভাজনক কেন্দ্ৰ কৰি গঢ়া হৈছে। এই পৃষ্ঠাত খৰচ কৰা দহ মিনিটে বাকী কিতাপখন ব্যৱহাৰ কৰাৰ ধৰণ সলনি কৰি দিব।

1. এটা বিষয়ৰ বিন্যাস

এনেদৰে পঢ়ক	
প্ৰথমে পঢ়ক	বিষয়টো যিবোৰ Study Material অনুচ্ছেদৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত, ঠিক সেইবোৰ। টোকা পঢ়াৰ আগতে Study Material খুলি সেইবোৰ পঢ়ক — টোকাখিনিয়ে ধৰি লৈছে যে আপুনি পঢ়িছে।
টোকা	বিষয়টো প্ৰকৃততে কিহৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে — coverage-ৰ বাবে নহয়, পৰীক্ষাৰ বাবে লিখা। চমু, আৰু পৰীক্ষাৰ আগনিশা পুনৰ পঢ়িবলৈ উপযোগী।
দক্ষতা-স্তৰ	পৰীক্ষকে সেই বিষয়ত প্ৰকৃততে ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰতিটো দক্ষতাৰ বাবে এটা স্তৰ, প্ৰতিটোৰ লগত কেইশাৰীমান নিৰ্দেশনা আৰু অনুশীলনৰ বাবে Scanner-ৰ নিৰ্দিষ্ট প্ৰশ্ন। ছপা ক্ৰম অনুসৰিয়েই স্তৰবোৰ আগবাঢ়ক — সেইবোৰ সহজতম দক্ষতাৰ পৰা আটাইতকৈ জটিল দক্ষতালৈ গৈছে।
ধাৰণাৰ ভিত্তি	পৰীক্ষকে এতিয়ালৈকে নোসোমোৱা বিষয়। ই ঐচ্ছিক নহয় — কেৱল এতিয়ালৈকে সোধা হোৱা নাই, আৰু ই পৰীক্ষাযোগ্য। এই কাকতত এনে 84 টা বিষয় আছে।

2. প্ৰশ্ন-শাৰী কেনেকৈ পঢ়িব

PQ 5.24 • PYQ 2026-Sep [2] (b) • 10M • Pg 173

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

শাৰীৰ অংশ	ই আপোনাক কি জনায়
PQ 5.24	Scanner-ৰ নিজা প্ৰশ্ন নম্বৰ। PQ ব্যৱহাৰিক প্ৰশ্ন, TQ তাত্ত্বিক প্ৰশ্ন।
PYQ 2026-Sep [2] (b)	ক'ত সোধা হৈছিল — PYQ বিগত পৰীক্ষা, MTP mock test paper, RTP revision test paper — তাৰ পিছত সেই sitting, আৰু সেই প্ৰশ্নকাকতত তাৰ নম্বৰ।
{C}	Case-scenario প্ৰশ্ন।
DESC • TF • SN • DB	তাত্ত্বিক প্ৰশ্নৰ প্ৰকাৰ: বৰ্ণনাত্মক (Descriptive), সত্য/মিছা (True/False), চমু টোকা (Short Note), পাৰ্থক্য নিৰ্ণয় (Distinguish Between)। ব্যৱহাৰিক প্ৰশ্নত এনে কোনো tag

শাৰীৰ অংশ	ই আপোনাক কি জনায়
	নাথাকে।
10M	নম্বৰ, Scanner-ত যেনেকৈ ছপা হৈছে। উৎসত নম্বৰ ছপা নাথাকিলে খালী — RTP-ত প্ৰায়ে নাথাকে।
Pg 173	Scanner-ৰ যি পৃষ্ঠাত প্ৰশ্ন আৰু ইয়াৰ উত্তৰ ছপা হৈছে।
LEVEL II প্ৰয়োগ	ICAI-ৰ দক্ষতা-স্তৰ, আৰু তাৰ ভিতৰৰ দক্ষতা। শাখা 3-ত এইবোৰৰ ব্যাখ্যা আছে।
8× সোধা হৈছে	একেটা প্ৰশ্নই বিগত পৰীক্ষা, mock tests আৰু revision tests মিলাই ইমানবাৰ আহিছে। এইবোৰক সৰ্বোচ্চ অগ্ৰাধিকাৰ দিয়ক।
কঠিন	প্ৰশ্নটো কিমান জটিল — ইয়াৰ নম্বৰ আৰু ইয়াত বিচৰা পৃথক পৃথক কথাৰ সংখ্যাৰ ভিত্তিত বিচাৰ কৰা।

3. পৰখৰ ৰীতি (Manner of Assessment) — প্ৰতিটো দক্ষতাই আপোনাৰ পৰা কি বিচাৰে

ICAI-এ এখন **Skill Assessment Specification Grid** প্ৰকাশ কৰে। ইয়াত তিনিটা দক্ষতা-স্তৰ উল্লেখ আছে, আৰু ইয়াৰ **Manner of Assessment of Skills** স্তৰত প্ৰতিটো স্তৰক দুটা পৃথক দক্ষতা হিচাপে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। সেই ছটা দক্ষতাই এই কিতাপখনৰ আদ্যোপান্ত চলি থকা স্তৰ-শিৰোনাম।

দক্ষতা	স্তৰ	পৰীক্ষকে আপোনাক কি কৰিবলৈ কৈছে	লক্ষ্য কৰিবলগীয়া directive verbs
স্মৃতি (Remembering)	Level I	যি শিকিছে, যেনেকৈ শিকিছে তেনেকৈয়ে লিখক।	Define · List · State · Name · Enumerate · Recognise
বোধ (Understanding)	Level I	বিষয়টো ব্যাখ্যা কৰক আৰু প্ৰসংগৰ মাজত স্থাপন কৰক — দেখুৱাওক যে নিয়মটো কিয় এনেকুৱা, সেয়া আপুনি বুজিছে।	Describe · Explain · Distinguish · Identify · Illustrate · Outline
প্ৰয়োগ (Application)	Level II	জ্ঞান, ধাৰণা বা কৌশল প্ৰয়োগ কৰক অথবা প্ৰদৰ্শন কৰক। প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক।	Apply · Calculate · Determine · Prepare · Reconcile · Record · Perform · Use · Conduct · Demonstrate
বিশ্লেষণ (Analysis)	Level II	মূল কাৰণ চিনাক্ত কৰিবলৈ বেলেগ বেলেগ ক্ষেত্ৰৰ পাৰস্পৰিক সম্পৰ্ক পৰীক্ষা কৰক, আৰু সিদ্ধান্তৰ সমৰ্থনত প্ৰমাণ বিচাৰি উলিয়াওক।	Analyse · Discuss · Compare and Contrast · Examine · Develop · Monitor · Prioritise · Align · Communicate
মূল্যায়ন (Evaluation)	Level III	সমস্যাটো বিচাৰ কৰক আৰু বিবেচনাৰে সিদ্ধান্তত উপনীত হওক।	Advise · Evaluate · Recommend · Review · Select · Assess
সৃজন (Synthesis)	Level III	তথ্য আৰু বিৱৰণ একত্ৰিত কৰক, প্ৰাসংগিক কথাবোৰ অপ্ৰাসংগিকৰ পৰা পৃথক কৰি।	সৃজনৰ বাবে ICAI-এ কোনো verb দিয়া নাই।

ICAI-এ **Application** আৰু **Analysis**-ৰ verbs দুখন পৃথক তালিকাত ছপা কৰে, গতিকে সেই বিভাজন Institute-ৰ নিজৰ। Level I আৰু Level III-ৰ বাবে ই এখনকৈ সংযুক্ত তালিকা ছপা কৰে — গতিকে **স্মৃতি আৰু বোধ**-ৰ মাজৰ, আৰু **মূল্যায়ন আৰু সৃজন**-ৰ মাজৰ সীমাৰেখা verbs-ৰ প্ৰকাশিত তালিকাৰ ওপৰত নহয়, ICAI-ৰ Manner of Assessment-ৰ বৰ্ণনাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে।

CA Foundation-ৰ পৰখ কেৱল Level I আৰু Level II-ত হয় — Prospectus-এ এই পাঠ্যক্ৰমৰ বাবে কোনো Level III স্তম্ভ ছপা নকৰে, সেয়েহে ওপৰৰ শেষৰ দুটা শাৰী ধূসৰ। মূল্যায়ন আৰু সৃজন Final-ৰ পৰা আৰম্ভ হয়।

4. দক্ষতা-মিশ্ৰণে আপোনাৰ প্ৰস্তুতিত কি সলনি কৰা উচিত

ICAI-এ এই কাকতৰ নম্বৰ **Level I 5–20%** আৰু **Level II 80–95%** হিচাপে ভাগ কৰে। ইয়াৰ পৰা দুটা কথা ওলায়, যিবোৰ সহজে চকুৰ আঁৰ হৈ যায়।

- **পঢ়া মানেই প্ৰস্তুতি নহয়।** প্ৰতি পাঁচ নম্বৰৰ চাৰিটাই প্ৰশ্ন সমাধানৰ বাবে, বৰ্ণনাৰ বাবে নহয়। যি বিষয় আপুনি ব্যাখ্যা কৰিব পাৰে কিন্তু কেতিয়াও সমাধান কৰা নাই, সেই বিষয় প্ৰস্তুত হোৱা নাই।
- **কাকতৰ ভাৰসাম্য প্ৰতিটো অধ্যায়ৰ ভাৰসাম্য নহয়।** প্ৰতিটো অধ্যায় তাৰ নিজা ICAI **দক্ষতা প্ৰফাইল** পেনেলেৰে আৰম্ভ হয়, যিয়ে দেখুৱায় সেই অধ্যায়ৰ নম্বৰ প্ৰকৃততে কেনেকৈ ভাগ হয় আৰু প্ৰস্তুতিৰ বাবে তাৰ অৰ্থ কি। কিছুমান অধ্যায় প্ৰায় সম্পূৰ্ণ তত্ত্ব; আন কিছুমানত তত্ত্ব প্ৰায় নাই। অধ্যায় আৰম্ভ কৰাৰ আগতে পেনেলটো পঢ়ক।

5. কিতাপৰ আৰম্ভণিতে দুখন নিৰ্দেশিকা

ইয়াৰ উদ্দেশ্য	
বিষয়ৰ ক্ৰম	শ্ৰেণীবদ্ধ Scanner প্ৰস্তুত নিজৰ অংশ অনুসৰি পৰীক্ষাত অহা প্ৰতিটো বিষয়ৰ rank, আৰু সঞ্চিত coverage অনুসৰি A, B বা C শ্ৰেণী। শ্ৰেণী A-ই সকলো প্ৰশ্নৰ প্ৰথম 60% বহন কৰে — প্ৰথমে সেইবোৰত সম্পূৰ্ণ দখল লাভ কৰক।
গুৰুত্ব গ্ৰেড	সূচীপত্ৰত প্ৰতিটো অধ্যায় আৰু গোটৰ কাষত ছপা কৰা A–D গ্ৰেড। এইটো Scanner-এ প্ৰকাশ কৰা ICAI-ৰ syllabus গুৰুত্বভাৰ-সংকেত, আৰু প্ৰশ্ন-পুনৰাবৃত্তিৰ rank-ৰ পৰা পৃথক । দুয়োটাৰ মাজত অমিল হ’লে, দুয়োটাৰ ভিতৰত উচ্চতৰ মানদণ্ড ধৰি প্ৰস্তুতি লওক।

অধ্যয়ন অগ্রাধিকাৰ নিৰ্দেশিকা

বিষয়ৰ ক্ৰম — পৰীক্ষাৰ গুৰুত্বভাৰ

প্ৰথমে পঢ়ক: এই পুস্তিকাত পৰীক্ষকে প্ৰকৃততে সোধা প্ৰতিটো বিষয়ক তলত 524টা শ্ৰেণীবদ্ধ Scanner প্ৰশ্নত তাৰ অংশ অনুসৰি — সকলো 33টা গোট মিলাই — rank কৰা হৈছে, আৰু সঞ্চিত coverage অনুসৰি A, B বা C শ্ৰেণী দিয়া হৈছে। **শ্ৰেণী A (rank 1-30)**-এ সকলো শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্নৰ প্ৰথম 60% সামৰে। **শ্ৰেণী B (rank 31-52)**-এ পৰৱৰ্তী 15% যোগ কৰে, ফলত coverage প্ৰায় 75% হয়। **শ্ৰেণী C** বাকী 25%: এটা দীঘল নেগুৰ, য'ৰ পৰা নম্বৰ আদায় লেহেমীয়া, আৰু ইয়াৰ বহু অংশ A আৰু B প্ৰস্তুত কৰোঁতে আপোনা-আপুনি সামৰা হৈ যায়। **পৃষ্ঠা** স্তম্ভই জনায় সেই বিষয়ৰ টোকা কোন পৃষ্ঠাত আৰম্ভ হৈছে।

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
1	A	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	ত্ৰুটিৰ সংশোধন (Rectification of Errors)	5.0%	5.0%	97
2	A	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	এক সামগ্ৰিক দৃষ্টি (Concepts, Principles and Conventions - An Overview)	4.8%	9.7%	34
3	A	Bank Reconciliation Statement	Bank Reconciliation-ৰ পদ্ধতি (Methods of Bank Reconciliation)	4.6%	14.3%	107
4	A	Non-Profit Organisations-ৰ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)	Balance Sheet	3.8%	18.1%	169
5	A	Incomplete Records-ৰ পৰা Accounts (Accounts from Incomplete Records)	সম্পূৰ্ণ Accounting তথ্য লাভৰ কৌশল (Techniques of Obtaining Complete Accounting Information)	3.6%	21.8%	177
6	A	Depreciation and Amortisation	Property, Plant and Equipment-ৰ বিক্ৰী/Disposal-ত লাভ বা লোকচান (Profit or Loss on The Sale/Disposal of Property, Plant and Equipment)	2.9%	24.6%	123
7	A	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Capital Expenditures and Revenue Expenditures	2.5%	27.1%	38

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
8	A	Company হিচাপ (Company Accounts)	Forfeited Shares-ৰ Re-issue (Re-issue of Forfeited Shares)	2.3%	29.4%	244
9	A	Company হিচাপ (Company Accounts)	Fully Paid-Up Shares-ৰ Redemption-ৰ পদ্ধতি (Methods of Redemption of Fully Paid-Up Shares)	2.3%	31.7%	261
10	A	Inventories	Inventories গণনা (Inventories Taking)	2.1%	33.8%	116
11	A	Non-Profit Organisations-ৰ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)	Income and Expenditure Account	2.1%	35.9%	166
12	A	Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)	1.9%	37.8%	157
13	A	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Capital Receipts and Revenue Receipts	1.5%	39.3%	40
14	A	Accounting প্রক্রিয়া (Accounting Process)	ত্রুটিৰ প্ৰকাৰ (Types of Errors)	1.5%	40.8%	95
15	A	Partnership and LLP Accounts	Revaluation Account or Profit and Loss Adjustment Account	1.5%	42.4%	198
16	A	Partnership and LLP Accounts	সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)	1.5%	43.9%	208
17	A	Partnership and LLP Accounts	সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)	1.5%	45.4%	215
18	A	Depreciation and Amortisation	Depreciation দিয়াৰ পদ্ধতিসমূহ (Methods for Providing Depreciation)	1.3%	46.8%	122
19	A	Depreciation and Amortisation	Depreciation-ৰ পদ্ধতিত সলনি (Change in the Method of Depreciation)	1.3%	48.1%	125

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
20	A	Company হিচাপ (Company Accounts)	Issue of Bonus Shares	1.3%	49.4%	256
21	A	Accounting প্রক্রিয়া (Accounting Process)	Journal	1.1%	50.6%	68
22	A	Accounting প্রক্রিয়া (Accounting Process)	Sales Book	1.1%	51.7%	84
23	A	Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Manufacturing Account-ৰ নক্সা (Design of A Manufacturing Account)	1.1%	52.9%	161
24	A	Partnership and LLP Accounts	Goodwill Valuation-ৰ পদ্ধতি (Methods for Goodwill Valuation)	1.1%	54.0%	192
25	A	Partnership and LLP Accounts	এজন Partner-ৰ Insolvency-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা Loss (Loss arising from Insolvency of a Partner)	1.1%	55.2%	221
26	A	Accounting প্রক্রিয়া (Accounting Process)	Cash Book-ৰ প্ৰকাৰ (Kinds of Cash Book)	1.0%	56.1%	89
27	A	Inventories	Inventory Valuation-ৰ ভিত্তি (Basis of Inventory Valuation)	1.0%	57.1%	112
28	A	Bills of Exchange and Promissory Notes	Insolvency	1.0%	58.0%	142
29	A	Partnership and LLP Accounts	Partnership Deed-ৰ মুখ্য clause- সমূহ (Main Clauses in A Partnership Deed)	1.0%	59.0%	185
30	A	Partnership and LLP Accounts	Piecemeal Payments	1.0%	59.9%	223
31	B	Company হিচাপ (Company Accounts)	Debentures-ৰ Redemption-ৰ পদ্ধতি (Methods of Redemption of Debentures)	1.0%	60.9%	267
32	B	Accounting প্রক্রিয়া (Accounting Process)	GST-ৰ Accounting (Accounting for GST)	0.8%	61.6%	70

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
33	B	Inventories	Inventory-ৰ cost নিৰ্ণয়ৰ সূত্র/পদ্ধতি (Formulae/Methods to Determine Cost of Inventory)	0.8%	62.4%	115
34	B	Depreciation and Amortisation	পৰিচয় (Introduction)	0.8%	63.2%	119
35	B	Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Profit and Loss Account	0.8%	63.9%	150
36	B	Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	কেইটামান adjustments আৰু সেইবোৰৰ treatment (Certain Adjustments and their Treatments)	0.8%	64.7%	151
37	B	Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Balance Sheet	0.8%	65.5%	153
38	B	Non-Profit Organisations-ৰ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)	Receipts and Payments Account-ৰ প্রকৃতি (Nature of Receipts and Payments Account)	0.8%	66.2%	164
39	B	Partnership and LLP Accounts	Limited Liability Partnership	0.8%	67.0%	183
40	B	Partnership and LLP Accounts	Fixed and Fluctuating Capital	0.8%	67.7%	189
41	B	Partnership and LLP Accounts	Balance Sheet-ত থকা Reserves (Reserves in the Balance Sheet)	0.8%	68.5%	200
42	B	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Contingent Liabilities আৰু Provisions-ৰ মাজৰ পার্থক্য (Distinction Between Contingent Liabilities and Provisions)	0.6%	69.1%	45

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
43	B	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting Policies-ত পৰিৱৰ্তন (Change in Accounting Policies)	0.6%	69.7%	49
44	B	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting Standards-ৰ সুবিধা আৰু সীমাবদ্ধতা (Benefits and Limitations of Accounting Standards)	0.6%	70.2%	57
45	B	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Double Entry System-ৰ সুবিধাসমূহ (Advantages of Double Entry System)	0.6%	70.8%	62
46	B	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Trial Balance প্ৰস্তুত কৰাৰ নিয়ম (Rules of Preparing the Trial Balance)	0.6%	71.4%	79
47	B	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	পৰিচয় (Introduction)	0.6%	71.9%	80
48	B	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Purchases Book	0.6%	72.5%	83
49	B	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Sales Return Books বা Returns Inward Book	0.6%	73.1%	85
50	B	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Purchase Returns বা Returns Outward Book	0.6%	73.7%	87
51	B	Depreciation and Amortisation	Property, Plant and Equipment- ৰ Revaluation (Revaluation of Property, Plant and Equipment)	0.6%	74.2%	127
52	B	Bills of Exchange and Promissory Notes	Renewal of Bill	0.6%	74.8%	140
53	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Accommodation Bills	0.6%	75.4%	143
54	C	Incomplete Records-ৰ পৰা Accounts (Accounts from Incomplete Records)	Capital Comparison-ৰ জৰিয়তে Profit নিৰ্ণয় (Ascertainment of Profit by Capital Comparison)	0.6%	76.0%	176
55	C	Partnership and LLP Accounts	Profit and Loss Appropriation	0.6%	76.5%	188
56	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Calls-in-Arrears আৰু Calls-in- Advance	0.6%	77.1%	240

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
57	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Shares-ৰ Forfeiture (Forfeiture of Shares)	0.6%	77.7%	242
58	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Issue of Debentures	0.6%	78.2%	251
59	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Issue of Debentures-ত Discount/Loss-ৰ ব্যৱস্থা (Treatment of Discount/Loss on Issue of Debentures)	0.6%	78.8%	254
60	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Interest on Debentures	0.6%	79.4%	255
61	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Book-Keeping আৰু Accounting- ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Book-Keeping and Accounting)	0.4%	79.8%	28
62	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Accounting)	0.4%	80.2%	32
63	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Contingent Liabilities	0.4%	80.5%	43
64	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Accounting Equation পদ্ধতি (Accounting Equation Approach)	0.4%	80.9%	65
65	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Posting	0.4%	81.3%	73
66	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Trial Balance প্ৰস্তুত কৰাৰ উদ্দেশ্য (Objectives of Preparing the Trial Balance)	0.4%	81.7%	76
67	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Cash Book — একেলগে Subsidiary Book আৰু Principal Book (Cash Book -- A Subsidiary Book and a Principal Book)	0.4%	82.1%	88
68	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Petty Cash Book	0.4%	82.4%	92
69	C	Bank Reconciliation Statement	Bank Reconciliation Statement	0.4%	82.8%	103

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
70	C	Bank Reconciliation Statement	Bank Reconciliation Statement-ৰ গুৰুত্ব (Importance of Bank Reconciliation Statement)	0.4%	83.2%	104
71	C	Inventories	Inventory ৰেকৰ্ড প্ৰণালী (Inventory Record Systems)	0.4%	83.6%	113
72	C	Depreciation and Amortisation	Depreciation জোখাৰ কাৰকসমূহ (Factors in the Measurement of Depreciation)	0.4%	84.0%	120
73	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Bill of Exchange আৰু Promissory Note-ৰ পাৰ্থক্য (Differences - Bill of Exchange and Promissory Note)	0.4%	84.4%	133
74	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Bill-ৰ Due Date কেনেকৈ গণনা কৰিব (How to Calculate Due Date of a Bill)	0.4%	84.7%	138
75	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Noting Charges	0.4%	85.1%	139
76	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Retirement of Bills of Exchange & Rebate	0.4%	85.5%	141
77	C	Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্ৰস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Trading Account	0.4%	85.9%	148
78	C	Partnership and LLP Accounts	Partnership-ৰ সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্য (Definition and Features of Partnership)	0.4%	86.3%	181
79	C	Partnership and LLP Accounts	Goodwill	0.4%	86.6%	191
80	C	Partnership and LLP Accounts	Hidden Goodwill	0.4%	87.0%	201
81	C	Partnership and LLP Accounts	Dissolution-ত Partnership Books বন্ধ কৰা (Closing of Partnership Books on Dissolution)	0.4%	87.4%	220
82	C	Partnership and LLP Accounts	LLP-ৰ Winding up — Winding	0.4%	87.8%	225

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
			up of a Limited Liability Partnership (LLP)			
83	C	Partnership and LLP Accounts	সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)	0.4%	88.2%	226
84	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Cash-ৰ বিনিময়ত Shares-ৰ Issue (Issue of Shares for Cash)	0.4%	88.5%	236
85	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Discount-ত Issue কৰা Shares (Shares Issued at Discount)	0.4%	88.9%	237
86	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Calls-in-Arrears আৰু Calls-in-Advance-ৰ ওপৰত Interest	0.4%	89.3%	241
87	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Issue of Debentures in Consideration other than for Cash	0.4%	89.7%	253
88	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Right Issue	0.4%	90.1%	258
89	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Undistributed Profits-ৰ Capitalisation-ৰ দ্বাৰা Preference Shares-ৰ Redemption (Redemption of Preference Shares by Capitalisation of Undistributed Profits)	0.4%	90.5%	263
90	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting-ৰ কাৰ্য্যালী (Functions of Accounting)	0.2%	90.6%	27
91	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting-ৰ উপ-ক্ষেত্ৰসমূহ (Sub-Fields of Accounting)	0.2%	90.8%	29
92	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting Information-ৰ ব্যৱহাৰকাৰী (Users of Accounting Information)	0.2%	91.0%	30
93	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	সমাজত Accountant-ৰ ভূমিকা (Role of Accountant in the Society)	0.2%	91.2%	33
94	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Capital আৰু Revenue Expenditures নিৰ্ধাৰণৰ বিবেচ্য দিশ (Considerations in	0.2%	91.4%	37

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
			Determining Capital and Revenue Expenditures)			
95	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Contingent Liabilities আৰু Liabilities-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Contingent Liabilities and Liabilities)	0.2%	91.6%	44
96	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting Policies-ৰ অৰ্থ (Meaning of Accounting Policies)	0.2%	91.8%	47
97	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting Policies নিৰ্বাচন (Selection of Accounting Policies)	0.2%	92.0%	48
98	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Valuation-ৰ নীতি (Valuation Principles)	0.2%	92.2%	53
99	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	Accounting Standards-ৰ উদ্দেশ্য (Objectives of Accounting Standards)	0.2%	92.4%	56
100	C	তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)	ভাৰতত Accounting Standards প্ৰণয়নৰ প্ৰক্ৰিয়া (Process of Formulation of Accounting Standards in India)	0.2%	92.6%	58
101	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Double Entry System	0.2%	92.7%	61
102	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Transactions	0.2%	92.9%	64
103	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Accounts-ৰ আধুনিক শ্ৰেণীবিভাজন (Modern Classification of Accounts)	0.2%	93.1%	67
104	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Journal-ৰ সুবিধাসমূহ (Advantages of Journal)	0.2%	93.3%	70
105	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	পৰিচয় (Introduction)	0.2%	93.5%	72
106	C	Accounting প্ৰক্ৰিয়া (Accounting Process)	Account-ৰ balance নিৰ্ণয় (Balancing an Account)	0.2%	93.7%	74

#	শ্রেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
107	C	Accounting প্রক্রিয়া (Accounting Process)	Trial Balance-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Trial Balance)	0.2%	93.9%	77
108	C	Bank Reconciliation Statement	পৰিচয় (Introduction)	0.2%	94.1%	101
109	C	Inventories	Inventory Valuation	0.2%	94.3%	111
110	C	Depreciation and Amortisation	Property, Plant and Equipment- ৰ আনুমানিক Useful Life-ৰ সংশোধন (Revision of the Estimated Useful Life of Property, Plant and Equipment)	0.2%	94.5%	127
111	C	Depreciation and Amortisation	Amortisation	0.2%	94.7%	129
112	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Bills of Exchange	0.2%	94.8%	131
113	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Promissory Notes	0.2%	95.0%	132
114	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	Days of Grace	0.2%	95.2%	136
115	C	Bills of Exchange and Promissory Notes	সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)	0.2%	95.4%	145
116	C	Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Financial Statements-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Financial Statements)	0.2%	95.6%	156
117	C	Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)	Manufacturing Costs	0.2%	95.8%	160
118	C	Non-Profit Organisations-ৰ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)	শিক্ষানুষ্ঠান (Educational Institution)	0.2%	96.0%	171

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
119	C	Incomplete Records-ৰ পৰা Accounts (Accounts from Incomplete Records)	পৰিচয় (Introduction)	0.2%	96.2%	174
120	C	Partnership and LLP Accounts	সাধাৰণ Partnership Firm আৰু LLP-ৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between an Ordinary Partner ship Firm and An LLP)	0.2%	96.4%	184
121	C	Partnership and LLP Accounts	Partner-ৰ Retirement বা মৃত্যুত Goodwill-ৰ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Retirement or Death of a Partner)	0.2%	96.6%	196
122	C	Partnership and LLP Accounts	Gaining Ratio নিৰ্ণয় (Calculation of Gaining Ratio)	0.2%	96.8%	203
123	C	Partnership and LLP Accounts	Joint Life Policy	0.2%	96.9%	207
124	C	Partnership and LLP Accounts	পৰিচয় (Introduction)	0.2%	97.1%	210
125	C	Partnership and LLP Accounts	মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Joint Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Joint Life Policy)	0.2%	97.3%	212
126	C	Partnership and LLP Accounts	মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Separate Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Separate Life Policy)	0.2%	97.5%	213
127	C	Partnership and LLP Accounts	মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Deceased Partner's Share পৰিশোধ (Special Transactions in Case of Death: Payment of Deceased Partner's Share)	0.2%	97.7%	214
128	C	Partnership and LLP Accounts	Dissolution-ৰ পৰিণাম (Consequences of Dissolution)	0.2%	97.9%	218
129	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	পৰিচয় (Introduction)	0.2%	98.1%	228

#	শ্ৰেণী	অধ্যায়	বিষয়	অংশ	সঞ্চিত	পৃষ্ঠা
130	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Companies-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Companies)	0.2%	98.3%	230
131	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Share Capital	0.2%	98.5%	233
132	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Shares-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Shares)	0.2%	98.7%	234
133	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Premium-ত Issue কৰা Shares (Shares Issued at Premium)	0.2%	98.9%	238
134	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Over Subscription আৰু Pro-Rata Allotment	0.2%	99.0%	239
135	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	অৰ্থ (Meaning)	0.2%	99.2%	247
136	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Debentures-ৰ বৈশিষ্ট্য (Features of Debentures)	0.2%	99.4%	248
137	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Debentures-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Debentures)	0.2%	99.6%	250
138	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Issue of Debentures as Collateral Security	0.2%	99.8%	252
139	C	Company হিচাপ (Company Accounts)	Debenture Redemption Reserve	0.2%	100.0%	267

অংশ % হৈছে Scanner-ৰ পৰা লোৱা প্ৰশ্ন-পুনৰাবৃত্তিৰ সংকেত — অৰ্থাৎ প্ৰকৃততে কি সোধা হৈছে। প্ৰতিটো অধ্যায় আৰু গোটৰ কাষত ছপা কৰা **গুৰুত্ব গ্ৰেড (A-D)** হৈছে Scanner-ৰ front matter-ত প্ৰকাশিত ICAI-ৰ নিজা গুৰুত্বভাৰ-সংকেত। দুয়োটাই বেলেগ বেলেগ কথা জোখে; য'ত দুয়োটা পৃথক হয়, তাত দুয়োটাৰ ভিতৰত উচ্চতৰ মানদণ্ড ধৰি প্ৰস্তুতি লওক। ইয়াৰ উপৰি আৰু **84টা বিষয়** Scanner-ৰ frequency tables-ত ঘোষিত, কিন্তু সেইবোৰত এতিয়ালৈকে কোনো প্ৰশ্ন অহা নাই; টোকাত সেইবোৰক **ধাৰণাৰ ভিত্তি** badge দিয়া হৈছে আৰু ইয়াত rank কৰা হোৱা নাই।

অধ্যায় 1

তাত্ত্বিক কাঠামো (Theoretical Framework)

Theoretical Framework

37 বিষয় · 72 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন · গুৰুত্ব: A

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5-20% · Level II 80-95% — এই অধ্যায়টো **তত্ত্ব-প্ৰধান**

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	97.0%	164-ৰ ভিতৰত 159 নম্বৰ
Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	3.0%	164-ৰ ভিতৰত 5 নম্বৰ

গোট 1.1: Accounting-ৰ অৰ্থ আৰু পৰিসৰ (Meaning and Scope of Accounting)

Meaning and Scope of Accounting

P1-C1-U1.1 · গুৰুত্ব B · অধ্যায়ত Rank 3 · শ্ৰেণী B · অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 11.1% · 8টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C1-U1.1-T01 · Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.1 পঢ়ক: transactions আৰু events-ৰ জৰিয়তে চলা economic activities — stationery shop আৰু municipal corporation-ৰ উদাহৰণসহ।

টোকা

Economic activities: প্ৰতিজন ব্যক্তি/entity (salaried person, club, business, company, local authority, Government)-এ economic activities সম্পাদন কৰে — সকলোবোৰ ব্যক্তিগত লাভৰ বাবে নহয়, কিছুমানে social benefit সৃষ্টি কৰে; এনে কাৰ্যকলাপ “transactions and events”-ৰ জৰিয়তেই সম্পন্ন হয়।

Transaction vs event: transaction মানে “a business, performance of an act, an agreement”, আনহাতে event মানে “a happening, as a consequence of transaction(s), a result” — যেনে goods ক্ৰয়/বিক্ৰী, investment আৰু পৰিশোধ কৰা rent হৈছে transactions; অৰ্জিত surplus (SM-ৰ উদাহৰণত ₹42,000) আৰু হাতত থকা goods হৈছে events।

Why accounting: সকলোৱে transactions/events-ৰ ৰেকৰ্ড আৰু decision-making-ত সহায়ক পৰ্যাপ্ত তথ্য বিচাৰে — accounting-এ economic resources-ৰ inflow আৰু outflow জড়িত economic activities-ৰ

measurement লৈ কাম কৰে, ইয়াৰ universal application আছে আৰু rational decision-makers-ৰ তথ্যৰ প্ৰয়োজন পূৰণ কৰাই ইয়াৰ লক্ষ্য — সেয়েহে ইয়াক **language of business** বোলা হয়।

বিষয় 2: Accounting-ৰ অৰ্থ (Meaning of Accounting)

P1-C1-U1.1-T02 · Topic 2: Meaning of Accounting

প্ৰথমে পঢ়ক Study Material-ৰ Para 1.2 পঢ়ক: 1961-ৰ AICPA সংজ্ঞা, 1966-ৰ American Accounting Association সংজ্ঞা আৰু accounting-ৰ ছটা procedural aspects (recording, classifying, summarising, analysing, interpreting, communicating)।

টোকা

1961 (AICPA Committee on Terminology): “Accounting is the art of recording, classifying, and summarising in a significant manner and in terms of money, transactions and events which are, in part at least, of a financial character, and interpreting the result thereof.” — এই সংজ্ঞাটো এই English শব্দতেই লিখক।

1966 (American Accounting Association): “The process of identifying, measuring and communicating economic information to permit informed judgments and decisions by the users of accounts.” — এতিয়া users-লৈ communication-ও accounting-ৰ নিজৰে এটা ভাগ।

ছটা procedural aspects: (1) Recording — মৌলিক function; Journal/subsidiary books। (2) Classifying — একে প্ৰকৃতিৰ transactions-ক দলবদ্ধ কৰা; Ledger। (3) Summarising — trial balance আৰু financial statements। (4) Analysing — P&L আৰু Balance Sheet-ৰ দফাসমূহৰ মাজৰ সম্পৰ্ক। (5) Interpreting — users-ৰ বাবে অৰ্থ আৰু তাৎপৰ্য ব্যাখ্যা কৰা। (6) Communicating — শেষ পৰ্যায়: reports, ratios, graphs-ৰ জৰিয়তে ফলাফল প্ৰেৰণ কৰা। প্ৰথম দুটা (লগতে trial balance) book-keeping; বাকীবোৰ accounting।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- Accounting-ত communication নিশ্চিতভাৱে (DOES) জড়িত বুলি প্ৰমাণ কৰিব পাৰিব লাগিব - আধুনিক (1966 AAA) সংজ্ঞাই accounting-ক 'the process of identifying, measuring and communicating economic information to permit informed judgments and decisions by users' হিচাপে গণ্য কৰে।
- পুৰণি 1961-ৰ সংজ্ঞা (recording, classifying, summarising, interpreting) আজি কিয় অসম্পূৰ্ণ ব্যাখ্যা কৰক - বিস্তৃত ownership আৰু globalisation-ৰ বাবে ফলাফল communicate কৰাটো accounting-ৰ এক অপৰিহাৰ্য function হৈ পৰিছে।
- True/False উত্তৰত কাৰণটো সদায় procedural stages-ৰ সৈতে সংযোগ কৰক: recording হৈছে মৌলিক function, communicating হৈছে analysed তথ্য end-users-লৈ প্ৰেৰণ কৰা শেষ পৰ্যায়।

বিষয় 3: সামাজিক বিজ্ঞান হিচাপে Accounting-ৰ ক্ৰমবিকাশ (Evolution of Accounting as a Social Science)

P1-C1-U1.1-T03 • Topic 3: Evolution of Accounting as a Social Science

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.3 পঢ়ক: Egypt/Babylonia/Greece/Rome/China/Kautilya-ৰ পৰা Luca Pacioli-লৈকে ইতিহাস, ক্ৰমবিকাশৰ চাৰিটা পৰ্যায় আৰু accounting কিয় social science।

টোকা

ইতিহাস: ইয়াৰ শিপা প্ৰায় 4000 BC-লৈকে (Egyptian treasuries); Babylonia-ই fraud-জনিত লোকচান ধৰিবলৈ ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰিছিল; ভাৰতত Kautilya-ৰ Arthashastra-ই accounting records ৰখাৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰিছিল; Luca Pacioli-ৰ Summa de Arithmetica, Geometria, Proportio et Proportionalita (Venice, 1494) double entry book-keeping-ৰ ওপৰত প্ৰথম গ্ৰন্থ আৰু ইয়াতেই Debit (Dr., ইটালীয় debito — proprietor-ক দিবলগীয়া) আৰু Credit (Cr., credito/লেটিন credo — আস্থা বা বিশ্বাস) শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল।

চাৰিটা পৰ্যায়: (i) Stewardship Accounting — ধনী লোকৰ stewards-এ নিজৰ stewardship-ৰ সময়ে সময়ে হিচাপ দিছিল, এয়াই financial accounting-ৰ শিপা; (ii) Financial Accounting — joint stock companies-ৰ আগমন আৰু management-ৰ পৰা ownership পৃথক হোৱাৰ লগে লগে আইনে financial statements-ৰ disclosure-ক ৰূপ দিলে; (iii) Management Accounting — 20শ শতিকাৰ বিকাশ, management decision-making-ত সহায়ক; (iv) Social Responsibility Accounting — গঠনমূলক পৰ্যায়ত, বহন কৰা social costs (pollution, সমাজৰ সম্পদৰ ব্যৱহাৰ) আৰু সৃষ্টি কৰা social benefits (নিয়োগ, উন্নত সামগ্ৰী)-ৰ accounting।

Social science: সমগ্ৰ সমাজৰ বাবে accounting-ৰ উপযোগিতাই মৌলিক মাপকাঠি — ই সামাজিক কল্যাণৰ বাবে তথ্য সৃষ্টি কৰে, সামাজিক উদ্দেশ্য সাধন কৰে, সামাজিক প্ৰগতিত অৰিহণা যোগায় আৰু তাৰ সৈতে খাপ খায়; সেয়েহে ই এটা social science।

বিষয় 4: Accounting-ৰ উদ্দেশ্য (Objectives of Accounting)

P1-C1-U1.1-T04 • Topic 4: Objectives of Accounting

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.4 আৰু তাৰ chart পঢ়ক: systematic recording-ৰ পৰা solvency-লৈকে পাঁচটা objectives।

টোকা

পাঁচটা objectives: (i) transactions-ৰ systematic recording (book-keeping — journal, ledger, trial balance); (ii) ফলাফল নিৰ্ণয় — P&L A/c-এ সময়সীমাটোৰ profit (revenue expenses-তকৈ বেছি হ'লে) বা loss দেখুৱায়; (iii) financial position নিৰ্ণয় — Balance Sheet-এ এটা নিৰ্দিষ্ট সময়ত assets (তেওঁৰ কি আছে) আৰু liabilities (তেওঁৰ কি ধাৰ আছে) দেখুৱায়; (iv) financial statements-ৰ জৰিয়তে rational decision-making-ৰ বাবে users-ক তথ্য যোগান; (v) solvency অৱস্থা জনা — liabilities পৰিশোধৰ সময় হ'লে short run-ত (liquidity) আৰু long run-ত (solvency) সেইবোৰ পৰিশোধ কৰাৰ সামৰ্থ্য।

বিষয় 5: Accounting-ৰ কাৰ্য্যৱলী (Functions of Accounting)

P1-C1-U1.1-T05 · Topic 5: Functions of Accounting

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.5 পঢ়ক — accounting-ৰ ছটা প্ৰধান functions: Measurement, Forecasting, Decision-making, Comparison & Evaluation, Control আৰু Government Regulation and Taxation।

টোকা

ছটা functions: (a) Measurement — অতীতৰ performance আৰু বৰ্তমানৰ financial position; (b) Forecasting — অতীতৰ তথ্যৰ পৰা ভৱিষ্যতৰ performance; (c) Decision-making — rational সিদ্ধান্তৰ বাবে প্ৰাসংগিক তথ্য; (d) Comparison & Evaluation — লক্ষ্যৰ বিপৰীতে performance, policies আৰু contingent liabilities-ৰ disclosure; (e) Control — operational দুৰ্বলতা চিনাক্ত কৰা, feedback দিয়া; (f) Government Regulation and Taxation — নিয়ন্ত্ৰণ আৰু কৰ সংগ্ৰহৰ বাবে তথ্য।

পৃথকে মনত ৰাখক — চাৰিটা OBJECTIVES: systematic recording (book-keeping); ফলাফল নিৰ্ণয় (P&L); financial position নিৰ্ণয় (Balance Sheet); users-লৈ তথ্য communicate কৰা (financial reports)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- 4 নম্বৰৰ প্ৰশ্নৰ বাবে যিকোনো চাৰিটা functions প্ৰতিটো এক-দুই শাৰীত ব্যাখ্যা কৰিবলৈ সাজু থাকক - যেনে Measurement (অতীতৰ performance আৰু বৰ্তমানৰ financial position জোখে), Forecasting (অতীতৰ তথ্যৰে ভৱিষ্যতৰ performance অনুমান কৰে)।
- Comparison & Evaluation-ক লক্ষ্যৰ বিপৰীতে performance জোখা আৰু policies/contingent liabilities disclose কৰা হিচাপে, আৰু Control-ক operational দুৰ্বলতা চিনাক্ত কৰি feedback দিয়া হিচাপে ব্যাখ্যা কৰক।
- Functions of accounting-ক objectives of accounting (systematic recording, ফলাফল নিৰ্ণয়, financial position, solvency)-ৰ সৈতে খেলিমেলি নকৰিব - দুয়োটা তালিকা পৃথকে ৰাখক।

বিষয় 6: Book-keeping

P1-C1-U1.1-T06 · Topic 6: Book-keeping

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই। সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.6 আৰু §1.6.1 পঢ়ক: book-keeping-ৰ অৰ্থ, ইয়াৰ আইনী দিশ আৰু ইয়াৰ দুটা objectives।

টোকা

অৰ্থ: book-keeping হৈছে business operations সম্পৰ্কীয় financial data অৰ্থপূৰ্ণ আৰু সুসংখ্যলভাৱে recording কৰাৰ কাম — ই accounting কামৰ procedural aspects সামৰে, record-keeping function অন্তৰ্ভুক্ত কৰে আৰু ইয়াৰ প্ৰক্ৰিয়া চূড়ান্ত ফল financial statements-এ নিৰ্ধাৰণ কৰে; accounting এটা সমন্বিত আৰু দক্ষ book-keeping system-ৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত।

Objectives: (i) transactions-ৰ সম্পূৰ্ণ recording — business-ৰ ওপৰত financial প্ৰভাৱ দেখুৱাবলৈ সকলো transactions-ৰ systematic আৰু যুক্তিসংগত ধৰণে সম্পূৰ্ণ আৰু স্থায়ী ৰেকৰ্ড; (ii) financial effect নিৰ্ণয় — সময়সীমাটোৰ সকলো transactions-ৰ সমষ্টিগত প্ৰভাৱ সমগ্ৰ business-ৰ financial position-ৰ ওপৰত।

আইনী দিশ: companies-ৰ books আৰু financial statements Companies Act-এ, banks/insurance-ৰ সিহঁতৰ বিশেষ Acts-এ নিৰ্দেশ কৰে; sole-proprietorship আৰু partnership-ৰ বাবে কোনো নিৰ্দিষ্ট আইন নাই।

বিষয় 7: Book-Keeping আৰু Accounting-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Book-Keeping and Accounting)

P1-C1-U1.1-T07 · Topic 7: Distinction Between Book-Keeping and Accounting

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.7-ৰ ছটা দফাৰ tabular distinction শিকক; book-keeping হৈছে recording phase আৰু accounting হৈছে summarising phase — book-keeping য'ত শেষ হয়, accounting তাতেই আৰম্ভ হয়।

টোকা

মূল ধাৰণা: book-keeping হৈছে recording phase; accounting হৈছে summarising phase — book-keeping য'ত শেষ হয়, accounting তাতেই আৰম্ভ হয়। ক্ৰম: Book-keeping $\subset$ Accounting $\subset$ Accountancy। ছটা দফাৰ distinction:

1. Book-keeping হৈছে transactions-ৰ recording-সম্পৰ্কীয় এটা প্ৰক্ৰিয়া	Accounting হৈছে recorded transactions-ৰ summarising-সম্পৰ্কীয়
---	--

2. ই accounting-ৰ ভিত্তি	ইয়াক business-ৰ ভাষা বুলি গণ্য কৰা হয়
3. Financial Statements এই প্ৰক্ৰিয়াৰ অংশ নহয়	Financial Statements book-keeping records-ৰ ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা হয়
4. এই records-ৰ সহায়ত managerial decisions লোৱা নাযায়	Management-এ এই records-ৰ ভিত্তিত decisions লয়
5. Book-keeping-ৰ কোনো sub-field নাই	ইয়াৰ কেইবাটাও sub-fields আছে: financial accounting, management accounting আদি
6. Business-ৰ financial position নিৰ্ণয় কৰিব নোৱাৰি	Accounting reports-ৰ ভিত্তিত financial position নিৰ্ণয় কৰা হয়

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- অন্ততঃ চাৰিটা বৈপৰীত্যৰ দফা লিখক: book-keeping-এ transactions record কৰে/ই ভেটি; accounting-এ summarise কৰে/ই business-ৰ ভাষা; financial statements আৰু managerial সিদ্ধান্ত accounting-ৰ অন্তৰ্গত, book-keeping-ৰ নহয়।
- ব্যাখ্যা কৰক যে book-keeping-ৰ কোনো sub-fields নাই আৰু ই financial position দেখুৱাব নোৱাৰে, আনহাতে accounting-ৰ sub-fields আছে (financial, management accounting আদি) আৰু ই financial position নিৰ্ণয় কৰে।
- ক্ৰমৰ chart-টো মনত ৰাখক: Book-keeping Accounting-ৰ ভিতৰত, আৰু Accounting Accountancy-ৰ ভিতৰত।

TQ 7.2 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 4

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 7.1 • PYQ 2024-Sep [1] (b) {C} • Distinguish Between • 4M • Pg 3

LEVEL I
বোধ (Understanding)

বিষয় 8: Accounting-ৰ উপ-ক্ষেত্ৰসমূহ (Sub-Fields of Accounting)

P1-C1-U1.1-T08 • Topic 8: Sub-Fields of Accounting

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.8-ৰ পাঁচটা sub-fields প্ৰতিটোৰ এশাৰীৰ বিৱৰণসহ মুখস্থ কৰক: Financial, Management, Cost, Social Responsibility আৰু Human Resource Accounting।

টোকা

পাঁচটা sub-fields: (i) Financial Accounting — ঐতিহাসিক; external users-ৰ বাবে P&L আৰু Balance Sheet-ত শেষ হয়। (ii) Management Accounting — planning, control, decision-making-ৰ বাবে আভ্যন্তৰীণ reporting; cost accounting-ও ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত। (iv) Social Responsibility Accounting — বহন

কৰা social costs আৰু সৃষ্টি কৰা social benefits। (v) Human Resource Accounting — conventional accounting-এ নসমৰা human resources-ত কৰা investments চিনাক্ত কৰে, পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰে আৰু report কৰে।

(iii) Cost Accounting (ICMA, England): “the process of accounting for cost which begins with the recording of income and expenditure or the bases on which they are calculated and ends with the preparation of periodical statements and reports for ascertaining and controlling costs.” — এই সংজ্ঞাটো এই English শব্দতেই লিখক।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- তালিকা: (i) Financial Accounting - ঐতিহাসিক, external users-ৰ বাবে P&L আৰু Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰে; (ii) Management Accounting - planning, control, decision-making-ৰ বাবে আভ্যন্তৰীণ reporting; (iii) Cost Accounting - cost নিৰ্ণয় আৰু নিয়ন্ত্ৰণ।
- (iv) Social Responsibility Accounting - বহন কৰা social costs আৰু সৃষ্টি কৰা social benefits-ৰ হিচাপ দিয়ে; (v) Human Resource Accounting - conventional accounting-এ নসমৰা human resources-ত কৰা investments চিনাক্ত কৰে, পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰে আৰু report কৰে।
- 5 নম্বৰৰ descriptive উত্তৰৰ বাবে cost accounting-ৰ ICMA (England) সংজ্ঞা মুখস্থ কৰক।

TQ 8.1 • PYQ 2023-Dec [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 4

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

মধ্যমীয়া

বিষয় 9: Accounting Information-ৰ ব্যৱহাৰকাৰী (Users of Accounting Information)

P1-C1-U1.1-T09 • Topic 9: Users of Accounting Information

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.9 পঢ়ক — internal আৰু external users-লৈ শ্ৰেণীবিভাজন আৰু আঠটা user groups (Investors, Employees, Lenders, Suppliers/Creditors, Customers, Government, Public, Management) — কোনে কি বিচাৰে।

টোকা

দুই প্ৰকাৰ: internal users (owners/management — বিতং reports) আৰু external users (general-purpose financial statements)।

আঠটা user groups আৰু সিহঁতৰ আগ্ৰহ: (i) Investors — কিনিব/ৰাখিব/বেচিব; টিকি থকা, উন্নতি কৰা আৰু dividend দিয়াৰ সামৰ্থ্য। (ii) Employees — স্থিৰতা, বৃদ্ধি; পাৰিশ্ৰমিক আৰু retirement benefits। (iii) Lenders — সময়ত principal আৰু interest পৰিশোধ। (iv) Suppliers/creditors — পাওনা পৰিশোধৰ সামৰ্থ্য; ইয়াৰ ওপৰতেই সিহঁতৰ credit policy নিৰ্ধাৰিত হয়। (v) Customers — যোগান অব্যাহত থকাটো enterprise-ৰ স্থিৰতা আৰু লাভজনকতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। (vi) Government — নিয়ন্ত্ৰণ, সম্পদ বণ্টন, price control, duties আৰু taxes। (vii) Public — স্থানীয় অৰ্থনীতিলৈ অৰিহণা: নিয়োগ, স্থানীয় suppliers-ক

পৃষ্ঠপোষকতা। (viii) Management — নিজৰ সিদ্ধান্তৰ প্ৰভাৱ, পৰৱৰ্তী সিদ্ধান্তৰ ভিত্তি।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্দি: 'Customers are not users of accounts' FALSE - customers-এ স্থিৰতা আৰু লাভজনকতাক গুৰুত্ব দিয়ে, কাৰণ সিহঁতৰ নিজৰ কাম goods-ৰ অব্যাহত যোগানৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল (যেনে chemical supplier-ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল এটা pharma company)।
- প্ৰতিজন user-ৰ আগ্ৰহ ক'ব পাৰিব লাগিব: investors - কিনিব/ৰাখিব/বেচিব আৰু dividend দিয়াৰ সামৰ্থ্য; lenders - principal আৰু interest পৰিশোধ; employees - স্থিৰতা, বৃদ্ধি আৰু retirement benefits; government - নিয়ন্ত্ৰণ আৰু কৰ।
- internal users (owners/management, বিতং reports পায়)-ক external users (general-purpose financial statements-এ যাৰ প্ৰয়োজন পূৰণ কৰে)-ৰ পৰা পৃথক কৰক।

TQ 9.1 · PYQ 2025-Jan [1] (a) (ii) {C} · True/False · 2M · Pg 6

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 10: অন্যান্য শাস্ত্ৰৰ সৈতে Accounting-ৰ সম্পৰ্ক (Relationship of Accounting with other Disciplines)

P1-C1-U1.1-T10 · Topic 10: Relationship of Accounting with other Disciplines

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.10 (a)–(e) পঢ়ক: Economics, Statistics, Mathematics, Law আৰু Management-ৰ সৈতে accounting-ৰ সংযোগ।

টোকা

Economics: accountants-এ value, income আৰু capital maintenance-ৰ ধাৰণা economists-ৰ পৰা লৈছিল, কিন্তু practice-ৰ উপযোগীকৈ গঢ় দিলে (যেনে ভৱিষ্যৎ উপাৰ্জনৰ present value-ৰ সলনি acquisition cost-ক কাৰ্যকৰী valuation ভিত্তি হিচাপে লোৱা); micro স্তৰৰ accounting data যোগ কৰিলে economic decision models-ৰ বাবে macro স্তৰৰ database পোৱা যায়।

Statistics and Mathematics: accounting data শেষ পইচালৈকে নিখুঁত, আনহাতে statistics-এ typical values/trends লৈ কাম কৰে — statistical পদ্ধতিয়ে (ratios, time series, cross-sectional comparison, sickness-ৰ লক্ষণৰ বাবে multiple discriminant analysis) interpretation-ত সহায় কৰে; double entry-ক algebraic/matrix ৰূপত প্ৰকাশ কৰিব পাৰি আৰু interest, annuity, depreciation, hire-purchase আৰু lease গণনাৰ বাবে arithmetic/algebra পূৰ্বচৰ্ত।

Law and Management: transactions Contract Act, Sale of Goods Act, Negotiable Instruments Act-এ

নিয়ন্ত্ৰণ কৰে আৰু Companies Act-এ financial-statement-ৰ format নিৰ্ধাৰণ কৰে — accounting-এ আইনক প্ৰভাৱিত কৰে আৰু আইনৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিতও হয়; management-ত accountants-ৰ ভূমিকা মুখ্য, কাৰণ accounting তথ্যৰ বৃহৎ ভাগ management decision-making-ৰ বাবেই প্ৰস্তুত কৰা হয় আৰু system-টো management-ৰ উদ্দেশ্য অনুসৰি গঢ়িব পাৰি।

বিষয় 11: Accounting-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Accounting)

P1-C1-U1.1-T11 • Topic 11: Limitations of Accounting

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.11-ৰ সাতটা limitations শিকক — accounts-ৰ মূলত থকা assumptions, conventions আৰু ব্যক্তিগত judgement-ৰ পৰা এইবোৰৰ উৎপত্তি; financial statements বিচাৰ কৰোঁতে এইবোৰ মনত ৰাখিবই লাগিব।

টোকা

মূল কাৰণ: accounting-ৰ assumptions, conventions আৰু accountant-ৰ ব্যক্তিগত judgement-এই ইয়াৰ limitations হৈ পৰে — statements কেতিয়াও subjectivity-ৰ পৰা মুক্ত নহয়। **সাতটা উদাহৰণ:** (1) non-monetary factors (কৰ্মচাৰীৰ আনুগত্য, দক্ষতা)-ৰ কোনো স্থান নাই; (2) Balance Sheet-এ কেৱল প্ৰস্তুত কৰা তাৰিখৰ অৱস্থাহে দেখুৱায়, ভৱিষ্যৎ নহয়; (3) inflation-ৰ দৰে পৰিৱৰ্তন উপেক্ষা কৰা হয়; (4) accounting principles কেতিয়াবা পৰস্পৰবিৰোধী হয়; (5) estimates ব্যক্তিগত judgement-ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে (doubtful debts, depreciation method, inventory valuation); (6) human resources দেখুওৱা নহয় — কোনো গ্ৰহণযোগ্য money valuation নাই; (7) একেটা দফাৰ বাবে বিকল্প policies-এ manipulation-ৰ সুযোগ দিয়ে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- 4-5 limitations কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক: non-monetary factors (কৰ্মচাৰীৰ আনুগত্য, দক্ষতা) বাদ পৰে; Balance Sheet-এ কেৱল প্ৰস্তুত কৰা তাৰিখৰ অৱস্থাহে দেখুৱায়, ভৱিষ্যৎ নহয়; inflation/price-level পৰিৱৰ্তন উপেক্ষা কৰা হয়।
- লগতে: accounting principles কেতিয়াবা পৰস্পৰবিৰোধী হয়; estimates (provision for doubtful debts, depreciation method, inventory valuation) ব্যক্তিগত judgement-ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে; একেটা দফাৰ বাবে বিকল্প policies-এ manipulation-ৰ সুযোগ দিয়ে।
- True/False: 'Results and position disclosed by final accounts are not exact' TRUE - অংকবোৰ বহুলাংশে accountant-ৰ ব্যক্তিগত judgement আৰু policy বাছনিৰ ফল, গতিকে statements কেতিয়াও subjectivity-ৰ পৰা মুক্ত নহয়।

TQ 11.2 • RTP 2025-Jan [1] (v) • True/False • --- • Pg 7 3× সোধা হৈছে

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 11.1 • PYQ 2018-Nov [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 6 8× সোধা হৈছে

LEVEL I

মধ্যমীয়া

বিষয় 12: সমাজত Accountant-ৰ ভূমিকা (Role of Accountant in the Society)

P1-C1-U1.1-T12 · Topic 12: Role of Accountant in the Society

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.12 (Areas of Service) পঢ়ক — Chartered Accountant-এ সমাজক আগবঢ়োৱা services, লগতে industry, public sector, fiscal policy আৰু economic growth-ত CA-ৰ ভূমিকা।

টোকা

পৰিচয় বাক্য: accountancy-এ financial statements প্ৰস্তুত, interpret আৰু audit কৰাৰ সাধাৰণ পৰিসৰ অতিক্ৰম কৰিছে — CA-সকলে এতিয়া company law, taxation আৰু general management-ত সেৱা আগবঢ়ায়। Goethe: “the fairest invention of the human mind”।

ছটা সেৱাৰ ক্ষেত্ৰ: (i) Maintenance of Books of Accounts — net result আৰু financial position; (ii) Statutory Audit — প্ৰতিটো limited company-ৰ true and fair view report কৰা; (iii) Internal Audit — accounts সঠিকভাৱে আৰু পৰ্যাপ্ত সুৰক্ষাসহ ৰখা হৈছে নে নাই পৰীক্ষা কৰা management-ৰ সঁজুলি; (iv) Taxation — কৰ সংক্ৰান্ত কাম চম্ভালা আৰু tax authorities-ৰ আগত প্ৰতিনিধিত্ব; (v) Management Accounting & Consultancy — planning, control আৰু বিশেষ সিদ্ধান্তৰ বাবে আভ্যন্তৰীণ reporting; (vi) Financial Advice — investments, insurance, business সম্প্ৰসাৰণ, investigations, pensions।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- মুখ্য সেৱাৰ শিৰোনামবোৰ মুখস্থ কৰক: Maintenance of Books of Accounts, Statutory Audit, Internal Audit, Taxation, Management Accounting & Consultancy Services, Financial Advice।
- Financial Advice-ৰ অধীনত উপ-ক্ষেত্ৰবোৰ মনত পেলাওক: investments, insurance, business সম্প্ৰসাৰণ, financial investigations, pension schemes।
- অধিক বিচাৰিলে তালিকাভুক্ত কৰিবলগীয়া আন সেৱা: secretarial work, share registration, company formation, receiverships/liquidations, arbitrations, cost accounts আৰু information services।
- 4 নম্বৰৰ উত্তৰৰ বাবে পৰিচয় বাক্যটো লিখক - accountancy-ৰ practice-এ financial statements প্ৰস্তুত, interpret আৰু audit কৰাৰ সাধাৰণ পৰিসৰ অতিক্ৰম কৰিছে; CA-সকলে এতিয়া company law, taxation আৰু general management বিষয়ত সেৱা আগবঢ়ায় - তাৰ পিছত পাঁচ-ছটা সেৱাৰ ক্ষেত্ৰ তালিকাভুক্ত কৰি চমুকৈ বৰ্ণনা কৰক।

TQ 12.1 · PYQ 2020-Nov [1] (b) {C} · Descriptive · 4M · Pg 7 **6x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
স্মৃতি (Remembering)

মধ্যমীয়া

গোট 1.2: Accounting Concepts, Principles and Conventions

Accounting Concepts, Principles and Conventions

P1-C1-U1.2 · গুৰুত্ব A · অধ্যায়ত Rank 1 · শ্ৰেণী A · অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 34.7% · 25টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: এক সামগ্রিক দৃষ্টি (Concepts, Principles and Conventions - An Overview)

P1-C1-U1.2-T01 · Topic 1: Concepts, Principles and Conventions - An Overview

প্রথমে পঢ়ক Para 2.5 আয়ত্ত কৰক — বাৰটা concepts (Entity, Money measurement, Periodicity, Accrual, Matching, Going Concern, Cost, Realisation, Dual aspect, Conservatism, Consistency, Materiality) — লগতে fundamental accounting assumptions-ৰ ওপৰত Para 2.6।

টোকা

বাৰটা concepts (Para 2.5): (a) Entity – business মালিকৰ পৰা পৃথক; business-ৰ পুঁজিৰ পৰা মালিকৰ ব্যক্তিগত পৰিশোধ হৈছে drawings, যি capital-ৰ বিপৰীতে charge হয়, business expense নহয়; (b) Money measurement – কেৱল টকাত জুখিব পৰা transactions-হে এক সমৰূপ monetary unit-ত (দেশৰ প্ৰচলিত currency) ৰেকৰ্ড কৰা হয়; (c) Periodicity – অসীম জীৱনকালক কাৰ্যকৰী accounting periods-ত ভাগ কৰা হয় (সাধাৰণতে 1 April–31 March), যাতে performance জুখিব পাৰি আৰু 'accrual' অৰ্থপূৰ্ণ হয়; (d) Accrual – “recognition of revenue and costs as they are earned or incurred and not as money is received or paid” (mercantile basis, cash basis নহয়); (e) Matching – Periodic profit = Periodic revenue – Matched expenses (accrual-ৰ ভিত্তিত); (f) Going Concern – enterprise “will continue in operation for the foreseeable future”, liquidate কৰাৰ বা কাৰ্যকলাপৰ পৰিসৰ উল্লেখযোগ্যভাৱে কমোৱাৰ কোনো উদ্দেশ্য বা প্ৰয়োজন নাই; (g) Cost – asset historical/acquisition cost-ত মূল্যাংকন কৰা হয়, objectivity-ৰ বাবে এই বাছনি; (h) Realisation – asset-ৰ মূল্যৰ পৰিৱৰ্তন realise হ'লেহে গণনা কৰা হয়; (i) Dual aspect – প্ৰতিটো transaction-ৰ দুটা দিশ থাকে, ফলত Equity + Liabilities = Assets (double entry-ৰ মূল); (j) Conservatism – ভৱিষ্যৎ income আগতীয়াকৈ ধৰি নল'ব, সম্ভাৱ্য সকলো losses-ৰ বাবে provision কৰক; (k) Consistency – সময়সীমাৰ পিছত সময়সীমা একেই accounting policies অনুসৰণ; (l) Materiality – গুৰুত্বহীন দফা উপেক্ষা কৰিব পাৰি, গুৰুত্বপূৰ্ণবোৰ disclose কৰিবই লাগিব।

তিনিটা fundamental accounting assumptions (Para 2.6): Going Concern, Consistency, Accrual – অনুসৰণ কৰিলে একো লিখিব নালাগে (এইবোৰ ধৰি লোৱা হয়); যদি কোনো এটা অনুসৰণ কৰা নহয় (NOT), তেন্তে সেই কথা financial statements-ত নিৰ্দিষ্টভাৱে disclose কৰিবই লাগিব।

Conventions & measurement (short notes): accounting conventions দীৰ্ঘদিন ধৰি গ্ৰহণ কৰা accounting practices/usage-ৰ পৰা গঢ় লয়, তথ্যৰ মান উন্নত কৰিবলৈ বিশ্বৰ accountancy bodies-এ এইবোৰ সলনি কৰিব পাৰে আৰু ইয়াৰ universal application থকাটো বাধ্যতামূলক নহয়; measurement টকাৰ হিচাপত – চাৰিটা ভিত্তি হৈছে historical cost, current cost, realisable value আৰু present value।

ব্যৱহাৰিক ক্ষেত্ৰত Conservatism: current asset-ৰ 'cost or market price whichever is lower' নিয়মৰ উৎপত্তি ইয়াৰ পৰাই; ইয়াৰ বাবে prudence, neutrality আৰু faithful representation প্ৰয়োজন আৰু (সমালোচকসকলৰ মতে) ইয়াৰ ফলত income আৰু Balance Sheet assets কমকৈ দেখুওৱা হয়; প্ৰত্যাশিত লাভ কেতিয়াও ৰেকৰ্ড কৰা নহয় – সেয়েহে creditors-ৰ ওপৰত discount-ৰ বাবে কোনো provision কৰা

নহয়।

True/False-ৰ খুঁটি: matching accrual-ৰ ওপৰতেই (IS) আধাৰিত (prepaid/outstanding expenses, accrued/unearned income সমন্বয় কৰে); cash পোৱা/দিয়াৰ সময়ত ৰেকৰ্ড কৰাটো accrual নহয় (NOT) - সেয়া cash basis; materiality কেৱল amount-ৰ ওপৰত নহয়, business-ৰ আকাৰ, তথ্যৰ প্ৰকৃতি আৰু স্তৰ, আৰু decision-maker-ৰ স্তৰৰ ওপৰতো নিৰ্ভৰ কৰে; entity concept মানে enterprise মালিকৰ capital-ৰ বাবে মালিকৰ ওচৰত দায়বদ্ধ; consistency-এ উন্নত accounting methods প্ৰৱৰ্তনত বাধা নিদিয়।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- তিনিটা fundamental accounting assumptions - Going Concern, Consistency, Accrual - আৰু disclosure নিয়ম মুখস্থ কৰক: অনুসৰণ কৰিলে disclosure নালাগে; অনুসৰণ নকৰিলে (NOT) সেই কথা নিৰ্দিষ্টভাৱে disclose কৰিবই লাগিব।
- 'Measurement'-ৰ ওপৰত short note: transactions টকাত (প্ৰচলিত currency) জোখা হয়; চাৰিটা ভিত্তি হৈছে historical cost, current cost, realisable value আৰু present value।
- 'Accounting conventions'-ৰ ওপৰত short note: এইবোৰ সময়ৰ লগে লগে accounting practice/usage-ৰ পৰা গঢ় লয়, accountancy bodies-এ সলনি কৰিব পাৰে আৰু ইয়াৰ universal application থকাটো বাধ্যতামূলক নহয়।

TQ 1.13 • RTP 2023-Dec [19] (iv) • Short Note • --- • Pg 16 **8x সোধা হৈছে**

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

TQ 1.19 • RTP 2024-Sep [18] (i) • Short Note • --- • Pg 19 **9x সোধা হৈছে**

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 23টা প্ৰশ্ন

- প্ৰতিটো concept 2-3 শাৰীত উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক - পৰীক্ষাত বাৰে বাৰে Going Concern, Accrual vs Cash/Mercantile basis, Periodicity, Materiality, Conservatism, Money Measurement, Realisation আৰু Matching সোধা হয়।
- True/False ফাল্ড: conservatism-এ সাঁচাকৈয়ে (DOES) Balance Sheet assets কমকৈ দেখুৱায় (True); accrual মানে cash basis নহয় (False); matching accrual-ৰ ওপৰতেই আধাৰিত (True); money measurement = এক সমৰূপ monetary unit-ত recording (True); materiality কেৱল amount-ৰ ওপৰত নহয়, business-ৰ আকাৰ, তথ্যৰ প্ৰকৃতি আৰু decision-maker-ৰ স্তৰৰ ওপৰতো নিৰ্ভৰ কৰে; proprietor-এ লৈ যোৱা goods Purchases-ত credit কৰা হয়, Capital-ত নহয়।
- Distinguish-between যোৰবোৰ অনুশীলন কৰক: Going Concern vs Cost concept, Money Measurement vs Matching, আৰু Fundamental Accounting Assumptions (ধৰি লোৱা, মাত্ৰ তিনিটা) vs Accounting Policies (বাছি লোৱা পদ্ধতি, disclose কৰা হয়)।
- Conservatism = সম্ভাৱ্য সকলো losses-ৰ বাবে provision কৰক, কোনো profit আগতীয়াকৈ ধৰি নল'ব ('cost or market price whichever is lower'); সূক্ষ্ম কথা - creditors-ৰ ওপৰত discount (এক প্ৰত্যাশিত লাভ)-ৰ বাবে provision কৰা নহয় (NOT), conservatism-ৰ সৈতে সংগতি ৰাখি।

TQ 1.8 • PYQ 2023-Jun [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 13	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.9 • PYQ 2023-Jun [1] (b) {C} • Descriptive • 2M • Pg 14	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.11 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 14 8× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.12 • PYQ 2023-Dec [1] (b) {C} • Descriptive • 2M • Pg 15 4× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.14 • PYQ 2024-Jun [1] (b) (ii) (1) {C} • Descriptive • 1M • Pg 17	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.15 • PYQ 2024-Jun [1] (b) (ii) (2) {C} • Descriptive • 1M • Pg 17 3× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.16 • RTP 2024-Sep [1] (a) • True/False • ---- • Pg 18 7× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.21 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 20	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.1 • PYQ 2019-Jun [1] (b) • Distinguish Between • 4M • Pg 10 4× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.2 • PYQ 2020-Nov [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 11	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.3 • MTP 2021-Oct [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 11 3× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.4 • PYQ 2021-Dec [1] (c) (i) {C} • Descriptive • 4M • Pg 12	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.5 • PYQ 2022-May [1] (b) (ii) {C} • Descriptive • 4M • Pg 12 3× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.6 • PYQ 2022-Nov [1] (a) {C} • True/False • 4M • Pg 12	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.7 • MTP 2023-Apr [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 13	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.10 • RTP 2023-Dec [1] (i) • True/False • ---- • Pg 14	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.17 • RTP 2024-Sep [1] (g) • True/False • ---- • Pg 18 2× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.18 • RTP 2024-Sep [2] • Descriptive • ---- • Pg 18 9× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.22 • RTP 2025-Jan [2] (a) • Distinguish Between • ---- • Pg 20 2× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.23 • PYQ 2025-May [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 21	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 1.24 • PYQ 2025-Sep [1] (a) {C} • True/False • 6M • Pg 21	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া

TQ 1.20 • MTP 2024-Dec S1 [1] (b) {C} • Distinguish Between • 4M • Pg 19 **LEVEL I**
6x সোধা হৈছে

বোধ (Understanding)

TQ 1.25 • PYQ 2026-Sep [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 22

LEVEL I

বোধ (Understanding)

গোট 1.3: Capital and Revenue Expenditure and Receipts

Capital and Revenue Expenditure and Receipts

P1-C1-U1.3 • গুরুত্ব C • অধ্যায়ত Rank 2 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 30.6% • 22টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C1-U1.3-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §3.1 পঢ়ক: periodical business results নিৰ্ণয় কৰাৰ আগতে transactions-ক capital নে revenue হিচাপে analyse কৰাটো কিয় বাধ্যতামূলক।

টোকা

পাৰ্থক্য: Revenue Expense accounting period-টোৰ কাৰ্যকলাপ/revenue-ৰ সৈতে জড়িত, বা যিবোৰ দফাৰ সুফল সেই সময়সীমাৰ বাহিৰলৈ নাযায়; Capital Expenditure-এ দীৰ্ঘস্থায়ী সুফল দিয়ে আৰু এটাতকৈ অধিক accounting period-ত revenue অৰ্জনত সহায় কৰে — ভৱিষ্যৎ সুফলৰ নিৰ্দিষ্ট ধাৰাৰ সৈতে পোনপটীয়াকৈ সংযোগ কৰিব পাৰিলেহে expenditure capitalise কৰিব পাৰি।

ক'ত দেখুৱাব: revenue expenditures খৰচ কৰা বছৰৰ P&L A/c-লৈ যায়, capital expenditures Balance Sheet-ৰ asset side-লৈ যায় আৰু প্ৰতি বছৰে সুফল ব্যৱহাৰৰ ভিত্তিত P&L-লৈ transfer হয় — গতিকে দুয়োটা শেষত P&L-লৈকে যায়, মুখ্য নিৰ্ণায়ক হৈছে সময় (TIME); expenses matching principle-ৰ জৰিয়তে recognise কৰা হয় (revenue-ৰ বিপৰীতে কেতিয়া আৰু কিমান charge কৰিব)।

সাৱধান: এই পাৰ্থক্যই যথেষ্ট অসুবিধাৰ সৃষ্টি কৰে — বহু ক্ষেত্ৰত capital আৰু revenue-ৰ মাজৰ সীমাৰেখা অতি ক্ষীণ।

বিষয় 2: Capital আৰু Revenue Expenditures নিৰ্ধাৰণৰ বিবেচ্য দিশ (Considerations in Determining Capital and Revenue Expenditures)

P1-C1-U1.3-T02 • Topic 2: Considerations in Determining Capital and Revenue Expenditures

প্ৰথমে পঢ়ক Para 3.2 পঢ়ক — capital-ক revenue expenditure-ৰ পৰা পৃথক কৰা পাঁচটা মৌলিক বিবেচ্য দিশ: nature of business, recurring nature, purpose of expense, revenue-generating capacity-ৰ ওপৰত প্ৰভাৱ আৰু amount-ৰ materiality।

টোকা

পাঁচটা মৌলিক বিবেচ্য দিশ (Para 3.2): (a) Nature of business – furniture dealer-ৰ বাবে furniture revenue expenditure, কিন্তু আন যিকোনো ব্যৱসায়ৰ বাবে capital expenditure (asset); (b) Recurring nature – সঘনাই হোৱা খৰচ (মাহিলী salary, rent) revenue; কম সঘন, অনাবৰ্তক খৰচ (assets ক্ৰয়) capital, যদিহে সেয়া নগণ্য নহয়; (c) Purpose of expense – সাধাৰণ maintenance/repairs revenue, কিন্তু উৎপাদন ক্ষমতা বঢ়োৱা ডাঙৰ repairs capital; (d) Effect on revenue-generating capacity – সুফল চলিত সময়সীমাত সীমাবদ্ধ = revenue; এটাতকৈ অধিক accounting period-ত revenue অৰ্জনত সহায়ক expenditure = capital; (e) Materiality of the amount involved – amount-ৰ আপেক্ষিক অনুপাতেই শেষ ছেকনি।

Improvement-vs-repair নিয়ম: fixed asset-ৰ improvement/repair-ত কৰা expenditure, প্রত্যাশিত ভৱিষ্যৎ সুফল সলনি নহ'লে (NOT) P&L-ত charge কৰা হয়, কিন্তু প্রত্যাশিত ভৱিষ্যৎ সুফল বাঢ়িলে asset-ৰ book value-ত যোগ কৰা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- প্রতিটো বিবেচ্য দিশ উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক: nature of business (furniture dealer-ৰ বাবে furniture revenue expenditure, আনৰ বাবে capital); recurring vs non-recurring (মাহিলী rent vs asset ক্ৰয়)।
- Purpose of expense: সাধাৰণ maintenance/repairs revenue, কিন্তু উৎপাদন ক্ষমতা বঢ়োৱা ডাঙৰ repairs capital।
- Effect on revenue-generating capacity: সুফল চলিত সময়সীমাত সীমাবদ্ধ = revenue; এটাতকৈ অধিক accounting period-ত সুফল = capital; জড়িত amount-ৰ materiality-য়েই শেষ ছেকনি।

TQ 2.1 • PYQ 2021-Jul [1] (b) • Distinguish Between • 4M • Pg 26 **5x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 3: Capital Expenditures and Revenue Expenditures

P1-C1-U1.3-T03 • Topic 3: Capital Expenditures and Revenue Expenditures

প্ৰথমে পঢ়ক Para 3.3 (key differences table) আৰু বিশেষকৈ Illustrations 1, 2, 6 আৰু 8 পঢ়ক — huts, overhauls, renovations, licenses, replacements আৰু demolition-ৰ classic True/False items পোনপটীয়াকৈ ইয়াৰ পৰাই লোৱা হয়।

টোকা

মূল পাৰ্থক্য (Para 3.3): capital expenditure-এ এটাতকৈ অধিক accounting period-ত revenue অৰ্জনৰ ক্ষমতাত অৰিহণা যোগায় (দীৰ্ঘস্থায়ী সুফল, Balance Sheet-ত asset হিচাপে দেখুওৱা হয়, সুফল ব্যৱহাৰ হোৱাৰ লগে লগে P&L-লৈ যায়); revenue expenditure-এ কেৱল চলিত সময়সীমাৰ revenue সৃষ্টি কৰে

আৰু খৰচ কৰা বছৰতে P&L-ত charge হয় – মুখ্য নিৰ্ণায়ক হৈছে time factor।

Capital expenditure	Revenue expenditure
দীৰ্ঘ সময়সীমাজুৰি লাভ	কেৱল চলিত সময়সীমাতহে লাভ
Business-ৰ সামৰ্থ্য বঢ়ায় বা খৰচ কমায়	Business-ৰ উপাৰ্জন-সামৰ্থ্য বজাই ৰাখে
উদাহৰণ: machine, car, furniture ক্ৰয়	উদাহৰণ: repairs and maintenance, staff-ৰ দৰমহা

প্ৰামাণিক CAPITAL সিদ্ধান্ত (Illus. 1, 2, 6, 8): cinema house নিৰ্মাণৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় অস্থায়ী huts (নিৰ্মাণ খৰচৰ ভাগ); second-hand machinery-ৰ overhaul (কাম কৰা অৱস্থালৈ আনে – দীৰ্ঘস্থায়ী সুবিধা); কিনি লোৱা পুৰণি ঘৰৰ প্ৰথমবাৰৰ repairs/white-washing; cinema চলোৱা/factory আৰম্ভ কৰাৰ license (ব্যৱসায় চলোৱাৰ অধিকাৰ, pre-operative, amortise কৰা হয়); working expenses কমাবলৈ কৰা খৰচ (দীৰ্ঘম্যাদী সুফল); fuel efficiency-ৰ বাবে সলনি কৰা rings আৰু pistons (improvement – খৰচ কমাই উপাৰ্জন ক্ষমতা বঢ়ায়); একে ঠাইতে ডাঙৰ ঘৰ সাজিবলৈ পুৰণি ঘৰ ভঙা; restaurant cabins 10-ৰ পৰা 13-লৈ বঢ়োৱা renovation (ভৱিষ্যৎ revenue ক্ষমতা বঢ়ায়); machinery erection-ৰ wages/পৰিবহণ (machinery cost-ত যোগ হয়); property অধিগ্ৰহণৰ legal fee; capital assets ক্ৰয়ৰ বাবে directors-ৰ বিদেশ ভ্ৰমণ।

প্ৰামাণিক REVENUE সিদ্ধান্ত: machine-ৰ ক্ষয় হোৱা যন্ত্ৰাংশৰ replacement (maintenance cost); বৰ্তমানৰ business-ত নতুন unit-ৰ উদ্বোধনী খৰচ (দীৰ্ঘস্থায়ী সুফল নাই); firm-ৰ factory site দাবী কৰা গোচৰৰ প্ৰতিৰক্ষাত lawyer-ৰ fee (asset-ৰ maintenance – অতিৰিক্ত সুফল বা ক্ষমতা নাই); customers-ৰ পৰা কিস্তি আদায়ৰ legal expenses (সাধাৰণ পুনৰাবৃত্ত খৰচ); inventory নতুন ঠাইলৈ স্থানান্তৰ; নিয়ম ভংগৰ জৰিমনা; voluntary retirement-ৰ অধীনত workers-ক ক্ষতিপূৰণ।

উত্তৰৰ খুঁটি: প্ৰতিটো 'state with reasons' উত্তৰত সিদ্ধান্তটো দীৰ্ঘস্থায়ী সুফল / উপাৰ্জন ক্ষমতা বৃদ্ধি (capital) বনাম চলিত সময়সীমাৰ বাবে বৰ্তমানৰ ক্ষমতা বজাই ৰখা (revenue)-ৰ সৈতে সংযোগ কৰক; পিছৰ বছৰৰ বাবে দিয়া renewal fee = prepaid (পিছৰ বছৰৰ revenue); telephone-ৰ বাবে MTNL-ত ৰখা deposit = asset, expenditure নহয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 12টা প্ৰশ্ন

- প্ৰামাণিক সিদ্ধান্তবোৰ কাৰণসহ মুখস্থ কৰক - Capital: cinema house নিৰ্মাণৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় অস্থায়ী huts; second-hand machinery-ৰ overhaul; পুৰণি ঘৰৰ প্ৰথমবাৰৰ repairs; cinema/factory চলোৱাৰ license; machinery erection-ৰ wages (machinery-ত যোগ হয়, P&L-ত নহয়); working expenses কমাবলৈ কৰা খৰচ (দীৰ্ঘম্যাদী সুফল); একে ঠাইতে নতুন factory সাজিবলৈ পুৰণি ঘৰ ভঙা; cabins 15-ৰ পৰা 18-লৈ বঢ়োৱা renovation।
- প্ৰামাণিক Revenue দফাবোৰ মুখস্থ কৰক: machine-ৰ ক্ষয় হোৱা যন্ত্ৰাংশৰ replacement (maintenance); বৰ্তমানৰ business-ত নতুন unit-ৰ উদ্বোধনী খৰচ; title suit-ৰ প্ৰতিৰক্ষাত lawyer-ৰ fee; customers-ৰ পৰা কিস্তি আদায়ৰ legal expenses।

- প্রতিটো 'State with reasons' উত্তৰত কাৰণটো দীৰ্ঘস্থায়ী সুফল / উপাৰ্জন ক্ষমতা বৃদ্ধি (capital) বনাম চলিত সময়সীমাৰ বাবে বৰ্তমানৰ ক্ষমতা বজাই ৰখা (revenue)-ৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰক।

TQ 3.8 • MTP 2024-Aug [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 30 হৈছে	3× সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.1 • PYQ 2019-Jun [1] (a) (i) • True/False • 2M • Pg 27	6× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.2 • PYQ 2019-Nov [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 28 হৈছে	4× সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.3 • PYQ 2021-Dec [1] (a) {C} • True/False • 4M • Pg 28		LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.4 • PYQ 2022-May [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 29		LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.6 • PYQ 2023-Jun [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 30	4× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.7 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 30		LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.9 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 31	3× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.12 • PYQ 2026-Jan [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 34		LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.13 • PYQ 2026-May [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 34		LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.5 • MTP 2022-Nov S1 [6] (c) • Descriptive • 5M • Pg 29	2× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	
TQ 3.10 • MTP 2025-Jan S2 [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 31 সোধা হৈছে	2×	LEVEL I বোধ (Understanding)	

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- 5-6 টা দফাৰ classification তালিকা অনুশীলন কৰক: engine-ৰ সলনি CNG kit, capital assets কিনিবলৈ directors-ৰ বিদেশ ভ্ৰমণ, factory এলেকাত railway tracks সম্প্ৰসাৰণ, fuel efficiency-ৰ বাবে সলনি কৰা rings আৰু pistons, inventory নতুন ঠাইলৈ স্থানান্তৰ।
- প্রতিটো দফাৰ বাবে এশাৰীৰ কাৰণ লিখক; সীমাৰেখাত থকা দফাৰ বাবে Para 3.2-ৰ পৰীক্ষাবোৰ খটুৱাওক (purpose, দীৰ্ঘস্থায়ী সুফল, ক্ষমতা বৃদ্ধি vs maintenance)।

TQ 3.11 • RTP 2026-Jan [3] (b) • Descriptive • ---- • Pg 31	17× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
---	---------------	-----------------------------------	-----------

বিষয় 4: Capital Receipts and Revenue Receipts

P1-C1-U1.3-T04 • Topic 4: Capital Receipts and Revenue Receipts

প্ৰথমে পঢ়ক Para 3.4 পঢ়ক: revenue receipts সাধাৰণ business activities-ৰ পৰা আহে আৰু P&L-ত credit হয়;

capital receipts (fixed assets/investments বিক্ৰী, loans, owners' contributions) পোনপটীয়াকৈ P&L-ত credit নহয় — কেৱল profit/loss-ৰ ভাগটোহে P&L-লৈ যায়। Illustrations 4 আৰু 7-ত পৰীক্ষাৰ উদাহৰণ আছে।

টোকা

নিয়ম (Para 3.4): সাধাৰণ business activities-ৰ ক্ৰমত পোৱা receipts হৈছে revenue receipts (goods বা services বিক্ৰী, interest income) – receipt-ৰ অধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ লগে লগে accrual-ৰ ভিত্তিত recognise কৰা হয়, প্ৰকৃততে পোৱা cash-ৰ সমান নহয় (NOT), আৰু P&L-ত credit কৰা হয়; revenue প্ৰকৃতিৰ নোহোৱা receipts হৈছে capital receipts (fixed assets বা investments বিক্ৰী, secured/unsecured loans, owners' contributions) – এইবোৰ Balance Sheet-লৈ যায়, পোনপটীয়াকৈ P&L-ত credit নহয়।

কেৱল profit-ৰ ভাগহে P&L-লৈ: ₹90,000 মূল্যৰ fixed asset ₹92,000-ত বিক্ৰী – ₹92,000 হৈছে capital receipt, কিন্তু ₹2,000 profit (proceeds – book value) গণনা কৰি P&L-ত credit কৰা হয়; একেদৰে ₹10 লাখ book value-ৰ machine ₹12 লাখত বিক্ৰী কৰিলে ₹2 লাখ profit।

Classification সিদ্ধান্ত (Illus. 4, 7 & MCQs): Capital – share premium, জুইত ক্ষতিগ্ৰস্ত/ধ্বংস হোৱা machinery-ৰ insurance claim, fixed deposit-ৰ maturity proceeds (deposit-ৰ উদ্ধাৰ), working capital-ৰ বাবে হ'লেও IDBI-ৰ পৰা লোৱা medium-term loan, entrance/life membership fee (অনাবৰ্তক); Revenue – cash sales, trade receivables-ৰ পৰা পোৱা ধন (বৰ্তমানৰ asset-ৰ realisation), investments/fixed deposit-ৰ interest, working capital-ৰ বাবে চৰকাৰী subsidy।

উপস্থাপন: capital receipts Balance Sheet-লৈ যায়; revenue receipts P&L-ৰ credit-লৈ; Receipts and Payments Account-এ capital আৰু revenue দুয়োবিধ (BOTH) দফা ৰেকৰ্ড কৰে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 7টা প্ৰশ্ন

- আয়ত্ত কৰিবলগীয়া True/False সিদ্ধান্ত: life membership fee এটা CAPITAL receipt (অনাবৰ্তক); জুইত সম্পূৰ্ণ ধ্বংস হোৱা machinery-ৰ insurance claim capital receipt; working capital-ৰ বাবে চৰকাৰৰ পৰা পোৱা subsidy এটা REVENUE receipt; office furniture বিক্ৰী capital receipt - সমগ্ৰ amount নহয়, কেৱল বিক্ৰীৰ profit (proceeds বিয়োগ book value)-হে P&L-ত credit কৰা হয়।
- Net profit গণনা কৰোঁতে capital asset বিক্ৰীৰ gain P&L-ত credit কৰা হয় (IS) (যেনে ₹90,000 মূল্যৰ asset ₹92,000-ত বিক্ৰী কৰিলে ₹2,000 profit P&L-লৈ যায়), যদিও ₹92,000-ৰ receipt-টো নিজে capital।
- সংজ্ঞাৰ প্ৰশ্ন: revenue receipts সাধাৰণ business-ৰ ক্ৰমত উদ্ভৱ হয় (goods/services বিক্ৰী, interest income), accrual-ৰ ভিত্তিত recognise কৰা হয় - পোৱা cash-ৰ সমান নহয় - আৰু P&L-ত credit কৰা হয়; মন কৰক, Receipts and Payments Account-এ capital আৰু revenue দুয়োবিধ (BOTH) দফা ৰেকৰ্ড কৰে (True)।

TQ 4.1 · PYQ 2018-Nov [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 35 **2x সোধা** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 4.2 · PYQ 2020-Nov [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 35 **2x সোধা** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 4.5 • PYQ 2022-Nov [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 36	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 4.3 • PYQ 2021-Jan [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 35 4× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 4.4 • RTP 2022-May [1] (i) • True/False • --- • Pg 36	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 4.6 • RTP 2022-Nov [2] (b) • Descriptive • --- • Pg 36 3× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 4.7 • RTP 2025-Jan [1] (ii) • True/False • --- • Pg 37 2× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- মিশ্ৰিত তালিকা শ্ৰেণীবিভাজন অনুশীলন কৰক: share premium (capital), debtors-ৰ পৰা পোৱা ধন (revenue - বৰ্তমানৰ asset-ৰ realisation), ক্ষতিগ্ৰস্ত machinery-ৰ insurance claim (capital), fixed deposit-ৰ maturity (capital) vs তাৰ interest (revenue)।
- Label-ৰ সৈতে treatment-ও উল্লেখ কৰক: capital receipts Balance Sheet-লৈ যায়; revenue receipts P&L-ৰ credit-লৈ।

TQ 4.8 • RTP 2025-Jan [3] (b) • Descriptive • --- • Pg 37 **5× সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

গোট 1.4: Contingent Assets and Contingent Liabilities

Contingent Assets and Contingent Liabilities

P1-C1-U1.4 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 4 • শ্ৰেণী C • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 8.3% • 6টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: Contingent Asset

P1-C1-U1.4-T01 • Topic 1: Contingent Asset

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §4.1 পঢ়ক: contingent asset-ৰ সংজ্ঞা, prudence-ৰ অধীনত non-recognition আৰু ইয়াৰ disclosure treatment।

টোকা

সংজ্ঞা: contingent asset হৈছে past events-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা এটা সম্ভাৱ্য asset, যাৰ অস্তিত্ব enterprise-ৰ সম্পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণত নথকা এক বা একাধিক অনিশ্চিত ভৱিষ্যৎ ঘটনা ঘটা বা নঘটাৰ পিছতহে নিশ্চিত হ'ব — সাধাৰণতে অপৰিকল্পিত/অপ্ৰত্যাশিত ঘটনাৰ পৰা আহে, যিয়ে economic benefits-ৰ inflow-ৰ সম্ভাৱনা সৃষ্টি কৰে; যেনে enterprise-এ আইনী প্ৰক্ৰিয়াৰে চলাই থকা অনিশ্চিত ফলাফলৰ এটা দাবী।

Treatment: prudence আৰু বৰ্তমানৰ accounting standards অনুসৰি enterprise-এ contingent asset recognise কৰিব নালাগে (NOT) (recognise কৰিলে কেতিয়াও realise নোহোৱা income দেখুওৱা হ'ব পাৰে) আৰু financial statements-ত ইয়াক disclose কৰাৰো প্ৰয়োজন নাই (NOT) — economic benefits-ৰ inflow probable হ'লে সাধাৰণতে approving authority-ৰ (company-ৰ ক্ষেত্ৰত Board of Directors) report-ত disclose কৰা হয়।

নিৰন্তৰ পর্যালোচনা: contingent assets নিৰন্তৰ পর্যালোচনা কৰা হয় — inflow প্ৰায় নিশ্চিত (virtually certain) হ'লে ই আৰু contingent হৈ নাথাকে, আৰু পৰিৱৰ্তন ঘটা সময়সীমাৰ financial statements-ত asset আৰু সংশ্লিষ্ট income recognise কৰা হয়।

বিষয় 2: Contingent Liabilities

P1-C1-U1.4-T02 · Topic 2: Contingent Liabilities

প্ৰথমে পঢ়ক Paras 4.1 আৰু 4.2 পঢ়ক — contingent liability-ৰ দুই-ভাগৰ সংজ্ঞা, contingent asset-ৰ সংজ্ঞা আৰু সিহঁতৰ treatment (recognise কৰা নহয়; contingent liability notes to accounts-ত disclose কৰা হয়, inflow probable হ'লে contingent asset approving authority-ৰ report-ত disclose কৰা হয়)।

টোকা

Contingent liability (SM, দুটা ভাগ): “(a) a possible obligation that arises from past events and the existence of which will be confirmed only by the occurrence or non-occurrence of one or more uncertain future events not wholly within the control of the enterprise; or (b) a present obligation that arises from past events but is not recognised because (i) it is not probable that an outflow of resources embodying economic benefits will be required to settle the obligation, or (ii) a reliable estimate of the amount of the obligation cannot be made.” — এই সংজ্ঞাটো এই English শব্দতেই লিখক।

Contingent asset (SM): “a possible asset that arises from past events and whose existence will be confirmed only after occurrence or non-occurrence of one or more uncertain future events not wholly within the control of the enterprise” – অপৰিকল্পিত/অপ্ৰত্যাশিত ঘটনাৰ পৰা উদ্ভৱ হয়, যিয়ে economic benefits-ৰ inflow-ৰ সম্ভাৱনা সৃষ্টি কৰে; যেনে enterprise-এ আইনী প্ৰক্ৰিয়াৰে চলাই থকা অনিশ্চিত ফলাফলৰ দাবী এটা contingent ASSET (contingent liability নহয় – enterprise-ৰ বিৰুদ্ধে কৰা দাবীহে liability হ'ব)।

Treatment: contingent liability কেতিয়াও balance sheet-ত recognise কৰা নহয়, কিন্তু outflow-ৰ সম্ভাৱনা remote নহ'লে notes to accounts-ত disclose কৰা হয়; নিৰন্তৰ পর্যালোচনা কৰা হয় – outflow probable হ'লে, probability সলনি হোৱা সময়সীমাত provision recognise কৰা হয় (নিৰ্ভৰযোগ্য estimate কৰিব নোৱাৰা ক্ষেত্ৰৰ বাহিৰে); উদাহৰণ – debts হিচাপে স্বীকাৰ নকৰা claims, third parties-ৰ বাবে দিয়া guarantees, bills discounted, বিবাদত থকা statutory liabilities।

Contingent asset treatment (prudence): কেতিয়াও recognise কৰা নহয় – কৰিলে কেতিয়াও realise নোহোৱা income আহিব পাৰে; financial statements-ত disclose কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই, কিন্তু inflow probable হ'লে সাধাৰণতে approving authority-ৰ (company-ৰ ক্ষেত্ৰত Board of Directors) report-ত disclose কৰা হয়; নিৰন্তৰ পর্যালোচনা কৰা হয় আৰু realisation প্ৰায় নিশ্চিত হ'লেহে সংশ্লিষ্ট income-ৰ সৈতে recognise কৰা হয় (তেতিয়া ই আৰু contingent হৈ নাথাকে)।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- সংজ্ঞা: contingent liability হৈছে (a) past events-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা এটা সম্ভাৱ্য obligation, যাৰ অস্তিত্ব enterprise-ৰ সম্পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণত নথকা অনিশ্চিত ভৱিষ্যৎ ঘটনাৰ দ্বাৰাহে নিশ্চিত হয়, বা (OR) (b) recognise নকৰা এটা present obligation, কাৰণ outflow probable নহয় বা amount নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে estimate কৰিব নোৱাৰি।
- Contingent asset: past events-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা এটা সম্ভাৱ্য asset, যাৰ অস্তিত্ব অনিশ্চিত ভৱিষ্যৎ ঘটনাই নিশ্চিত কৰে - কেতিয়াও recognise কৰা নহয় (prudence); inflow probable হ'লে approving authority-ৰ (Board-ৰ) report-ত disclose কৰা হয়; realisation প্ৰায় নিশ্চিত হ'লেহে recognise কৰা হয়।
- Treatment: outflow-ৰ সম্ভাৱনা remote নহ'লে contingent liability notes-ত disclose কৰা হয়; পিছত outflow probable হ'লে সেই সময়সীমাত provision recognise কৰা হয়; উদাহৰণ - debts হিচাপে স্বীকাৰ নকৰা claims, guarantees, bills discounted, বিবাদত থকা statutory liabilities।

TQ 2.2 • PYQ 2021-Dec [1] (c) • Short Note • 2M • Pg 43 **3x সোধা হৈছে**

LEVEL I

স্মৃতি (Remembering)

সহজ

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্ড: enterprise-এ আইনী প্ৰক্ৰিয়াৰে চলাই থকা (PURSUING) অনিশ্চিত ফলাফলৰ দাবী এটা contingent ASSET, contingent liability নহয় (enterprise-ৰ বিৰুদ্ধে কৰা দাবীহে liability হ'ব)।
- prudence-এ contingent assets recognise কৰাটো কিয় নিষেধ কৰে ব্যাখ্যা কৰক - ই কেতিয়াও realise নোহোৱা income recognise কৰিব পাৰে।

TQ 2.1 • PYQ 2022-May [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 42 **3x সোধা হৈছে**

LEVEL I

বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 3: Contingent Liabilities আৰু Liabilities-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Contingent Liabilities and Liabilities)

P1-C1-U1.4-T03 • Topic 3: Distinction Between Contingent Liabilities and Liabilities

প্ৰথমে পঢ়ক Para 4.3 পঢ়ক — liability হৈছে past events-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা present financial obligation, যাৰ settlement-ত resources-ৰ outflow হয়; ইয়াক contingent liability-ৰ সংজ্ঞাৰ সৈতে তুলনা কৰক।

টোকা

দুই শাৰীৰ পাৰ্থক্য (Para 4.3): liability হৈছে past events-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা enterprise-ৰ present financial obligation, যাৰ settlement-ৰ ফলত economic benefits সন্নিবিষ্ট resources-ৰ outflow হয়; contingent liability-ত হয় settlement-ৰ বাবে resources-ৰ outflow probable নহয়, নহয় (OR) amount-টো পৰ্যাপ্ত নিৰ্ভৰযোগ্যতাৰে জুখিব নোৱাৰি – এই পাৰ্থক্য management-ৰ judgement-ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে।

Liability	Contingent liability
অতীতৰ ঘটনাৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা বৰ্তমানৰ financial obligation	সম্ভাব্য obligation, বা recognition tests পূৰণ নকৰা বৰ্তমানৰ obligation
Settlement-ত economic benefits-ৰ outflow ঘটিব	Outflow probable নহয়, বা পৰিমাণ নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে জুখিব নোৱাৰি
Balance Sheet-ত recognise কৰা হয়	কেৱল Balance Sheet-ৰ notes-ৰ জৰিয়তে disclose কৰা হয়

Contingent liabilities-ৰ উদাহৰণ: enterprise-ৰ বিৰুদ্ধে debts হিচাপে স্বীকাৰ নকৰা claims, third parties-ৰ সন্দৰ্ভত দিয়া guarantees, bills discounted-ৰ সৈতে জড়িত liability, বিবাদত থকা statutory liabilities।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- পাৰ্থক্যটো দুই শাৰীত লিখক: liability = past events-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা present obligation, settlement-ত economic benefits-ৰ outflow হ'ব; contingent liability = হয় outflow probable নহয়, নহয় amount পৰ্যাপ্ত নিৰ্ভৰযোগ্যতাৰে জুখিব নোৱাৰি।
- উপস্থাপনো যোগ কৰক: liabilities balance sheet-ত recognise কৰা হয়; contingent liabilities কেৱল notes-ৰ জৰিয়তেহে disclose কৰা হয়।
- contingent liabilities-ৰ উদাহৰণেৰে সমৰ্থন কৰক: debts হিচাপে স্বীকাৰ নকৰা claims, third-party guarantees, bills discounted, বিবাদত থকা statutory liabilities।

TQ 3.1 • PYQ 2025-May [1] (b) (ii) {C} • Distinguish Between • 2M • Pg 43
3x সোধা হৈছে

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 4: Contingent Liabilities আৰু Provisions-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Contingent Liabilities and Provisions)

P1-C1-U1.4-T04 • Topic 4: Distinction Between Contingent Liabilities and Provisions

প্ৰথমে পঢ়ক Para 4.4 পঢ়ক — provision-ৰ সংজ্ঞা আৰু provisions-ক contingent liabilities-ৰ পৰা পৃথক কৰা

চাৰিটা দফাৰ table, Central Excise penalty (Alpha Ltd.)-ৰ উদাহৰণসহ।

টোকা

Provision (SM): “any amount written off or retained by way of providing for depreciation, renewal or diminution in the value of assets or retained by way of providing for any known liability of which the amount cannot be determined with substantial accuracy” — এই সংজ্ঞাটো এই English শব্দতেই লিখক।

Provision	Contingent liability
অনিশ্চিত পৰিমাণৰ বৰ্তমানৰ liability, substantial estimation-ৰে নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে জুখিব পাৰি	অনিশ্চিত ভৱিষ্যৎ ঘটনাৰ ওপৰত ঘটিবও পাৰে, নঘটিবও পাৰে এনে সম্ভাৱ্য obligation
Recognition criteria পূৰণ কৰে	Recognition criteria পূৰণ নকৰে
বৰ্তমানৰ obligation থাকিলে, outflow probable হ'লে আৰু নিৰ্ভৰযোগ্য estimate সম্ভৱ হ'লে recognise কৰা হয়	Outflow probable নোহোৱা বা পৰিমাণ নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে estimate কৰিব নোৱাৰা বৰ্তমানৰ obligations-ও ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত
Outflow probable - Balance Sheet-ত provision recognise কৰক	Outflow-ৰ সম্ভাৱনা কম - contingent liability হিচাপে disclose কৰক

Alpha Ltd.-ৰ উদাহৰণ: Central Excise Officer-এ penalty আৰোপ কৰে, company-এ appeal কৰে – পৰিশোধ probable বুলি management-এ estimate কৰিলে provision recognise কৰে; appellate judgement অনুকূল হ'ব বুলি আশা কৰিলে (পৰিশোধৰ সম্ভাৱনা কম) তাৰ সলনি contingent liability disclose কৰে।

True/False ফাল্ড: 'a present financial obligation of uncertain amount measurable by substantial estimation is a liability' – FALSE, সেয়া PROVISION-ৰ সংজ্ঞা; 'when payment of the obligation is probable, it gives rise to a contingent liability' – FALSE, তেতিয়া provision-হে সৃষ্টি হয়।

বাছনিৰ সহজ সূত্ৰ: amount estimate কৰিব পৰা known liability = provision (provision for doubtful debts, depreciation, taxation) – এইবোৰ profit-ৰ বিপৰীতে charges; profit-ৰ appropriations (proposed dividend, retained profit) হৈছে reserves/appropriations, provisions নহয়; নিৰ্ধাৰণযোগ্য obligations (যেনে assess কৰা income tax-ৰ liability) প্রকৃত liabilities।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- চাৰিটা দফাৰ পাৰ্থক্য: provision হৈছে অনিশ্চিত amount-ৰ এটা present liability, যাক যথেষ্ট estimation-ৰে নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে জুখিব পাৰি আৰু ই recognition criteria পূৰণ কৰে; contingent liability হৈছে এটা সম্ভাৱ্য obligation, যি বাস্তৱ হ'বও পাৰে নহ'বও পাৰে, আৰু ই recognition criteria পূৰণ নকৰে।

- Recognition-ৰ নিয়ম: outflow probable + নির্ভরযোগ্য estimate = balance sheet-ত provision recognise কৰক; outflow-ৰ সম্ভাৱনা কম বা নির্ভরযোগ্যভাৱে estimate কৰিব নোৱাৰি = contingent liability হিচাপে disclose কৰক।
- True/False ফাল্দি: 'a present financial obligation of uncertain amount measurable by substantial estimation is a liability' - FALSE, সেয়া PROVISION-ৰ সংজ্ঞা (প্রকৃত liability নির্ধারণযোগ্য obligation-ৰ)।

TQ 4.1 · PYQ 2022-Nov [1] (b) {C} · Distinguish Between · 4M · Pg 44 5×

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

TQ 4.2 · PYQ 2026-Jan [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 45

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্রশ্ন

- দিয়া P&L/appropriation দফাৰ তালিকা (income tax-ৰ liability, retained profit, proposed dividend, provision for doubtful debts, depreciation আদি) কাৰণসহ provisions, liabilities আৰু reserves/appropriations-ত ভাগ কৰা অনুশীলন কৰক।
- এনে প্রশ্নৰ সহজ সূত্র: amount estimate কৰিব পৰা known liability = provision; profit-ৰ বিপৰীতে charge (depreciation, doubtful debts, tax) vs profit-ৰ appropriation (proposed dividend, retained profit)।

PQ 4.1 · PYQ 2021-Jul [5] (b) (ii) · Practical · 5M · Pg 46 2×

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

গোট 1.5: Accounting Policies

Accounting Policies

P1-C1-U1.5 · গুরুত্ব D · অধ্যায়ত Rank 5 · শ্ৰেণী C · অধ্যায়ৰ প্রশ্নৰ 6.9% · 5টা প্রশ্ন

বিষয় 1: Accounting Policies-ৰ অর্থ (Meaning of Accounting Policies)

P1-C1-U1.5-T01 · Topic 1: Meaning of Accounting Policies

প্রথমে পঢ়ক Para 5.1 অধ্যয়ন কৰক — accounting policies-ৰ সংজ্ঞা আৰু যিবোৰ ক্ষেত্ৰত বেলেগ বেলেগ policies দেখা যায় তাৰ উদাহৰণ (valuation of inventories, valuation of investments); লগতে policies নির্বাচন সম্পৰ্কে Para 5.2।

টোকা

সংজ্ঞা (Para 5.1): “Accounting Policies refer to specific accounting principles and methods of applying these principles adopted by the enterprise in the preparation and presentation of financial statements” – এইবোৰ গোট 2-ৰ accounting concepts, principles আৰু conventions-ৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত।

কোনো universal তালিকা নাই: প্রতিষ্ঠানসমূহে বিভিন্ন আৰু জটিল পরিস্থিতিত কাম কৰে, সেয়ে পরিস্থিতিৰ উপযোগী policy নির্বাচনৰ বাবে management-ৰ considerate judgement প্রয়োজন (calls for); সমন্বয় দেখা ক্ষেত্ৰ – valuation of inventories, valuation of investments (উদাহৰণহে, সম্পূৰ্ণ তালিকা নহয়); যেনে, shares/inventory valuation-ৰ বাবে FIFO বা weighted average বাছি লোৱাটো এটা accounting policy হয় (IS); ICAI-এ Guidance Notes আৰু Accounting Standards-ৰ জৰিয়তে গ্ৰহণযোগ্য বিকল্প কমায়।

নিৰ্বাচন (Para 5.2): তিনিটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্যই selection আৰু application নিৰ্দেশ কৰে – Prudence, Substance over form, Materiality; বাছি লোৱা policies-এ Balance Sheet আৰু P&L-ৰ true and fair view দেখুৱাব লাগিব; অনুপযুক্ত নিৰ্বাচনে performance আৰু position কম অথবা (OR) বেছিকৈ দেখুৱাব পাৰে; গ্ৰহণ কৰা treatment-ৰ disclosure সকলো ক্ষেত্ৰতে প্ৰয়োজনীয়, কিন্তু disclosure-এ ভুল বা অনুপযুক্ত treatment শুধৰাব নোৱাৰে (CANNOT)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- ব্যাখ্যা কৰিবলগীয়া সংজ্ঞা: accounting policies হৈছে financial statements প্ৰস্তুত আৰু উপস্থাপন কৰোঁতে কোনো প্রতিষ্ঠানে গ্ৰহণ কৰা নিৰ্দিষ্ট accounting principles আৰু (AND) সেই principles কাৰ্যকৰী কৰাৰ পদ্ধতি।
- Policies-ৰ কোনো একক universal তালিকা নাই বুলি ব্যাখ্যা কৰক - প্রতিষ্ঠানসমূহে বিভিন্ন পরিস্থিতিত কাম কৰে, সেয়ে management-এ judgement খটুৱাব লাগে (যেনে inventory/investment valuation-ৰ বাবে FIFO বনাম weighted average এটা policy choice)।
- Selection নিৰ্দেশ কৰা তিনিটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্য মনত ৰাখক - Prudence, Substance over form, Materiality - আৰু বাছি লোৱা policies-এ true and fair view দিব লাগিব; disclosure-এ ভুল treatment শুধৰাব নোৱাৰে।

TQ 1.1 • PYQ 2005-Nov [3] (b) • Descriptive • 3M • Pg 50 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 2: Accounting Policies নিৰ্বাচন (Selection of Accounting Policies)

P1-C1-U1.5-T02 • Topic 2: Selection of Accounting Policies

প্ৰথমে পঢ়ক §5.2 পঢ়ক: accounting policies বাছনি নিয়ন্ত্ৰণ কৰা তিনিটা বৈশিষ্ট্য আৰু Study Material-ৰ policy selection-ৰ উদাহৰণ।

টোকা

গুৰুত্ব: accounting policy-ৰ নিৰ্বাচনে performance measurement আৰু financial position-ক প্ৰভাৱিত কৰে — অনুপযুক্ত policy-ৰ ফলত দুয়োটা কম বা বেছিকৈ দেখুওৱা হ'ব পাৰে, সেয়ে accounts-ৰ বিভিন্ন users-ৰ দৃষ্টিকোণৰ পৰা প্ৰভাৱ বিবেচনা কৰি যথাযথ সাৱধানতাৰে policies বাছিব লাগিব; universal application থকা accounting policies-ৰ কোনো একীকৃত আৰু সম্পূৰ্ণ তালিকা দিব নোৱাৰি।

তিনিটা প্ৰধান বৈশিষ্ট্য: Prudence, Substance over form আৰু Materiality — Balance Sheet আৰু P&L

A/c-ৰ অৱস্থাৰ true and fair view দেখুওৱা accounting policies-ৰ ভিত্তিতহে financial statements প্ৰস্তুত কৰা উচিত।

উদাহৰণ আৰু সতৰ্কবাণী: finished goods (cost বা market value-ৰ ভিতৰত যিটো কম) আৰু by-products (net realisable value) বাদে inventories cost-ত valuation কৰা হয়; long-term investments acquisition cost-ত, স্থায়ী হ্ৰাসৰ বাবে provision সহ — গ্ৰহণ কৰা treatment-ৰ disclosure সকলো ক্ষেত্ৰতে প্ৰয়োজনীয়, কিন্তু disclosure-এ ভুল বা অনুপযুক্ত treatment শুধৰাব নোৱাৰে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

TQ 2.1 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (i) • True/False • 2M • Pg 51

LEVEL I

বোধ (Understanding)

বিষয় 3: Accounting Policies-ত পৰিৱৰ্তন (Change in Accounting Policies)

P1-C1-U1.5-T03 • Topic 3: Change in Accounting Policies

প্ৰথমে পঢ়ক Para 5.3 অধ্যয়ন কৰক — accounting policy পৰিৱৰ্তনৰ অনুমতি দিয়া দুটা চৰ্ত আৰু পৰিৱৰ্তনৰ material effect পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা; inventory cost-formula আৰু Omega Enterprises-ৰ উদাহৰণসহ।

টোকা

পৰিৱৰ্তনৰ দুটা চৰ্ত (Para 5.3): (a) কোনো statute-এ দাবী কৰিলে বা কোনো Accounting Standard মানি চলিবলৈ প্ৰয়োজন হ'লে, (b) পৰিৱৰ্তনটোৱে financial statements-ৰ অধিক উপযুক্ত presentation নিশ্চিত কৰিলে।

Material effect পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰিব লাগিব: এটা পৰিৱৰ্তনে statement items-ক উল্লেখযোগ্যভাৱে প্ৰভাৱিত কৰিব পাৰে – যেনে inventory cost formula weighted average-ৰ পৰা FIFO-লৈ সলনি কৰা, আগতে capitalise নকৰা interest capitalise কৰা, বা আনুপাতিক interest inventory-ত charge কৰাই net profit বঢ়াব/কমাব পাৰে; প্ৰভাৱটো (assets, liabilities, profit/loss-ৰ ওপৰত) পৰিমাণ নিৰ্ণয় নকৰিলে statements users-ৰ কামত নাহে; Omega Enterprises উদাহৰণ – অধিক উপযুক্ত presentation-ৰ বাবে প্ৰযোজ্য production overheads অন্তৰ্ভুক্ত কৰি inventory valuation policy সংশোধন কৰা হৈছিল।

4-mark উত্তৰৰ কাঠামো: accounting policies-ৰ সংজ্ঞা + তিনিটা selection বৈশিষ্ট্য (prudence, substance over form, materiality) + পৰিৱৰ্তনৰ অনুমতি দিয়া দুটা চৰ্ত।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

- পৰিৱৰ্তনৰ দুটা (exam-standard) চৰ্ত: (a) statute-এ দাবী কৰিলে বা কোনো Accounting Standard মানি চলিবলৈ প্ৰয়োজন হ'লে, (b) পৰিৱৰ্তনটোৱে financial statements-ৰ অধিক উপযুক্ত presentation নিশ্চিত কৰিলে।

- উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক যে এটা পৰিৱৰ্তনে financial statement items-ক উল্লেখযোগ্যভাৱে প্ৰভাৱিত কৰিব পাৰে: inventory valuation weighted average-ৰ পৰা FIFO-লৈ সলনি কৰা, বা interest capitalise কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰাই profit বঢ়াব/কমাব পাৰে - সেয়ে প্ৰভাৱ পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰি disclose কৰিব লাগিব, নহ'লে statements users-ৰ কামত নাহে।
- একেলগে সোধা 4-mark প্ৰশ্নৰ বাবে উত্তৰটো এনেদৰে সজাওক: accounting policies-ৰ সংজ্ঞা + তিনিটা selection বৈশিষ্ট্য (prudence, substance over form, materiality) + পৰিৱৰ্তনৰ দুটা চৰ্ত।

TQ 3.1 • PYQ 2024-Jun [1] (b) (i) {C} • Descriptive • 2M • Pg 52

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 3.2 • RTP 2025-Jan [2] (b) • Descriptive • --- • Pg 52

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

TQ 3.3 • PYQ 2026-May [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 52

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

গোট 1.6: Measurement Discipline হিচাপে Accounting (Accounting as a Measurement Discipline)

Accounting as a Measurement Discipline

P1-C1-U1.6 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 7 • শ্ৰেণী C • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 1.4% • 1টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: Measurement-ৰ অৰ্থ (Meaning of Measurement)

P1-C1-U1.6-T01 • Topic 1: Meaning of Measurement

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.1 পঢ়ক: measurement-ৰ বিষয়ে Chambers আৰু Kohler-ৰ সংজ্ঞা আৰু তিনিটা মৌলিক উপাদান।

টোকা

সংজ্ঞা: Prof. R. J. Chambers-এ measurement-ক এনেদৰে সংজ্ঞাবদ্ধ কৰিছিল — “assignment of numbers to objects and events according to rules specifying the property to be measured, the scale to be used and the dimension of the unit”; Kohler-ৰ মতে ই হৈছে logical বা mathematical rules অনুসৰি এটা scheme of inquiry-ৰ ফলাফলত ordinal (স্থান — প্ৰথম, দ্বিতীয়) বা cardinal (কিমান — এক, দুই) numbers-ৰ এটা ব্যৱস্থা আৰোপ কৰা।

তিনিটা উপাদান: (1) জুখিবলগীয়া objects আৰু events চিনাক্ত কৰা; (2) ব্যৱহাৰ কৰিবলগীয়া standard বা scale নিৰ্বাচন; (3) measurement standard বা scale-ৰ dimension বিচাৰ কৰা — accounting কিমান দূৰ measurement discipline সেয়া নিৰূপণ কৰিবলৈ Chambers-ৰ সংজ্ঞাই বহুলভাৱে ব্যৱহৃত হয়।

বিষয় 2: জুখিবলগীয়া Objects বা Events (Objects or Events to be Measured)

P1-C1-U1.6-T02 · Topic 2: Objects or Events to be Measured

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.2 পঢ়ক: accounting-এ কি জোখে আৰু ভৱিষ্যতৰ events-ৰ prediction কিয় measurement নহয়।

টোকা

Object হিচাপে information: accounting-ত মূলতঃ “information”-ৰ measurement অন্তৰ্ভুক্ত — decision-makers-ক অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যতৰ information লাগে (external users-ক সাধাৰণতে অতীতৰ information দিয়া হয়), আৰু সিদ্ধান্ত লোৱাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় events/transactions-ৰ কোনো একৰূপ তালিকা নাই (যেনে cash management-ৰ বাবে receipts/expenses-ৰ তথ্য, lending-ৰ বাবে debt-servicing সামৰ্থ্য লাগে)।

সীমা: অতীত আৰু বৰ্তমানৰ objects আৰু events কিছু পৰিমাণৰ নিখুঁততাৰে জুখিব পাৰি, কিন্তু ভৱিষ্যতৰ events-ৰ কেৱল অনুমানহে (PREDICTED) কৰা হয়, জোখা নহয় — তথাপিও prediction accounting information-ৰ এটা অপৰিহাৰ্য অংশ।

বিষয় 3: Measurement-ৰ Standard বা Scale (Standard or Scale of Measurement)

P1-C1-U1.6-T03 · Topic 3: Standard or Scale of Measurement

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.3 পঢ়ক: measurement-ৰ scale হিচাপে money আৰু ইয়াৰ universal denomination-ৰ অভাৱ।

টোকা

Scale হিচাপে money: accounting-ত money-য়েই measurement-ৰ scale (money measurement concept), যদিও পৰিপূৰক হিচাপে quantitative information-ও জনোৱা হয়; money-ৰ কোনো universal denomination নাই — ই প্ৰচলিত currency-ৰ ৰূপ লয় (India-ত ₹, U.K.-ত Pound-Sterling, U.S.A.-ত Dollar), আৰু currencies-ৰ মাজত কোনো স্থিৰ exchange সম্পৰ্ক নাথাকে।

অস্থিৰতা: \$5,000 loan ₹2,50,000-ত লিপিবদ্ধ কৰা হ'লে (\$1 = ₹50), rate ₹55 হ'লে ই ₹2,75,000 হয় — দেশৰ সীমা পাৰ হ'লে money-ৰ universal applicability নাথাকে আৰু exchange rates সলনি হৈ থকাৰ বাবে ই এটা অস্থিৰ measurement scale।

বিষয় 4: Measurement Discipline-ৰ Dimension (Dimension of Measurement Discipline)

P1-C1-U1.6-T04 · Topic 4: Dimension of Measurement Discipline

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক দুবছৰীয়া production/sales উদাহৰণৰ সৈতে §6.4 পঢ়ক: dimension-ৰ ক্ষেত্ৰত money-ৰ অস্থিৰতা।

টোকা

অস্থিৰতা: আদৰ্শ scale সময়ৰ লগে লগে স্থিৰ থাকে (1 kg বা 1 metre কেতিয়াও সলনি নহয়), কিন্তু money তেনে নহয় — মূল্যৰ অবিৰত পৰিৱৰ্তনৰ বাবে একেখিনি money-ৰে বেলেগ বেলেগ তাৰিখত একেখিনি goods কিনিব নোৱাৰা হ'ব পাৰে, সেয়ে এবছৰৰ money-measured information আন এবছৰৰ সৈতে তুলনীয় নহ'বও পাৰে।

উদাহৰণ: sales ₹5,00,000 (5,000 pcs)-ৰ পৰা ₹5,40,000 (4,500 pcs)-লৈ বাঢ়িল — ওপৰতে দেখা 8% sales বৃদ্ধিয়ে প্ৰকৃততে production/sales-ত 10% হ্ৰাস আৰু gross profit-ত 10% পতন (₹1,00,000-ৰ পৰা ₹90,000-লৈ) লুকুৱাই ৰাখে; monetary figures-ৰ বৃদ্ধি কেৱল মূল্য পৰিৱৰ্তনৰ বাবেহে — সেয়ে accounting এটা নিখুঁত measurement discipline নহয়।

বিষয় 5: Measurement Discipline হিচাপে Accounting (Accounting as a Measurement Discipline)

P1-C1-U1.6-T05 · Topic 5: Accounting as a Measurement Discipline

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.5 পঢ়ক: accounting-ৰ অংশ হিচাপে measurement আৰু ইয়াক নিয়ন্ত্ৰণ কৰা fundamental assumptions।

টোকা

Accounting-ত measurement: measurement base নিৰ্ধাৰিত নোহোৱালৈকে record-keeping কাম আগবাঢ়িব নোৱাৰে — recording, classifying আৰু summarising-ৰ জৰিয়তে accounting-এ performance (profit/loss) আৰু financial position জোখে; measurement sub-system theorems-ৰ দ্বাৰা পৰিচালিত, যাৰ তিনিটা — going concern, consistency আৰু accrual — স্বতঃসিদ্ধ বুলি ধৰি লোৱা fundamental accounting assumptions।

কেৱল measurement নহয়: information-ৰ recording, classifying, summarising আৰু communication

measurement discipline-ৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত নপৰে, সেয়ে accounting-ক কেৱল এটা measurement discipline বুলি ক'ব নোৱাৰি; সকলো transactions money-ৰ ৰূপত লিপিবদ্ধ হয়, quantitative information কেৱল পৰিপূৰকহে।

বিষয় 6: Valuation-ৰ নীতি (Valuation Principles)

P1-C1-U1.6-T06 · Topic 6: Valuation Principles

প্ৰথমে পঢ়ক Para 6.6 অধ্যয়ন কৰক — সাধাৰণভাৱে গৃহীত চাৰিটা measurement bases (Historical Cost, Current Cost, Realisable Value, Present Value), Mr. X-ৰ machine/bank-loan উদাহৰণসহ; measurement-ৰ অৰ্থ আৰু তিনিটা উপাদানৰ বাবে Para 6.1।

টোকা

Measurement (Chambers, Para 6.1): "assignment of numbers to objects and events according to rules specifying the property to be measured, the scale to be used and the dimension of the unit";

তিনিটা উপাদান: (1) জুখিবলগীয়া objects আৰু events চিনাক্ত কৰা, (2) ব্যৱহাৰ কৰিবলগীয়া standard বা scale নিৰ্বাচন, (3) measurement standard বা scale-ৰ dimension বিচাৰ কৰা; accounting-ত money-য়েই scale, কিন্তু ইয়াৰ universal applicability আৰু dimension-ৰ স্থিৰতা নাই, সেয়ে accounting এটা নিখুঁত measurement discipline নহয়।

চাৰিটা measurement bases (Para 6.6): (i) Historical Cost – acquisition price: assets acquisition-ৰ সময়ত দিয়া cash/cash equivalent-ত (machine ₹7,00,000 + installation ₹1,00,000 = ₹8,00,000), liabilities obligation-ৰ বিনিময়ত পোৱা proceeds-ত (bank loan পোৱা ₹5,00,000-ত লিপিবদ্ধ) বা, যেনে income tax-ৰ ক্ষেত্ৰত, ইয়াক পৰিশোধ কৰিবলৈ দিব লগা বুলি আশা কৰা পৰিমাণত; (ii) Current Cost – একে বা সমতুল্য asset এতিয়া কিনিবলৈ দিব লগা cash-ত assets, obligation এতিয়া নিষ্পত্তি কৰিবলৈ প্ৰয়োজনীয় UNDISCOUNTED পৰিমাণত liabilities (machine ₹25,00,000; 1% prepayment penalty-ৰ সৈতে loan ₹5,05,000); (iii) Realisable Value – ORDERLY disposal-ত বিক্ৰী কৰি এতিয়া পাব পৰা cash-ত assets (machine ₹20,00,000), settlement values-ত liabilities, অৰ্থাৎ স্বাভাৱিক গতিত দিব লগা বুলি আশা কৰা undiscounted cash (loan ₹5,00,000); (iv) Present Value – স্বাভাৱিক গতিত আশা কৰা future net cash inflows-ৰ present discounted value-ত assets ($₹1,00,000 \text{ p.a.} \times 10 \text{ yrs @ } 20\% = ₹4,19,246$), নিষ্পত্তিৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় future net cash outflows-ৰ present discounted value-ত liabilities (loan ₹4,70,094)।

সূত্ৰ: discounting: $P = A \div (1 + i)^n$ (time value of money – ভৱিষ্যতৰ money-ক আজিৰ টকালৈ হ্ৰাস কৰা হয়); annuity: $PV = (A \div i) \times [1 - 1 \div (1 + i)^n]$ ।

True/False আৰু অনুশীলনৰ সৈতে সম্পৰ্ক: 'Current cost gives an alternative measurement base' – TRUE; 'Future value' চাৰিটা bases-ৰ এটা নহয় (NOT); long-term assets (machinery, furniture, licenses)-ৰ বাবে historical cost ব্যৱহাৰ হয় আৰু পৰম্পৰাগত ব্যৱস্থাটো historical cost accounting;

inventories-ৰ ক্ষেত্ৰত realisable value খাটে (cost আৰু net realisable value-ৰ ভিতৰত যিটো কম); investments আৰু loans-ৰ বাবে present value সচৰাচৰ; Mohan MCQ set – 2001 চনত ₹10,00,000-ত কিনা machine (historical), একে ধৰণৰ machine এতিয়া ₹20,00,000 (current cost), বিক্ৰীৰ আনুমানিক মূল্য ₹15,00,000 (realisable), discounted inflows ₹12,00,000 (present value)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False: 'Current cost gives an alternative measurement base' কথাষাৰ TRUE - একে বা সমতুল্য asset এতিয়া কিনিলে দিব লগা cash-ত assets দেখুওৱা হয়; liabilities এতিয়া নিষ্পত্তি কৰিবলৈ প্ৰয়োজনীয় undiscounted পৰিমাণত।
- প্ৰতিটো base assets আৰু liabilities দুয়োটাৰ বাবে ব্যাখ্যা কৰক: historical cost = acquisition price (দিয়া cost আৰু installation, যেনে ₹7,00,000 + ₹1,00,000 = ₹8,00,000); realisable value = orderly disposal-ত বিক্ৰী কৰি পাব পৰা cash / liabilities-ৰ settlement value; present value = discounted future net cash inflows/outflows।
- 'Define Measurement' অংশৰ বাবে Chambers-ক উদ্ধৃত কৰক - assignment of numbers to objects and events per rules specifying the property, scale and dimension - আৰু তিনিটা উপাদান লিখক: objects/events চিনাক্ত কৰা, scale নিৰ্বাচন, scale-ৰ dimension বিচাৰ।
- Bases-ক অনুশীলনৰ সৈতে সংযোগ কৰক: long-term assets-ৰ বাবে historical cost, inventories-ৰ বাবে realisable value (cost আৰু NRV-ৰ ভিতৰত যিটো কম), investments আৰু loans-ৰ বাবে present value; পৰম্পৰাগত ব্যৱস্থাটো historical cost accounting।

TQ 6.1 · PYQ 2025-May [6] (b) · Descriptive · 5M · Pg 58

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 7: Measurement আৰু Valuation (Measurement and Valuation)

P1-C1-U1.6-T07 · Topic 7: Measurement and Valuation

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.7 পঢ়ক: economist-ৰ বাবে value মানে utility বনাম accounting-ত ব্যৱহৃত monetary surrogate।

টোকা

Value বনাম measurement: value objects, abilities বা ideas-ৰ পৰা পোৱা লাভৰ সৈতে জড়িত — economist-ৰ বাবে ই এটা economic resource-ৰ utility (সন্তুষ্টি); accounting-ত monetary surrogate ব্যৱহাৰ কৰা হয়, অৰ্থাৎ value money-ৰ ৰূপত জোখা হয় (₹2,50,000-ত কিনা car acquisition/historical cost-ত valuation কৰা হয়)।

Scales: সম্ভৱিৰ স্তৰ দেখুৱাবলৈ economists-এ প্ৰায়ে ordinal scales ব্যৱহাৰ কৰে, কিন্তু accountants-এ কেৱল cardinal scales ব্যৱহাৰ কৰে — value measurement-ৰ দ্বাৰা সুচিত হয়, আৰু accounting-ত value সদায় money-ৰ ৰূপতহে জোখা হয়।

বিষয় 8: Accounting Estimates

P1-C1-U1.6-T08 • Topic 8: Accounting Estimates

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক চাৰিটা উদাহৰণৰ সৈতে §6.8 পঢ়ক: estimates কিয় প্ৰয়োজন আৰু estimate-ৰ পৰিৱৰ্তন মানে কি।

টোকা

প্ৰয়োজন: এতিয়াও নঘটা items valuation principles-ৰে জুখিব নোৱাৰি, তথাপি লিপিবদ্ধ কৰিব লাগে (যেনে provision for doubtful debts) — বৰ্তমান পৰিস্থিতি আৰু অতীত অভিজ্ঞতাৰ ভিত্তিত যুক্তিসংগত estimates কৰা হয়; ব্যৱসায়ত থকা অনিশ্চয়তাৰ বাবে বহুতো financial statement items কেৱল estimate কৰিবহে পাৰি, য'ত উপলব্ধ শেহতীয়া information-ৰ ওপৰত judgement জড়িত।

ক্ষেত্ৰসমূহ: depreciation, amortisation আৰু impairment losses, accruals, provisions, employee benefit obligations, bad debts, plant and machinery-ৰ useful life আৰু residual value, inventory obsolescence, এটা patent-ৰ useful life, construction contracts-ৰ provisions, tax provisions।

Estimate-ৰ পৰিৱৰ্তন: পৰিস্থিতি সলনি হ'লে বা নতুন information/অধিক অভিজ্ঞতা/পৰৱৰ্তী ঘটনাক্ৰমৰ ফলত সংশোধন প্ৰয়োজন হয় — accounting estimate-ৰ পৰিৱৰ্তন মানে আগতে estimate কৰা parameters আৰু চলিত সময়সীমাত পুনৰ estimate কৰা (বা প্ৰকৃত ফলাফলৰ) parameters-ৰ মাজৰ পাৰ্থক্য; যেনে obsolescence-ৰ বাবে ₹10 লাখৰ machine-ৰ আশা কৰা life 10 বছৰৰ পৰা 6-লৈ হ্ৰাস কৰা — এনে পৰিৱৰ্তনক retrospective effect দিয়া নহয় (NOT)।

গোট 1.7: Accounting Standards

Accounting Standards

P1-C1-U1.7 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 6 • শ্ৰেণী C • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 6.9% • 5টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: Accounting Standards-ৰ পৰিচয় (Introduction of Accounting Standards)

P1-C1-U1.7-T01 • Topic 1: Introduction of Accounting Standards

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §7.1 পঢ়ক: accounting principles কিয় standardise কৰা হয় আৰু Accounting Standards-এ চোৱা চাৰিটা দিশ।

টোকা

Standards কিয়: financial accounting প্ৰক্ৰিয়া সঠিকভাৱে নিয়ন্ত্ৰিত নহ'লে financial statements বিভ্ৰান্তিকৰ, পক্ষপাতমূলক আৰু বিকৃত হ'ব পাৰে — financial reporting-ৰ transparency, consistency, comparability, adequacy আৰু reliability নিশ্চিত কৰিবলৈ accounting principles আৰু policies standardise কৰা হয়, যাতে বিভিন্ন প্ৰতিষ্ঠানৰ financial statements তুলনীয় হয়।

সংজ্ঞা: Accounting Standards হৈছে financial statements-ত accounting transactions আৰু events-ৰ recognition, measurement, presentation আৰু disclosure দিশসমূহ সামৰি বিশেষজ্ঞ accounting body বা চৰকাৰ বা অন্য regulatory body-এ জাৰি কৰা written policy documents।

চোৱা চাৰিটা দিশ: (i) events আৰু transactions-ৰ recognition, (ii) এই transactions আৰু events-ৰ measurement, (iii) পাঠকৰ বাবে অৰ্থপূৰ্ণ আৰু বুজিব পৰাকৈ presentation, (iv) stakeholders আৰু সম্ভাৱ্য investors-ক বিবেচনাপূৰ্ণ আৰু অৱগত ব্যৱসায়িক সিদ্ধান্ত লোৱাত সহায় কৰা disclosure requirements।

বিষয় 2: Accounting Standards-ৰ উদ্দেশ্য (Objectives of Accounting Standards)

P1-C1-U1.7-T02 · Topic 2: Objectives of Accounting Standards

প্ৰথমে পঢ়ক Para 7.2 অধ্যয়ন কৰক — accounting standards-এ বিভিন্ন accounting policies standardise কৰি practices harmonise কৰে; standards কি আৰু সেইবোৰে চোৱা চাৰিটা দিশ (recognition, measurement, presentation, disclosure) জানিবলৈ Para 7.1-ও চকু ফুৰাওক।

টোকা

অৰ্থ (Para 7.1): accounting standards হৈছে financial statements-ত accounting transactions আৰু events-ৰ recognition, measurement, presentation আৰু disclosure দিশসমূহ সামৰি বিশেষজ্ঞ accounting body বা চৰকাৰ বা অন্য regulatory body-এ জাৰি কৰা written policy documents – প্ৰতিটো standard-এ চোৱা চাৰিটা দিশ এইবোৰেই।

উদ্দেশ্য (Para 7.2): সমগ্ৰ ধাৰণাটো accounting policies আৰু practices-ৰ harmonisation-ৰ ওপৰত কেন্দ্ৰীভূত – standards-এ বিভিন্ন accounting policies standardise কৰে যাতে (i) financial statements-ৰ non-comparability দূৰ কৰি সেইবোৰৰ reliability উন্নত কৰিব পাৰি, আৰু (ii) standard accounting policies, valuation norms আৰু disclosure requirements-ৰ এটা set প্ৰদান কৰিব পাৰি।

প্ৰভাৱ: standards-এ যুক্তিসংগততাৰ সীমাৰ ভিতৰত financial statements প্ৰস্তুত কৰাৰ accounting বিকল্পসমূহ কমায়, ফলত বিভিন্ন প্ৰতিষ্ঠানৰ financial statements-ৰ comparability নিশ্চিত হয়;

standardisation-এ financial reporting-ৰ transparency, consistency, comparability, adequacy আৰু reliability নিশ্চিত কৰে।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- উল্লেখ কৰিবলগীয়া উদ্দেশ্য: বিভিন্ন accounting policies standardise কৰা যাতে (i) financial statements-ৰ non-comparability দূৰ কৰি সেইবোৰৰ reliability উন্নত হয়, আৰু (ii) standard accounting policies, valuation norms আৰু disclosure requirements-ৰ এটা set প্ৰদান কৰা হয়।
- যোগ কৰক: standards-এ যুক্তিসংগততাৰ সীমাৰ ভিতৰত accounting বিকল্প কমায়, ফলত বিভিন্ন প্ৰতিষ্ঠানৰ financial statements-ৰ comparability নিশ্চিত হয়।
- এক শাৰীত অৰ্থ: accounting standards হৈছে transactions আৰু events-ৰ recognition, measurement, presentation আৰু disclosure সামৰি বিশেষজ্ঞ accounting body/চৰকাৰ/regulator-এ জাৰি কৰা written policy documents।

TQ 2.1 • PYQ 2025-May [1] (b) (i) {C} • Descriptive • 2M • Pg 62 **9x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে স্মৃতি (Remembering)

সহজ

বিষয় 3: Accounting Standards-ৰ সুবিধা আৰু সীমাবদ্ধতা (Benefits and Limitations of Accounting Standards)

P1-C1-U1.7-T03 • Topic 3: Benefits and Limitations of Accounting Standards

প্ৰথমে পঢ়ক Para 7.3 অধ্যয়ন কৰক — accounting standards-ৰ তিনিটা সুবিধা আৰু দুটা সীমাবদ্ধতা; একেলগে সোধা 4-mark প্ৰশ্নৰ বাবে Para 7.1-ৰ পৰা accounting standards-ৰ সংজ্ঞাও।

টোকা

তিনিটা সুবিধা (Para 7.3): (i) Standardisation of alternative accounting treatments – treatments-ৰ বিভ্রান্তিকৰ ভিন্নতা যুক্তিসংগত পৰিমাণলৈ কমোৱা বা সম্পূৰ্ণ দূৰ কৰা; (ii) Requirements for additional disclosures – standards-এ আইনে দাবী কৰাতকৈ অধিক disclosure বিচাৰিব পাৰে; (iii) Comparability of financial statements – একেখন দেশৰ বিভিন্ন companies-ৰ আৰু সীমিত পৰিমাণে বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ companies-ৰ (সীমিত, কাৰণ দেশভেদে institutions, পৰম্পৰা আৰু আইনী ব্যৱস্থা বেলেগ)।

দুটা সীমাবদ্ধতা: (i) Difficulties in making choice between different treatments – কিছুমান accounting সমস্যাৰ বিকল্প সমাধানবোৰৰ প্ৰতিটোৰে পক্ষত যুক্তি থাকিব পাৰে; (ii) Restricted scope – accounting standards-এ statute অতিক্ৰম কৰিব নোৱাৰে আৰু প্ৰচলিত statutes-ৰ পৰিসৰৰ ভিতৰতে প্ৰণয়ন কৰিব লাগিব।

True/False: 'Accounting Standards can override the statute' – FALSE, সেইবোৰে কেতিয়াও statute অতিক্ৰম কৰিব নোৱাৰে; 'difficulty in choosing between treatments is a benefit' – FALSE, ই এটা

limitation; 'additional disclosure requirement is a limitation' - FALSE, ই এটা benefit।

4-mark কাঠামো: সংজ্ঞাৰে আৰম্ভ কৰক (recognition, measurement, presentation, disclosure-ৰ ওপৰত written policy documents), তাৰ পিছত তিনিটা সুবিধা আৰু দুটা সীমাবদ্ধতা লিখক।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

- সুবিধা (প্ৰতিটো ব্যাখ্যা কৰক): (i) standardisation of alternative accounting treatments - বিভ্রান্তিকৰ ভিন্নতা কমোৱা/দূৰ কৰা; (ii) requirements for additional disclosures - আইনে দাবী কৰাতকৈ অধিক; (iii) comparability of financial statements - companies-ৰ মাজত আৰু সীমিত পৰিমাণে দেশসমূহৰ মাজতো।
- সীমাবদ্ধতা: (i) প্ৰতিটোৰে যুক্তি থকা বিকল্প treatments-ৰ মাজত বাছনি কৰাৰ অসুবিধা; (ii) restricted scope - standards-এ statute অতিক্ৰম কৰিব নোৱাৰে আৰু প্ৰচলিত আইনৰ ভিতৰতে প্ৰণয়ন কৰিব লাগিব।
- True/False: 'Accounting Standards can override the statute' কথাষাৰ FALSE - সেইবোৰ প্ৰচলিত statutes-ৰ পৰিসৰৰ ভিতৰতে প্ৰণয়ন কৰিব লাগে।
- সম্পূৰ্ণ 4-mark প্ৰশ্নৰ বাবে, সুবিধা আৰু সীমাবদ্ধতা লিখাৰ আগতে সংজ্ঞাৰে আৰম্ভ কৰক (recognition, measurement, presentation, disclosure-ৰ ওপৰত written policy documents)।

TQ 3.2 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 64

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 3.1 • PYQ 2006-Nov [6] (v) • Descriptive • 5M • Pg 63 **5x সোধা হৈছে**

LEVEL I

বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

TQ 3.3 • PYQ 2026-Jan [1] (b) {C} • Descriptive • 4M • Pg 65

LEVEL I

বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 4: ভাৰতত Accounting Standards প্ৰণয়নৰ প্ৰক্ৰিয়া (Process of Formulation of Accounting Standards in India)

P1-C1-U1.7-T04 • Topic 4: Process of Formulation of Accounting Standards in India

প্ৰথমে পঢ়ক Para 7.4 অধ্যয়ন কৰক — ICAI-এ 1977 চনত Accounting Standards Board (ASB) গঠন কৰিছিল; standard-setting-ৰ পদক্ষেপসমূহ (ক্ষেত্ৰ চিনাক্ত কৰা, study groups, draft বিতৰণ, exposure draft, comments, Council-ৰ দ্বাৰা চূড়ান্তকৰণ) আৰু কোনে কোনটো set of standards জাৰি কৰে শিকক।

টোকা

ASB (Para 7.4): ICAI-এ 1977 চনত Accounting Standards Board গঠন কৰিছিল; ভাৰতীয় standards প্ৰণয়ন কৰোঁতে ASB-এ IFRSs বিবেচনা কৰে আৰু প্ৰযোজ্য আইন, ৰীতি-নীতি, প্ৰথা আৰু ব্যৱসায়িক পৰিৱেশৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত সেইবোৰ সন্নিৱিষ্ট কৰে; ইয়াৰ গঠনত উদ্যোগৰ প্ৰতিনিধি (ASSOCHAM, CII, FICCI), regulators, শিক্ষাবিদ আৰু চৰকাৰী বিভাগ থাকে; ASB স্বাধীন – ASB-ৰ সৈতে আলোচনা নকৰাকৈ ICAI-ৰ Council-এ ASB-এ প্ৰস্তুত কৰা draft standard সংশোধন কৰিব নোৱাৰে।

Standard-setting-ৰ পদক্ষেপ: (1) ASB-এ বহল ক্ষেত্ৰসমূহ চিনাক্ত কৰা, (2) প্ৰাথমিক drafts (objective, scope, definitions, recognition/measurement, presentation আৰু disclosure) প্ৰস্তুত কৰিবলৈ study groups গঠন, (3) ASB-এ draft বিবেচনা আৰু সংশোধন কৰা, (4) Council-ৰ সদস্য আৰু নিৰ্দিষ্ট বাহিৰা সংস্থালৈ বিতৰণ – DCA, SEBI, C&AG, CBDT, SCOPE আদি, (5) সেই সংস্থাসমূহৰ মতামত জানিবলৈ বৈঠক, (6) Exposure Draft চূড়ান্ত কৰি ৰাজহুৱা comments আমন্ত্ৰণ কৰি জাৰি কৰা, (7) comments বিবেচনা কৰি ASB-এ চূড়ান্ত কৰি Council-লৈ দাখিল কৰা, (8) Council-এ বিবেচনা কৰে, প্ৰয়োজন হ'লে ASB-ৰ সৈতে আলোচনা কৰি সংশোধন কৰে, আৰু standard জাৰি হয়।

কোনে কোনটো set জাৰি কৰে: Ind AS – সকলো listed companies আৰু NBFCs-ৰ বাবে, আৰু ₹250 কোটি বা তাতকৈ অধিক net worth থকা unlisted companies/NBFCs-ৰ বাবে প্ৰযোজ্য; Companies (Accounting Standards) Rules, 2021-ৰ অধীনত (কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ) অধিসূচিত AS – Ind AS companies-ৰ বাহিৰে আন companies-ৰ বাবে; ICAI-এ নিৰ্ধাৰণ কৰা AS – companies-ৰ বাহিৰে আন entities-ৰ বাবে; True/False – 'Accounting Standards for non-corporate entities in India are issued by the Central Government' কথাষাৰ FALSE, সেইবোৰ ICAI-এ জাৰি কৰে।

Ind AS-ৰ পটভূমি: ভাৰতে IASB-এ জাৰি কৰা IFRS adopt নকৰি সেইবোৰৰ সৈতে CONVERGE কৰাৰ সিদ্ধান্ত লৈছিল – দেশৰ অৰ্থনৈতিক পৰিৱেশ বিবেচনা কৰি একেবাৰে অপৰিহাৰ্য ক্ষেত্ৰতহে পাৰ্থক্য ৰাখি Ind AS সংশ্লিষ্ট IFRS-ৰ সৈতে সামঞ্জস্যপূৰ্ণ কৰি ৰখা হয়; ASB = Accounting Standards Board ('Accounting standardisation benchmarking' নহয়)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- True/False: 'Accounting Standards for non-corporate entities in India are issued by the Central Government' কথাষাৰ FALSE - non-corporate entities-ৰ standards ICAI-এ জাৰি কৰে; companies-ৰ বাবে AS কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে Companies (Accounting Standards) Rules, 2021-ৰ অধীনত অধিসূচিত কৰে।
- তিনিটা sets of standards আৰু সেইবোৰৰ প্ৰযোজ্যতা জানি লওক: listed companies/NBFCs আৰু ₹250 কোটি বা তাতকৈ অধিক net worth থকা unlisted companies-ৰ বাবে Ind AS; আন companies-ৰ বাবে notified AS; company নোহোৱা entities-ৰ বাবে ICAI-এ নিৰ্ধাৰণ কৰা AS।
- ASB-ৰ পৰামৰ্শমূলক প্ৰক্ৰিয়া (DCA/SEBI/C&AG/CBDT আদিলৈ drafts, ৰাজহুৱা comment-ৰ বাবে exposure draft) বুজি লওক আৰু ASB স্বাধীন - ASB-ৰ সৈতে আলোচনা নকৰাকৈ ICAI Council-এ draft standard সংশোধন কৰিব নোৱাৰে।

TQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 66 **5x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 5: ভাৰত Accounting Standards-ৰ তালিকা (List of Accounting Standards in India)

P1-C1-U1.7-T05 • Topic 5: List of Accounting Standards in India

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্রথমে পঢ়ক §7.5 পঢ়ক: Accounting Standards Board-এ জাৰি কৰা প্রযোজ্য AS-ৰ তালিকা আৰু Ind AS convergence সম্পৰ্কীয় মন্তব্য।

টোকা

প্রযোজ্য AS: financial statements-এ GAAP মানি চলাটো নিশ্চিত কৰিবলৈ Accounting Standards Board-এ জাৰি কৰা AS মানি চলিবই লাগিব — বৰ্তমান AS 1-ৰ পৰা AS 29-লৈ (মাজে মাজে খালী), যেনে AS 1 Disclosure of Accounting Policies, AS 2 Valuation of Inventories, AS 3 Cash Flow Statements, AS 9 Revenue Recognition, AS 10 Property Plant and Equipment, AS 16 Borrowing Costs, AS 19 Leases, AS 22 Taxes on Income, AS 26 Intangible Assets, AS 29 Provisions, Contingent Liabilities & Contingent Assets (বিতং তালিকা কেৱল জ্ঞাতার্থে, syllabus-ৰ অংশ নহয়)।

Ind AS: standard-setting সংস্থা ICAI-এ 2006 চনত IFRS-ৰ দিশে পদক্ষেপ আৰম্ভ কৰিছিল; ভাৰত চৰকাৰে ICAI-ৰ সৈতে আলোচনা কৰি IFRS adopt নকৰি সেইবোৰৰ সৈতে CONVERGE কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয় — India-ৰ অৰ্থনৈতিক পৰিৱেশ বিবেচনা কৰি একেবাৰে অপৰিহাৰ্য ক্ষেত্ৰতহে পাৰ্থক্য ৰাখি Ind AS যিমান সম্ভৱ সংশ্লিষ্ট IFRS-ৰ সৈতে সামঞ্জস্যপূৰ্ণ কৰি ৰখা হয়।

অধ্যায় 2

Accounting প্রক্রিয়া (Accounting Process)

Accounting Process

38 বিষয় · 90 শ্রেণীবদ্ধ প্রশ্ন · গুরুত্ব: A

ICAI দক্ষতা প্রফাইল Level I 5-20% · Level II 80-95% — এই অধ্যায়টো তত্ত্ব-প্রধান

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	29.8%	325.5-ৰ ভিতৰত 97 নম্বৰ
Level II — প্রয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	70.2%	325.5-ৰ ভিতৰত 228.5 নম্বৰ

গোট 2.1: মৌলিক Accounting কার্যপ্রণালী — Journal Entries (Basic Accounting Procedures: Journal Entries)

Basic Accounting Procedures: Journal Entries

P1-C2-U2.1 · গুরুত্ব B · অধ্যায়ত Rank 2 · শ্রেণী A · অধ্যায়ৰ প্রশ্নৰ 21.1% · 19টা প্রশ্ন

বিষয় 1: Double Entry System

P1-C2-U2.1-T01 · Topic 1: Double Entry System

প্রথমে পড়ক Study Material-ৰ Para 1.1 পড়ক: double entry system-ৰ অর্থ, Luca Pacioli-ৰ পৰা ইয়াৰ উৎপত্তি, আৰু প্রতিটো transaction-ৰ দ্বৈত (debit-credit) দিশ।

টোকা

অর্থ (SM): “which recognises and records both the aspects of transactions” — এনে system; প্রতিটো transaction-ৰ দুটা দিশ থাকে, debit আৰু credit, গতিকে অন্ততঃ দুটা accounts প্রভাৱিত হয়; ই accounting-ৰ একমাত্র বৈজ্ঞানিক system।

উৎপত্তি: 500 বছৰতকৈ পুৰণি; ইটালীৰ friar আৰু গণিতজ্ঞ “Luca Pacioli”-এ প্রথমে ইয়াৰ বৰ্ণনা দিয়ে, Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita গ্রন্থত — double entry accounting system বৰ্ণনা কৰা প্রথম গ্রন্থ সেইখনেই।

মানক উদাহৰণ: furniture ক্ৰয় কৰিলে এটা নতুন asset (furniture) আহে আৰু (AND) লগতে হয় cash balance কমে নহয় supplier-ৰ প্রতি liability সৃষ্টি হয় — দুয়োটা দিশ লিপিবদ্ধ হয়; ধন ব্যৱহাৰ কৰা সকলো entities-ৰ বাবে এই system উপযোগী।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- সংজ্ঞা: double entry system-এ প্ৰতিটো transaction-ৰ দুয়োটা (BOTH) দিশ (debit আৰু credit) চিনাক্ত কৰি লিপিবদ্ধ কৰে, গতিকে অন্ততঃ দুটা accounts প্ৰভাৱিত হয়।
- ই accounting-ৰ একমাত্ৰ বৈজ্ঞানিক system, 500 বছৰতকৈ পুৰণি; ইটালীৰ friar আৰু গণিতজ্ঞ Luca Pacioli-এ প্ৰথমে 'Summa de Arithmetica'-ত ইয়াৰ বৰ্ণনা দিয়ে।
- Short note-ৰ বাবে মানক উদাহৰণ: furniture ক্ৰয় — নতুন asset (furniture) আহে আৰু (AND) লগতে হয় cash কমে নহয় supplier-ৰ প্ৰতি liability সৃষ্টি হয়।
- ইয়াক 4-5 টা চমু বিন্দুত 2.5-mark short note হিচাপে লিখিবলৈ সাজু থাকক।

TQ 1.1 · MTP 2023-May [6] (c) (i) · Short Note · 2.5M · Pg 70 **5x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
স্মৃতি (Remembering)**সহজ****বিষয় 2: Double Entry System-ৰ সুবিধাসমূহ (Advantages of Double Entry System)**

P1-C2-U2.1-T02 · Topic 2: Advantages of Double Entry System

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.2 পঢ়ক — double entry system-ৰ পাঁচটা সুবিধা; True/False প্ৰশ্নৰ বাবে ইয়াক single entry (incomplete records)-ৰ সৈতে তুলনা কৰক।

টোকা

পাঁচটা সুবিধা (Para 1.2): (i) trial balance-ৰ সহায়ত accounting কামৰ শুদ্ধতা নিৰূপণ কৰিব পাৰি; (ii) এটা সময়সীমাত অৰ্জিত profit বা হোৱা loss সবিশেষে জানিব পাৰি; (iii) financial statements প্ৰস্তুত কৰি প্ৰতিটো সময়সীমাৰ শেষত entity-ৰ বিত্তীয় অৱস্থা জানিব পাৰি; (iv) প্ৰয়োজন অনুসৰি সবিশেষ accounts ৰাখিব পাৰি, যাৰ পৰা control আৰু reporting-ৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্য পোৱা যায়; (v) এবছৰৰ ফলাফল পূৰ্বৰ বছৰবোৰৰ সৈতে তুলনা কৰি পৰিৱৰ্তনৰ কাৰণ নিৰূপণ কৰিব পাৰি।

প্ৰতিটো সুবিধাৰ উৎস দুয়োটা দিশ লিপিবদ্ধ কৰা: debits সদায় credits-ৰ সমান, গতিকে books গাণিতিকভাৱে পৰীক্ষা কৰিব পাৰি, আৰু ফলাফল, অৱস্থা, control আৰু তুলনাৰ বাবে account-অনুসৰি সম্পূৰ্ণ সবিশেষ উপলব্ধ থাকে।

True/False ফাল: single entry-ত nominal accounts ৰখা নহয় (NOT) (incomplete records-ত মূলতঃ cash আৰু personal accounts থাকে); real আৰু nominal accounts double entry system-তহে ৰখা হয়।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- 5 টা সুবিধা মুখস্থ কৰক: (i) trial balance-ৰ জৰিয়তে শুদ্ধতা পৰীক্ষা, (ii) সবিশেষ profit/loss নিৰ্ধাৰণ, (iii) financial statements-ৰ জৰিয়তে বিত্তীয় অৱস্থা জনা, (iv) সবিশেষ accounts-এ control আৰু reporting-ত সহায়, (v) বছৰে বছৰে ফলাফলৰ তুলনা।
- 5-mark Descriptive উত্তৰত পাঁচোটা বিন্দু এশাৰীকৈ ব্যাখ্যাৰ সৈতে লাগিব।

TQ 2.1 • PYQ 2025-Jan [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 71

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

মধ্যমীয়া

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- ফান্দ (True/False): 'Nominal Accounts are kept under Single Entry System' FALSE — single entry-ত মূলতঃ cash আৰু personal accounts থাকে; nominal আৰু real accounts double entry-ত ৰখা হয়।
- transaction-ৰ দুয়োটা দিশ লিপিবদ্ধ কৰাৰ পৰাই প্ৰতিটো সুবিধা কিয় (WHY) আছে, তাৰ যুক্তি দিব পাৰিব লাগিব।

TQ 2.2 • PYQ 2026-Jan [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 72 2x সোধা হৈছে

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 2.3 • PYQ 2026-Sep [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 72

LEVEL I
বোধ (Understanding)

বিষয় 3: Account

P1-C2-U2.1-T03 • Topic 3: Account

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.3 পঢ়ক: দুটা column-ত cash-ৰ বৃদ্ধি আৰু হ্ৰাস লিপিবদ্ধ কৰাৰ পৰা T-form account কেনেকৈ গঢ় লয়।

টোকা

Account কিয়: প্ৰতিটো transaction-ত cash balance সলনি কৰি থকাটো জটিল — তাৰ সলনি সকলো বৃদ্ধি এটা column-ত আৰু সকলো হ্ৰাস আন এটা column-ত লিখা হয়; opening balance + total increases - total decreases = closing balance, যাৰ পৰা item-টোৰ বিষয়ে গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্য পোৱা যায়।

T form: দুয়োটা column account-ৰ ৰূপত ৰাখিলে তাক “T” form বোলে — cash (এটা asset)-ৰ বৃদ্ধি বাওঁফালে (LEFT), হ্ৰাস সোঁফালে (RIGHT); T-accounts-এ কেৱল পৰিমাণ দেখুৱায়, বিৱৰণ নহয়, সেয়ে প্ৰতিটো entry-ত এটা নম্বৰ বা তাৰিখ থাকে।

সঠিক form: বাওঁ আৰু সোঁ দুয়োফালে Date • Particulars • Amount (₹); যেনে প্ৰাৰম্ভিক capital ₹25,00,000-এ Cash বঢ়ায় (বাওঁ) আৰু Capital বঢ়ায় (সোঁ); creditors-ক cash দিলে Cash কমে (সোঁ) আৰু Creditors কমে (বাওঁ)।

বিষয় 4: Debit and Credit

P1-C2-U2.1-T04 • Topic 4: Debit and Credit

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.4 পঢ়ক: দুয়োফালৰ আনুষ্ঠানিক নাম হিচাপে Dr./Cr., সম্প্ৰসাৰিত accounting equation, আৰু বৃদ্ধি/হ্ৰাসৰ নিয়ম।

টোকা

অৰ্থ: যিকোনো account-ৰ বাওঁফালৰ (LEFT) entry বুজাবলৈ accountants-এ Debit (Dr.) আৰু সোঁফালৰ (RIGHT) entry বুজাবলৈ Credit (Cr.) ব্যৱহাৰ কৰে — debit আৰু credit-ৰ অৰ্থ অনুকূল আৰু প্ৰতিকূল নহয় (NOT); ই কেৱল accounts-ৰ দুটা ফালৰ নাম।

Equation-ৰ ভিত্তি: $\text{Assets} = \text{Liabilities} + \text{Stockholders' Equity}$, য'ত $\text{equity} = \text{contributed capital} + \text{beginning retained earnings} + \text{revenue} - \text{expenses} - \text{dividends}$; equation-ৰ এফালৰ পৰিৱৰ্তন আনফালৰ একে পৰিৱৰ্তন বা একেফালৰ বিপৰীত পৰিৱৰ্তনে সমান কৰে।

নিয়ম: assets বাঢ়িলে debit, কমিলে credit; liabilities বাঢ়িলে credit, কমিলে debit; owner's capital বাঢ়িলে credit, কমিলে debit; expenses/purchases বাঢ়িলে debit; revenue/incomes/sales বাঢ়িলে credit।

বিষয় 5: Transactions

P1-C2-U2.1-T05 · Topic 5: Transactions

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.5 পঢ়ক — source documents-এ সমৰ্থন কৰা, ধনত জুখিব পৰা দুমুখীয়া ঘটনা হিচাপে transaction-ৰ অৰ্থ, আৰু ইয়াৰ dual aspect বিশ্লেষণৰ দুটা approach (accounting equation আৰু traditional)।

টোকা

অৰ্থ: transaction হৈছে সাধাৰণতে বাহ্যিক, ধনত নিৰ্ণয়যোগ্য আৰু দুমুখীয়া প্ৰক্ৰিয়া হোৱা এটা ঘটনা — দুটা পক্ষৰ মাজত value হস্তান্তৰ হয় (প্ৰতিটো পক্ষই value লাভ কৰে আৰু দিয়েও); ইয়াক উপযুক্ত documents-এ সমৰ্থন কৰিব লাগিব: purchase invoices, bills, pay-slips, cash-memos, passbook আদি।

Dual aspect বিশ্লেষণৰ দুটা approach: (1) Accounting Equation Approach আৰু (2) Traditional Approach — দুয়োটাতে প্ৰভাৱিত accounts আৰু দিয়া entries একে (SAME); লিপিবদ্ধকৰণ বিশ্লেষণৰ পদ্ধতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে।

বিশেষ entries (Gamma Bros ধৰণ): দৰমহাৰ সলনি কৰ্মচাৰীয়ে inventory লোৱা — Dr. Salaries ₹75,000 / Cr. Purchases COST-ত (বিক্ৰী মূল্য ₹1,00,000-ত নহয়); machinery স্থাপনৰ wages ₹18,000 capitalise — Dr. Machinery / Cr. Bank (Wages নহয়); মালিকৰ income-tax পৰিশোধ — Dr. Drawings / Cr. Petty Cash।

Discount শৃংখল: list price ₹2,00,000-ৰ পৰা 10% trade discount বাদ দি purchase ₹1,80,000-ত লিখা হয় (TD কেতিয়াও books-ত নোসোমায়); সোনকালে পৰিশোধ কৰিলে: Dr. Naveen ₹1,80,000 / Cr. Bank

₹1,75,000, Cr. Discount Received ₹5,000।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্রশ্ন

- অস্বাভাৱিক ঘটনাৰ journal entries অনুশীলন কৰক: দৰমহাৰ সলনি কৰ্মচাৰীয়ে goods লোৱা (cost বা সন্মত মূল্যত Purchases/Sales credit, Salaries/Employees debit), asset স্থাপনৰ বাবে দিয়া wages (capitalise — Asset debit, Wages নহয়)।
- goods-ৰ drawings, abnormal loss, আৰু capitalise কৰিবলগীয়া expenses বনাম revenue expenses-ৰ entries অনুশীলন কৰক।
- সদায় প্ৰথমে প্ৰভাৱিত দুটা accounts আৰু সিহঁতৰ প্ৰকৃতি চিনাক্ত কৰক, তাৰ পিছত debit/credit নিয়ম প্ৰয়োগ কৰি narration-ৰ সৈতে entry লিখক।

PQ 5.1 · RTP 2025-Sep [3] (a) · Practical · --- · Pg 73 6× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

বিষয় 6: Accounting Equation পদ্ধতি (Accounting Equation Approach)

P1-C2-U2.1-T06 · Topic 6: Accounting Equation Approach

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.6 পঢ়ক — accounting equation (Assets = Liabilities + Capital), ইয়াৰ সম্প্ৰসাৰিত ৰূপ Equity + Long-term Liabilities = Fixed Assets + Current Assets - Current Liabilities, আৰু equity-ৰ পৰিৱৰ্তন হিচাপে profit গণনা (E1 - E0)।

টোকা

Equation: Assets = Liabilities + Capital; সম্প্ৰসাৰিত ৰূপ: Equity + Long-term Liabilities = Fixed Assets + Current Assets - Current Liabilities; accounting process-ত errors থকাৰ বাহিৰে (EXCEPT) ই সকলো সময়ত আৰু যিকোনো সংখ্যক transactions-ৰ পিছতো খাটে।

Profit = equity-ৰ পৰিৱৰ্তন: যিকোনো তাৰিখত $E = A - L$; Profit = $E1 - E0$ ($E_n > E_{n-1}$ মানে profit, $E_n < E_{n-1}$ মানে loss); Opening capital = Closing capital - profit + drawings adjustments; যেনে closing capital ₹35,000 - profit ₹5,000 = opening capital ₹30,000, গতিকে opening assets = 12,000 + 30,000 = ₹42,000।

অজ্ঞাত অংকৰ নিয়ম: Capital = Assets - Liabilities; বন্ধনীত দিয়া liabilities ঋণাত্মক বুলি ধৰক, যেনে Assets ₹57,00,000 আৰু Liabilities (₹2,80,000) হ'লে Capital ₹59,80,000।

পুনৰ্বিন্যাস পৰীক্ষা: যিকোনো ৰূপ Assets = Liabilities + Capital-ৰ পৰা বীজগণিতীয়ভাৱে পৰীক্ষা কৰক; Current Assets-ৰ লগত Cash পৃথকে যোগ কৰিলে সেয়া দুবাৰ গণনা হয় আৰু equation FALSE হয়।

প্ৰভাৱ বিশ্লেষণ: ধাৰত furniture ক্ৰয় (+asset, +liability), সেৱাৰ বাবে cash সংগ্ৰহ (+asset), কৰ্মচাৰী নিয়োগ বা কেৱল purchase চুক্তি (কোনো পৰিৱৰ্তন নাই) — কেৱল ধনত জুখিব পৰা transactions-এহে

equation সলনি কৰে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্ড: 'Equity + LTL - CL = FA + CA' TRUE (ই Equity + LTL = FA + CA - CL-ৰ পুনৰ্বিন্যাসহে); দিয়া যিকোনো ৰূপ Assets = Liabilities + Capital-ৰ বীজগণিতীয় পুনৰ্বিন্যাসেৰে পৰীক্ষা কৰক।
- ফাল্ড: 'Capital + Long Term Liabilities = Fixed Assets + Current Assets + Cash - Current Liabilities' FALSE, কিয়নো cash ইতিমধ্যে current assets-ৰ অংশ — ই দুবাৰ গণনা হয়।
- কাৰণ দিবলৈ সাজু থাকক: accounting errors থকাৰ বাহিৰে equation-টো সকলো সময়ত আৰু যিকোনো সংখ্যক transactions-ৰ বাবে খাটে।

TQ 6.1 • MTP 2022-Nov S2 [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 74 **3x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Capital = Assets - Liabilities ব্যৱহাৰ কৰি অজ্ঞাত অংকৰ সমস্যা অনুশীলন কৰক; বন্ধনীত থকা liabilities ঋণাত্মক, যেনে Assets ₹1,71,00,000 আৰু Liabilities (₹8,40,000) হ'লে Capital ₹1,79,40,000।
- অনুশীলন: Opening capital = Closing capital - profit; Profit = E1 - E0; তাৰ পিছত closing Balance Sheet পুনৰ গঢ়ক।

PQ 6.1 • MTP 2024-Aug [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 75 **2x সোধা হৈছে** **LEVEL II**
প্ৰয়োগ (Application)

সহজ

বিষয় 7: পৰম্পৰাগত পদ্ধতি (Traditional Approach)

P1-C2-U2.1-T07 • Topic 7: Traditional Approach

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.7 পঢ়ক — accounts-ক Personal (natural, artificial, representative) আৰু Impersonal (Real, Nominal)-ত শ্ৰেণীবিভাজন, লগতে প্ৰতিবিধৰ বাবে debit আৰু credit-ৰ golden rules।

টোকা

শ্ৰেণীবিভাজন: Personal accounts — (a) natural (Ram, Rita), (b) artificial/legal (Government, companies, clubs, co-operative societies), (c) representative (outstanding liability, prepaid, capital, drawings); Impersonal accounts — Real (ঋণ নোহোৱা firm-ৰ assets: land, building, investment, fixed deposits, cash) আৰু Nominal (expenses, losses, gains, revenue: salary, interest paid, commission received)।

Golden rules: Personal — debit the receiver, credit the giver; Real — debit what comes in, credit what goes out; Nominal — debit expenses and losses, credit incomes and gains — এই তিনিটা সূত্ৰ

হুবহু মনত ৰাখক।

সারধানতাৰ বিষয়: Bank A/c আৰু Bank Fixed Deposit PERSONAL (bank এটা artificial person), কেৱল Cash in Hand-হে Real; Rent Outstanding এটা REPRESENTATIVE PERSONAL account; rent paid আৰু rent received দুয়োটা NOMINAL (expense/income); Ram-ক দিয়া salary Ram-ৰ account-ত নহয়, Salary A/c-ত debit হয় (সেৱাৰ বাবে পৰিশোধ, এটা expense)।

Balances: nominal account-ৰ debit balance-এ expenses/losses দেখুৱায়, credit balance-এ incomes/gains; সকলো nominal accounts-ৰ নিট ফল (profit বা loss) Capital account-লৈ স্থানান্তৰ হয় — সেয়ে nominal accounts অস্থায়ী।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- rent paid আৰু (AND) rent received দুয়োটা Nominal accounts (expense/income) — গতিকে 'rent received is a Real account' FALSE।
- Ram-ক দিয়া salary Salary A/c (Nominal)-ত debit হয়, Ram-ৰ personal account-ত নহয় (NOT) — পৰিশোধ সেৱাৰ বাবে, এটা expense।
- Cash at Bank এটা PERSONAL account (bank এটা artificial person); কেৱল Cash in Hand-হে Real। 'Rent Outstanding' এটা REPRESENTATIVE PERSONAL account, Nominal নহয়।
- Nominal account-ৰ debit balance-এ expenses/losses দেখুৱায়, gains নহয় (NOT) (credit balance-এ income/gains দেখুৱায়)।

বিষয় 8: Accounts-ৰ আধুনিক শ্ৰেণীবিভাজন (Modern Classification of Accounts)

P1-C2-U2.1-T08 · Topic 8: Modern Classification of Accounts

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.8 পঢ়ক — ছয় প্ৰকাৰৰ আধুনিক account (Asset, Liability, Capital, Revenue, Expenditure, Withdrawal), সিহঁতৰ normal balances, আৰু কেতিয়া কোনটো debit বা credit হয়; Illustration 6-ৰ dual classification তালিকাৰ সৈতে তুলনা কৰক।

টোকা

ছয় প্ৰকাৰ আৰু সিহঁতৰ normal balances: Asset (Dr.), Expenditure (Dr.), Withdrawal/Drawings (Dr.); Liability (Cr.), Capital (Cr.), Revenue (Cr.) — বৃদ্ধি হ'লে account-টো নিজৰ normal balance-ৰ ফালে debit/credit হয় আৰু হ্ৰাস হ'লে বিপৰীত entry পায়।

Dual classification (Illustration 6): prepaid salary — personal / asset; rent outstanding আৰু rent received in advance — personal / liability; bad debts recovered — nominal / gain; drawings আৰু ব্যক্তিগত income-tax — personal / capital হ্ৰাস (Capital – Drawings); closing inventory — real / asset; GST payable — personal / liability।

ফাল্দি: Outstanding Expenditure nominal নহয় (NOT) — traditional approach-ত representative personal আৰু modern approach-ত LIABILITY।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- ফাল্দি: 'Outstanding Expenditure is a nominal account' FALSE — traditional approach-ত ই representative personal account; modern approach-ত LIABILITY।
- Normal balances মুখস্থ কৰক: Assets/Expenses/Drawings = debit; Liabilities/Capital/Revenue = credit; বৃদ্ধি normal balance-ৰ ফালেই লিখা হয়।
- prepaid salary (personal/asset), bad debts recovered (nominal/gain), drawings (personal/capital হ্ৰাস)-ৰ দৰে items-ৰ dual classification অনুশীলন কৰক।

TQ 8.1 · RTP 2025-Sep [1] (b) · True/False · 2M · Pg 75

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 9: Journal

P1-C2-U2.1-T09 · Topic 9: Journal

প্ৰথমে পঢ়ক Para 1.9 পঢ়ক — transactions কালানুক্ৰমিকভাৱে লিখা book of original entry হিচাপে journal, পাঁচ-column-ৰ ৰূপ, journalising প্ৰক্ৰিয়া, আৰু compound/composite entries; Illustrations 5 আৰু 7 ভালদৰে অনুশীলন কৰক।

টোকা

সংজ্ঞা: book of original (first) entry, য'ত transactions দৈনিকভাৱে কালানুক্ৰমিকভাৱে লিখা হয় আৰু debit আৰু credit হ'বলগীয়া accounts narration-ৰ সৈতে দেখুওৱা হয়; journal-ত লিপিবদ্ধকৰণ = journalising; দুবিধ — general journal আৰু specialised journal (একে প্ৰকৃতিৰ বহু পুনৰাবৃত্ত transactions-ৰ বাবে ব্যৱহৃত)।

পাঁচটা column: (1) Date (ওপৰত বছৰ, তাৰ পিছত মাহ আৰু তাৰিখ), (2) Particulars — debit হোৱা account-ৰ লগত "Dr.", credit হোৱা account-ৰ আগত "To", তাৰ পিছত narration, (3) Ledger Folio, (4) Dr. Amount, (5) Cr. Amount; পৃষ্ঠাৰ totals "Carried forward"/"Brought forward"-ৰে লিখা হয়; compound/composite entry-এ দুটা বা ততোধিক transactions একত্ৰিত কৰে — total debits আৰু total credits সমান হ'বই লাগিব।

সম্পূৰ্ণ নিষ্পত্তিৰ entries (Illus. 5): ₹2,400 নিষ্পত্তি কৰি Arvind-ৰ পৰা ₹2,300 পোৱা গ'ল — Dr. Bank 2,300, Dr. Discount (Allowed) 100 / Cr. Arvind 2,400; ₹9,500 নিষ্পত্তি কৰি Amrit-ক ₹9,450 দিয়া হ'ল — Dr. Amrit 9,500 / Cr. Bank 9,450, Cr. Discount (Received) 50।

Pro-formas মুখস্থ কৰক: goods-ৰ drawings — Dr. Drawings / Cr. Purchases COST-ত; free samples —

Dr. Advertisement Expenses / Cr. Purchases; supplier-লৈ ঘূৰাই দিয়া goods — Dr. Supplier / Cr. Purchases Returns; capital আনিলে — Dr. Bank / Cr. Capital; bank-ৰ পৰা cash উলিয়ালে — Dr. Cash / Cr. Bank।

Bad debts: ₹600-ত টকাত 50 পইচাকৈ দিয়া insolvent debtor — Dr. Cash 300, Dr. Bad Debts 300 / Cr. Debtor 600; written off কৰা debts পিছত আদায় হ'লে Bad Debts Recovered A/c-ত credit কৰা হয়।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Short note-ৰ বাবে সংজ্ঞা: Journal হৈছে book of original entry, য'ত transactions দৈনিক কালানুক্ৰমিকভাৱে লিখা হয় আৰু debit আৰু credit হ'বলগীয়া accounts narration-ৰ সৈতে দেখুওৱা হয়।
- 5 টা column জানক: Date, Particulars, Ledger Folio, Dr. Amount, Cr. Amount; journal-ত লিপিবদ্ধকৰণ = journalising; দুবিধ — general আৰু specialised journal।

TQ 9.1 • RTP 2023-Jun [20] (iv) • Short Note • --- • Pg 76 4× সোধা হৈছে

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 5টা প্ৰশ্ন

- Discount-সহ সম্পূৰ্ণ নিষ্পত্তিৰ entries অনুশীলন কৰক: ₹10,000 নিষ্পত্তি কৰি ₹9,000-ৰ cheque মানে Discount Allowed ₹1,000 Dr.; dishonour হ'লে আগতে দিয়া discount-ও উভতাই লিখা হয়।
- Goods-ৰ drawings: Purchases COST-ত credit (sales price-ত নহয়); free samples: Advertisement debit, Purchases credit।
- Closing/transfer entries অনুশীলন কৰক: Opening Inventory, Purchases, Carriage Inwards, Wages, Returns Trading A/c-লৈ স্থানান্তৰ কৰক; Gross Profit গণনা কৰি P&L-লৈ স্থানান্তৰ কৰক।
- Business-purchase entries (assets debit, লোৱা liabilities credit, বাকী Capital-লৈ) আৰু outstanding/prepaid adjustments অনুশীলন কৰক।

PQ 9.1 • RTP 2022-May [3] (a) • Practical • --- • Pg 76

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 9.3 • MTP 2024-Apr [5] (b) (i) • Practical • 5M • Pg 79 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 9.4 • RTP 2025-Jan [3] (a) • Practical • --- • Pg 81 6× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 9.5 • RTP 2025-May [3] (a) • Practical • --- • Pg 82

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 9.2 • MTP 2022-Nov S1 [5] (b) • Practical • 5M • Pg 78 3× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

বিষয় 10: Journal-ৰ সুবিধাসমূহ (Advantages of Journal)

P1-C2-U2.1-T10 • Topic 10: Advantages of Journal

প্রথমে পঢ়ক Para 1.10 পঢ়ক — double entry system-ত journal ৰখাৰ তিনিটা সুবিধা (importance)।

টোকা

প্রথমে কাঠামো: double entry system-ত transactions কালানুক্রমিকভাৱে লিখা book of original entry হৈছে journal; “importance of Journal” = “advantages of Journal”।

তিনিটা সুবিধা (Para 1.10): (i) কালানুক্রমিকভাৱে লিখা transactions-এ ব্যৱসায়িক transactions-ৰ সম্পূৰ্ণ তথ্য সময়মতে দিয়ে; (ii) প্রতিটো entry-ৰ লগত narration থাকে — entry-টো সঠিকভাৱে বুজিবলৈ transaction-ৰ নিখুঁত ব্যাখ্যা; (iii) ledger-ত entries posting-ৰ ভিত্তি journal, আৰু ই errors-ৰ সম্ভাৱনা কমায়।

5 marks-ৰ বাবে: প্রতিটো বিন্দু বহলাই লিখক আৰু যোগ কৰক যে debit আৰু credit দিশ একেলগে লিখিলে debits credits-ৰ সমান হোৱাটো নিশ্চিত হয়, যিয়ে accounts-ৰ শুদ্ধতাত সহায় কৰে।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- 3 টা সুবিধা মুখস্থ কৰক: (i) কালানুক্রমিক (তাৰিখ-অনুসৰি) লিপিয়ে ব্যৱসায়িক transactions-ৰ সম্পূৰ্ণ আৰু সময়োপযোগী তথ্য দিয়ে; (ii) প্রতিটো entry-ৰ লগত narration থাকে — entry সঠিকভাৱে বুজিবলৈ নিখুঁত ব্যাখ্যা; (iii) ledger-লৈ entries posting-ৰ ভিত্তি journal আৰু ই errors-ৰ সম্ভাৱনা কমায়।
- পৰীক্ষাৰ শব্দ মন কৰক — ‘importance of Journal’ আৰু ‘advantages of Journal’-ৰ অৰ্থ একে; বিন্দুবোৰ লিখাৰ আগতে এশাৰী সংজ্ঞাৰে (book of original entry, double entry-ত কালানুক্রমিক লিপি) উত্তৰ আৰম্ভ কৰক।
- 5-mark উত্তৰত প্রতিটো বিন্দু 2-3 শাৰীলৈ বহলাওক আৰু যোগ কৰক যে debit আৰু credit দুয়োটা দিশ একেলগে লিখিলে debits credits-ৰ সমান হোৱাটো নিশ্চিত হয়, যিয়ে accounts-ৰ শুদ্ধতাত সহায় কৰে।

TQ 10.1 • PYQ 2023-Jun [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 83

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

মধ্যমীয়া

বিষয় 11: GST-ৰ Accounting (Accounting for GST)

P1-C2-U2.1-T11 • Topic 11: Accounting for GST

প্রথমে পঢ়ক Para 1.11 পঢ়ক — intra-state যোগানত CGST/SGST আৰু inter-state যোগানত IGST, Input GST (asset) বনাম Output GST (liability), reversal-ৰ পৰিস্থিতি, ITC set-off-ৰ ক্ৰম, আৰু GST journal entries-ৰ ওপৰত Illustrations 8-10।

টোকা

কাঠামো: GST হৈছে goods আৰু services-ৰ যোগানৰ ওপৰত এক একক, destination-based

consumption tax, cascading (tax-on-tax) নাই; intra-state supply — CGST (কেন্দ্র) + SGST/UTGST (ৰাজ্য/UT); inter-state supply — IGST (কেন্দ্র), য'ত $IGST = CGST + SGST$; Input GST (purchases-ত দিয়া কৰ, লাভ কৰা credit) এটা ASSET; Output GST (যোগানত লোৱা কৰ) এটা LIABILITY; purchases, expenses আৰু sales GST-বিহীন net-ত post কৰা হয়।

Pro-forma entries: Purchase — Dr. Purchases (net) + Dr. Input CGST/SGST বা IGST / Cr. Creditor-Bank (gross); Sale — Dr. Debtor/Bank (gross) / Cr. Sales (net) + Cr. Output CGST/SGST বা IGST; ITC utilisation — Dr. Output GST A/c / Cr. Input GST A/c।

Discount নিয়ম: GST trade discount-ৰ পিছত (AFTER) কিন্তু cash discount-ৰ আগত (BEFORE) গণনা কৰা হয়; যেনে list ₹1,00,000 – 20% TD = ₹80,000, 80,000-ৰ ওপৰত CGST+SGST @6% কৈ; 5% cash discount ₹4,000 এটা পৃথক Discount Allowed entry, GST reversal নাই (NO); GST-সহ মূল্য: $value = gross \times 100/112$ (যেনে ₹44,800 furniture = ₹40,000 + IGST ₹4,800 @12%)।

Reversals: purchases returns, drawings, free samples, supply হিচাপে গণ্য নোহোৱা উপহাৰ আৰু জুই/চুৰিত হেৰুওৱা goods-ত INPUT GST reverse কৰক (Dr. Drawings gross / Cr. Purchases + Cr. Input CGST/SGST); sales returns আৰু ক্ৰটিপূৰ্ণ goods-ৰ rebates-ত OUTPUT GST reverse কৰক (Dr. Sales Return + Dr. Output GST / Cr. Customer), কিন্তু prompt-payment rebates-ত নহয় (NOT)।

ITC set-off-ৰ ক্ৰম: IGST credit — প্রথমে IGST-ৰ বিপৰীতে, বাকী CGST আৰু/বা SGST-ৰ বিপৰীতে যিকোনো ক্ৰম/অনুপাতত; CGST credit — প্রথমে CGST তাৰ পিছত IGST, SGST-ৰ বিপৰীতে কেতিয়াও নহয়; SGST credit — প্রথমে SGST তাৰ পিছত IGST, CGST-ৰ বিপৰীতে কেতিয়াও নহয়।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 4টা প্রশ্ন

- Golden template: Purchases — Dr. Purchases (trade discount বাদ দি net) + Dr. Input CGST/SGST/IGST, Cr. Supplier (gross)। Sales — Dr. Customer (gross), Cr. Sales (net) + Cr. Output CGST/SGST/IGST।
- GST সদায় trade discount-ৰ পিছত (AFTER) কিন্তু cash discount-ৰ আগত (BEFORE) গণনা কৰা হয়; cash discount এটা পৃথক Discount Allowed/Received entry, ইয়াৰ GST-ৰ প্ৰভাৱ নাই।
- মূল্য-শৃংখল অনুশীলন কৰক: $cost ₹20,000 + 25\% markup = ₹25,000$, 10% TD বাদ দিলে = ₹22,500, তাৰ পিছত ₹22,500-ৰ ওপৰত CGST আৰু SGST \@6% কৈ।
- purchase returns, drawings, free samples আৰু হেৰুওৱা goods-ত Input GST reverse কৰক; sales returns-ত Output GST reverse কৰক; ITC utilisation entry (Output A/c Dr. To Input A/c) অনুশীলন কৰক।

PQ 11.3 · RTP 2026-May [3] (a) (ii) · Practical · --- · Pg 87

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

সহজ

PQ 11.1 · PYQ 2024-Jun [1] (c) {C} · Practical · 4M · Pg 84 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 11.2 · PYQ 2026-Jan [1] (c) {C} · Practical · 4M · Pg 85

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 11.4 · PYQ 2026-Sep [1] (c) {C} · Practical · 4M · Pg 87

LEVEL II

গোট 2.2: Ledgers

Ledgers

P1-C2-U2.2 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 6 • শ্ৰেণী C • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 4.4% • 4টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C2-U2.2-T01 • Topic 1: Introduction

প্ৰথমে পঢ়ক Para 2.1 আৰু 2.2 পঢ়ক — সকলো personal, real আৰু nominal accounts থকা book ('principal books of account') হিচাপে ledger-ৰ অৰ্থ, আৰু প্ৰতিফালে চাৰিটা column থকা T-format নমুনা।

টোকা

Ledger (SM): "The book which contains all set of accounts (viz. personal, real and nominal accounts), is known as Ledger" — principal books of account, য'ত প্ৰতিটো account-ৰ balance account-অনুসৰি নিৰ্ণয় কৰা হয়; ই প্ৰতিটো individual account-ৰ সকলো transactions-ৰ সম্পূৰ্ণ তথ্য দিয়ে আৰু trial balance আৰু financial statements প্ৰস্তুতিৰ ভিত্তি (গতিকে True/False "ledger is the principal book of accounts" TRUE)।

নমুনা: debit (বাওঁ) আৰু credit (সোঁ) ফালৰ T-format; প্ৰতিফালে (EACH) চাৰিটা column — (i) Date, (ii) Particulars, (iii) Journal Folio (যি পৃষ্ঠাৰ পৰা entries post কৰা হয়) আৰু (iv) Amount (₹)।

Journal vs Ledger: এই ভিত্তিসমূহত পাৰ্থক্য দেখুৱাওক —

Journal: book of original entry	Ledger: principal book of accounts
Transactions chronological order-ত লিপিবদ্ধ কৰে	Analytical, account-wise ক্ৰমত লিপিবদ্ধ কৰে
Debit আৰু credit-ৰ transaction-wise ৰেকৰ্ড	প্ৰতিটো account-ৰ account-wise একত্ৰিত balance
প্ৰতিটো entry-ৰ লগত narration থাকে	Narration নাথাকে; কেৱল 'To'/'By' references
Ledger-লৈ posting-ৰ ভিত্তি	Trial Balance আৰু Financial Statements-ৰ ভিত্তি

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Journal vs Ledger 4-5 টা ভিত্তিত পৃথক কৰক: book of original entry বনাম principal book; কালানুক্ৰমিক বনাম বিশ্লেষণাত্মক ক্ৰম; transaction-অনুসৰি লিপি বনাম account-অনুসৰি balance; journal-ত narration থাকে, ledger-ত নাথাকে; trial balance ledger-ৰ পৰা প্ৰস্তুত কৰা হয়।
- True/False: 'A ledger is also known as the principal books of accounts' TRUE — কাৰণ: ই সকলো পৰিমাণ account-অনুসৰি শ্ৰেণীবদ্ধ কৰে আৰু trial balance আৰু financial statements প্ৰস্তুতিৰ ভিত্তি।

- নমুনাটো জানক: প্রতিফালে (Dr. বাওঁ, Cr. সোঁ) Date, Particulars, Journal Folio আৰু Amount column থাকে।

TQ 1.1 · PYQ 2025-Jan [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 90 **2x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 2: Ledger Accounts-ৰ নমুনা (Specimen of Ledger Accounts)

P1-C2-U2.2-T02 · Topic 2: Specimen of Ledger Accounts

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §2.2 পঢ়ক: দুটা ফাল আৰু প্রতিফালে চাৰিটা column থকা ledger account-ৰ ruled form।

টোকা

Form: ledger account-ৰ দুটা ফাল — debit (বাওঁফাল) আৰু credit (সোঁফাল); প্রতিফালে চাৰিটা column: (i) Date, (ii) Particulars, (iii) Journal Folio (J.F. — posting-ৰ বাবে entries লোৱা পৃষ্ঠা) আৰু (iv) Amount (₹) — বাওঁফালে শিৰোনাম “Dr.” আৰু সোঁফালে “Cr.”।

ব্যৱহাৰ: Particulars column-ত debit ফালে post কৰা items-ৰ আগত “To” আৰু credit ফালে “By” লিখা হয় — এই শব্দবোৰৰ নিজস্ব অৰ্থ নাই, প্ৰথাগতভাৱে debit/credit হোৱা account-টো সূচায়।

বিষয় 3: Posting

P1-C2-U2.2-T03 · Topic 3: Posting

প্ৰথমে পঢ়ক Para 2.3 পঢ়ক — posting-ৰ সংজ্ঞা আৰু ledger-ত entries posting সম্পৰ্কীয় তিনিটা নিয়ম, 'To' আৰু 'By'-ৰ ব্যৱহাৰকে ধৰি।

টোকা

সংজ্ঞা (SM): “The process of transferring the debit and credit items from journal to classified accounts in the ledger is known as posting” — journal → ledger, কেতিয়াও ledger → journal নহয় (সাধাৰণ True/False ফাল)।

Posting-ৰ তিনিটা নিয়ম: (i) প্রতিটো পৃথক account-ৰ বাবে ledger-ত এটা বেলেগ account খোলা হয় আৰু journal entries সংশ্লিষ্ট account-ত post কৰা হয়; (ii) debit ফালে লিখা accounts-ৰ সৈতে ‘To’ আৰু credit ফালৰ accounts-ৰ সৈতে ‘By’ ব্যৱহাৰ হয় — এই শব্দবোৰৰ প্ৰকৃত অৰ্থ নাই, কেৱল debit আৰু credit হোৱা account চিহ্নিত কৰে; (iii) journal-ত debit হোৱা account ledger-তো debit হয়, কিন্তু সংশ্লিষ্ট credit account-ৰ উল্লেখৰে (বিপৰীতক্ৰমেও)।

5-mark কাঠামো: প্ৰথমে ledger-ক সকলো personal, real আৰু nominal accounts থকা আৰু প্ৰতিটো account-ৰ সম্পূৰ্ণ তথ্য দিয়া principal books of account হিচাপে সংজ্ঞাবদ্ধ কৰক, তাৰ পিছত তিনিটা posting নিয়ম লিখক।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- Posting = journal-ৰ পৰা ledger-ৰ শ্ৰেণীবদ্ধ accounts-লৈ debit আৰু credit items স্থানান্তৰৰ প্ৰক্ৰিয়া (ledger-ৰ পৰা journal-লৈ নহয় — সাধাৰণ True/False ফাল্দি)।
- 3 টা নিয়ম ব্যাখ্যা কৰক: (i) প্ৰতিটো পৃথক account-ৰ বাবে বেলেগ account খুলি entries তাত post কৰা হয়; (ii) debit ফালৰ accounts-ৰ আগত 'To', credit ফালত 'By' (শব্দবোৰৰ প্ৰকৃত অৰ্থ নাই); (iii) journal-ত debit হোৱা account ledger-তো debit হয়, কিন্তু সংশ্লিষ্ট credit account-ৰ উল্লেখৰে।
- 5-mark উত্তৰত প্ৰথমে principal books of account-ৰ সংজ্ঞা দিয়ক (সকলো personal, real আৰু nominal accounts থকা, প্ৰতিটো account-ৰ সম্পূৰ্ণ তথ্য দিয়া ledger), তাৰ পিছত posting নিয়মবোৰ লিখক।

TQ 3.1 · PYQ 2021-Dec [6] (b) (ii) · Descriptive · 2.5M · Pg 91 **9x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 3.2 · PYQ 2026-Jan [6] (b) DESC 5 Marks · · · · · Pg 91 **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

বিষয় 4: Account-ৰ balance নিৰ্ণয় (Balancing an Account)

P1-C2-U2.2-T04 · Topic 4: Balancing an Account

প্ৰথমে পঢ়ক Para 2.4 পঢ়ক — দুয়োফাল totalling কৰি পাৰ্থক্যটো 'Balance c/d' হিচাপে carry down আৰু 'Balance b/d' হিচাপে bring down কৰাৰ কৌশল, আৰু কোন প্ৰকাৰৰ accounts balance কৰা হয়।

টোকা

কৌশল: দুয়োফাল total কৰি ডাঙৰ total-ৰ পৰা সৰুটো বাদ দিলে পাৰ্থক্য পোৱা যায়; credit ফাল ডাঙৰ হ'লে সেয়া CREDIT balance — দুয়োফাল সমান কৰিবলৈ debit ফালে “To Balance c/d” (carried down) হিচাপে লিখা হয়, তাৰ পিছত credit ফালে “By Balance b/d” (brought down) হিচাপে লিখা হয় = নতুন সময়সীমাৰ opening balance; debit balance-ৰ ক্ষেত্ৰত বিপৰীতক্ৰমে (credit ফালে By Balance c/d, debit ফালে To Balance b/d); যেনে ₹1,000-ৰ goods কিনি ₹850 দিলে — বাকী balance ₹150।

Nominal accounts balance কৰা নহয় (NOT) (True/False: “nominal accounts are balanced at year end” FALSE) — সময়সীমাৰ শেষত সিহঁতৰ totals Profit and Loss Account-লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়, কিয়নো সেইবোৰ revenues/gains বা expenses/losses।

Carried forward: accounting period-ৰ শেষত Balance Sheet-ত কেৱল personal আৰু real account balances-হে দেখুওৱা হয়; Capital account profit বা loss (nominal accounts-ৰ নিট)-ৰ বাবে সমন্বয় কৰা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্দি: 'Nominal accounts are balanced at the end of the year' FALSE — nominal accounts balance কৰা নহয় (NOT); সিহঁতৰ totals Profit and Loss Account-লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।
- কেৱল personal আৰু real account balances carry forward হৈ Balance Sheet-ত দেখুওৱা হয়; nominal accounts-ৰ নিট (profit/loss) Capital account-ত adjust কৰা হয়।
- কৌশলটো বুজক: credit ফাল ডাঙৰ হ'লে সেয়া credit balance, debit ফালে 'To Balance c/d' হিচাপে লিখি পিছত 'By Balance b/d' হিচাপে bring down কৰা হয় — নতুন সময়সীমাৰ opening balance (debit balances-ৰ বাবে বিপৰীতক্ৰমে)।

TQ 4.1 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 92 **3x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ**গোট 2.3: Trial Balance**

Trial Balance

P1-C2-U2.3 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 5 • শ্ৰেণী C • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 6.7% • 6টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C2-U2.3-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §3.1 পঢ়ক: accounting process-ৰ তৃতীয় পৰ্যায় হিচাপে trial balance আৰু ইয়াৰ agreement-এ কি প্ৰমাণ কৰে।

টোকা

অৰ্থ: ledger posting-ৰ পিছত debit আৰু credit balances (বা প্ৰতিটো account-ৰ debit আৰু credit ফালৰ totals) পৃথকে দেখুওৱা এখন statement প্ৰস্তুত কৰা হয় — সেয়াই trial balance; Double Entry-ত debit ফালে লিখা পৰিমাণ সদায় credit ফালে লিখা পৰিমাণৰ সমান, গতিকে দুয়োটা column-ৰ totals মিলিব লাগে।

Agreement-এ কি প্ৰমাণ কৰে: agreement-এ ARITHMETIC শুদ্ধতা সূচায় — কাম clerical errors-মুক্ত বুলি যুক্তিসংগত বিশ্বাস, কিন্তু শতকৰা এশ ভাগ শুদ্ধতাৰ প্ৰমাণ নহয়, কিয়নো errors of principle আৰু compensating errors থাকি যাব পাৰে; নিমিলিলে arithmetic error(s) আছে।

স্বভাৱ আৰু সময়: trial balance এখন STATEMENT, account নহয়; সাধাৰণতে মাহেকীয়াকৈ প্ৰস্তুত কৰা হয়; double entry-ত যিকোনো সময়তে প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি, কিন্তু financial statements প্ৰস্তুতিৰ আগতে reporting period-ৰ শেষত (মাহ/তিনিমহীয়া/বছৰৰ শেষ) কৰাটো শ্ৰেয়।

বিষয় 2: Trial Balance প্রস্তুত কৰাৰ উদ্দেশ্য (Objectives of Preparing the Trial Balance)

P1-C2-U2.3-T02 · Topic 2: Objectives of Preparing the Trial Balance

প্রথমে পঢ়ক Para 3.1 আৰু 3.2 পঢ়ক — accounting process-ৰ তৃতীয় পৰ্যায় হিচাপে trial balance (ই statement, account নহয়) আৰু ইয়াৰ তিনিটা উদ্দেশ্য।

টোকা

সংজ্ঞা: trial balance প্রস্তুতি accounting process-ৰ তৃতীয় (THIRD) পৰ্যায় — ledger-ত posting-ৰ পিছত, এটা নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত সকলো ledger accounts-ৰ debit আৰু credit balances (বা totals) পৃথকে দেখুওৱা এখন statement প্রস্তুত কৰা হয়; ই STATEMENT, account নহয়; যিকোনো সময়তে প্রস্তুত কৰিব পাৰি, কিন্তু financial statements-ৰ আগতে reporting period (মাহ/তিনিমহীয়া/বছৰ)-ৰ শেষত কৰাটো শ্রেয়।

তিনিটা উদ্দেশ্য (Para 3.2): (i) posting আৰু অন্যান্য accounting প্রক্ৰিয়া গাণিতিক errors-মুক্ত বুলি নিশ্চিত কৰিব পাৰি — অৰ্থাৎ books-ৰ গাণিতিক শুদ্ধতা প্রতিষ্ঠা কৰে; (ii) financial statements সাধাৰণতে মিলা trial balance-ৰ ভিত্তিত প্রস্তুত কৰা হয়, নহ'লে সেইবোৰে true and fair চিত্ৰ নিদিয়; (iii) ledger-ত থকা তথ্যৰ সাৰাংশ হিচাপে কাম কৰে — কোনো account-ৰ সবিশেষ লাগিলেহে ledger চাব লাগে।

কিয় মিলে: Double Entry System-ত accounts-ৰ debit ফালে লিখা পৰিমাণ সদায় credit ফালে লিখা পৰিমাণৰ সমান, গতিকে total debits আৰু total credits সমান হ'বই লাগিব; agreement-এ books clerical errors-মুক্ত বুলি যুক্তিসংগত বিশ্বাস দিয়ে।

True/False ফান্দ: মিলা trial balance-এ কেৱল ARITHMETICAL শুদ্ধতা প্রমাণ কৰে, শতকৰা এশ ভাগ শুদ্ধতা নহয় — errors of principle আৰু compensating errors থাকি যাব পাৰে (গতিকে “agreement is conclusive/absolute proof of accuracy” FALSE); কিন্তু “trial balance does not ensure arithmetical accuracy”-ও FALSE — সেয়াই ইয়াৰ মূল উদ্দেশ্য।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্রশ্ন

- 3 টা উদ্দেশ্য মুখস্থ কৰক: (i) books-ৰ গাণিতিক শুদ্ধতা প্রতিষ্ঠা কৰে; (ii) financial statements সাধাৰণতে মিলা trial balance-ৰ পৰা প্রস্তুত কৰা হয়; (iii) ledger-ত থকা তথ্যৰ সাৰাংশ হিচাপে কাম কৰে।
- সংজ্ঞা: এটা নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত সকলো ledger accounts-ৰ debit আৰু credit balances (বা totals) দেখুওৱা statement; trial balance এখন statement, account নহয় (NOT)।

TQ 2.2 · PYQ 2006-May [6] (ii) · Short Note · 5M · Pg 95 **9x সোধা হৈছে**

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্রশ্ন

- True/False ফান্দ: মিলা trial balance-এ কেৱল ARITHMETICAL শুদ্ধতা প্রমাণ কৰে, books-এ স্বীকৃত accounting principles মানে বুলি নহয় — errors of principle আৰু compensating errors থাকিব পাৰে (উক্তি FALSE)।
- 'Trial Balance does not ensure arithmetical accuracy' FALSE — গাণিতিক শুদ্ধতা পৰীক্ষা কৰাই ইয়াৰ উদ্দেশ্য; কিন্তু 'Trial Balance is an absolute/conclusive proof of accuracy'-ও FALSE।

- উল্লেখ কৰিবলগীয়া কাৰণ: double entry-ত total debits সদায় total credits-ৰ সমান, গতিকে agreement-এ books clerical errors-মুক্ত বুলি যুক্তিসংগত (চূড়ান্ত নহয়) বিশ্বাস দিয়ে।

TQ 2.1 · PYQ 2003-May [5] (viii) · True/False · 2M · Pg 94 4x সোধা হৈছে

LEVEL I

বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 3: Trial Balance-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Trial Balance)

P1-C2-U2.3-T03 · Topic 3: Limitations of Trial Balance

প্রথমে পঢ়ক Para 3.3 পঢ়ক — trial balance মিলিলেও ধৰা নপৰা পাঁচ প্ৰকাৰৰ errors।

টোকা

Agreement শুদ্ধতাৰ চূড়ান্ত প্ৰমাণ নহয় — মিলিলেও ধৰা নপৰা পাঁচটা errors (Para 3.3): (i) journal-ত কোনো transaction আদৌ লিখা হোৱা নাই; (ii) journal-ৰ দুয়োটা (BOTH) column-ত ভুল পৰিমাণ লিখা হৈছে; (iii) journal-ত ভুল account উল্লেখ কৰা হৈছে; (iv) ledger-ত কোনো entry আদৌ post কৰা হোৱা নাই; (v) ledger-ত কোনো entry দুবাৰ (TWICE) post কৰা হৈছে।

এইটোও মনত ৰাখক: compensating errors (পৰস্পৰ কাটাকাটি হয়) আৰু errors of principle-এ trial balance-ৰ agreement বিঘ্নিত নকৰে; journal-ৰ পৰা বাদ পৰা entry trial balance-এ ধৰিব নোৱাৰে।

5-mark কাঠামো: প্ৰথমে trial balance-ৰ সংজ্ঞা দিয়ক (এটা তাৰিখৰ ledger balances-ৰ statement, final accounts-ৰ ভিত্তি), তাৰ পিছত agreement চূড়ান্ত প্ৰমাণ নহয় বুলি কৈ পাঁচ প্ৰকাৰৰ errors ব্যাখ্যা কৰক; শেষত কওক যে ই তথাপি অতি উপযোগী — ইয়াৰ অবিহনে financial statements প্ৰস্তুত কৰা কঠিন হ'ব।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- উক্তিটোৰ সৈতে একমত হৈ ধৰা নপৰা 5 টা errors লিখক: (i) transaction journal-ত আদৌ লিখা হোৱা নাই; (ii) journal-ৰ দুয়োটা column-ত ভুল পৰিমাণ লিখা হৈছে; (iii) journal-ত ভুল account উল্লেখ কৰা হৈছে; (iv) entry ledger-ত আদৌ post কৰা হোৱা নাই; (v) entry ledger-ত দুবাৰ post কৰা হৈছে।
- 5-mark উত্তৰত প্ৰথমে trial balance-ৰ সংজ্ঞা দিয়ক (এটা তাৰিখৰ ledger balances-ৰ statement, final accounts-ৰ ভিত্তি), তাৰ পিছত agreement শুদ্ধতাৰ চূড়ান্ত প্ৰমাণ নহয় বুলি কৈ error-ৰ প্ৰকাৰবোৰ ব্যাখ্যা কৰক।
- এইটোও মনত ৰাখক: compensating errors আৰু errors of principle-এ trial balance-ৰ agreement বিঘ্নিত নকৰে।

TQ 3.1 · PYQ 2026-May [6] (b) · Descriptive · 5M · Pg 95

LEVEL I

বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 4: Trial Balance প্ৰস্তুতিৰ পদ্ধতি (Methods of Preparation of Trial Balance)

P1-C2-U2.3-T04 · Topic 4: Methods of Preparation of Trial Balance

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §3.4 Illustrations 1-2-ৰ সৈতে পঢ়ক: Total, Balance, আৰু Total-and-Balance পদ্ধতি।

টোকা

Total method: প্ৰতিটো ledger account total কৰি debit আৰু credit দুয়োফালৰ total trial balance-লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয় — accounts total হোৱাৰ লগে লগে প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি, balancing-ৰ সময় ৰাহি হয়; কিন্তু financial statements-ত কেৱল NET balances লাগে বাবে ইয়াৰ ব্যৱহাৰ কম, আৰু এই trial balance সেইবোৰ প্ৰস্তুতিত পোনপটীয়াকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি।

Balance method: প্ৰতিটো ledger account balance কৰি কেৱল সেই balances trial balance-লৈ নিয়া হয় — accountants-এ সাধাৰণতে ব্যৱহাৰ কৰা পদ্ধতি; financial statements ledger balances-ৰ ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা হয়।

Total and balance method: দুয়োটাৰ সংমিশ্ৰণ — প্ৰতিটো account head-ৰ বাবে trial balance-ত চাৰিটা amount column (debit total, credit total, debit balance, credit balance) থাকে।

বিষয় 5: Suspense Account-ৰ জৰিয়তে Adjusted Trial Balance — Adjusted Trial Balance (Through Suspense Account)

P1-C2-U2.3-T05 · Topic 5: Adjusted Trial Balance (Through Suspense Account)

প্ৰথমে পঢ়ক Para 3.5 পঢ়ক — errors সময়মতে বিচাৰি নাপালে নিমিলা trial balance মিলাবলৈ suspense account-ৰ ব্যৱহাৰ।

টোকা

নিয়ম (Para 3.5): সকলো ledger balances (cash আৰু bank-কে ধৰি) স্থানান্তৰৰ পিছতো trial balance নিমিলিলে আৰু errors সময়মতে বিচাৰি নাপালে, debit আৰু credit ফালৰ পাৰ্থক্য Suspense Account-লৈ স্থানান্তৰ কৰি ইয়াক মিলোৱা হয় — গতিকে “the rationale behind opening a suspense account is to tally the trial balance” TRUE, যাৰ ফলত financial statements সময়মতে প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি।

স্বভাৱ: Suspense A/c এটা TEMPORARY account (স্থায়ী নহয় — True/False-ত False), কেৱল আগবাঢ়িবলৈ খোলা হয়; errors বিচাৰি পাই শুধৰোৱাৰ পিছত ইয়াক বন্ধ কৰা হয়।

কোনফালে, তাৰ নিয়ম: DEBIT column কম হ'লে পাৰ্থক্যটো Suspense A/c-ত DEBIT কৰা হয় (বিপৰীতক্ৰমেও); যেনে corrected trial balance-ত Dr. ₹24,405 বনাম Cr. ₹25,580 হ'লে balancing figure হিচাপে debit ফালে Suspense A/c ₹1,175 দেখুওৱা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- True/False: 'The rationale behind opening a suspense account is to tally the trial balance' TRUE — debit আৰু credit totals-ৰ পাৰ্থক্য Suspense A/c-লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়, যাতে financial statements সময়মতে প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি।
- Suspense account এটা TEMPORARY account, errors সময়মতে বিচাৰি নাপালেহে খোলা হয়; errors বিচাৰি পাই শুধৰোৱাৰ পিছত ইয়াক বন্ধ কৰা হয়।
- debit column কম হ'লে পাৰ্থক্যটো Suspense A/c-ত DEBIT কৰা হয় (বিপৰীতক্ৰমেও)।

বিষয় 6: Trial Balance প্ৰস্তুত কৰাৰ নিয়ম (Rules of Preparing the Trial Balance)

P1-C2-U2.3-T06 · Topic 6: Rules of Preparing the Trial Balance

প্ৰথমে পঢ়ক Para 3.4 আৰু 3.6 পঢ়ক — প্ৰস্তুতিৰ পদ্ধতি (Total, Balance, Total-and-Balance) আৰু balances ৰখাৰ নিয়ম: assets, expenses, losses আৰু drawings debit column-ত; liabilities, incomes, gains আৰু capital credit column-ত। Corrected trial balances-ৰ ওপৰত Illustrations 3-5 অনুশীলন কৰক।

টোকা

তিনিটা পদ্ধতি (Para 3.4): (1) Total method — প্ৰতিটো ledger account-ৰ দুয়োফালৰ totals trial balance-লৈ নিয়া হয়; দ্ৰুত (balancing নালাগে) কিন্তু financial statements-ত net balances লাগে বাবে কম ব্যৱহৃত; (2) Balance method — প্ৰতিটো ledger account-ৰ কেৱল balance নিয়া হয়; accountants-এ সাধাৰণতে ব্যৱহাৰ কৰে, financial statements-ৰ ভিত্তি; (3) Total-and-Balance method — দুয়োটাৰ সংমিশ্ৰণ, চাৰিটা amount column-ৰে।

ৰখাৰ নিয়ম (Para 3.6): DEBIT column — সকলো assets, expenses, losses আৰু drawings-ৰ balances (অৰ্থাৎ opening inventory, sales/returns inward, discount allowed, bad debts, carriage inward, trade receivables/dues from customers, cash, Input CGST/SGST/IGST); CREDIT column — সকলো liabilities, incomes, gains আৰু capital-ৰ balances (অৰ্থাৎ purchases/returns outward, discount received, interest received, bank overdraft, trade payables, bills payable, Output CGST/SGST)।

Corrected-TB অনুশীলন (Singhanian/Fintech ধৰণ): মিলা trial balance-ও ভুল হ'ব পাৰে — প্ৰতিটো item পৰীক্ষা কৰি account-ৰ প্ৰকৃতি অনুসৰি পুনৰ শ্ৰেণীবিভাজন কৰক: dues from customers = asset = Dr.; purchases return = Cr. (assets ওলাই যায়); trade payables আৰু bills payable = liability = Cr.; opening inventory = Dr.; sales return = Dr. (assets সোমাই আহে); columns পুনৰ মিলাওক আৰু বাকী থকা পাৰ্থক্য Suspense A/c-লৈ নিয়ক।

Closing inventory: সাধাৰণতে trial balance-ৰ বাহিৰত মূল্য নিৰ্ধাৰণ কৰি কেৱল adjustment item হিচাপে গণ্য কৰা হয় (Illustration 4-ত closing inventory ₹574 trial balance item নহয় (NOT)) — কিন্তু purchases ইতিমধ্যে adjust কৰা থাকিলে (Adjusted Purchases method) ই trial balance-ৰ ভিতৰত (IN) দেখা দিয়ে, গতিকে “closing stock will never appear in the trial balance” FALSE।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- ফাল্শ: 'Closing stock will never appear in the Trial Balance' FALSE — purchases ইতিমধ্যে adjust কৰা থাকিলে (Adjusted Purchases method) ই দেখা দিয়ে; সাধাৰণতে ই adjustment item হিচাপে বাহিৰত থাকে।
- ৰখাৰ নিয়ম ভালদৰে জানক: Dr. column — assets, expenses, losses, drawings, sales returns; Cr. column — liabilities, incomes, gains, capital, purchase returns।

TQ 6.1 • PYQ 2006-May [5] (iv) • True/False • 2M • Pg 96

LEVEL I
বোধ (Understanding)**মধ্যমীয়া****প্ৰয়োগ (Application)** পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- ledger balances-ৰ তালিকাৰ পৰা trial balance প্ৰস্তুত কৰা (Balance method) আৰু দুয়োটা column total কৰি মিলোৱা অনুশীলন কৰক।
- সাধাৰণ items মন কৰক: Discount Allowed/Carriage Inward Dr.; Bank Overdraft, Discount Received Cr.; Input GST accounts Dr., Output GST accounts Cr.

PQ 6.2 • RTP 2025-May [4] (a) • Practical • ---- • Pg 98

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)**মধ্যমীয়া****বিশ্লেষণ (Analysis)** মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- 'corrected trial balance' সমস্যা অনুশীলন কৰক (Mr. X / Singhania ধৰণ): প্ৰতিটো item পৰীক্ষা কৰক, ভুলকৈ ৰখা balances পুনৰ শ্ৰেণীবদ্ধ কৰক (যেনে purchase returns ভুলকৈ Dr.-ত, debtors ভুলকৈ Cr.-ত), আৰু পুনৰ মিলাওক।
- প্ৰতিটো account-ৰ প্ৰকৃতিৰ পৰা যুক্তি দিয়ক: dues from customers = asset = Dr.; bills payable = liability = Cr.; opening inventory = Dr.; বাকী থকা পাৰ্থক্যৰ বাবে Suspense A/c ব্যৱহাৰ কৰক।
- সম্পৰ্কটো মন কৰক: trial balance-ৰ বাহিৰত দিয়া closing inventory কেৱল adjustment, trial balance item নহয়।

PQ 6.1 • PYQ 2022-May [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 97 **8x সোধা হৈছে****LEVEL II**
বিশ্লেষণ (Analysis)**মধ্যমীয়া****গোট 2.4: Subsidiary Books**

Subsidiary Books

P1-C2-U2.4 • গুৰুত্ব A • অধ্যায়ত Rank 3 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 20.0% • 18টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C2-U2.4-T01 • Topic 1: Introduction

প্ৰথমে পঢ়ক গোট 4 (Subsidiary Books)-ৰ Para 4.1 পঢ়ক: books of original/prime entry-ৰ অৰ্থ, আঠখন

subsidiary books-ৰ তালিকা, সেইবোৰৰ সুবিধা, আৰু subsidiary books আৰু principal books-ৰ পাৰ্থক্য (Para 4.2)।

টোকা

Books of original/prime entry (Para 4.1): প্রতিটো শ্ৰেণীৰ transactions-ৰ বাবে ৰখা পৃথক registers, য'ত transactions প্রথমে লিখা হয় আৰু যাৰ ভিত্তিত আৰু কোনো journal entries নোহোৱাকৈ ledger accounts প্রস্তুত কৰা হয় — এয়াই Practical System of Book-keeping (English System); double entry-ৰ নিয়মৰ পৰা কোনো বিচ্যুতি নহয়।

আঠখন subsidiary books: (i) Cash Book — cash আৰু bank-ৰ receipts/payments; (ii) Purchases Book — ব্যৱসায়ৰ goods বা materials/stores-ৰ credit purchases; (iii) Purchase Returns Book; (iv) Sales Book — ব্যৱসায়ৰ goods-ৰ বিক্ৰী; (v) Sales Returns Book; (vi) Bills Receivable Book — পোৱা promissory notes/hundies; (vii) Bills Payable Book — জাৰি কৰা notes/hundies; (viii) Journal Proper — বাকী সাতখনত লিখিব নোৱৰা সকলোবোৰ; “book”-ৰ সলনি “Journal” শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি, আৰু B/R আৰু B/P books নিশ্চয় (ARE) subsidiary books (journal-ৰ বিকল্প)।

পাঁচটা সুবিধা: (a) কেইবাজনো clerks-ৰ মাজত কামৰ বিভাজন; (b) বিশেষীকৰণ আৰু দক্ষতা — একেটা কাম দীৰ্ঘদিন একেজন ব্যক্তিক দিয়া হয়; (c) সময়ৰ সাশ্রয় — প্রক্রিয়াবোৰ একেলগে চলে; (d) তথ্যৰ উপলব্ধতা — প্রতিটো শ্ৰেণীৰ transaction এঠাইতে; (e) পৰীক্ষণত সুবিধা — trial balance নিমিলিলে errors বিচাৰি পোৱা সহজ হয়, আৰু errors আৰু frauds ধৰা পৰে।

Subsidiary vs principal books (Para 4.2): পৰৱৰ্তী প্রক্রিয়াৰ বাবে transactions প্রথমে (FIRST) subsidiary books-ত লিখা হয়; ledger আৰু cash book হৈছে principal books, কাৰণ trial balance আৰু financial statements প্রস্তুতিৰ তথ্য এইবোৰেই যোগায়।

Subsidiary books	Principal books
Books of original/prime entry — transactions প্রথমে ইয়াতেই লিপিবদ্ধ হয়	Ledger আৰু Cash Books
Purchases, Sales, দুয়োটা Returns books, B/R, B/P books, Journal Proper	Ledger; Simple, discount-column আৰু bank-discount-column cash books
এইবোৰৰ ভিত্তিত Ledger accounts-লৈ post কৰা হয়	Trial Balance আৰু Financial Statements-ৰ বাবে data যোগায়

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্রশ্ন

- subsidiary books-ৰ মানক তালিকা মুখস্থ কৰক: Cash Book, Purchases Book, Purchase Returns Book, Sales Book, Sales Returns Book, Bills Receivable Book, Bills Payable Book আৰু Journal Proper --- এই ছবছ 5 নম্বৰৰ তালিকা বাবে বাবে সোধা হয়।

- subsidiary books-ৰ পাঁচটা সুবিধা শিকক: কামৰ বিভাজন, বিশেষীকৰণ আৰু দক্ষতা, সময়ৰ সাশ্রয়, তথ্যৰ উপলব্ধতা, errors/frauds পৰীক্ষণত সুবিধা।
- বিকল্প নামবোৰ মনত ৰাখক: books of original entry / prime entry; ledger আৰু cash book = principal books।

TQ 1.3 • MTP 2024-Jul [6] (Or) (c) • Descriptive • 5M • Pg 103 **3x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- Bills Receivable আৰু Bills Payable books যে subsidiary books-হে (ARE), সেয়া (True) যুক্তিসহ প্ৰতিপন্ন কৰিব পৰা হওক --- এইবোৰ journal-ৰ বিকল্প।
- 5-নম্বৰৰ descriptive answer-ৰ বাবে subsidiary books-ৰ প্ৰতিটো সুবিধা এশাৰী যুক্তিসহ ব্যাখ্যা কৰক।
- বুজি লওক যে subsidiary books-এ double entry মানি চলে --- পৃথক journal entries নোহোৱাকৈ এইবোৰৰ পৰা ledger accounts-লৈ posting হয়।

TQ 1.2 • MTP 2024-Jul [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 103 **2x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 1.1 • PYQ 2024-Jun [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 102 **5x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 2: Subsidiary Books আৰু Principal Books-ৰ পাৰ্থক্য (Distinction between Subsidiary Books and Principal Books)

P1-C2-U2.4-T02 • Topic 2: Distinction between Subsidiary Books and Principal Books

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §4.2 আৰু তাত financial books of accounts-ৰ শ্ৰেণীবিভাজন দেখুওৱা chart পঢ়ক।

টোকা

পাৰ্থক্য: subsidiary books হৈছে সেই books, য'ত পৰৱৰ্তী প্ৰক্ৰিয়াৰ বাবে transactions প্ৰথমে (FIRST) লিখা হয়; ledger আৰু cash book হৈছে principal books, কাৰণ trial balance আৰু financial statements প্ৰস্তুতিৰ তথ্য এইবোৰেই যোগায়।

Principal Books	Subsidiary Books
Ledger	Purchase Book • Sales Book
Cash Books — simple cash book, discount column-সহ cash book, bank & discount column-	Purchase Return Book • Sales Return Book • Bills Receivable Book • Bills Payable Book • Journal

সহ cash book, petty cash book

Proper

বিষয় 3: Purchases Book

P1-C2-U2.4-T03 · Topic 3: Purchases Book

প্রথমে পঢ়ক Para 4.3 পঢ়ক: Purchases Book-ত কেৱল ব্যৱসায়ৰ goods-ৰ credit purchases লিখা হয়; ইয়াৰ format (Particulars, Details, Amount columns), trade discount আৰু packing/freight charges-ৰ ব্যৱস্থা, আৰু Purchases A/c-লৈ posting (মুঠ debit) আৰু suppliers' accounts-লৈ (credit) — এইবোৰ শিকক।

টোকা

পৰিসৰ (Para 4.3): কেৱল ব্যৱসায়ৰ goods বা ব্যৱসায়ত ব্যৱহৃত materials-ৰ CREDIT purchases ইয়াত লিখা হয়; cash purchases যায় Cash Book-লৈ, আৰু goods/materials-ৰ বাহিৰে অন্য বস্তুৰ (office furniture, typewriter, computer) credit purchases Journal Proper-ত journalise কৰা হয় — ইয়াত কেতিয়াও লিখা নহয়।

Format আৰু গণনা: Particulars column-ত supplier, বস্তু আৰু সংখ্যা; প্রতিটো বস্তুৰ অংক Details column-ত; এটা purchase-ৰ অংকবোৰ যোগ কৰি packing/অন্য charges (freight) যোগ (ADD) কৰক, trade discount বাদ (DEDUCT) দিয়ক, আৰু নিট অংক Amount column-লৈ নিয়ক — যেনে মুঠ ₹72,000 ৰ পৰা 10% trade discount ₹7,200 বাদ দি ₹64,800, লগত freight ₹150 = ₹64,950 (Illustration 2); Amount-column-ৰ মুঠ = সেই সময়সীমাৰ মুঠ credit purchases।

Posting: Amount column-ৰ মুঠ Purchases A/c-ত debit হয়; প্রতিজন supplier (এতিয়া trade payable) পৃথকে credit হয় — Illustration 1: Purchases A/c Dr. ₹5,022-ৰ বিপৰীতে Brown & Co. ₹3,042, Paper Co. ₹1,800, Verma Bros. ₹180, ফলত মুঠ credits debit-ৰ সমান আৰু double entry সম্পূৰ্ণ; ধাৰ্য কৰা freight পৃথকে post কৰা হয় (supplier credit হয় Purchases A/c আৰু Freight A/c-ৰ যোগেদি)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্ড: fixed assets-ৰ (furniture, computer, machinery) credit purchase Purchases Book-ত লিখা নহয় (NOT) --- সেয়া Journal Proper-লৈ যায়।
- Cash purchases Cash Book-লৈ যায়, কেতিয়াও Purchases Book-লৈ নহয়; কেৱল ব্যৱসায়ৰ goods-ৰ credit purchases লিখা হয়।

TQ 3.1 · PYQ 2026-Jan [1] (a) (ii) {C} · True/False · 2M · Pg 104

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · ২টা প্ৰশ্ন

- গণনাটো অনুশীলন কৰক: মুঠ অংকৰ পৰা trade discount বাদ, তাৰ পিছত packing/freight charges যোগ; যেনে purchases ₹75,800 ৰ পৰা 5% trade discount বাদ দি = ₹72,010 --- আধা তৎক্ষণাত নগদে দিলেও সম্পূৰ্ণ (FULL) ₹72,010 Purchases Book-লৈ যায় (credit-ত কিনিলে নগদ payment-এ book entry ভাগ নকৰে)।
- প্ৰতিজন supplier-ৰ বাবে সংখ্যা × rate workings-ৰে Purchases Book প্ৰস্তুত কৰাটো অনুশীলন কৰক — trade discount বাদ দি আৰু cash purchases আৰু asset purchases বাদ ৰাখি।
- Posting জানি লওক: amount column-ৰ মুঠ Purchases A/c-ত debit; প্ৰতিজন supplier পৃথকে credit।

PQ 3.1 · PYQ 2021-Jul [5] (a) · Practical · 5M · Pg 104 **3× সোধা হৈছে****LEVEL II**
প্ৰয়োগ (Application)**মধ্যমীয়া**

PQ 3.2 · PYQ 2025-Sep [1] (c) {C} · Practical · 4M · Pg 105

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)**মধ্যমীয়া****বিষয় 4: Sales Book**

P1-C2-U2.4-T04 · Topic 4: Sales Book

প্ৰথমে পঢ়ক Para 4.4 পঢ়ক: Sales Book-ত কেৱল firm-ৰ ব্যৱসায়ৰ goods-ৰ credit sales লিখা হয়; ইয়াৰ format, trade discount-ৰ ব্যৱস্থা আৰু posting (প্ৰতিজন customer পৃথকে debit, মুঠ Sales A/c-ত credit) শিকক।

টোকা

পৰিসৰ (Para 4.4): “a register specially kept to record credit sales of goods dealt in by the firm”; cash sales লিখা হয় Cash Book-ত, আৰু ব্যৱসায়ৰ goods-ৰ বাহিৰে অন্য বস্তুৰ (যেনে furniture) credit sales journalise কৰা হয় — নিয়ম Purchases Book-ৰ দৰেই।

লিখাৰ পদ্ধতি: Particulars column-ত customer, goods আৰু সংখ্যা; প্ৰতিটো item-ৰ অংক Details column-ত; এটা sale-ৰ যোগফলৰ পিছত packing charges যোগ আৰু trade discount বাদ দিয়ক; নিট অংক বাহিৰৰ column-লৈ — Illustration 3: ₹39,600 + ₹40,000 + ₹1,12,500 = ₹1,92,100 মাহেকীয়া মুঠ (13 shirts-ৰ cash sale আৰু furniture-ৰ credit sale এটা note দি বাদ)।

Posting: প্ৰতিজন customer-ৰ account তাৰ নিজা নিট invoice অংকৰে debit হয়; Sales Book-ৰ মুঠ Sales A/c-ত credit হয় — মুঠ debits এটা credit-ৰ সমান, সেয়ে double entry বজাই থাকে (Illustration 3: Sales A/c Cr. ₹1,92,100)।

Sale or return: approval-ৰ বাবে পঠিওৱা আৰু Sales Book-ত লিখা goods, customer-ৰ ঘূৰাই দিয়াৰ option খোলা থকালৈকে sales নহয় — বছৰৰ শেষত sale ওলোটাই দিয়ক (customer credit), profit loading আঁতৰাওক আৰু অননুমোদিত goods cost-ত inventory-লৈ নিয়ক (তুলনীয় rectification entry: Dr. Sales/P&L Adj. profit-ৰে, Dr. Inventory cost-ত, Cr. Customer invoice price-ত)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফান্দ: Sales Book cash আৰু credit দুয়োবিধ sales-ৰ বাবে ৰখা নহয় (NOT) --- cash sales Cash Book-লৈ যায়; assets-ৰ credit sale (যেনে furniture) Journal Proper-লৈ যায়।
- ব্যাখ্যা কৰক যে Sales Book-ৰ মুঠ Sales A/c-ত credit হয়, আৰু প্ৰতিজন customer-ৰ account debit হয় --- double entry বজাই থাকে।

TQ 4.1 • PYQ 2021-Jan [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 107
হৈছে6x সোধা **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 5টা প্ৰশ্ন

- Sales Book প্ৰস্তুত কৰাটো অনুশীলন কৰক: প্ৰতিটো item-ত সংখ্যা × rate, প্ৰতিখন invoice-ত trade discount বাদ, নিট অংক বাহিৰৰ column-ত; cash sales আৰু assets-ৰ বিক্ৰী এটা note দি বাদ দিয়ক।
- 4-5 নম্বৰৰ formats অনুশীলন কৰক (যেনে Kamal & Sons, Gurgaon Engineers pattern): একাধিক invoices, বেলেগ বেলেগ trade discount rates, মাহেকীয়া মুঠ।

PQ 4.5 • PYQ 2025-May [5] (b) (ii) • Practical • 2.5M • Pg 110

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

সহজ

PQ 4.1 • PYQ 2020-Nov [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 107

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 4.3 • PYQ 2023-Jun [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 109

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 4.4 • RTP 2025-Jan [4] (a) • Practical • --- • Pg 110 2x সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 4.2 • RTP 2023-Jun [10] • Practical • --- • Pg 108

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)**বিশ্লেষণ (Analysis)** মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- 'sale or return' পৰিস্থিতিবোৰ অনুশীলন কৰক: approval-ৰ বাবে পঠিওৱা goods sales হিচাপে লিখা হয় কেৱল approval-ত বা return period শেষ হ'লেহে; বছৰৰ শেষত অননুমোদিত goods sales-ৰ পৰা আঁতৰাই cost-ত inventory-ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবই লাগিব।
- balance sheet-ৰ তাৰিখত return option খোলা থাকিলে Sales Book, customer accounts আৰু closing inventory-ৰ পাৰস্পৰিক সংযোগলৈ মন কৰক।

বিষয় 5: Sales Return Books বা Returns Inward Book

P1-C2-U2.4-T05 • Topic 5: Sales Return Books or Returns Inward Book

প্ৰথমে পঢ়ক Para 4.5 পঢ়ক: customers-এ ঘূৰাই দিয়া goods-ৰ লিখন, customers-ক দিয়া credit note, আৰু posting (মুঠেৰে Returns Inward A/c debit, customers পৃথকে credit)।

টোকা

পৰিসৰ (Para 4.5): customers-এ সঘনাই বিক্ৰী কৰা goods ঘূৰাই দিলে returns লিখা হয় Sales Returns Book বা Returns Inward Book-ত; নিয়ম আৰু entries Sales Book-ৰ দৰেই — সংখ্যা $\times$ rate ৰ পৰা trade discount বাদ, মূল (ORIGINAL) sale rate-ত (SM উদাহৰণ: 6 copies @ ₹7 = ₹42 ৰ পৰা 10% বাদ দি ₹37.80); কেৱল credit-ত বিক্ৰী কৰা goods-ৰ return-হে ইয়াত আছে — নগদ ধন ঘূৰাই দিলে সেয়া Cash Book-ৰ transaction।

Credit note: customers-ৰ পৰা goods ঘূৰাই পাই গ্ৰহণ কৰিলে সংশ্লিষ্ট customer-ক এখন CREDIT note দিয়া হয়, য'ত তেওঁৰ account-ত কিমান credit হ'ব সেয়া দেখুওৱা থাকে (debit notes purchase returns-ৰ, এই book-ৰ নহয়)।

Posting: sales returns-এ বিক্ৰী কৰায়, সেয়ে মুঠ অংক Sales A/c-ত debit কৰিব পাৰি, কিন্তু সাধাৰণতে পৃথক Returns Inward A/c খুলি মুঠেৰে debit কৰা হয়; যিসকল customers-এ goods ঘূৰাই দিছে, তেওঁলোকৰ প্ৰত্যেকক নিজা অংকৰে পৃথকে credit কৰা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- True/False ফান্দ: return-ৰ লগে লগে ধন refund কৰিলে transaction Cash Book-ত লিখা হয়, Sales Return Book-ত নহয় (NOT) (তাত লিখা নহ'ব — এয়া True)।
- Documents ফান্দ: Sales Return Book-ৰ ভিত্তি এখন CREDIT note (customer-ক দিয়া) --- debit notes purchase returns-ৰ সৈতে জড়িত, সেয়ে 'debit notes are used to prepare Sales Return Book' False।

TQ 5.1 • PYQ 2006-Nov [5] (ii) • True/False • 2M • Pg 111

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 5.2 • MTP 2025-Jan S2 [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 112 **9×সোধ হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- সংখ্যা $\times$ rate ৰ পৰা trade discount বাদ দি (মূল sale-ৰ একেটা rate) Sales Return Book প্ৰস্তুত আৰু posting অনুশীলন কৰক: মুঠ Returns Inward A/c-ত debit, প্ৰতিজন customer credit।
- মনত ৰাখক, কেৱল সাধাৰণ ব্যৱসায়ত credit-ত বিক্ৰী কৰা goods-ৰ return-হে লিখা হয়।

PQ 5.1 • PYQ 2025-Jan [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 112

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- sale-or-return সমস্যাবোৰ অনুশীলন কৰক: প্ৰতিজন customer পৃথকে বিশ্লেষণ কৰক --- option period-ৰ ভিতৰত ঘূৰাই দিয়া goods, ৰাখি থোৱা/অনুমোদিত goods, আৰু period-end-ত যিবোৰৰ সময় শেষ হোৱা নাই; Sales সমন্বয় কৰক আৰু অননুমোদিত goods cost-ত inventory-ত ধৰক।

বিষয় 6: Purchase Returns বা Returns Outward Book

P1-C2-U2.4-T06 · Topic 6: Purchase Returns or Returns Outward Book

প্রথমে পঢ়ক Para 4.6 পঢ়ক: suppliers-লৈ ঘূৰাই পঠিওৱা goods-ৰ লিখন, supplier-ক দিয়া debit note, আৰু posting (suppliers পৃথকে debit, মুঠ Returns Outward/Purchase Returns A/c-ত credit) --- Illustrations 4 আৰু 5 চাওক।

টোকা

পৰিসৰ (Para 4.6): suppliers-লৈ কিনা goods বা material ঘূৰাই দিয়াটো সুবিধাজনকভাৱে লিখা হয় (returns কম হ'লে journal-ই যথেষ্ট); নিয়ম আৰু entries Purchases Book-ৰ অনুরূপ — সংখ্যা × rate ৰ পৰা trade discount বাদ, মূল purchase rate-ত (SM উদাহৰণ: fan ₹200 ৰ পৰা 10% বাদ দি ₹180)।

Debit note: goods ঘূৰাই দিয়া firm-এ supplier-ক এখন DEBIT note দিয়ে, য'ত supplier-ৰ account কিমান অংকৰে debit কৰা হৈছে সেয়া জনোৱা থাকে; supplier-এ বিপৰীতে প্রয়োজনীয় credit note দিয়ে।

Posting: book-ত যাৰ নাম আছে সেই প্রতিজন supplier debit হয় (তেওঁ goods পাইছে); মুঠ credit হয় — Purchases A/c-লৈ যাব পাৰে, কিন্তু কাৰ্যক্ষেত্ৰত পৃথক Purchase Returns বা Returns Outward A/c credit কৰা হয়: “By Sundries as per Returns Outward Book” (Illustration 4: suppliers Dr. ₹180 আৰু ₹100; Returns Outward A/c Cr. ₹280)।

বাদ পৰা বিষয় (Illustration 5): CASH-ত কিনা goods-ৰ return আৰু ব্যৱসায়ৰ নোহোৱা assets-ৰ return (যেনে B & Co.-লৈ ঘূৰাই দিয়া ₹35,000-ৰ ক্ৰটিপূৰ্ণ computer) Purchase Returns Book-ত লিখা নহয় (NOT) — কেৱল sarees-ৰ credit-purchase returns ₹5,000 + ₹13,000 = ₹18,000 আছে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্রশ্ন নাই

- True/False ফাল্ড: Purchase Returns Book-ৰ মুঠ Purchase Returns A/c-ৰ CREDIT দিশত post হয় (suppliers' accounts debit হয়), সেয়ে 'posted to the debit side' False।
- Document flow জানি লওক: goods ঘূৰাই দিয়া firm-এ supplier-ক debit note দিয়ে; supplier-এ credit note দিয়ে।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 3টা প্রশ্ন

- মানক RTP/MTP format অনুশীলন কৰক (Alpha & Co./Sampat & Co. pattern): তাৰিখ, debit note number, supplier-ৰ নাম, অংক; তাৰ পিছত ledger-লৈ post কৰক --- প্রতিজন supplier-ৰ A/c debit, Purchase Returns A/c মুঠৰে credit।
- অনুশীলন কৰিবলগীয়া বাদ পৰা বিষয়: CASH-ত কিনা goods-ৰ return আৰু assets-ৰ return (যেনে ব্যৱসায়ৰ নোহোৱা ক্ৰটিপূৰ্ণ computer/furniture) Purchase Returns Book-ত লিখা নহয় (NOT)।
- অংক গণনা কৰক সংখ্যা × rate ৰ পৰা মূল purchase rate-ত trade discount বাদ দি।

	প্রয়োগ (Application)	
PQ 6.2 • MTP 2023-Apr [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 114 3x সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 6.3 • PYQ 2026-May [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 114	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া

বিষয় 7: Journal-ৰ গুৰুত্ব (Importance of Journal)

P1-C2-U2.4-T07 • Topic 7: Importance of Journal

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §4.7 পঢ়ক: journal proper-ৰ অৱশিষ্ট ভূমিকা আৰু ইয়াৰ সাত প্ৰকাৰৰ entries।

টোকা

অৱশিষ্ট ভূমিকা: cash transactions যায় cash book-লৈ, goods-ৰ credit purchases/sales যায় purchases/sales books-লৈ, returns যায় return books-লৈ, bills যায় bill books-লৈ — কোনো transaction লিখিবলৈ বিশেষ book নাথাকিলে (NO) সেয়া journal (proper)-ত লিখা হয়।

সাত প্ৰকাৰৰ entries: (i) opening entries — নতুন বছৰত books আৰম্ভ কৰোঁতে assets/liabilities-ৰ opening balances; (ii) closing entries — বছৰৰ শেষত nominal accounts P&L-লৈ transfer; (iii) rectification entries; (iv) transfer entries — এটা account-ৰ পৰা আন account-লৈ অংক স্থানান্তৰ; (v) adjusting entries — outstanding expenses, prepaid expenses, interest on capital, depreciation; (vi) bills dishonour হ'লে entries; (vii) বিবিধ — ব্যৱসায়ৰ goods-ৰ বাহিৰে অন্য বস্তুৰ credit purchase (যেনে furniture/machinery), invoice দিয়াৰ পিছত customers-ক allowances/charges, পৃথক bill books নাৰাখিলে promissory notes গ্ৰহণ বা প্ৰদান।

গোট 2.5: Cash Book

Cash Book

P1-C2-U2.5 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 4 • শ্ৰেণী C • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 10.0% • 9টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: Cash Book — একেলগে Subsidiary Book আৰু Principal Book (Cash Book -- A Subsidiary Book and a Principal Book)

P1-C2-U2.5-T01 • Topic 1: Cash Book -- A Subsidiary Book and a Principal Book

প্ৰথমে পঢ়ক Para 5.1 পঢ়ক: Cash Book কিয় book of original entry (subsidiary book) আৰু একে সময়তে Cash A/c আৰু Bank A/c হিচাপে কাম কৰে, যাৰ balances পোনপটীয়াকৈ trial balance-লৈ যায় (principal book)।

টোকা

দ্বৈত চৰিত্ৰ (SM, Para 5.1): “Cash transactions are straightaway recorded in the Cash Book and on the basis of such a record, ledger accounts are prepared. Therefore, the Cash Book is a subsidiary book. But the Cash Book itself serves as the cash account and the bank account; the balances are entered in the trial balance directly. The Cash Book, therefore, is part of the ledger also.”

মানক দুই-শাৰীৰ উত্তৰ (True, কাৰণসহ): (1) subsidiary — ই book of original entry, য'ত cash transactions প্রথমে লিখা হয়; (2) principal — ই নিজেই Cash A/c আৰু Bank A/c হিচাপে কাম কৰে, যাৰ balances পোনপটীয়াকৈ trial balance-লৈ যায়, সেয়ে ই ledger-ৰ অংশ; গতিকে Cash Book দুয়োটা (BOTH) — subsidiary book আৰু principal book।

তুলনা: মূল Cash Book-ৰ লগতে সাধাৰণতে ৰখা Petty Cash Book কিন্তু কেৱল এখন subsidiary book।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- True যুক্তিসহ উত্তৰ দিবলৈ সাজু থাকক: cash transactions প্রথমে Cash Book-ত লিখা হয় (সেয়ে subsidiary), কিন্তু ই নিজেই cash আৰু bank accounts হিচাপে কাম কৰে আৰু ইয়াৰ balances পোনপটীয়াকৈ trial balance-লৈ যায় (সেয়ে principal/ledger-ৰ অংশ)।
- মানক 2-নম্বৰৰ যুক্তি দুটা বাক্যত সাজক: 'book of original entry' + 'serves as ledger account of cash and bank' --- এই হুবহু বক্তব্য বিভিন্ন attempts-ত ঘূৰি আহে (2021-Jul, 2026-May)।
- Petty Cash Book-ৰ সৈতে তুলনা কৰক, যিখন কেৱল এখন subsidiary book।

TQ 1.1 · PYQ 2021-Jul [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 118
হৈছে

3x সোধা **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 1.2 · PYQ 2026-May [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 119

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 2: Cash Book-ৰ প্ৰকাৰ (Kinds of Cash Book)

P1-C2-U2.5-T02 · Topic 2: Kinds of Cash Book

প্ৰথমে পঢ়ক Para 5.2 পঢ়ক: Simple, Two-column আৰু Three-column Cash Books; cash, bank আৰু discount columns-ৰ balancing নিয়ম; contra entries ('C' চিহ্নিত); পোৱা, endorse কৰা আৰু dishonour হোৱা cheques-ৰ ব্যৱস্থা; লগতে imprest petty cash format (Illustration 4)।

টোকা

তিনি প্ৰকাৰ (Para 5.2): (i) Simple Cash Book — প্রতিটো দিশত এটা amount column, বাওঁফালে receipts, সোঁফালে payments, সাধাৰণ account-ৰ দৰে balancing; (ii) Two-column — cash আৰু discount columns অথবা (OR) cash আৰু bank columns; (iii) Three-column — cash, bank আৰু discount columns; Petty Cash Book অতিৰিক্ত আৰু কেৱল subsidiary; discount columns-ত কেৱল

CASH discount লিখা হয় — trade discount books-ত একেবাৰে দেখুওৱা নহয়।

Balancing-ৰ নিয়ম: cash column-এ সদায় debit balance দেখুৱায় (হাতত থকা cash-তকৈ বেছি payments হ'ব নোৱাৰে); bank column-এ credit balance দেখুৱাব পাৰে — overdraft, যেতিয়া credit-side-ৰ মুঠ ডাঙৰ, তেতিয়া পাৰ্থক্যটো DEBIT দিশত “To Balance c/d” হিচাপে লিখা হয়; discount columns কেতিয়াও (NEVER) balance কৰা নহয়, কেৱল যোগ কৰা হয় — debit-side-ৰ মুঠ = discount allowed, Discount A/c-ত debit; credit-side-ৰ মুঠ = discount received, Discount A/c-ত credit (কেৱল memorandum columns)।

Contra entries — L.F.-ত “C” চিহ্ন দিয়ক: bank-ত cash জমা: bank column debit side + cash column credit side; office-ৰ বাবে bank-ৰ পৰা cash উলিওৱা: bank column credit side + cash column debit side (নিয়ম: the receiver Dr., the giver Cr.); আৰু কোনো posting নালাগে; প্ৰথমে cash column-ত লিখা আৰু পিছত bank-ত জমা দিয়া cheque-ক bank-লৈ পঠিওৱা cash হিচাপে ধৰা হয়।

Cheque-ৰ ব্যৱস্থা: customer-ৰ cheque dishonour হ'লে — bank column-ত CREDIT দিশত party-ৰ নামেৰে লিখক; firm-ৰ নিজৰ cheque দাখিলৰ সময়ত পৰিশোধ নহ'লে — bank column-ত debit দিশত; endorse কৰা cheque — পোৱাৰ সময়ত debit দিশত আৰু endorsement-ত credit দিশত লিখা হয় (Cash Book-ৰ দুয়োটা দিশতে; একেদিনাই endorse কৰিলে entry নালাগে); Illustration 5-ত আৰম্ভণিৰ bank overdraft ₹500 credit দিশত থাকে।

Credit/debit card sales (Para 5.5): seller-ৰ বাবে এইবোৰ cash sales-ৰ সমান — entry 1: Dr. Bank A/c / Cr. Sales A/c; bank commission-ৰ বাবে entry 2 (1% ৰ পৰা 4%, এটা selling expense): Dr. Commission A/c / Cr. Bank A/c — Illustration 5: card sales ₹2,800 + ₹3,200-ৰ ওপৰত 1% = ₹60 commission।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 3টা প্ৰশ্ন

- True/False ফান্দ: cash column-এ কেতিয়াও (NEVER) credit balance দেখুৱাব নোৱাৰে (হাতত থকা cash-তকৈ বেছি payments নহয়), কিন্তু bank column-এ পাৰে (overdraft); discount columns কেতিয়াও balance কৰা নহয় --- কেৱল যোগ কৰি Discount Allowed/Received A/c-লৈ transfer কৰা হয়।
- Trade discount discount column-ত (বা books-ৰ ক'তো) লিখা নহয় (NOT) --- triple-column cash book-ত কেৱল CASH discount দেখা যায়।
- Endorsed cheques: Cash Book-ত প্ৰথমে লিখা কোনো cheque পিছত আন party-লৈ endorse কৰিলে সেয়া Cash Book-ৰ দুয়োটা দিশতে লিখিব লাগিব (পোৱাৰ সময়ত receipt দিশ, endorsement-ত payment দিশ)।

TQ 2.1 · PYQ 2021-Dec [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 119

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 2.2 · PYQ 2025-May [1] (a) (i) {C} · True/False · 2M · Pg 119
হৈছে

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 2.3 · PYQ 2026-Sep [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 120

LEVEL I
বোধ (Understanding)

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · ২টা প্রশ্ন

- Triple Column Cash Book আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈ অনুশীলন কৰক: opening balances (credit দিশত bank overdraft), deposits/withdrawals-ৰ contra entries 'C' চিহ্নিত, memorandum columns-ত cash discount allowed/received, bank column-ত (credit দিশ) cheque dishonour, commission কটাৰ সৈতে bank-ৰ যোগেদি debit/credit card sales।
- imprest system-ত analysis columns (conveyance, cartage, stationery, postage, wages, sundries) সহ Petty Cash Book অনুশীলন কৰক — balancing আৰু imprest পূৰণৰ reimbursement সহ।
- Balancing অনুশীলন: cash আৰু bank columns balance হয়; discount columns কেৱল যোগ হয় --- মুঠ Discount A/c-লৈ posted (debit দিশৰ মুঠ = discount allowed, credit দিশৰ মুঠ = discount received)।

PQ 2.1 · RTP 2022-May [4] (a) · Practical · --- · Pg 120 3× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 2.2 · PYQ 2023-Dec [5] (c) · Practical · 5M · Pg 122 10× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 3: Cash Book Entries-ৰ Posting (Posting the Cash Book Entries)

P1-C2-U2.5-T03 · Topic 3: Posting the Cash Book Entries

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্রশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্রস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য**প্রথমে পঢ়ক** §5.3 পঢ়ক: cash book-ৰ debit-side আৰু credit-side columns কেনেকৈ ledger-লৈ post কৰা হয় আৰু discount columns-ৰ ব্যৱস্থা কি।**টোকা****Columns-ৰ প্রকৃতি:** cash book-ৰ cash columns আচলতে Cash Account আৰু bank column হৈছে Bank Account, সেয়ে পৃথক ledger posting নালাগে; discount columns কেৱল memorandum columns, যিয়ে মুঠ discount allowed আৰু মুঠ discount received দেখুৱায়।**Posting-ৰ নিয়ম:** cash book-ৰ DEBIT দিশ (receipts)-ৰ পৰা বিভিন্ন accounts-ক নিজা নিজা অংকৰে, দিয়া discount সহ, credit কৰক (যেনে Warsi-ৰ পৰা cash ₹450 + discount ₹35, Warsi-ৰ account-ত “By Cash ₹450 / By Discount ₹35” বা “By Sundries ₹485” হিচাপে posted); CREDIT দিশ (payments)-ৰ পৰা particulars column-ত উল্লেখ থকা accounts-ক পোৱা discount সহ debit কৰক (“To Bank ₹330 / To Discount ₹20” বা “To Sundries ₹350”)।**Discount-ৰ মুঠ:** debit দিশৰ discount column-ৰ মুঠ Discount Account-ত DEBIT হয় (discount allowed); credit দিশৰ discount column-ৰ মুঠ Discount Account-ত CREDIT হয় (discount received)।

বিষয় 4: Petty Cash Book

P1-C2-U2.5-T04 · Topic 4: Petty Cash Book

প্ৰথমে পঢ়ক Para 5.4 পঢ়ক: Petty Cash Book-ৰ উদ্দেশ্য, imprest system (নিৰ্দিষ্ট float, প্ৰকৃত খৰচৰ সমান সময়ে সময়ে reimbursement), ইয়াৰ সুবিধা, আৰু expense heads debit আৰু Petty Cash A/c credit কৰি এটা journal entry-ৰ যোগেদি posting।

টোকা

উদ্দেশ্য (Para 5.4): firm-এ এজন “Petty Cashier” নিযুক্ত কৰে, যাক সৰু payments (telegrams, taxi fare, cartage, postage — ধৰক ₹200-তকৈ কম)-ৰ দায়িত্ব দিয়া হয়, যাতে মূল cash book অনাহকত গধুৰ নহয় আৰু main cashier-ৰ ওপৰত বোজা নপৰে; analytical book-ত এটা receipts column (cash কেৱল main cashier-ৰ পৰা আহে) আৰু প্ৰতিটো প্ৰকাৰৰ payment-ৰ analysis columns (conveyance, cartage, stationery, postage, wages, sundries) থাকে।

Imprest system: সময়সীমাৰ (week/fortnight) আৰম্ভণিতে petty cashier-ক এটা নিৰ্দিষ্ট স্থিৰ অংক দিয়া হয় আৰু শেষত তেওঁ কৰা payments-ৰ reimbursement হয়, ফলত নতুন সময়সীমাৰ আৰম্ভণিতে পুনৰ তেওঁৰ হাতত স্থিৰ অংকটো থাকে; reimbursement কেৱল VOUCHERS-সমৰ্থিত মুঠ payments-ৰ statement-ৰ বিপৰীতে হয় আৰু প্ৰকৃত খৰচৰ ভিতৰত সীমিত।

সুৰক্ষা ব্যৱস্থা: স্থিৰ অংকটো চুটি সময়ৰ সম্ভাৱ্য সৰু payments-ৰ বাবে যথেষ্ট হ'ব লাগে; vouchers ক্ৰমানুসৰি file কৰা; যথাযথ অনুমোদন অবিহনে কোনো payment নহয়; নিৰ্দিষ্ট সীমাৰ ওপৰৰ payments কেৱল main cashier-এ কৰিব; reimbursement-ৰ বাহিৰে petty cashier-এ কোনো cash গ্ৰহণ নকৰে।

তিনিটা সুবিধা: (i) chief cashier-ৰ সময়ৰ সাশ্ৰয়; (ii) cash book লিখা আৰু ledger-লৈ posting-ত শ্ৰমৰ সাশ্ৰয়; (iii) সৰু payments-ৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণ।

Posting আৰু balance-ৰ প্ৰকৃতি: cash হস্তান্তৰৰ সময়ত Petty Cash A/c debit হয় (Dr. Petty Cash / Cr. Cash) আৰু সময়ে সময়ে মুঠ payments-ৰে credit হয়; expense heads debit হয় পোনপটীয়াকৈ column totals-ৰ পৰা বা এটা journal entry-ৰে (Illustration 4: Dr. Conveyance ₹6.50, Cartage ₹9.50, Stationery ₹6, Postage ₹12, Wages ₹6, Repairs ₹15, General Expenses ₹5 / Cr. Petty Cash ₹60); petty cashier-ৰ হাতত থকা balance এটা ASSET, যিটো balance sheet-ত cash balance-ৰ অংশ হিচাপে দেখুওৱা হয়।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- সংজ্ঞা: Petty Cash Book হৈছে petty cashier-এ ৰখা book, য'ত এটা নিৰ্দিষ্ট imprest-ৰ পৰা সৰু payments (postage, cartage, conveyance আদি) লিখা হয়।
- তিনিটা সুবিধা মুখস্থ কৰক: (i) chief cashier-ৰ সময়ৰ সাশ্ৰয়, (ii) cash book লিখা আৰু ledger posting-ত শ্ৰমৰ সাশ্ৰয়, (iii) সৰু payments-ৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণ --- 3--5 নম্বৰৰ বাবে সোধা হয়।
- সুৰক্ষা ব্যৱস্থাবোৰৰ মনত ৰাখক: payments কেৱল vouchers-ৰ বিপৰীতে, অনুমোদন বাধ্যতামূলক, reimbursement-ৰ বাহিৰে petty cashier-এ কোনো cash গ্ৰহণ নকৰে।

TQ 4.1 · PYQ 2022-May [6] (b) · Descriptive · 5M · Pg 124

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্ড: petty cash কোনো expense নহয় (NOT) --- petty cash book-ৰ balance এটা ASSET (petty cashier-ৰ হাতত থকা cash, balance sheet-ত cash-ৰ অংশ হিচাপে দেখুওৱা)।
- imprest system ব্যাখ্যা কৰক: সময়সীমাৰ আৰম্ভণিতে এটা স্থিৰ অংক অগ্রিম দিয়া হয় আৰু কেৱল প্রকৃত vouched payments-ৰ reimbursement হয়, ফলত float পুনৰ পূৰ্ণ হয়।

TQ 4.2 · MTP 2024-Jul [1] (a) (i) {C} · True/False · 2M · Pg 125

হৈছে

3x সোধা LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 5: Credit/Debit Cards-ৰ যোগেদি বিক্ৰীৰ Entries (Entries for Sale Through Credit/Debit Cards)

P1-C2-U2.5-T05 · Topic 5: Entries for Sale Through Credit/Debit Cards

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §5.5 পঢ়ক: card-sale প্ৰক্ৰিয়া আৰু seller-ৰ বহীত দুটা journal entries।

টোকা

প্ৰক্ৰিয়া: customer-ৰ বিশ্বাসযোগ্যতা (আয়ৰ উৎস) পৰীক্ষা কৰি credit card দিয়া হয়, আৰু debit card দিয়া হয় bank-ত account থকা customer-ক (ATM cards-ও debit card হিচাপে কাম কৰে); seller-এ দিনটোৰ card slips নিজৰ bank-ত জমা দিয়ে, bank-এ seller-ৰ account credit কৰে আৰু card-issuing bank/company-ক debit কৰে; issuing bank-এ প্ৰতিটো transaction-ত 1% ৰ পৰা 4% commission লয়, যিটো তৎক্ষণাত seller-ৰ bank account-ত debit হয়; debit card-এ holder-ৰ account তৎক্ষণাত debit কৰে, credit card holder-এ মাহেকীয়াকৈ সম্পূৰ্ণ বা আংশিক পৰিশোধ কৰে (সম্পূৰ্ণ নিদিলে interest)।

Accounting: seller-ৰ দৃষ্টিত card sale এটা CASH sale-ৰ সমান আৰু bank commission এটা selling expense — entries: (1) Dr. Bank A/c / Cr. Sales A/c (credit/debit card-ৰ যোগেদি বিক্ৰী); (2) Dr. Commission A/c / Cr. Bank A/c (bank-এ ধাৰ্য কৰা commission)।

গোট 2.6: ত্ৰুটিৰ সংশোধন (Rectification of Errors)

Rectification of Errors

P1-C2-U2.6 · গুৰুত্ব B · অধ্যায়ত Rank 1 · শ্ৰেণী A · অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 37.8% · 34টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C2-U2.6-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.1 পঢ়ক: errors-ৰ অৰ্থ আৰু উদাহৰণ — ভুল entry, subsidiary books-ৰ ভুল casting, cash-book-ৰ ভুল casting।

টোকা

Errors: transactions লিখাৰ প্ৰক্ৰিয়াত অংক আৰু accounts-ৰ অনিচ্ছাকৃত omission বা commission — financial data সংগ্ৰহ বা লিখাৰ সময়ত হয়, আৰু গাণিতিক ভুল, accounting policies প্ৰয়োগত ভুল, তথ্যৰ ভুল ব্যাখ্যা বা অমনোযোগৰ পৰা উদ্ভৱ হয় (ইচ্ছাকৃত ভুল হৈছে fraud, errors নহয়)।

Trial balance-ৰ সৈতে সম্পৰ্ক: trial balance নিমিলিলে নিশ্চিতভাৱে errors আছে, যাৰ rectification প্ৰয়োজন; কিন্তু কিছুমান errors-এ trial balance-ক একেবাৰে প্ৰভাৱিত নকৰে (NOT), তথাপি profit বা loss, assets আৰু liabilities নিৰ্ধাৰণত প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে।

উদাহৰণ: ভুল entry (credit purchases ₹17,270, Purchases Day Book-ত ₹17,720 লিখা), subsidiary books-ৰ ভুল casting (credit sales ₹1,75,700 যোগ কৰি ₹1,76,700 হিচাপে posted), আৰু cash book-ত ভুল casting-ৰ ফলত ভুল balance c/d।

বিষয় 2: ত্ৰুটিৰ পৰ্যায় (Stages of Errors)

P1-C2-U2.6-T02 • Topic 2: Stages of Errors

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.2 পঢ়ক: accounting process-ৰ চাৰিটা পৰ্যায়ৰ প্ৰতিটোতে সম্ভৱপৰ errors আৰু তাৰ পৰা গঠিত চাৰিটা বহল শ্ৰেণী।

টোকা

চাৰিটা পৰ্যায়: (i) journal-ত লিখা — errors of principle, omission, commission; (ii) ledger-ত posting — omission (partial/complete) আৰু commission (ভুল account, ভুল দিশ, ভুল অংক); (iii) ledger accounts-ৰ balancing — ভুল যোগ, ভুল balancing; (iv) trial balance প্ৰস্তুত — omission, আৰু commission (ভুল account, ভুল অংক, ভুল দিশ লোৱা)।

চাৰিটা বহল শ্ৰেণী: এই ভিত্তিত errors-ক Errors of Principle, Errors of Omission, Errors of Commission আৰু Compensating Errors — এই চাৰি ভাগত ভগোৱা হয়।

বিষয় 3: ত্রুটিৰ প্ৰকাৰ (Types of Errors)

P1-C2-U2.6-T03 · Topic 3: Types of Errors

প্ৰথমে পঢ়ক Paras 6.1--6.3 পঢ়ক: errors-ৰ চাৰিটা শ্ৰেণী --- errors of principle, errors of omission (complete/partial), errors of commission আৰু compensating errors --- লগতে trial balance-ক প্ৰভাৱিত কৰা আৰু নকৰা, এই দুই ভাগত শ্ৰেণীবিভাজন।

টোকা

Errors of principle (SM): "When a transaction is recorded in contravention of accounting principles, like treating the purchase of an asset as an expense, it is an error of principle" — যেনে computer কিনোঁতে office expenses account debit কৰা, revenue expense-ক capital expenditure বুলি ধৰা (বা বিপৰীতে), বা fixed asset-ৰ বিক্ৰীক সাধাৰণ sale বুলি ধৰা; trial balance তথাপি (STILL) মিলে, কাৰণ অংকবোৰ শুদ্ধ দিশতে থাকে, যদিও ভুল account-ত।

Clerical errors — তিনি প্ৰকাৰ: (i) **Omission** — transaction সম্পূৰ্ণ বা আংশিকভাৱে বাদ পৰে (complete: subsidiary book-ত entry একেবাৰে নাই; partial: ledger-লৈ posting বাদ); (ii) **Commission** — ভুল account-ত posted অংক, ভুল দিশত লিখা, ভুল যোগফল (subsidiary book-ৰ under/over-casting) বা ভুল balance উলিওৱা; (iii) **Compensating** — errors-ৰ প্ৰভাৱ পৰস্পৰে কাটি পেলায়, সেয়ে trial balance মিলে (AGREES) (যেনে A-ৰ পৰা পোৱা ₹10 তেওঁৰ account-ত credit হোৱা নাই, আৰু sales book-ৰ মুঠ ₹10 বেছি)।

যিবোৰ errors-এ trial balance-ক প্ৰভাৱিত কৰে (AFFECT): subsidiary books-ৰ ভুল casting; account-ৰ ভুল balancing; ভুল দিশত অংক posting; ভুল অংক posting; কোনো অংক বা subsidiary book-ৰ মুঠ post কৰিবলৈ বাদ পৰা; trial balance-ৰ পৰা cash book balances বা কোনো account balance বাদ পৰা; balance ভুল column-ত লিখা; trial balance-ৰ ভুল যোগ।

যিবোৰ errors-এ trial balance-ক প্ৰভাৱিত নকৰে (NOT): subsidiary book-ৰ পৰা entry একেবাৰে বাদ (complete omission); subsidiary book-ত ভুল অংকৰে (WRONG AMOUNT) entry; ভুল account-ত কিন্তু শুদ্ধ দিশত posting (A-ক debit কৰিবলগীয়া অংক B-ক debit) — লগতে errors of principle আৰু compensating errors, যিবোৰেও trial balance মিলাই ৰাখে।

শ্ৰেণীবিভাজন অনুশীলন: subsidiary book-ত ভুল অংক → commission, TB মিলে; day-book under/over-cast → commission, TB নিমিলে; transaction একেবাৰে লিখা হোৱা নাই → complete omission, TB মিলে; asset purchase expenses-ত debit (furniture General Expenses-ত) → principle, TB মিলে; ভুল দিশত posting বা ভুল balancing → commission, TB নিমিলে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 7টা প্ৰশ্ন

- True/False ফালদসহ সংজ্ঞা: compensating errors হৈছে সেই errors, যিবোৰৰ প্ৰভাৱ পৰস্পৰে কাটি পেলায়, সেয়ে trial balance মিলিবই (WILL agree) ('will disagree' বুলি কোৱা বক্তব্য False)।

- ভুল account-ত posting, ভুল দিশত posting, ভুল যোগফল বা ভুল balancing = errors of COMMISSION, errors of principle নহয় (বাৰে বাৰে অহা এটা False বক্তব্য)।
- Error of principle = accounting principles উলংঘা কৰি লিখা, যেনে furniture purchase General Expenses A/c-ত debit --- এয়া error of PRINCIPLE, omission নহয়; trial balance তথাপি মিলে।
- subsidiary book-ৰ under/over-casting নিশ্চয় এটা error of commission (True) আৰু ই trial balance-ক প্ৰভাৱিত কৰে (DOES)।

TQ 3.2 · PYQ 2019-Jun [1] (a) (ii) · True/False · 2M · Pg 131	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.7 · PYQ 2024-Jun [1] (a) (ii) {C} · True/False · 2M · Pg 133 2× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.1 · PYQ 2018-May [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 130 10× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.3 · RTP 2020-May [1] (iii) · True/False · --- · Pg 131 2× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.4 · PYQ 2020-Nov [1] (a) (iv) {C} · True/False · 2M · Pg 131	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 3.5 · PYQ 2023-Jun [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 132	LEVEL I বোধ (Understanding)	
TQ 3.8 · PYQ 2026-Sep [1] (a) (ii) {C} · True/False · 2M · Pg 133	LEVEL I বোধ (Understanding)	

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- 5--6 টা errors-ৰ এখন মিশ্ৰিত তালিকা omission / commission / principle-ত শ্ৰেণীবদ্ধ কৰা অনুশীলন কৰক (MTP pattern): subsidiary book-ত ভুল অংক → commission; transaction একেবাৰে লিখা হোৱা নাই → complete omission; asset purchase-ক expense বুলি ধৰা (বা capital বনাম revenue খেলিমেলি) → principle।
- প্ৰতিটো error-ৰ দ্বিতীয় দিশটোও বিশ্লেষণ কৰক: ই trial balance-ৰ মিলক প্ৰভাৱিত কৰে নে? SM-ৰ তালিকা মুখস্থ কৰক --- casting/posting/balancing errors-এ প্ৰভাৱিত কৰে; complete omission, subsidiary book-ত লিখা ভুল অংক আৰু শুদ্ধ দিশত কিন্তু ভুল account-ত posting-এ প্ৰভাৱিত নকৰে।

TQ 3.6 · MTP 2023-Nov [6] (c) · Descriptive · 5M · Pg 132 **6× সোধা হৈছে** LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

বিষয় 4: ত্ৰুটি বিচাৰি উলিওৱাৰ পদক্ষেপ (Steps to Locate Errors)

P1-C2-U2.6-T04 · Topic 4: Steps to Locate Errors

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.4 পঢ়ক: trial balance নিমিলিলে আঠটা পদক্ষেপৰ অনুসন্ধান-ক্ৰম।

টোকা

পদক্ষেপ (ii)-(iv): trial balance-ৰ দুয়োটা column পুনৰ যোগ কৰক (আৰু trade receivables-ৰ তালিকাৰ দৰে সংশ্লিষ্ট তালিকাও পুনৰ পৰীক্ষা কৰক); cash আৰু bank balances অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে নে চাওক; সঠিক পাৰ্থক্য নিৰ্ণয় কৰক — পাৰ্থক্যৰ সমান কোনো balance বাদ পৰিব পাৰে, আৰু পাৰ্থক্য আধা (HALVE) কৰক — আধাৰ সমান কোনো balance ভুল column-ত থাকিব পাৰে; ledger accounts পুনৰ balance কৰক।

পদক্ষেপ (v)-(viii): subsidiary books-ৰ castings পুনৰ পৰীক্ষা কৰক (বিশেষকৈ পাৰ্থক্য ₹1, ₹100 আদি হ'লে); পাৰ্থক্য বহুত ডাঙৰ হ'লে account balances আগৰ সময়সীমাৰ সৈতে মিলাই ডাঙৰ সালসলনিবোৰ খুঁটিয়াই চাওক (যেনে Sales ₹32,53,000 বনাম যোৱা বছৰৰ ₹36,45,000); পাৰ্থক্য বা তাৰ আধাৰ সমান postings পৰীক্ষা কৰক (বাদ পৰিব বা ভুল দিশত posted হ'ব পাৰে); তথাপি সমাধান নহ'লে opening entry সহ সকলো entries-ৰ সম্পূৰ্ণ পৰীক্ষা কৰক, সম্ভৱ হ'লে nominal accounts-ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি।

বিষয় 5: ত্ৰুটিৰ সংশোধন (Rectification of Errors)

P1-C2-U2.6-T05 · Topic 5: Rectification of Errors

প্ৰথমে পঢ়ক Paras 6.5.1--6.5.3 পঢ়ক: তিনিটা পৰ্যায়ত rectification --- trial balance-ৰ আগতে (one-sided errors account-ত statement দি, two-sided errors journal entries দি), trial balance-ৰ পিছত Suspense Account ব্যৱহাৰ কৰি, আৰু পৰৱৰ্তী সময়সীমাত P&L Adjustment A/c-ৰ যোগেদি।

টোকা

তিনিটা পৰ্যায় (Para 6.5): কেতিয়াও overwriting কৰি শুদ্ধ নকৰিব — rectify কৰক (a) trial balance-ৰ আগতে (BEFORE): one-sided errors (আৰু য'ত সম্পূৰ্ণ entry অসম্ভৱ, এনে বহু-account errors) সংশ্লিষ্ট account-ত এটা rectification STATEMENT-ৰে শুদ্ধ কৰা হয় (যেনে Purchases A/c-ৰ debit দিশত “To Undercasting of Purchases Book ₹100”), আৰু two-sided errors-ৰ বাবে সাধাৰণ journal entries; (b) trial balance-ৰ পিছত (AFTER) কিন্তু final accounts-ৰ আগতে: প্ৰতিটো (EVERY) error সম্পূৰ্ণ journal entry-ৰে শুদ্ধ কৰা হয়, অজ্ঞাত দিশটো Suspense A/c-লৈ যায়; (c) পৰৱৰ্তী (NEXT) সময়সীমাত: P&L Adjustment A/c-ৰ যোগেদি — সেয়ে “all errors need journal entries” বা “all errors go through Suspense”, কোনোটোৱেই সত্য নহয়।

Suspense Account: পাৰ্থক্যটো Suspense A/c-লৈ নি trial balance কৃত্ৰিমভাৱে মিলোৱা হয় — credit column debit column-তকৈ বেছি হ'লে debit, বিপৰীত হ'লে credit; সেয়ে ইয়াৰ opening balance trial balance-ৰ পাৰ্থক্যৰ সমান; সকলো rectifications-ৰ পিছত Suspense বন্ধ হ'ব লাগে — balance ৰৈ গ'লে প্ৰমাণ হয় যে errors এতিয়াও ধৰা পৰা নাই (Mr. W & H / Mr. A patterns)।

যান্ত্ৰিক নিয়ম: ভুল দিশত (WRONG SIDE) posting → দুগুণ (DOUBLE) অংকৰে rectify কৰক (Ram-ক credit-ৰ সলনি ₹200 debit → “By posting on the wrong side ₹400”; Singh & Co.-ক ₹200-ৰ sale credit → Dr. Singh & Co. ₹400 / Cr. Suspense); ভুল অংক (WRONG AMOUNT) → পাৰ্থক্যৰে rectify (₹51-ৰ ঠাইত ₹15 posted → Dr. ₹36); day-book casting error → one-sided, account statement বা Suspense-ৰে

(sales book ₹100 কম: Dr. Suspense / Cr. Sales ₹100); discount column-ৰ মুঠ post নহ'লে → Dr. Discount A/c / Cr. Suspense।

প্রচলিত pro-forma entries: Purchases Book-ৰে asset purchase: Dr. Furniture(Asset) / Cr. Purchases; Sales Book-ৰে পুৰণি machinery বিক্ৰী: Dr. Sales / Cr. Machinery; Ram-ৰ পৰা purchase Sales Book-ত লিখা: Dr. Purchases AND Dr. Sales / Cr. Ram (দুগুণ প্রভাৱ); Purchases Book-ৰে credit sale (Ramesh ₹120): Dr. Ramesh ₹240 / Cr. Purchases ₹120, Cr. Sales ₹120; Kamal-ৰ পৰা পোৱা ধন Krishan-ৰ account-ত credit: Dr. Krishan / Cr. Kamal; drawings expenses-ত debit: Dr. Drawings / Cr. Trade Expenses; customer-ৰ return Sales Day Book-ত: Dr. Sales আৰু Dr. Sales Returns / Cr. Suspense।

পৰৱৰ্তী সময়সীমাত rectification (Para 6.5.3): পিছৰ বছৰত nominal accounts সাধাৰণ accounts-ৰে শুদ্ধ কৰিলে সেই বছৰৰ P&L বিকৃত হ'ব, সেয়ে expenses/incomes-সম্পৰ্কীয় সকলো অংক “Profit and Loss Adjustment Account” (Prior Period Items)-ৰ যোগেদি যায় — আগৰ সময়সীমাৰ errors/omissions-ৰ পৰা চলিত সময়সীমাত উদ্ভৱ হোৱা material income বা expenses, যিবোৰ পৃথকে প্রকাশ কৰা হয় আৰু চলিত বছৰৰ profit নিৰ্ণয়ৰ পিছত (AFTER) charge কৰা হয়; capitalised items-ত depreciation ধৰিব লাগে (conveyance-ত debit কৰা scooter ₹3,000 → Dr. Motor Vehicles ₹2,700, অৰ্থাৎ ₹3,000 ৰ পৰা 10% depreciation বাদ / Cr. P&L Adjustment); P&L Adjustment A/c আৰু Suspense A/c-ৰ closing balances Capital A/c-লৈ transfer কৰা হয় (Mr. Roy pattern)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- True/False ফালদ: trial balance-ৰ পিছত সকলো errors Suspense A/c-ৰে rectify নহয় (NOT) --- two-sided errors-ৰ বাবে সাধাৰণ journal entries; আৰু 'all errors are rectified by journal entries' False, কাৰণ trial balance-ৰ আগতে ধৰা পৰা one-sided errors account-ৰ ভিতৰতে এটা statement-ৰে শুদ্ধ কৰা হয়।
- জানি লওক কিয় Suspense A/c-ৰ opening balance trial balance-ৰ পাৰ্থক্যৰ সমান, আৰু কিয় nominal accounts-ৰ পৰৱৰ্তী সময়সীমাৰ rectification P&L Adjustment A/c (Prior Period Items)-ৰে যায় — যাতে চলিত বছৰৰ profit বিকৃত নহয়।

TQ 5.1 • PYQ 2022-Nov [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 134 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

TQ 5.2 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 134 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

প্রয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক • 5টা প্ৰশ্ন

PQ 5.4 • RTP 2023-Dec [3] (a) • Practical • --- • Pg 139 **3x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

PQ 5.9 • PYQ 2021-Jul [2] (a) • Practical • 10M • Pg 147 **6x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

PQ 5.17 • MTP 2025-Apr S1 [5] (a) • Practical • 5M • Pg 159

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

PQ 5.19 • MTP 2025-Aug S1 [5] (a) • Practical • 5M • Pg 163

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

PQ 5.24 • PYQ 2026-Sep [2] (b) • Practical • 10M • Pg 173

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)**বিশ্লেষণ (Analysis)** মিশ্রিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 19টা প্রশ্ন

- প্রচলিত patterns আয়ত্ত কৰক: ভুল day book-ৰে purchase/sale (Purchases আৰু Sales-ত দুগুণ প্রভাৱ); Sales Day Book-ত লিখা returns; ভুল দিশত posting (দুগুণ (DOUBLE) অংকৰে rectify); ভুল অংক (পাৰ্থক্যৰে rectify); day-book casting errors (one-sided, Suspense-ৰে)।
- সম্পূৰ্ণ 10--12 নম্বৰৰ প্রশ্ন অনুশীলন কৰক: Suspense A/c সহ rectification entries, মূল পাৰ্থক্য উলিয়াবলৈ Suspense A/c প্রস্তুত, আৰু capitalised items-ত depreciation সহ P&L Adjustment A/c-ৰে পিছৰ বছৰৰ সংশোধন (Mr. Roy/Miss Daisy pattern)।
- entry লিখাৰ আগতে প্রতিটো item শ্ৰেণীবদ্ধ কৰক: errors of principle-এ profit সলনি কৰে কিন্তু trial balance নহয়; casting errors-এ কেৱল trial balance-ক প্রভাৱিত কৰে।
- ভুল দিশত বহুওৱা items সহ ভুলকৈ প্রস্তুত কৰা trial balance পুনৰ সজোৱাটোও অনুশীলন কৰক (2025-Aug MTP pattern)।

PQ 5.1 • PYQ 2018-May [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 135

3× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.3 • PYQ 2018-Nov [2] (a) • Practical • 5M • Pg 137

5× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.5 • PYQ 2019-Jun [1] (c) • Practical • 4M • Pg 140

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.7 • PYQ 2020-Nov [5] (a) • Practical • 5M • Pg 144

4× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.10 • PYQ 2021-Dec [5] (a) • Practical • 5M • Pg 149

2× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.13 • RTP 2023-Dec [4] (b) • Practical • --- • Pg 153

2× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.14 • MTP 2024-Jun [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 155

2× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.16 • PYQ 2024-Sep [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 158

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.21 • RTP 2025-Sep [4] (b) • Practical • --- • Pg 167

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 5.2 • PYQ 2018-May [6] (b) • Practical • 10M • Pg 136

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

PQ 5.6 • PYQ 2019-Nov [2] (b) • Practical • 10M • Pg 141

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

PQ 5.8 • PYQ 2021-Jan [2] (a) • Practical • 10M • Pg 145

4× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

PQ 5.11 • RTP 2022-May [4] (b) • Practical • --- • Pg 150

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

PQ 5.12 • MTP 2023-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 151	2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 5.15 • PYQ 2024-Jun [2] (a) • Practical • 12M • Pg 156		LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 5.18 • PYQ 2025-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 160	5× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 5.20 • PYQ 2025-Sep [2] (b) • Practical • 12M • Pg 164	2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 5.22 • PYQ 2026-Jan [2] (a) • Practical • 12M • Pg 168		LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 5.23 • PYQ 2026-May [2] (b) • Practical • 10M • Pg 171		LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন

অধ্যায় 3

Bank Reconciliation Statement

Bank Reconciliation Statement

7 বিষয় • 29 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন • গুরুত্ব: B

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5–20% • Level II 80–95% — এই অধ্যায়টো প্ৰায় সম্পূৰ্ণ সমস্যা-সমাধানভিত্তিক

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	3.9%	178-ৰ ভিতৰত 7 নম্বৰ
Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	96.1%	178-ৰ ভিতৰত 171 নম্বৰ

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C3-U3-T01 • Topic 1: Introduction

প্ৰথমে পঢ়ক ICAI Study Material-ৰ Introduction আৰু Bank Pass Book অংশ পঢ়ক: bank-এ আগবঢ়োৱা সেৱাসমূহ, pass book/bank statement কি, আৰু customer-ৰ cash book আৰু bank-ৰ বহীত balance-ৰ প্ৰকৃতি কেনেকৈ পৃথক হয়।

টোকা

Bank-এ আগবঢ়োৱা সেৱা: (i) discount নামৰ সামান্য charge-ৰ বিনিময়ত promissory notes/hundies discount কৰে, (ii) ভাল customers-ক overdraft দিয়ে, (iii) loans দিয়ে (working capital, term loan), (iv) dividend warrants আৰু securities-ৰ interest সংগ্ৰহ কৰে, (v) standing instructions অনুসৰি insurance premium, rent আদি পৰিশোধ কৰে, (vi) shares, debentures আৰু চৰকাৰী securities ক্ৰয়/বিক্ৰয় কৰে, (vii) কম খৰচত ধন প্ৰেৰণ কৰে, (viii) security বা guarantee দিয়ে, (ix) letters of credit আৰু travellers' cheques জাৰি কৰে, (x) international banking — currency exchange, আন্তঃদেশীয় payments, export-import credit।

Bank pass book (SM): “Bank pass book is merely a copy of the customer's account in the books of a bank” — entries-ৰ বিষয়ে customer-ক অৱগত কৰাৰ bank-ৰ উপায় এইটোৱেই; customer-এ entries পৰীক্ষা কৰি errors জনাব লাগিব; বছৰৰ শেষত balance দেখুওৱা, stamp আৰু স্বাক্ষৰযুক্ত bank certificate লোৱা উচিত।

Pass book balance-ৰ প্ৰকৃতি: pass book অনুসৰি Cr. balance = customer-এ কৰা deposit; pass book অনুসৰি Dr. balance = overdraft (customer bank-ৰ ওচৰত ধৰুৱা)।

দাপোণ-সম্পৰ্ক: pass book-ৰ debit balance-এ cash book-ৰ credit balance বুজায় আৰু বিপৰীতক্ৰমেও, কাৰণ ব্যৱসায়ক bank-ক debtor/trade receivable হিচাপে গণ্য কৰে, আনহাতে bank-এ ব্যৱসায়টোক creditor/trade payable হিচাপে গণ্য কৰে — গতিকে Dr. cash book balance = bank-ত থকা ধন

(favourable), আনহাতে overdraft cash book অনুসৰি Cr. balance আৰু pass book অনুসৰি Dr. balance।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- cash book-ত debit balance মানে bank-ত থকা ধন (favourable), আনহাতে overdraft cash book-ত credit balance আৰু pass book-ত DEBIT balance হিচাপে দেখা যায় — এইটো ব্যাখ্যা কৰিব পৰা হওক; ই এটা চিৰাচৰিত True/False ফান্দ।
- দাপোণ-সম্পৰ্কটো বুজি লওক: ব্যৱসায় bank-ক debtor হিচাপে, bank-এ customer-ক creditor হিচাপে গণ্য কৰে, গতিকে cash book আৰু pass book balances সমান কিন্তু প্ৰকৃতিত বিপৰীত।
- মনত ৰাখক, pass book হৈছে bank-ৰ বহীত থকা customer-ৰ account-ৰ কেৱল এটা প্ৰতিলিপি; pass book অনুসৰি Cr. balance = deposit, pass book অনুসৰি Dr. balance = overdraft।

TQ 1.1 • RTP 2025-May [1] (c) • True/False • 2M • Pg 178

LEVEL I
বোধ (Understanding)

বিষয় 2: পটভূমি (Background)

P1-C3-U3-T02 • Topic 2: Background

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §2 পঢ়ক: bank/cash entries-ত হেৰফেৰ কৰি অতীতত হোৱা frauds-এ কেনেকৈ reconciliation-ক internal control-ৰ অংশ কৰি তুলিলে।

টোকা

কিয়ং reconcile কৰা হয়: bank statements বা cash book-ৰ entries-ত হেৰফেৰ কৰি বহু corporate frauds সংঘটিত হৈছে (যেনে stakeholders-ক বিভ্ৰান্ত কৰিবলৈ ভুল bank balance দেখুওৱা) — সেয়েহে bank আৰু cash balances-ৰ reconciliation management-এ ৰখা internal control-ৰ অবিচ্ছেদ্য অংশ হৈ পৰিল; ই প্ৰৱঞ্চনামূলক কাৰ্যকলাপ পৰীক্ষা কৰে আৰু financial statement errors প্ৰতিৰোধত সহায় কৰে।

কিমান সঘনে: সাধাৰণ accounting procedure-ৰ অংশ হিচাপে reconciliation সাধাৰণতে মাহেকীয়া বা ত্ৰৈমাসিক আদি নিয়মীয়া ব্যৱধানত কৰা হয় — এই সঘনতা মূলতঃ প্ৰতিষ্ঠানৰ আকাৰ আৰু transactions-ৰ সংখ্যাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে।

বিষয় 3: Bank Pass Book

P1-C3-U3-T03 • Topic 3: Bank Pass Book

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §3 পঢ়ক: pass book-ৰ প্ৰকৃতি আৰু আৰ্হি, আৰু cash book-ৰ তুলনাত ইয়াৰ balance-ৰ বিপৰীত প্ৰকৃতি।

টোকা

অৰ্থ: bank pass book হৈছে bank-ৰ বহীত থকা customer-ৰ account-ৰ কেৱল এটা প্ৰতিলিপি — bank-এ সময়ে সময়ে statements পঠিয়ায় বা সকলো deposits আৰু withdrawals লিপিবদ্ধ থকা pass book দিয়ে, যাতে নিজৰ account-ৰ entries-ৰ বিষয়ে customer অৱগত থাকে; customer-এ entries পৰীক্ষা কৰি যিকোনো error তৎক্ষণাত bank-ক জনাব লাগিব (এতিয়া statements Net Banking/ATM passbook printers-ৰ জৰিয়তেও পোৱা যায়)।

আৰ্হি: columns — Transaction Period/Date · Particulars · Cheque No. · Withdrawals Dr.(₹) · Deposits Cr.(₹) · Balance Dr. or Cr.; ব্যৱসায় প্ৰতিষ্ঠানে বছৰৰ শেষৰ balance দেখুওৱা, stamp আৰু স্বাক্ষৰযুক্ত certificate bank-ৰ পৰা লোৱা উচিত।

বিপৰীত প্ৰকৃতি: pass book অনুসৰি credit balance = customer-ৰ deposit, pass book অনুসৰি debit balance = overdraft; pass book-ৰ debit balance-এ cash book অনুসৰি credit balance বুজায় আৰু বিপৰীতক্ৰমেও, কাৰণ প্ৰতিষ্ঠানে bank-ক debtor হিচাপে গণ্য কৰে, আনহাতে bank-এ প্ৰতিষ্ঠানক creditor হিচাপে গণ্য কৰে।

বিষয় 4: Bank Reconciliation Statement

P1-C3-U3-T04 · Topic 4: Bank Reconciliation Statement

প্ৰথমে পঢ়ক অধ্যায়টোৰ Section 4 অধ্যয়ন কৰক: reconciliation-ৰ অৰ্থ, দুটা অভিলেখ (cash book-ৰ bank column বনাম pass book/bank statement) আৰু BRS-ৰ উদ্দেশ্য — ই পাৰ্থক্যৰ কাৰণসমূহ মিলায়, বহীৰ বাবে bank balance নিজে গণনা নকৰে।

টোকা

দুটা অভিলেখ: প্ৰতিটো banking transaction দুঠাইত লিপিবদ্ধ হয় — cash book-ৰ bank column (customer-ৰ বহী) আৰু bank statement/pass book (bank-ৰ বহী); গতিকে দুয়োটা balance সমান আৰু প্ৰকৃতিত বিপৰীত হ'ব লাগে (₹1,00,000 deposit → cash book-ৰ Dr. দিশ, pass book-ত Cr. entry), কিন্তু বাস্তৱত timing, bank-এ কৰা transactions আৰু errors-ৰ বাবে পাৰ্থক্য হয়।

BRS (SM): “the bank balance as per cash book with the balance as per the pass book by showing all the causes of difference” — এনেদৰে মিলোৱা statement-টোৱেই BRS; ইয়াৰ উদ্দেশ্য পাৰ্থক্যৰ কাৰণসমূহ ব্যাখ্যা কৰা/মিলোৱা, কেৱল bank balance উলিওৱা নহয় (NOT)।

প্ৰকৃতি: BRS কেৱল এখন statement, account নহয়, double-entry system-ৰ অংশও নহয়; reconciliation যিকোনো দিশে আগবাঢ়িব পাৰে — cash book-ৰ পৰা pass book balance-লৈ বা pass book-ৰ পৰা cash

book balance-লৈ।

কাৰ্যপদ্ধতি: প্রতিটো item-ক timing difference (জাৰি কৰা cheque present হোৱা নাই, deposit কৰা cheque clear হোৱা নাই), bank-এ নিজে কৰা transaction, বা error হিচাপে শ্ৰেণীবিভাজন কৰক; আনখন বহীৰ balance-ত ইয়াৰ দিশগত প্ৰভাৱ নিৰ্ণয় কৰি আৰম্ভণি balance-ৰ পৰা add/subtract কৰক; opening balances-তো পাৰ্থক্য থাকিলে unticked items opening-balance আৰু closing-balance reconciliation-ৰ মাজত ভাগ কৰক।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- True/False statements-ৰ যুক্তি দিবলৈ সাজু থাকক: cash book আৰু pass book balances-ৰ পাৰ্থক্যৰ কাৰণ ব্যাখ্যা কৰিবলৈ/মিলাবলৈহে BRS প্ৰস্তুত কৰা হয়, কেৱল 'to arrive at the bank balance'-ৰ বাবে নহয় (NOT)।
- দুয়োটা balance কিয় সমান আৰু বিপৰীত হ'ব লাগে (একেটা transactions দুঠাইত লিপিবদ্ধ) আৰু বাস্তৱত কিয় পৃথক হয়, ব্যাখ্যা কৰক।
- জানি লওক যে BRS এখন statement, account/double-entry system-ৰ অংশ নহয়।

TQ 4.1 • RTP 2024-Sep [1] (c) • True/False • --- • Pg 179 **6x সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- cash book অনুসৰি Dr. balance-ৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা সম্পূৰ্ণ BRS সমস্যা অনুশীলন কৰক (যেনে ₹37,25,000 ধৰণৰ প্ৰশ্ন); add/subtract ঠিক কৰাৰ আগতে প্রতিটো item-ক timing difference, bank-originated entry, বা error হিচাপে শ্ৰেণীবিভাজন কৰক।
- issue কৰা কিন্তু present নোহোৱা cheques, deposit কৰা কিন্তু clear নোহোৱা cheques, আৰু কেৱল এখন বহীত লিপিবদ্ধ items-লৈ মন কৰক; আনখন বহীৰ balance-ত প্রতিটো item-ৰ দিশগত প্ৰভাৱ নিৰ্ণয় কৰক।

PQ 4.1 • PYQ 2026-May [5] (a) (Or) (ii) • Practical • 5M • Pg 179

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

বিষয় 5: Bank Reconciliation Statement-ৰ গুৰুত্ব (Importance of Bank Reconciliation Statement)

P1-C3-U3-T05 • Topic 5: Importance of Bank Reconciliation Statement

প্ৰথমে পঢ়ক Section 5 শিকক: internal-control আহিলা হিচাপে BRS-ৰ মুখ্য বৈশিষ্ট্য/গুৰুত্ব আৰু পাৰ্থক্যৰ তিনিটা কাৰণ — timing, bank-এ নিজে কৰা transactions, আৰু errors — প্রতিটো item-ৰ প্ৰচলিত তালিকাসহ।

টোকা

Internal control: cash flows-ৰ internal control-ৰ বাবে BRS এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ আহিলা — ই cash book

বা pass book-ত ইচ্ছাকৃত বা অনিচ্ছাকৃত errors, frauds আৰু অনিয়ম ধৰা পেলোৱাত সহায় কৰে, ফলত accountants-সকল হিচাপ ৰখাত সাৱধান হয়।

পাঁচটা মুখ্য বৈশিষ্ট্য: (i) cash book বা pass book-ত হোৱা যিকোনো error প্ৰকাশ কৰে; (ii) cheques clearance-ত হোৱা অযথা পলম দেখুৱায়; (iii) নিয়মীয়া reconciliation-এ আত্মসাৎ নিৰুৎসাহিত কৰে (cash book-ত cash লিখি কেতিয়াও deposit নকৰা cashiers কেৱল reconciliation-ৰ অভাৱতহে সাৰি গৈছিল); (iv) uncleared funds অন্তৰ্ভুক্ত কৰি bank-ৰ প্ৰকৃত/সঠিক অৱস্থা জনাত সহায় কৰে; (v) বছৰটোৰ সকলো financial transactions-ৰ accounting নিশ্চিত কৰে।

পাৰ্থক্যৰ তিনিটা কাৰণ: (1) Timing — একেটা transaction দুটা পৃথক সময়ত লিপিবদ্ধ (cash book-এ cheque issue/deposit-ৰ দিনাই লিখে, pass book-এ কেৱল presentation/collection-ৰ দিনাহে); (2) জনোৱা নোহোৱাকৈ bank-এ নিজে কৰা transactions — interest allowed/charged, bank charges, standing instructions অনুসৰি প্ৰত্যক্ষ payments, customers-ৰ প্ৰত্যক্ষ deposits, সংগ্ৰহ কৰা interest/dividends আৰু bills, discount কৰা bill-ৰ dishonour; (3) bank বা customer-ৰ errors — omission, ভুল পৰিমাণ, ভুল দিশ, ভুল totalling/balancing, আনৰ transaction লিপিবদ্ধ কৰা।

Items-ৰ দিশ: cash book > pass book — deposit কৰা কিন্তু clear নোহোৱা cheques, bank-এ charge কৰা interest আৰু expenses, bank-ৰ প্ৰত্যক্ষ payments, discount কৰা bill-ৰ dishonour-ৰ বাবে; cash book < pass book — issue কৰা কিন্তু present নোহোৱা cheques, bank-এ দিয়া interest, সংগ্ৰহ কৰা interest/dividends, customer-এ bank-ত প্ৰত্যক্ষভাৱে জমা দিয়া payment, bank-এ সংগ্ৰহ কৰা bills-ৰ বাবে।

Timing-তালিকাৰ যুক্তি: issue/deposit কৰা cheques প্ৰথমে cash book-ত উঠে (pass book-ত কেৱল presentation বা collection-ৰ সময়ত); bank charges, interest, প্ৰত্যক্ষ payments/collections আৰু dishonours প্ৰথমে pass book-ত উঠে — pass book entry চকুত পৰাৰ পিছতহে customer-এ সেইবোৰ লিপিবদ্ধ কৰে।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- Short Note-ৰ বাবে মুখ্য বৈশিষ্ট্যসমূহ মুখস্থ কৰক: (i) cash book/pass book-ৰ errors প্ৰকাশ কৰে, (ii) cheques clearance-ত অযথা পলম দেখুৱায়, (iii) নিয়মীয়া reconciliation-এ কৰ্মচাৰীৰ আত্মসাৎ নিৰুৎসাহিত কৰে, (iv) bank-ৰ প্ৰকৃত অৱস্থা প্ৰকাশ কৰে, (v) সকলো transactions-ৰ হিচাপ নিশ্চিত কৰে — 'importance of BRS to an industrial unit'-ৰ মূল কথা এইবোৰেই।
- পাৰ্থক্যৰ তিনিটা বহল কাৰণ শিকক: timing differences, জনোৱা নোহোৱাকৈ bank-এ কৰা transactions (interest, charges, প্ৰত্যক্ষ payments/receipts), আৰু errors।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- 5-mark 'causes of difference' উত্তৰৰ বাবে এইবোৰ তালিকাভুক্ত কৰি চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰিব পৰা হওক: issue কৰা কিন্তু present নোহোৱা cheques, deposit কৰা কিন্তু clear নোহোৱা cheques, bank-এ দিয়া/charge কৰা interest, bank charges, standing instructions অনুসৰি bank-ৰ প্ৰত্যক্ষ payments, customers-ৰ প্ৰত্যক্ষ deposits, bank-এ সংগ্ৰহ কৰা dividends/bills, discount কৰা bills-ৰ dishonour, আৰু errors।
- প্ৰতিটো কাৰণৰ বাবে কোনখন বহীয়ে প্ৰথমে লিপিবদ্ধ কৰে আৰু পাৰ্থক্য কিয় হয়, ব্যাখ্যা কৰক (SM timing তালিকা ব্যৱহাৰ কৰক)।

TQ 5.1 • MTP 2024-Jul [6] (c) • Distinguish Between • 5M • Pg 181 **4x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 6: Cash Book Balance-ক Pass Book Balance-ৰ সৈতে মিলোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়া (Procedure for Reconciling the Cash Book Balance with the Pass Book Balance)

P1-C3-U3-T06 • Topic 6: Procedure for Reconciling the Cash Book Balance with the Pass Book Balance

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6 পঢ়ক: সম্ভাৱ্য চাৰিটা আৰম্ভণি balance, আৰু কাৰণ দিয়া থাকিলে বা নাথাকিলে add/subtract-ৰ যুক্তি।

টোকা

চাৰিটা আৰম্ভণি বিন্দু: cash book অনুসৰি Dr. balance (= deposits/bank-ত cash = pass book অনুসৰি Cr. balance) বা cash book অনুসৰি Cr. balance (= overdraft = pass book অনুসৰি Dr. balance) — reconciliation চাৰিটা balance-ৰ যিকোনো এটাৰ পৰা আৰম্ভ হ'ব পাৰে; প্ৰশ্নবোৰ cash book adjust কৰি বা নকৰাকৈ, কাৰণ দিয়া বা নিদিয়াকৈ আছে।

কাৰণ দিয়া থাকিলে: কোনো কাৰণৰ বাবে আনখন (OTHER) বহীৰ balance বেছি হ'লে পৰিমাণটো ADD কৰক; কম হ'লে SUBTRACT — যেনে Dr. cash book balance-ৰ পৰা আৰম্ভ কৰিলে deposit কৰা কিন্তু এতিয়াও clear নোহোৱা cheque-এ pass book balance কম কৰে, গতিকে বিয়োগ কৰক; Dr. cash book balance-ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি চূড়ান্ত অংক ধনাত্মক হ'লে সেয়া pass book অনুসৰি Cr. balance, ঋণাত্মক হ'লে pass book অনুসৰি Dr. balance।

কাৰণ দিয়া নাথাকিলে: cash book-ৰ debit entries pass book-ৰ credit entries-ৰ সৈতে তুলনা কৰক আৰু বিপৰীতক্ৰমেও — unticked (নিমিলা) entries-বোৰেই পাৰ্থক্যৰ কাৰণ; opening balances মিলে নে নাই সেয়াও পৰীক্ষা কৰক, নহ'লে unticked items opening balance আৰু closing balance-ৰ reconciliation-ৰ মাজত ভাগ কৰক।

বিষয় 7: Bank Reconciliation-ৰ পদ্ধতি (Methods of Bank Reconciliation)

P1-C3-U3-T07 · Topic 7: Methods of Bank Reconciliation

প্ৰথমে পঢ়ক Section 7 আয়ত্ত কৰক: cash book adjust নকৰাকৈ BRS (চাৰিটা balance-ৰ যিকোনো এটাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি, add/subtract তালিকা ব্যৱহাৰ কৰি) আৰু adjusted/amended cash book প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছত BRS — 'Balance' আৰু 'Plus & Minus' উপস্থাপনসহ।

টোকা

দুটা পদ্ধতি: (1) adjusted cash book প্ৰস্তুত নকৰাকৈ BRS — চাৰিটা balance-ৰ যিকোনো এটাৰ পৰা (cash book অনুসৰি Dr./Cr., pass book অনুসৰি Dr./Cr.) আৰম্ভ কৰি add/subtract তালিকা প্ৰয়োগ কৰক; (2) adjusted/amended cash book প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছত BRS; দুয়োটাকে 'Balance' ৰূপত বা স্তম্ভযুক্ত 'Plus & Minus' ৰূপত দেখুৱাব পাৰি (দুয়োটা স্তম্ভৰ totals মিলে)।

Dr. (favourable) cash book balance-ৰ পৰা: ADD — issue কৰা কিন্তু present নোহোৱা cheques, customer-এ প্ৰত্যক্ষভাৱে deposit কৰা cheques, প্ৰত্যক্ষভাৱে পোৱা income/interest/dividends আৰু bank-এ সংগ্ৰহ কৰা bills, cash book বা pass book-ত ভুল credit, Dr. দিশৰ undercast, Cr. দিশৰ overcast; SUBTRACT — deposit কৰা কিন্তু clear নোহোৱা cheques, bank-এ পৰিশোধ কৰা expenses/bank charges/locker rent, overdraft-ৰ ওপৰত charge কৰা interest, dishonours, ভুল debits, Dr. দিশৰ overcast, Cr. দিশৰ undercast — Cr. (overdraft) cash book বা Dr. pass book-ৰ পৰা আৰম্ভ কৰিলে প্ৰতিটো চিহ্ন ওলোটাই হয়; Cr. pass book আৰম্ভণি Cr. cash book স্তম্ভৰ প্ৰতিবিম্ব।

ফলৰ চিহ্ন: Dr. cash book balance-ৰ পৰা আৰম্ভ কৰিলে চূড়ান্ত অংক ধনাত্মক = pass book অনুসৰি favourable Cr. balance, ঋণাত্মক = pass book অনুসৰি unfavourable Dr. (overdraft) balance; Cr. cash book-ৰ পৰা আৰম্ভ কৰিলে ধনাত্মক = pass book অনুসৰি Dr. (overdraft)।

Adjusted cash book: সকলো errors (ভুল পৰিমাণ, দুবাৰ post কৰা entry, over/undercasting, ভুল balance b/d) আৰু omissions (bank charges, debit কৰা interest, প্ৰত্যক্ষ receipts/payments, cheques/bills-ৰ dishonour)-ৰ বাবে cash book শুধৰাওক; BRS-লৈ কেৱল (ONLY) timing differences (issue কৰা কিন্তু present নোহোৱা, deposit কৰা কিন্তু clear নোহোৱা cheques) আৰু bank/pass-book errors নিয়ক — cash book-ত adjust কৰা items পুনৰ BRS-লৈ নিয়া নহয়, আৰু pass book errors কেতিয়াও cash book-ত adjust কৰা নহয়।

কেতিয়া বাধ্যতামূলক: মাজৰ মাহবোৰত cash book adjust কৰাটো ঐচ্ছিক, কিন্তু financial year-ৰ শেষত বহী বন্ধ কৰোঁতে ই কৰিবই লাগিব, যাতে balance sheet-এ সঠিক bank balance প্ৰতিফলিত কৰে; তাৰ পিছত BRS শুধৰোৱা (adjusted) cash book balance-ৰ পৰা আৰম্ভ হয়।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · ৭টা প্ৰশ্ন

- cash book বা pass book অনুসৰি balance-ৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা প্ৰামাণিক 4/5-mark BRS format অনুশীলন কৰক; চাৰিটা আৰম্ভণি balance (Dr./Cr. cash book, Dr./Cr. pass book)-ৰ প্ৰতিটোৰ বাবে add/subtract তালিকা প্ৰয়োগ কৰক।

- চিহ্নৰ যুক্তি ভালদৰে অনুশীলন কৰক: Dr. cash book balance-ৰ পৰা — add: issue কৰা কিন্তু present নোহোৱা cheques, সংগ্ৰহ কৰা interest/dividends, প্রত্যক্ষ deposits; subtract: deposit কৰা কিন্তু clear নোহোৱা cheques, bank charges, প্রত্যক্ষ payments, dishonours।
- মনত ৰাখক: Dr. cash book-ৰ পৰা ধনাত্মক ফল = Cr. (favourable) pass book balance; ঋণাত্মক ফল = Dr. (overdraft) pass book balance।

PQ 7.6 · PYQ 2021-Jan [1] (c) {C} · Practical · 4M · Pg 189 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 7.12 · PYQ 2022-May [2] (c) · Practical · 5M · Pg 196 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 7.14 · PYQ 2023-Jun [2] (b) · Practical · 5M · Pg 198	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 7.16 · PYQ 2024-Jun [5] (b) (ii) · Practical · 5M · Pg 201	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 7.1 · RTP 2018-May [5] · Practical · --- · Pg 182 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	
PQ 7.8 · PYQ 2021-Jul [2] (b) · Practical · 5M · Pg 192 2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	
PQ 7.10 · MTP 2021-Nov [1] (c) · Practical · 4M · Pg 194 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	
PQ 7.20 · PYQ 2025-Jan [2] (b) · Practical · 10M · Pg 206	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	
PQ 7.24 · PYQ 2026-SEP 5 (a) (i) · Practical · 5M · Pg 214	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 15টা প্ৰশ্ন

- overdraft-ভিত্তিক আৰু pass-book-ভিত্তিক প্ৰশ্ন অনুশীলন কৰক (10-mark PYQ ধৰণ): cash book অনুসৰি overdraft বা pass book অনুসৰি Dr. balance-এ প্ৰতিটো add/subtract ওলোটাই কৰে — examiner-ৰ আটাইতকৈ সাধাৰণ মোচৰ এইটোৱেই।
- amended-cash-book সমস্যা সমাধান কৰক: errors আৰু omissions (bank charges, interest, dishonours, প্রত্যক্ষ receipts, দুবাৰ post কৰা entries, undercasting, ভুল balance b/d)-ৰ বাবে cash book শুধৰাই তাৰ পিছত BRS-লৈ কেৱল (ONLY) timing differences আৰু bank errors নিয়ক।
- জটিল items সামলাওক: লিপিবদ্ধ কিন্তু deposit নকৰা cheque, আন customer-ৰ বাবে bank-ৰ ভুল debit/credit, out-of-date cheques, এগোছা cheques-ৰ আংশিক presentation; বিপৰীত গণনাও অনুশীলন কৰক — pass book balance-ৰ পৰা cash book balance নিৰ্ণয় কৰা।

PQ 7.3 · PYQ 2018-Nov [4] (b) · Practical · 10M · Pg 185 2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া
PQ 7.7 · RTP 2021-May [5] · Practical · --- · Pg 190 2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া
PQ 7.13 · RTP 2022-May [5] · Practical · --- · Pg 197	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া

PQ 7.15 • PYQ 2023-Dec [2] (a) • Practical • 8M • Pg 199 3× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া
PQ 7.22 • PYQ 2025-Sep [5] (a) (i) • Practical • 5M • Pg 211	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া
PQ 7.23 • PYQ 2026-Jan [5] (a) (i) • Practical • 5M • Pg 212	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া
PQ 7.2 • PYQ 2018-May [6] (a) • Practical • 10M • Pg 184 2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.4 • PYQ 2019-Nov [2] (a) • Practical • 10M • Pg 186 9× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.5 • PYQ 2020-Nov [2] (a) • Practical • 10M • Pg 188	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.9 • PYQ 2022-Nov [2] (a) • Practical • 15M • Pg 192 5× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.11 • PYQ 2021-Dec [2] (c) • Practical • 10M • Pg 195 3× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.17 • MTP 2024-Jul [5] (a) • Practical • 10M • Pg 202 2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.18 • MTP 2024-Aug [2] (b) • Practical • 10M • Pg 203 2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.19 • PYQ 2024-Sep [2] (a) • Practical • 10M • Pg 204	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.21 • PYQ 2025-May [2] (b) • Practical • 10M • Pg 209 5× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন

অধ্যায় 4

Inventories

Inventories

6 বিষয় · 23 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন · গুৰুত্ব: A

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5-20% · Level II 80-95% — এই অধ্যায়টো তত্ত্ব-প্ৰধান

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	26.2%	93.5-ৰ ভিতৰত 24.5 নম্বৰ
Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	73.8%	93.5-ৰ ভিতৰত 69 নম্বৰ

বিষয় 1: অৰ্থ (Meaning)

P1-C4-U4-T01 · Topic 1: Meaning

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1 পঢ়ক: inventory-ৰ তিনি-অংশৰ সংজ্ঞা আৰু trading, manufacturing আৰু construction প্ৰতিষ্ঠানত inventory-ৰ গঠন।

টোকা

সংজ্ঞা: inventory-ক এনে assets বুলি সংজ্ঞাবদ্ধ কৰিব পাৰি যিবোৰ (i) ব্যৱসায়ৰ সাধাৰণ ক্ৰমত বিক্ৰীৰ বাবে, বা (ii) তেনে বিক্ৰীৰ বাবে উৎপাদন প্ৰক্ৰিয়াত, বা (iii) বিক্ৰীৰ বাবে goods বা services উৎপাদনত ব্যৱহাৰৰ বাবে ৰখা হয় — maintenance supplies আৰু consumables-সহ, কিন্তু machinery spares, servicing equipment আৰু standby equipment-ৰ বাহিৰে।

ব্যৱসায় অনুসৰি প্ৰকাৰ: trading concern — বৰ্তমান ৰূপতে পুনৰ বিক্ৰীৰ বাবে কিনা products আৰু supplies (wrapping paper, cartons, stationery); manufacturing concern — raw material, work-in-process, finished products, লগতে maintenance supplies, consumables, loose tools আৰু spare parts; construction business — নিৰ্মাণাধীন projects; বাদ পৰে (EXCLUDED) machinery spares/servicing/standby equipment, যিবোৰ কেৱল এটা fixed asset item-ৰ সৈতেহে ব্যৱহাৰযোগ্য আৰু যাৰ ব্যৱহাৰ অনিয়মীয়া হোৱাৰ সম্ভাৱনা — এইবোৰ fixed assets হিচাপে হিচাপভুক্ত হয়।

Year-end প্ৰাসংগিকতা: প্ৰতিটো entity-য়ে closing inventory (raw material, WIP, finished goods, consumables) নিৰ্ণয় কৰিব লাগিব — ইয়াৰ মূল্য Trading Account-ৰ credit side আৰু Balance Sheet-ৰ asset side-ত দেখুওৱা হয়, গতিকে final accounts প্ৰস্তুত কৰাৰ আগতে accountant-এ ইয়াক জানিব লাগিব।

বিষয় 2: Inventory Valuation

P1-C4-U4-T02 • Topic 2: Inventory Valuation

প্রথমে পঢ়ক Inventories অধ্যায়ৰ Section 2 পঢ়ক: আয় নিৰ্ণয়ত inventory valuation-ৰ তাৎপৰ্য (COGS = Opening inventory + Purchases + Direct expenses – Closing inventory), financial position, liquidity analysis আৰু statutory compliance।

টোকা

আয় নিৰ্ণয়: Cost of goods sold = Opening inventory + Purchases + Direct expenses – Closing inventory; inventory-ৰ যিকোনো ভুল উপস্থাপনৰ প্ৰভাৱ net income-ত সদায় COGS-ৰ জৰিয়তেহে পৰে — closing inventory বেছি হ'লে COGS কমে আৰু profit বাঢ়ে।

Over/under-statement তালিকা: closing inventory overstated → net income OVERSTATED; closing inventory understated → income understated; opening inventory overstated → income understated; opening inventory understated → income overstated।

Valuation কিয় গুৰুত্বপূৰ্ণ: (i) প্ৰকৃত আয় নিৰ্ণয় — সময়সীমাটোৰ revenue-ৰ সৈতে COGS-ৰ মিলন; (ii) financial position নিৰ্ণয় — inventory এটা current asset, ভুল মূল্য মানে balance sheet-এ সঁচা অৱস্থা প্ৰকাশ নকৰে (slow/non-moving stock ইয়াৰ মুখ্য লক্ষণ); (iii) liquidity analysis — inventory net working capital-ৰ অংশ আৰু bankers-এ নিৰ্ভৰ কৰা current ratio-ত ই যথেষ্ট প্ৰভাৱ পেলায়; (iv) statutory compliance — Schedule III, Companies Act 2013 আৰু Accounting Standards-এ accounting policies/cost formula আৰু raw materials, WIP, finished goods, stock-in-trade, stores, spares আৰু loose tools হিচাপে শ্ৰেণীবদ্ধ মুঠ carrying amount প্ৰকাশ কৰাটো বাধ্যতামূলক কৰিছে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- True/False প্ৰশ্নৰ বাবে over/under-statement তালিকা আয়ত্ত কৰক: closing inventory overstated → net income OVERSTATED (গতিকে 'overstated closing inventory understates income' False); opening inventory overstated → income understated।
- COGS-ৰ জৰিয়তে যুক্তি দিব পৰা হওক: closing inventory বেছি হ'লে cost of goods sold কমে আৰু profit বাঢ়ে — যিকোনো misstatement-ৰ প্ৰভাৱ COGS-ৰ জৰিয়তেই বয়।
- সঠিক valuation কিয় গুৰুত্বপূৰ্ণ ব্যাখ্যা কৰক: প্ৰকৃত আয়, balance sheet-ত সঁচা অৱস্থা, আৰু current-ratio/liquidity analysis।

TQ 2.1 • RTP 2025-Jan [1] (iv) • True/False • ---- • Pg 218 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 3: Inventory Valuation-ৰ ভিত্তি (Basis of Inventory Valuation)

P1-C4-U4-T03 · Topic 3: Basis of Inventory Valuation

প্রথমে পঢ়ক Section 3 অধ্যয়ন কৰক: cost বা net realizable value-ৰ ভিতৰত যিটো কম সেই মূল্যত valuation (Principle of Conservatism), cost-ৰ উপাদান (purchase cost, conversion cost, other costs), cost-ৰ পৰা চাৰিটা বৰ্জন, আৰু NRV-ৰ অৰ্থ।

টোকা

ভিত্তি: inventories cost বা net realizable value-ৰ ভিতৰত যিটো কম (LOWER) সেই মূল্যত দেখুওৱা হয় — Principle of Conservatism: বিক্ৰী মূল্য cost-তকৈ তললৈ নামিলে হোৱা লোকচান তৎক্ষণাত স্বীকাৰ কৰা হয়, লাভ কেৱল realise হ'লেহে; write-down সাধাৰণতে item-by-item ভিত্তিত হয় (group কেৱল পৰস্পৰ সলনিযোগ্য items-ৰ বাবে)।

Cost (AS): ইয়াত সকলো costs of purchase + costs of conversion + inventories-ক বৰ্তমান location আৰু condition-লৈ অনাৰ বাবে হোৱা other costs অন্তৰ্ভুক্ত; purchase cost = মূল্য (non-recoverable duties/taxes-সহ) + freight inwards + directly attributable expenditure বাদ (LESS) trade discounts, rebates আৰু duty drawbacks — recoverable GST credit বাদ দিয়া হয় (100 units @ ₹100 + 18% GST → cost ₹10,000, ₹11,800 নহয়); conversion = direct labour + fixed আৰু variable production overheads-ৰ সুশৃংখল বণ্টন; interest/borrowing costs সাধাৰণতে বাদ, কেৱল দীঘলীয়া উৎপাদন সময়ৰ goods (wine, rice, timber)-ৰ বাহিৰে।

Cost-ৰ পৰা চাৰিটা বৰ্জন: (a) materials, labour বা overheads-ৰ অস্বাভাৱিক অপচয় (স্বাভাৱিক wastage অন্তৰ্ভুক্ত হয়); (b) storage costs, যদিহে পৰৱৰ্তী উৎপাদন স্তৰৰ আগতে production process-ত প্ৰয়োজনীয় নহয় (wine fermentation storage **cost হয়**, finished-goods warehouse rent **cost নহয়**); (c) location/condition-ত অৰিহণা নিদিয়া administrative overheads; (d) selling আৰু distribution costs।

NRV (SM): “the estimated selling price in the ordinary course of business less the estimated costs of completion and the estimated costs necessary to make the sale”; WIP-ৰ বাবে এতিয়াও লাগিবলগীয়া conversion costs-ও বাদ দিয়ক; raw materials-ৰ বাবে replacement cost-ক সাধাৰণতে NRV বুলি ধৰা হয়; প্ৰতিটো balance sheet date-ত এই বিচাৰ কৰা হয়।

Adjusted-profit অনুশীলন: প্ৰতিটো scrutiny item-ৰ যুগ্ম প্ৰভাৱ — purchases/COGS-ত আৰু (AND) closing inventory-ত — অনুসৰণ কৰি তাৰ পিছতহে net profit পুনৰ নিৰ্ণয় কৰক (যেনে ভুলকৈ purchases-ত লিখা capital expenditure, March-ত invoice কৰা কিন্তু stock-ৰ পৰা বাদ পৰা goods, goods in transit, free samples, ভুলকৈ sales হিচাপে লিখা goods on approval)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

- True/False-ৰ মূল কথা: inventories cost বা NRV-ৰ ভিতৰত যিটো কম (LOWER) সেই মূল্যত দেখুওৱা হয় (কেতিয়াও বেছিটোত নহয়) — Principle of Conservatism (prudence)-ৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি।

- Inventories-ৰ cost-ত সকলো (ALL) costs of purchase + costs of conversion + inventories-ক বৰ্তমান location আৰু condition-লৈ অনাৰ বাবে হোৱা other costs অন্তৰ্ভুক্ত; recoverable taxes (GST credit), trade discounts আৰু rebates বাদ দিয়া হয়।
- বৰ্জনসমূহ জানি লওক আৰু যুক্তি দিবলৈ সাজু থাকক: finished goods-ৰ warehouse/storage rent inventory cost নহয় (NOT) — যদিহে production process-ত storage প্রয়োজনীয় নহয়, যেনে wine; অস্বাভাৱিক wastage, সাধাৰণ administrative overheads, আৰু selling & distribution costs-ও বাদ।
- NRV = আনুমানিক selling price বাদ completion-ৰ আনুমানিক costs আৰু বিক্ৰী কৰিবলৈ প্রয়োজনীয় costs; raw materials-ৰ বাবে সাধাৰণতে replacement cost লোৱা হয়।

TQ 3.1 • PYQ 2021-Jul [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 219 হৈছে	4x সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.2 • MTP 2024-Jul [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 219 হৈছে	5x সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.3 • PYQ 2024-Sep [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 219 হৈছে	2x সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.4 • PYQ 2026-May [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 220 হৈছে	2x সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 1টা প্রশ্ন

- adjusted-net-profit সমস্যা অনুশীলন কৰক: ভুলকৈ capitalise কৰা items, goods in transit, লিপিবদ্ধ নোহোৱা purchases আৰু ভুল মূল্যৰ stock-ৰ বাবে purchases/closing inventory শুধৰাই profit পুনৰ গণনা কৰক (5-mark PYQ ধৰণ)।
- প্রতিটো error-ৰ বাবে দ্বৈত প্ৰভাৱ — closing inventory-ৰ মূল্যত আৰু (AND) purchases/COGS-ত — অনুসৰণ কৰক, তাৰ পিছতহে ₹15,00,000-ধৰণৰ net profit সমন্বয় কৰক।

PQ 3.1 • PYQ 2026-May [5] (a) (i) • Practical • 5M • Pg 220

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

বিষয় 4: Inventory ৰেকৰ্ড প্ৰণালী (Inventory Record Systems)

P1-C4-U4-T04 • Topic 4: Inventory Record Systems

প্ৰথমে পঢ়ক Section 4 শিকক: Periodic (physical) Inventory System বনাম Perpetual Inventory System — প্রতিটোৱে কেনেকৈ COGS/closing inventory নিৰ্ণয় কৰে, আৰু 7-point distinction table।

টোকা

Periodic (physical) inventory system: এটা নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত হাতত থকা সকলো items-ৰ প্ৰকৃত physical count/measure/weight কৰি inventory নিৰ্ণয় কৰে; $\text{COGS} = \text{Opening inventory} + \text{Purchases} - \text{Closing inventory (residual figure)}$; সহজ আৰু কম খৰচী, সৰু প্রতিষ্ঠানৰ বাবে উপযোগী, কিন্তু ব্যৱসায় বন্ধ

ৰাখিব লাগে, pilferage/loss COGS-ত লুকাই থাকে আৰু কোনো inventory control সম্ভৱ নহয়।

Perpetual inventory system: প্রতিটো receipt আৰু issue-ৰ পিছত inventory ledger-ৰ জৰিয়তে নিৰন্তৰ ভিত্তিত balances লিপিবদ্ধ কৰে; issue কৰা goods-ৰ cost পোনপটীয়াকৈ নিৰ্ণয় হয় আৰু closing inventory residual/balancing figure হয়; তথাপি physical inventory লিপিবদ্ধ balances-ৰ সৈতে মিলাই চাব লাগে; periodic system-ৰ সীমাবদ্ধতা আঁতৰায় কিন্তু অধিক খৰচী; দুয়োটা system পৰিপূৰক, পাৰস্পৰিকভাৱে বৰ্জনীয় নহয়।

Physical verification-ৰ ভিত্তিত	Book records-ৰ ভিত্তিত
নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত inventory আৰু COGS-ৰ তথ্য	Inventory আৰু cost of sales-ৰ নিৰন্তৰ তথ্য
Inventory নিৰ্ধাৰণ কৰে; COGS অৱশিষ্ট figure	COGS পোনপটীয়াকৈ নিৰ্ধাৰণ কৰে; inventory balancing figure
COGS-ত goods-ৰ লোকচান অন্তৰ্ভুক্ত (stock-ত নথকা goods বিক্ৰী হোৱা বুলি ধৰা হয়)	Closing inventory-ত goods-ৰ লোকচান অন্তৰ্ভুক্ত (অবিক্ৰীত সকলো stock-ত আছে বুলি ধৰা হয়)
Inventory control সম্ভৱ নহয়	Inventory control কৰিব পাৰি
সহজ আৰু কম খৰচী	ব্যয়বহুল পদ্ধতি
গণনাৰ বাবে business বন্ধ ৰাখিব লাগে	Operations ব্যাহত নকৰাকৈ inventory নিৰ্ধাৰিত হয়

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- সত্য (True): periodic inventory system-এ এটা নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত প্ৰকৃত physical count কৰি inventory নিৰ্ণয় কৰে; COGS হৈছে residual figure (Opening + Purchases – Closing counted)।
- Perpetual system-এ প্রতিটো receipt আৰু issue-ৰ পিছত inventory ledger-ৰ জৰিয়তে balances লিপিবদ্ধ কৰে; COGS পোনপটীয়াকৈ নিৰ্ণয় হয় আৰু closing inventory balancing figure হয়।
- 5-mark distinction প্ৰশ্নৰ বাবে তালিকাখন শিকক: ভিত্তিত (physical verification বনাম book records), তথ্য (periodic date বনাম continuous), residual figure (COGS বনাম closing stock), হেৰুওৱা goods-ৰ treatment, inventory control কেৱল perpetual-তহে সম্ভৱ, খৰচ (সস্তা/সহজ বনাম অধিক খৰচী), আৰু ব্যৱসায় বন্ধ কৰাৰ প্ৰয়োজন কেৱল periodic-ত।

TQ 4.1 • PYQ 2022-Nov [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 221 **3x সোধা** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 4.2 • PYQ 2024-Sep [6] (b) • Distinguish Between • 5M • Pg 222 **6x** **LEVEL I**
সোধা হৈছে বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 5: Inventory-ৰ cost নিৰ্ণয়ৰ সূত্র/পদ্ধতি (Formulae/Methods to Determine Cost of Inventory)

P1-C4-U4-T05 • Topic 5: Formulae/Methods to Determine Cost of Inventory

প্ৰথমে পঢ়ক Section 5 অধ্যয়ন কৰক: historical cost formulas — Specific Identification, FIFO, LIFO, Simple আৰু Weighted Average Price — আৰু non-historical methods (Adjusted Selling Price/retail method, Standard Cost), সেইবোৰৰ assumptions-সহ।

টোকা

প্ৰধান methods: historical cost — Specific Identification (সাধাৰণতে সলনিযোগ্য নোহোৱা আৰু উচ্চ মূল্যৰ items-ৰ বাবে, যেনে দামী medical equipment; চিনাক্ত কৰা প্ৰতিটো lot-ৰ প্ৰকৃত cost), FIFO আৰু Weighted Average Price (দুয়োটা Accounting Standards-এ অনুমোদিত), LIFO আৰু Simple Average (পছন্দনীয় নহয়/অনুমোদিত নহয়); non-historical — Adjusted Selling Price (retail) আৰু Standard Cost (য'ত মূল্য সঘনে সলনি হয়, যেনে crude oil)।

FIFO বনাম LIFO: FIFO-য়ে ধৰি লয় যে আটাইতকৈ আগৰ lots প্ৰথমে issue হয়, গতিকে closing inventory শেহতীয়া consignments-ৰে গঠিত আৰু শেহতীয়া মূল্যত নিৰূপিত (ই কেৱল cost-flow assumption, physical flow নহয়); LIFO-য়ে শেহতীয়া costs issues-ত charge কৰে (current cost-ৰ সৈতে current revenue-ৰ matching), ফলত closing inventory আগৰ মূল্যত থাকে — LIFO “is based on an irrational assumption”, periodic আৰু perpetual records-ত বেলেগ বেলেগ ফল দিয়ে, আৰু Accounting Standards-এ ইয়াক অনুমোদন নকৰে।

Inflation-ৰ যুক্তি: মূল্য বৃদ্ধিৰ সময়ত FIFO-য়ে আটাইতকৈ কম (LOWEST) cost of goods sold দিয়ে (issues পুৰণি, সস্তা মূল্যত) আৰু closing inventory আৰু reported profit সৰ্বাধিক হয়; LIFO-য়ে ইয়াৰ বিপৰীত কৰে (500 @ ₹50 তাৰ পিছত 500 @ ₹60, issue 500: FIFO stock ₹30,000, LIFO ₹25,000, simple average ₹27,500)।

Average price methods: Simple average = মূল্যবোৰৰ যোগফল ÷ মূল্যৰ সংখ্যা (পৰিমাণ আওকাণ কৰে; কেৱল periodic-ত ব্যৱহাৰ); **Weighted average:** rate = বিক্ৰীৰ বাবে উপলব্ধ goods-ৰ মুঠ cost ÷ উপলব্ধ মুঠ units; closing inventory = হাতত থকা units × WAP; perpetual records-ত প্ৰতিটো নতুন ক্ৰয়ৰ পিছত এটা নতুন (NEW) average rate গণনা কৰা হয় আৰু পৰৱৰ্তী issue সেই rate-ত মূল্যাংকিত হয়; periodic records-ত গোটেই সময়সীমাৰ বাবে এটাই average।

Stores ledger অনুশীলন: receipts–issues–balance columns প্ৰস্তুত কৰি বাছনি কৰা formula অনুসৰি প্ৰতিটো issue-ৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণ কৰক, যেনে purchases 100 @ ₹30 আৰু 200 @ ₹40, issues 250 units হ'লে 50 units বাকী থাকে: FIFO closing stock 50 @ ₹40 = ₹2,000; weighted average (দ্বিতীয় ক্ৰয়ৰ পিছত rate ₹38) = 50 @ ₹38 = ₹1,900।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- FIFO বনাম LIFO-ৰ short-note points: FIFO-য়ে ধৰি লয় যে আটাইতকৈ আগৰ lots প্ৰথমে issue হয়, গতিকে closing inventory শেহতীয়া মূল্যত থাকে; LIFO-য়ে শেহতীয়া costs issues-ত charge কৰে, গতিকে closing inventory আগৰ মূল্যত থাকে; LIFO এটা অযৌক্তিক assumption-ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল আৰু Accounting Standards-এ ইয়াক অনুমোদন নকৰে।
- Cost নিৰ্ণয়ৰ প্ৰধান methods: Specific Identification, FIFO, Weighted Average Price (অনুমোদিত); LIFO আৰু Simple Average (পছন্দনীয়/অনুমোদিত নহয়); non-historical: Adjusted Selling Price আৰু Standard Cost।
- Adjusted Selling Price (retail) method: cost = inventory-ৰ selling value বাদ gross margin-ৰ উপযুক্ত শতাংশ; retail-ত ব্যৱহাৰ হয়, য'ত individual costs সহজে নিৰ্ণয় কৰিব নোৱাৰি।

TQ 5.1 • MTP 2023-May [6] (c) (iv) • Short Note • 2.5M • Pg 223

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

TQ 5.2 • MTP 2024-Aug [6] (c) • Short Note • 5M • Pg 223 4x সোধা হৈছে

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

মধ্যমীয়া

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- True/False-ৰ বাবে inflation-ৰ যুক্তি: মূল্য বৃদ্ধিৰ সময়ত FIFO-য়ে আটাইতকৈ কম (LOWEST) cost of goods sold দিয়ে (issues পুৰণি, সস্তা মূল্যত) আৰু closing inventory আৰু profit সৰ্বাধিক হয়; LIFO-য়ে বিপৰীতটো কৰে।

TQ 5.3 • PYQ 2025-Jan [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 224

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- তাৰিখসহ opening inventory, purchases আৰু issues-ৰ পৰা FIFO (আৰু weighted average)-ৰ বাবে stores/stock ledger প্ৰস্তুত কৰাটো অনুশীলন কৰক — যেনে 100 units @ ₹15, 300 @ ₹18, issues 250 units — closing inventory শুদ্ধকৈ মূল্যাংকন কৰক।
- Weighted average (perpetual)-ত প্ৰতিটো নতুন ক্ৰয়ৰ পিছত average rate পুনৰ গণনা কৰক: উপলব্ধ goods-ৰ মুঠ cost ÷ উপলব্ধ মুঠ units।

PQ 5.1 • PYQ 2025-Jan [5] (Or) (b) (i) • Practical • 5M • Pg 224 5x সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 6: Inventories গণনা (Inventories Taking)

P1-C4-U4-T06 • Topic 6: Inventories Taking

প্ৰথমে পঢ়ক Section 6 আয়ত্ত কৰক: year-end-ৰ আগত বা পিছত লোৱা physical count পিছুৱাই/আগুৱাই নিয়া (purchases সময়ৰ, GP margin ব্যৱহাৰ কৰি sales-ক cost-লৈ ৰূপান্তৰ, returns), লগতে sale-or-return goods, consignment goods আৰু লেহেমীয়া/ক্ষতিগ্ৰস্ত items NRV-ত দেখুওৱাৰ পদ্ধতি।

টোকা

Roll-back (count year-end-ৰ পিছত — AFTER): year-end-ৰ Stock = count তাৰিখৰ Stock – মাজৰ সময়ছোৱাৰ purchases (কেৱল প্রকৃততে পোৱা goods) + মাজৰ সময়ছোৱাৰ cost of sales ($\text{Net sales} \times 100 / (100 + \text{markup on cost})$) + cost-ত sales returns; যেনে ₹7,85,000 – ₹1,53,000 + ₹2,50,000 $\times 100 / 125 = ₹8,32,000$; **margin ৰূপান্তৰ:** 33.33% on cost = 25% on sales, 25% on cost = 20% on sales।

Count year-end-ৰ আগত — BEFORE (যেনে 30th June-ৰ বাবে 23rd June): দিশ ওলোটা কৰক — গণনা কৰা stock-ত মাজৰ সময়ছোৱাৰ purchases (আৰু goods in transit) যোগ (ADD) কৰক আৰু cost of sales বাদ (DEDUCT) দিয়ক।

GP-ভিত্তিক নিৰ্ণয়: Closing inventory = Opening stock + Purchases + Manufacturing expenses – Cost of goods sold (Sales – Gross profit); selling, administrative আৰু financial expenses inventory cost-ৰ পৰা বাদ (EXCLUDED); প্রথমে অস্বাভাৱিক items আঁতৰাওক — সেইবোৰ sales-ৰ পৰা উলিয়াই opening stock written-down value-ত লওক, আৰু স্বাভাৱিক GP rate কেৱল স্বাভাৱিক sales-ত প্ৰয়োগ কৰক।

Sale-or-return আৰু consignment: approval-ৰ অপেক্ষাত customers-ৰ হাতত থকা goods sales নহয় (NOT) — সেইবোৰ cost-ত ($\text{selling value} \times 100 / (100 + \text{markup})$) অন্তৰ্ভুক্ত কৰক আৰু sales-ৰ পৰা আঁতৰাওক; consignment inward stock consignor-ৰ (consignee-য়ে ইয়াক বাদ দিয়ে); consignor-এ অবিক্ৰীত consignment-outward stock cost-ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰে।

NRV সমন্বয়: অতি পুৰণি/লেহেমীয়া items আৰু customers-এ অস্বীকাৰ কৰা goods cost-ত নহয়, প্রত্যাশিত realizable value-ত লোৱা হয় (cost ₹11,250 লোৱা হয় ₹5,250-ত; বানপানীৰ বাবে পলম হোৱা goods cost ₹15,500, NRV ₹12,500-ত) — প্ৰতিটো সমন্বয় শেষত cost বা NRV-ৰ ভিতৰত যিটো কম তাৰ ভিত্তিত পৰীক্ষা কৰা হয়।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

- roll-back format অনুশীলন কৰক: count তাৰিখৰ Stock – year-end-ৰ পিছৰ purchases + year-end-ৰ পিছৰ cost of sales ($\text{Sales} \times 100 / (100 + \text{markup})$) $\pm$ returns = year-end-ৰ Stock; margins সাৱধানে ৰূপান্তৰ কৰক (33.33% on cost = 25% on sales)।
- Adjusted selling price গণনা: GP rate = Gross margin $\div$ (Sales + selling price-ত closing inventory); closing stock-ৰ cost = stock-ৰ selling price বাদ GP rate।
- Opening stock + Purchases + Manufacturing expenses – COGS (sales বাদ GP)-ৰ পৰা closing inventory নিৰ্ণয় কৰক, selling, administrative আৰু financial expenses inventory cost-ৰ পৰা বাদ (EXCLUDING) দি।

PQ 6.8 · PYQ 2021-Jul [2] (c) · Practical · 5M · Pg 236 **3× সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 6.10 · PYQ 2025-Sep [6] (b) · Practical · 5M · Pg 238 **6× সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 6.7 · MTP 2025-Jan S2 [2] (a) · Practical · 10M · Pg 235 **9× সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

PQ 6.11 • PYQ 2026-Sep [5] (a) (Or) (ii) • Practical • 5M • Pg 239

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)**বিশ্লেষণ (Analysis)** মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 7টা প্ৰশ্ন

- বহু-সমন্বয়ৰ সমস্যা সমাধান কৰক: approval-ত পঠোৱা goods (অনুমোদন নোপোৱা goods cost-ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰক, sales-ৰ পৰা আঁতৰাওক), consignment inward stock (consignor-ৰ — বাদ দিয়ক; consignment outward-ৰ অবিক্ৰীত stock — cost-ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰক), goods in transit, আৰু NRV-লৈ write down কৰা অস্বাভাৱিক/লেহেমীয়া items।
- Adjusted-profit প্ৰশ্নত (₹5,75,000/₹32,00,000 ধৰণ), net profit পুনৰ নিৰ্ণয় কৰাৰ আগতে প্ৰতিটো scrutiny item-ৰ purchases/sales আৰু closing stock-ত যুগ্ম প্ৰভাৱ অনুসৰণ কৰক।
- count তাৰিখ year-end-ৰ আগত (BEFORE) পৰিলে (যেনে 30th June-ৰ বাবে 23rd June), দিশ ওলোটা কৰক: মাজৰ সময়ছোৱাৰ purchases যোগ কৰক আৰু cost of sales বাদ দিয়ক।

PQ 6.1 • PYQ 2019-Jun [6] (c) • Practical • 5M • Pg 227 3× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 6.2 • PYQ 2023-Jun [2] (c) • Practical • 5M • Pg 228 3× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 6.3 • RTP 2023-Dec [6] • Practical • --- • Pg 229 5× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 6.5 • PYQ 2024-Jun [5] (a) • Practical • 5M • Pg 231 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 6.6 • PYQ 2024-Sep [5] (a) • Practical • 5M • Pg 233 4× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 6.9 • PYQ 2025-May [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 237 4× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 6.4 • MTP 2024-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 230 4× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

অধ্যায় 5

Depreciation and Amortisation

Depreciation and Amortisation

9 বিষয় · 40 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন · গুরুত্ব: B

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5–20% · Level II 80–95% — এই অধ্যায়টো কাকতৰ সৈতে সংগতিপূৰ্ণ

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ

12.9%

224-ৰ ভিতৰত 29 নম্বৰ

Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ

87.1%

224-ৰ ভিতৰত 195 নম্বৰ

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C5-U5-T01 · Topic 1: Introduction

প্ৰথমে পঢ়ক অধ্যায় 5 (Depreciation and Amortisation)-ৰ 'Introduction' অংশটো পঢ়ক: depreciation-ৰ ধাৰণা, Schedule II (Companies Act, 2013)-ৰ সংজ্ঞা, asset-ৰ মূল্য হ্ৰাসৰ কাৰণ, component-wise depreciation, আৰু depreciation দিয়াৰ চাৰিটা উদ্দেশ্য।

টোকা

Schedule II (Companies Act, 2013): “Depreciation is the systematic allocation of the depreciable amount of an asset over its useful life” — depreciable amount = residual value বাদ দি cost (বা cost-ৰ ঠাইত লোৱা revalued amount); useful life = asset ব্যৱহাৰৰ বাবে উপলব্ধ থাকিব বুলি আশা কৰা সময়সীমা, বা ইয়াৰ পৰা আশা কৰা production বা তেনে units-ৰ সংখ্যা।

মূল্য হ্ৰাসৰ কাৰণ: (1) ব্যৱহাৰৰ ফলত wear and tear, (2) efflux of time (ব্যৱহাৰ নকৰিলেও), (3) প্ৰযুক্তিগত বা অন্য সলনিৰ ফলত obsolescence, (4) market value হ্ৰাস, (5) depletion (খনি আৰু প্ৰাকৃতিক ভাণ্ডাৰ); asset ব্যৱহাৰৰ বাবে **AVAILABLE** হ'লেই depreciation আৰম্ভ হয়, কেৱল প্ৰকৃততে ব্যৱহাৰ কৰিলেহে নহয় — সেয়েহে 'অলস asset-ৰ depreciation নহয়' কথাটো ভ্ৰান্ত ধাৰণা, কিন্তু অনিৰ্দিষ্ট আয়ুসৰ land-ৰ depreciation দিয়া নহয়।

প্ৰকৃতি: এক non-cash operating expense আৰু profit-ৰ ওপৰত charge — cash বাহিৰলৈ নাযায়, তথাপি লোকচানৰ বছৰতো ইয়াক দিবই লাগিব; ই matching principle মানি চলে: expired cost (depreciation) P&L-লৈ, unexpired cost (WDV) Balance Sheet-লৈ; ইয়াক দিলে বিতৰণযোগ্য profits-ও কমে, ফলত replacement-ৰ বাবে funds ব্যৱসায়তে থাকে।

Component depreciation: যিটো অংশৰ cost item-টোৰ মুঠ cost-ৰ তুলনাত significant আৰু (AND) যাৰ useful life/method বেলেগ, সেই অংশৰ depreciation পৃথকে দিবই লাগিব (উৰাজাহাজ: airframe, engines, interiors); একে আয়ুস আৰু একে পদ্ধতিৰ অংশবোৰ একেলগে লোৱা যায়।

চাৰিটা উদ্দেশ্য: (1) income-ৰ সঠিক measurement, (2) প্রকৃত position statement — asset-ক unexpired cost-ত দেখুওৱা, (3) replacement-ৰ বাবে funds, (4) উৎপাদনৰ প্রকৃত cost নিৰ্ণয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 4টা প্রশ্ন

- True/False-ৰ যুক্তি দিব পৰা হওক: depreciation এক **NON-CASH** expense (cash বাহিৰলৈ নাযায়), কিন্তু ই operating expense আৰু profit-ৰ ওপৰত charge হয় (IS) --- লোকচানৰ বছৰতো ইয়াক দিবই লাগিব, কিয়নো ই ব্যৱহাৰ/efflux of time-ৰ পৰা উদ্ভৱ হয়, লাভজনকতাৰ পৰা নহয়।
- land কিয় depreciable asset নহয় (NOT) ব্যাখ্যা কৰক: ইয়াৰ useful life অনিৰ্দিষ্ট আৰু ব্যৱহাৰ বা সময় পাৰ হোৱাৰ ফলত ইয়াৰ মূল্য নকমে।
- সংজ্ঞাৰ পৰা যুক্তি দিয়ক: depreciation হৈছে depreciable amount-ক (cost বিয়োগ residual value) useful life-ৰ ওপৰত systematic allocation, আৰু ই matching principle মানি চলে --- expired cost P&L-লৈ, unexpired cost (WDV) Balance Sheet-লৈ।
- যুক্তিৰ বাবে মনত ৰাখক: asset ব্যৱহাৰৰ বাবে **AVAILABLE** হ'লেই depreciation আৰম্ভ হয়, প্রকৃততে ব্যৱহাৰ কৰিলেহে নহয়; ব্যৱহাৰ নকৰিলেও obsolescence আৰু wear-and-tear হয়।

TQ 1.1 • PYQ 2018-Nov [1] (a) (ii) {C} • True/False • 2M • Pg 243 হৈছে	4× সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.3 • PYQ 2025-Sep [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 243 হৈছে	3× সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.4 • RTP 2025-Sep [1] (e) • True/False • 2M • Pg 244		LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 1.2 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 243		LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া

বিষয় 2: Depreciation জোখাৰ কাৰকসমূহ (Factors in the Measurement of Depreciation)

P1-C5-U5-T02 • Topic 2: Factors in the Measurement of Depreciation

প্রথমে পঢ়ক 'Factors in the Measurement of Depreciation' অংশটো অধ্যয়ন কৰক: asset-ৰ cost, আনুমানিক useful life, আনুমানিক residual/scrap value, depreciable amount, আৰু directly attributable costs আৰু বাদ পৰা খৰচসহ Property, Plant and Equipment-ৰ cost-ৰ উপাদানসমূহ।

টোকা

তিনিটা কাৰক: (1) installation, commissioning আৰু trial-run খৰচসহ asset-ৰ cost, (2) আনুমানিক useful life (সময় বা production units-ত), (3) useful life-ৰ শেষত আনুমানিক scrap/residual value (নগণ্য হ'লে শূন্য বুলি ধৰা হয়)।

Depreciable amount: আনুমানিক residual value বাদ দি historical cost (বা revalued amount); যেনে machinery ₹1,10,000 – residual ₹10,000 = ₹1,00,000, 5 বছৰত → depreciation ₹20,000 p.a.

PPE-ৰ cost: purchase price (non-refundable import duties আৰু purchase taxes সহ, trade discounts আৰু rebates বাদ দি) + asset-ক উদ্দিষ্ট ব্যৱহাৰৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় স্থান আৰু অৱস্থালৈ আনিবলৈ directly attributable costs + dismantling, removal আৰু site-restoration costs-ৰ প্ৰাৰম্ভিক অনুমান।

Directly attributable (capitalise): (a) acquisition/construction-ৰ পৰা পোনপটীয়াকৈ উদ্ভৱ হোৱা employee benefits, (b) site preparation, (c) initial delivery আৰু handling, (d) installation আৰু assembly, (e) পৰীক্ষাৰ নমুনা বিক্ৰীৰ আয় বাদ দি testing costs, (f) professional fees (যেনে engineers)।

Capitalise কৰা নহয় (NOT): নতুন facility-ৰ opening/inauguration খৰচ, নতুন product প্ৰৱৰ্তনৰ cost (advertisement/promotion), নতুন স্থান বা নতুন customer class-ৰ cost (staff training সহ), administration আৰু general overheads, relocation costs; উদ্দিষ্ট ব্যৱহাৰৰ বাবে সাজু হোৱাৰ পিছত asset অলস বা কম ব্যৱহৃত হ'লেও আৰু কোনো cost capitalise কৰা নহয় — কোনো major repair/addition-এ আয়ুস বা ক্ষমতা বঢ়ালেহে ব্যতিক্ৰম।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- depreciation গণনাৰ 3 টা কাৰক মুখস্থ কৰক: (1) asset-ৰ cost (installation, commissioning, trial run সহ), (2) আনুমানিক useful life (সময় বা production units-ত), (3) useful life-ৰ শেষত আনুমানিক scrap/residual value।
- সংজ্ঞা: Depreciable amount = আনুমানিক residual value বাদ দি historical cost (বা revalued amount); Useful life = প্ৰত্যাশিত ব্যৱহাৰৰ সময়সীমা বা (OR) প্ৰত্যাশিত production units-ৰ সংখ্যা।
- Cost of PPE = purchase price (non-refundable duties/taxes সহ, trade discounts বাদ দি) + directly attributable costs + dismantling/site-restoration costs-ৰ প্ৰাৰম্ভিক অনুমান।

TQ 2.1 · PYQ 2020-Nov [6] (c) · Descriptive · 5M · Pg 244 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

মধ্যমীয়া

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- directly attributable costs-ৰ পাঁচটা উদাহৰণ দিবলৈ সাজু থাকক: acquisition/construction-ৰ পৰা employee benefits, site preparation, initial delivery আৰু handling, installation আৰু assembly, testing costs (পৰীক্ষাৰ নমুনা বিক্ৰী বাদ দি), professional fees (যেনে engineers)।
- কি capitalise কৰা নহয় (NOT) ব্যাখ্যা কৰক: inauguration/opening খৰচ, নতুন product প্ৰৱৰ্তনৰ cost (advertisement), নতুন স্থান/customer class-ৰ cost (staff training), administration আৰু general overheads, relocation costs।

TQ 2.2 · PYQ 2022-Nov [6] (b) · Descriptive · 5M · Pg 245 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 3: Depreciation দিয়াৰ পদ্ধতিসমূহ (Methods for Providing Depreciation)

P1-C5-U5-T03 · Topic 3: Methods for Providing Depreciation

প্রথমে পঢ়ক ছটা পদ্ধতিয়েই অধ্যয়ন কৰক --- Straight Line, Reducing/Diminishing Balance (WDV), Sum of Years' Digits, Machine Hour, Production Units আৰু Depletion --- সিহঁতৰ সূত্র, অনুমান, গুণ-দোষ আৰু Illustrations 1--6-ৰ সৈতে।

টোকা

SLM (Fixed Instalment): Depreciation = (Cost of asset - Scrap value) ÷ Useful life; Rate = SLM depreciation ÷ Cost × 100; সমান উপযোগিতা ধৰি লৈ প্রতি বছৰে সমান charge; সহজ, leases আৰু plant-ৰ বাবে সঠিক; বছৰৰ কিছু অংশহে ব্যৱহাৰ হ'লে আনুপাতিক charge (asset 1 July-ত কিনিলে, ₹15,00,000-ৰ ওপৰত 10% → 6 মাহৰ charge ₹75,000)।

WDV / Reducing (Diminishing) Balance: opening WDV-ৰ ওপৰত নির্দিষ্ট শতাংশ; Rate = $[1 - \sqrt[n]{\text{Residual value} \div \text{Cost}}] \times 100$; বয়সৰ লগে লগে repairs বাঢ়ে আৰু charge প্রতি বছৰে কমে, সেয়েহে depreciation + repairs-এ প্রতি বছৰে প্রায় সমান বোজা দিয়ে; asset-ৰ মূল্য কেতিয়াও সম্পূর্ণ নিঃশেষ নহয়; Income-tax Rules-এ নির্ধারণ কৰা পদ্ধতি (power generation/distribution undertakings-ৰ বাহিৰে)।

Sum of Years' Digits (accelerated): depreciation = (Cost - Scrap) × চলিত বছৰসহ বাকী আয়ুস ÷ $[n(n+1) \div 2]$; 10 বছৰীয়া আয়ুসৰ বাবে মুঠ digits = 55, সেয়েহে year 1 = 10/55, year 2 = 9/55 — আৰম্ভণিৰ বছৰবোৰত বেছি charge; ই reducing balance ধাৰণাৰে এটা ৰূপান্তৰ।

Machine Hour, Production Units, Depletion: hour rate = (Cost - Scrap) ÷ মুঠ আনুমানিক machine hours, বাৰ্ষিক charge = কাম কৰা ঘণ্টা × rate — ই SLM-ৰ ঘণ্টাভিত্তিক ৰূপ, যাক Schedule II-এ extra-shift depreciation-ৰ জৰিয়তে স্বীকাৰ কৰে; Production Units = Depreciable amount × সময়সীমাৰ উৎপাদন ÷ আনুমানিক মুঠ উৎপাদন; Depletion (খনি/quarries) rate = cost ÷ আনুমানিক মুঠ পরিমাণ, charge = উত্তোলিত পরিমাণ × rate (quarry lease ₹1,00,00,000, 2,00,000 টন → 2,000 টন = ₹1,00,000)।

Pro-forma entries (দুটা বিকল্প): (i) asset cost-তে ৰখা — Dr. Depreciation / Cr. Provision for Depreciation (Accumulated Depreciation); (ii) Dr. Depreciation / Cr. Asset; দুয়োটাতে বন্ধ কৰা হয় Dr. Profit and Loss / Cr. Depreciation-ৰে।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 2টা প্রশ্ন

- Machine Hour Rate পদ্ধতি: প্রতি ঘণ্টাৰ depreciation = (Cost - Scrap)/Total estimated machine hours; বাৰ্ষিক charge = কাম কৰা ঘণ্টা × rate; বছৰৰ সলনি ঘণ্টা হিচাপে গণনা কৰা SLM-ৰ এটা ৰূপান্তৰ; Schedule II-এ ইয়াক extra shift depreciation-ৰ জৰিয়তে স্বীকাৰ কৰে।
- সূত্র: SLM depreciation = (Cost - Scrap)/Useful life; WDV rate = $[1 - \sqrt[n]{\text{Residual}/\text{Cost}}] \times 100$; SYD fraction = বাকী আয়ুস (চলিত বছৰসহ)/ $[n(n+1)/2]$; Depletion = (উত্তোলিত পরিমাণ/আনুমানিক মুঠ পরিমাণ) × cost।

TQ 3.4 • RTP 2024-Sep [18] (iv) • Short Note • --- • Pg 247	5× সোধা হৈছে	LEVEL I স্মৃতি (Remembering)	সহজ
TQ 3.5 • RTP 2026-May [18] (4) • Short Note • --- • Pg 247		LEVEL I স্মৃতি (Remembering)	সহজ

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

- True/False ফালদ: SYD সঁচাকৈয়ে accelerated পদ্ধতি (IS) --- আৰম্ভণিৰ বছৰবোৰত বেছি, পিছৰ বছৰবোৰত কম depreciation (accelerated পদ্ধতিয়ে আৰম্ভণিৰ বছৰত কম দিয়ে বুলি কোৱা বাক্যটো **FALSE**)।
- Diminishing Balance Method ব্যাখ্যা কৰক: opening WDV-ৰ ওপৰত নিৰ্দিষ্ট শতাংশ; charge প্ৰতি বছৰে কমে; asset-ৰ মূল্য কেতিয়াও সম্পূৰ্ণ নিঃশেষ নহয়; বয়সৰ লগে লগে repairs বাঢ়ে তেনে ক্ষেত্ৰত ব্যৱহৃত।
- WDV-এ কিয় সমান মুঠ বোজা দিয়ে যুক্তি দিয়ক: repairs/maintenance বঢ়াৰ লগে লগে depreciation কমে, সেয়েহে depreciation + repairs প্ৰতি বছৰে প্ৰায় সমান থাকে (এই বাক্যটো **TRUE**)।

TQ 3.1 • PYQ 2023-Dec [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 245		LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.2 • PYQ 2023-Dec [1] (b) (ii) {C} • Descriptive • 1M • Pg 246		LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.3 • MTP 2024-Apr [1] (a) (iii) {C} • True/False • 2M • Pg 246	6× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- leases-ত Annuity method অনুশীলন কৰক: depreciation = cost × annuity factor; প্ৰতি বছৰে opening balance-ৰ ওপৰত interest credit কৰা হয়।
- খনি/quarries-ৰ বাবে Depletion method অনুশীলন কৰক: প্ৰতি টনৰ rate = cost/total estimated deposit; depreciation = উত্তোলিত টন × rate (যেনে ₹2,00,00,000 lease, 4,00,000 টন)।
- SLM/WDV-ৰে Machinery A/c অনুশীলন কৰক --- ক্ৰয়/erection-ৰ তাৰিখৰ পৰা বছৰৰ অংশৰ depreciation আৰু বছৰৰ মাজত অপ্ৰচলিত machine-ৰ বিক্ৰীসহ।

PQ 3.2 • RTP 2025-Sep [7] • Practical • --- • Pg 250		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 3.1 • MTP 2022-Nov [2] S2 (a) • Practical • 10M • Pg 248	3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন

বিষয় 4: Property, Plant and Equipment-ৰ বিক্ৰী/Disposal-ত লাভ বা লোকচান (Profit or Loss on The Sale/Disposal of Property, Plant and Equipment)

P1-C5-U5-T04 • Topic 4: Profit or Loss on The Sale/Disposal of Property, Plant and Equipment

প্ৰথমে পঢ়ক PPE বিক্ৰীত profit/loss-ৰ অংশটো আৰু Illustrations 7--9 অধ্যয়ন কৰক: বিক্ৰীৰ তাৰিখলৈকে depreciation দিয়া, WDV গণনা, P&L-লৈ transfer, আৰু দুটা উপস্থাপন --- Provision for Depreciation Account-ৰ সৈতে আৰু অবিহনে --- লগতে Machinery Disposal Account।

টোকা

নিয়ম: বিক্ৰীৰ বছৰত asset যিমান সময় ব্যৱহাৰ হৈছিল সেই সময়ৰ depreciation দিয়ক; profit/loss = বিক্ৰীৰ আয় (বা insurance claim) – বিক্ৰীৰ তাৰিখৰ WDV, যি P&L-লৈ transfer হয়; disposal-ত হোৱা লাভ capital profit, ই P&L-ত credit হয়, revenue/turnover-ৰ অংশ নহয়।

সমাধানৰ যুক্তি (SM): 1-1-2022-ৰ book value ₹50,00,000, 6 মাহৰ depreciation @10% ₹2,50,000 বাদ দি → 1-7-2022-ৰ WDV ₹47,50,000; ₹32,00,000-ত বিক্ৰী → ₹15,50,000 লোকচান P&L-লৈ।

Provision for Depreciation ৰূপ: Machinery A/c মূল cost-তে থাকে; বিক্ৰীৰ সময়ত — cost Machinery Disposal A/c-লৈ transfer কৰক, accumulated depreciation transfer কৰক (Dr. Provision for Depreciation / Cr. Machinery Disposal), বিক্ৰীৰ আয় credit কৰক; Disposal A/c-ৰ balance = P&L-লৈ যোৱা profit/loss।

Working-note-ৰ শৃংখলা: machine-অনুসৰি cost, বাৰ্ষিক depreciation আৰু WDV গণনা কৰক; erection/installation আৰু second-hand machines-ৰ repair/reconditioning capitalise কৰক (Illus. 9: ₹3,00,000 + ₹60,000 repairs + ₹40,000 installation = ₹4,00,000 cost); বছৰৰ মাজত হোৱা ক্ৰয় আৰু বিক্ৰীৰ বাবে সঠিক মাহৰ আনুপাতিক depreciation দিয়ক।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False: capital asset বিক্ৰীৰ gain revenue/turnover-ত যোগ কৰা নহয় (NOT) --- ই capital profit, operating revenue-ৰ পৰা পৃথককৈ P&L-ত credit কৰা হয়।
- disposal-ৰ যুক্তি জানক: বিক্ৰীৰ বছৰত ব্যৱহাৰৰ সময়ৰ depreciation দিয়ক, বিক্ৰীৰ তাৰিখৰ WDV বিক্ৰীৰ আয়/insurance claim-ৰ সৈতে তুলনা কৰি P&L-লৈ transfer হোৱা profit বা loss উলিয়াওক।

TQ 4.1 · PYQ 2023-Dec [1] (a) (ii) {C} · True/False · 2M · Pg 251

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ**প্ৰয়োগ (Application)** পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 14টা প্ৰশ্ন

- Machinery Account-ত দক্ষতা অৰ্জন কৰক --- বছৰৰ মাজত ক্ৰয়, capitalise কৰা erection/installation cost, বছৰৰ মাজত machine-ৰ অংশ/সম্পূৰ্ণ বিক্ৰী, আৰু SLM বা WDV-ত depreciation --- working notes-ত সদায় machine-অনুসৰি WDV গণনা কৰক।
- Provision for Depreciation Account ৰূপটো অনুশীলন কৰক: Machinery A/c cost-তে থাকে; বিক্ৰীত cost Machinery Disposal A/c-লৈ transfer কৰক, accumulated depreciation transfer কৰক, বিক্ৰীৰ আয় credit কৰক, balance = profit/loss।
- insurance-claim disposals অনুশীলন কৰক (truck/bus ধ্বংস, সম্পূৰ্ণ নিষ্পত্তি হিচাপে claim প্ৰাপ্ত) আৰু একে তাৰিখে replacement purchase।

- সাধাৰণ পেঁচবোৰ লক্ষ্য কৰক: opening balance আগৰে পৰা depreciation বাদ দিয়া (cost-লৈ উলটি গণনা কৰক), repair/recondition cost capitalise কৰা second-hand machine, আৰু সঠিক মাহৰ আনুপাতিক depreciation।

PQ 4.1 • PYQ 2019-Nov [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 252	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.3 • PYQ 2021-Jul [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 254 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.4 • PYQ 2021-Dec [2] (b) • Practical • 5M • Pg 255	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.9 • PYQ 2023-Dec [5] (b) • Practical • 5M • Pg 264	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.12 • PYQ 2025-May [5] (a) • Practical • 5M • Pg 268	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.13 • PYQ 2026-Jan [2] (b) • Practical • 8M • Pg 269	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.2 • PYQ 2021-Jan [2] (b) • Practical • 10M • Pg 253 5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.5 • PYQ 2022-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 256 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.6 • MTP 2022-May [2] (b) • Practical • 10M • Pg 258	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.8 • PYQ 2023-Jun [2] (a) • Practical • 10M • Pg 262	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.10 • MTP 2024-Aug [2] (a) • Practical • 10M • Pg 265	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.14 • PYQ 2026-May [2] (a) • Practical • 10M • Pg 271	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.7 • MTP 2022-Nov S1 [2] (a) • Practical • 10M • Pg 260	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	
PQ 4.11 • MTP 2024-Dec S1 [2] (b) • Practical • 10M • Pg 266	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	

বিষয় 5: Depreciation-ৰ পদ্ধতিত সলনি (Change in the Method of Depreciation)

P1-C5-U5-T05 • Topic 5: Change in the Method of Depreciation

প্রথমে পঢ়ক 'Change in the Method of Depreciation' অংশটো আৰু Illustration 10 অধ্যয়ন কৰক: পদ্ধতিৰ সলনি হৈছে prospectively প্রয়োগ হোৱা change in accounting estimate --- সলনিৰ তাৰিখৰ WDV-ৰ ওপৰত নতুন পদ্ধতি/rate অনুসৰি depreciation দিয়ক (পূৰ্বৰ বছৰৰ পুনৰ গণনা নাই)।

টোকা

নিয়ম: অন্ততঃ প্রতিটো financial year-end-ত পদ্ধতি পর্যালোচনা কৰক; ভৱিষ্যৎ অর্থনৈতিক সুফল

ব্যৱহাৰৰ প্ৰত্যাশিত ধৰণ significantly সলনি হ'লে পদ্ধতি সলনি কৰক; এই সলনি change in accounting **ESTIMATE** — সলনিৰ তাৰিখৰ পৰা WDV-ৰ ওপৰত prospectively প্ৰয়োগ হয়, ইয়াৰ প্ৰভাৱ গণনা কৰি প্ৰকাশ কৰিব লাগে (পূৰ্বৰ বছৰৰ পুনৰ গণনা নাই)।

অনুশীলন: সলনিৰ তাৰিখলৈকে পুৰণি পদ্ধতিত machine-অনুসৰি WDV প্ৰস্তুত কৰক, তাৰ পিছত সেই WDV-ৰ ওপৰত নতুন পদ্ধতি/rate অনুসৰি depreciation দিয়ক; বাকী useful life দিয়া থাকিলে, নতুন বাৰ্ষিক depreciation = (সলনিৰ তাৰিখৰ WDV – scrap, যদি থাকে) ÷ বাকী useful life।

SM উদাহৰণ: machine ₹10,50,000, residual ₹50,000, আয়ুস 10 বছৰ; 2 বছৰৰ SLM = ₹2,00,000, WDV ₹8,50,000; WDV @25%-লৈ সলনি → তৃতীয় বছৰৰ depreciation ₹2,12,500 (SLM চলি থকা হ'লে ₹1,00,000) — সোধা হ'লে এই পাৰ্থক্য গণনা কৰি দেখুৱাওক (Illustration 10-ৰ আৰ্হি)।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 7টা প্ৰশ্ন

- মানক প্ৰশ্নটো অনুশীলন কৰক: পুৰণি পদ্ধতিত (সাধাৰণতে SLM বা WDV) সলনিৰ তাৰিখলৈকে machine-অনুসৰি WDV প্ৰস্তুত কৰক, তাৰ পিছত সেই WDV-ৰ ওপৰত বাকী আয়ুসত নতুন পদ্ধতি/rate prospectively প্ৰয়োগ কৰক।
- পদ্ধতিৰ সলনিক বছৰৰ মাজৰ বিক্ৰীৰ সৈতে মিলাওক: বিক্ৰী কৰা machine-ৰ বিক্ৰীৰ তাৰিখলৈকে depreciation দিয়ক, profit/loss গণনা কৰক, তাৰ পিছত বাকী machines-ৰ পদ্ধতি সলনি কৰক।
- সলনিৰ সময়ত বাকী useful life দিয়া থাকিলে (যেনে WDV-ৰ পৰা SLM-লৈ), নতুন বাৰ্ষিক depreciation = সলনিৰ তাৰিখৰ WDV ÷ বাকী useful life (scrap থাকিলে বাদ দি)।
- প্ৰতিটো machine-ৰ পৰিষ্কাৰ working notes লিখক (cost, বাৰ্ষিক depreciation, WDV) --- পৰীক্ষকে step marks দিয়ে; সোধা হ'লে সমন্বয় কৰিবলগীয়া depreciation-ৰ পাৰ্থক্যও গণনা কৰক।

PQ 5.2 • PYQ 2022-Nov [1] (c) {C} • Practical • 4M • Pg 275	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 5.4 • PYQ 2024-Jun [2] (b) • Practical • 8M • Pg 278 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 5.5 • PYQ 2024-Sep [5] (b) • Practical • 5M • Pg 280 2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 5.1 • PYQ 2019-Jun [2] (b) • Practical • 10M • Pg 273 4× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 5.3 • MTP 2023-Nov [2] (b) • Practical • 10M • Pg 277 2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 5.6 • PYQ 2025-Jan [2] (a) • Practical • 10M • Pg 281	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 5.7 • RTP 2025-Jan [7] • Practical • --- • Pg 283 5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন

বিষয় 6: Property, Plant and Equipment-ৰ আনুমানিক Useful Life-ৰ সংশোধন (Revision of the Estimated Useful Life of Property, Plant and Equipment)

P1-C5-U5-T06 • Topic 6: Revision of the Estimated Useful Life of Property, Plant and Equipment

প্রথমে পঢ়ক 'Revision of the Estimated Useful Life' অংশটো আৰু Illustration 11 অধ্যয়ন কৰক: useful life আৰু residual value প্রতি বছৰৰ শেষত পর্যালোচনা কৰা হয়; সংশোধন হ'লে বাকী থকা WDV (residual value বাদ দি) সংশোধিত বাকী useful life-ৰ ওপৰত বিতৰণ কৰা হয়।

টোকা

নিয়ম: residual value আৰু useful life অন্ততঃ প্রতিটো financial year-end-ত পর্যালোচনা কৰিবই লাগিব; প্রত্যাশা বেলেগ হ'লে ইয়াক change in accounting estimate হিচাপে গণ্য কৰক — WDV (বাকী depreciable amount) **সংশোধিত (REVISED)** বাকী useful life-ৰ ওপৰত prospectively charge কৰা হয়; পূৰ্বৰ বছৰৰ depreciation কেতিয়াও পুনৰ গণনা কৰা নহয়।

সূত্র: সংশোধিত depreciation = (সংশোধনৰ তাৰিখৰ WDV – residual value) ÷ সংশোধিত বাকী useful life।

Illustration 11: machine ₹6,00,000, SLM, 10 বছৰৰ আয়ুস, residual শূন্য; 3 বছৰৰ পিছত depreciation ₹1,80,000, WDV ₹4,20,000; বাকী আয়ুস 7-ৰ পৰা 5 বছৰলৈ পুনৰ নিৰ্ধাৰণ → চতুৰ্থ বছৰৰ পৰা depreciation = ₹4,20,000 ÷ 5 = ₹84,000 p.a.; বহু-machine তালিকাত প্রভাৱিত machine-ৰ আয়ুস সংশোধনৰ আগতে প্রতিটো machine-ৰ accumulated depreciation আৰু WDV গণনা কৰক।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্রশ্ন

- অনুশীলনৰ ক্ৰম আয়ত্ত কৰক: এতিয়ালৈকে দিয়া depreciation → সংশোধনৰ তাৰিখৰ WDV → নতুন depreciation = (WDV – residual value)/সংশোধিত বাকী আয়ুস, prospectively প্রয়োগ কৰক।
- বহু-machine তালিকা চম্ভালক (বেলেগ বেলেগ purchase তাৰিখ, আয়ুস, scrap values): প্রভাৱিত machine(s)-ৰ আয়ুস সংশোধনৰ আগতে প্রতিটো machine-ৰ accumulated SLM depreciation আৰু WDV গণনা কৰক।
- মনত ৰাখক, এইটো change in accounting estimate --- retrospective সময় নাই, পূৰ্বৰ বছৰৰ depreciation পুনৰ গণনা কৰা নহয়।

PQ 6.1 • PYQ 2025-Sep [2] (a) • Practical • 8M • Pg 285 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 7: Property, Plant and Equipment-ৰ Revaluation (Revaluation of Property, Plant and Equipment)

P1-C5-U5-T07 • Topic 7: Revaluation of Property, Plant and Equipment

প্রথমে পঢ়ক 'Revaluation of PPE' অংশটো আৰু Illustration 12 অধ্যয়ন কৰক: revaluation model, উৰ্দ্ধমুখী/নিম্নমুখী revaluation-ৰ ব্যৱস্থা — Revaluation Surplus বনাম P&L, reversal-ৰ নিয়ম, আৰু বাকী useful life-ৰ ওপৰত revalued amount-ত depreciation।

টোকা

Model: যি asset-ৰ fair value নির্ভরযোগ্যভাৱে জুখিব পাৰি, তাক revalued amount-ৰ পৰা পৰৱৰ্তী accumulated depreciation আৰু impairment বাদ দি দেখুৱাব পাৰি; উপযুক্ত ব্যৱধানত revalue কৰক; PPE-ৰ এটা item revalue কৰিলে **সমগ্র class (WHOLE CLASS)** revalue কৰিবই লাগিব; revaluation এটা accounting policy-ৰ বাছনি, বাধ্যতামূলক নহয়।

বৃদ্ধি: Revaluation Surplus-ত credit (equity-ত জমা হয়) — **ব্যতিক্রম (EXCEPT):** একেটা asset-ৰ আগতে P&L-ত charge কৰা হ্ৰাস যিমানখিনি উলটাই দিয়ে, সিমানখিনি P&L-ত স্বীকাৰ কৰক।

হ্ৰাস: P&L-ত charge — **ব্যতিক্রম (EXCEPT):** একেটা asset-ৰ বাবে surplus-ত থকা credit balance-ৰ পৰিমাণলৈকে Revaluation Surplus debit কৰক; কেৱল অতিৰিক্ত হ্ৰাসহে P&L-ত পৰে (ক্রমিক বাৰ্ষিক revaluations-ৰ বাবে মূল কথা)।

Revaluation-ৰ পিছত depreciation (Illus. 12): cost ₹12,00,000, SLM 10 বছৰ; 3 বছৰৰ পিছত WDV ₹8,40,000; ₹60,000 উৰ্ধ্বমুখী revalue → depreciable amount ₹9,00,000, সংশোধিত বাকী 9 বছৰত → ₹1,00,000 p.a.

Surplus-ৰ নিষ্পত্তি: derecognition-ৰ সময়ত Revaluation Surplus পোনপটীয়াকৈ Retained Earnings-লৈ transfer কৰিব পাৰি, বা উৰ্ধ্বমুখী revaluation-ৰ বাবে হোৱা অতিৰিক্ত depreciation প্রতি বছৰে transfer কৰিব পাৰি — কেতিয়াও Profit or Loss-ৰ মাজেৰে নহয়।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 3টা প্রশ্ন

- অনুশীলন কৰক: revaluation-ৰ তাৰিখৰ WDV ± revaluation-ৰ অংক = নতুন depreciable amount; তাৰ পিছৰ depreciation = নতুন অংক ÷ সংশোধিত বাকী useful life (যেনে ₹10,00,000 SLM 10 বছৰ, 4 বছৰৰ পিছত ₹40,000 উৰ্ধ্বমুখী revalue)।
- বৃদ্ধি/হ্ৰাসৰ নিয়ম প্রয়োগ কৰক: উৰ্ধ্বমুখী revaluation → Revaluation Surplus credit (আগৰ P&L হ্ৰাস উলটালে → P&L credit); নিম্নমুখী → P&L debit (একেটা asset-ৰ আগৰ surplus-ৰ পৰিমাণলৈকে → Revaluation Surplus debit)।
- বৰ্তমানৰ Revaluation Surplus balance-ৰ বিপৰীতে ক্রমিক বাৰ্ষিক revaluations অনুশীলন কৰক --- হ্ৰাস প্রথমে সেই asset-ৰ surplus-ৰ সৈতে সমন্বয় কৰা হয়, কেৱল অতিৰিক্তখিনিহে P&L-ত পৰে।
- মন কৰক: PPE-ৰ এটা item revalue কৰিলে সমগ্র class revalue কৰিবই লাগিব; revaluation এটা accounting policy-ৰ বাছনি, বাধ্যতামূলক নহয়।

PQ 7.1 · PYQ 2018-Nov [1] (c) {C} · Practical · 4M · Pg 288	8× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 7.2 · MTP 2023-Apr [2] (a) · Practical · 5M · Pg 289		LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 7.3 · PYQ 2026-Sep [2] (a) · Practical · 10M · Pg 290		LEVEL II প্রয়োগ (Application)	

বিষয় 8: Intangible Assets

P1-C5-U5-T08 • Topic 8: Intangible Assets

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই। সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §8 পঢ়ক: intangible assets-ৰ সংজ্ঞা আৰু উদাহৰণ, স্বীকৃতিৰ চাৰিটা চৰ্ত, পৃথকে ক্ৰয় কৰাৰ cost আৰু derecognition।

টোকা

সংজ্ঞা: intangible asset হৈছে ভৌতিক ৰূপহীন, চিনাক্তযোগ্য (identifiable) non-monetary asset — যি সামগ্ৰী বা সেৱাৰ উৎপাদন বা যোগান, আনক ভাড়া দিয়া, বা প্ৰশাসনিক উদ্দেশ্যৰ বাবে ৰখা হয়; যেনে streaming/broadcasting rights, airport landing slots, patents, trademarks, copyrights, distribution rights, দীৰ্ঘম্যাদী customer contracts, customer data, purchased goodwill, computer software; intangibles-এ কোনো প্ৰতিষ্ঠানক ইয়াৰ tangible assets-তকৈও অধিক মূল্যবান কৰি তুলিব পাৰে (Air India-ৰ মুখ্য landing slots)।

স্বীকৃতি আৰু cost: কেৱল তেতিয়াহে স্বীকৃতি দিয়া হয় যেতিয়া (i) identifiable — আন assets-ৰ সুফল ত্যাগ নকৰাকৈ প্ৰতিষ্ঠানে ইয়াৰ নিৰ্দিষ্ট ভৱিষ্যৎ অৰ্থনৈতিক সুফল ভাড়া, বিক্ৰী, বিনিময় বা বিতৰণ কৰিব পাৰে, (ii) প্ৰতিষ্ঠানে ইয়াক **CONTROL** কৰিব পাৰে (সুফল পোৱা আৰু আনৰ প্ৰৱেশ ৰোধ কৰা), (iii) ভৱিষ্যৎ অৰ্থনৈতিক সুফল probable, আৰু (iv) cost নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে জুখিব পাৰি; পৃথকে ক্ৰয় কৰা intangible-ৰ $\text{cost} = \text{purchase price} + \text{non-recoverable import duties/taxes} + \text{directly attributable expenditure}$ (যেনে legal fees) - trade discounts আৰু rebates।

Derecognition আৰু তুলনা: disposal-ত বা কোনো ভৱিষ্যৎ অৰ্থনৈতিক সুফলৰ আশা নাথাকিলে derecognise কৰা হয় — $\text{gain/loss} = \text{net disposal proceeds} - \text{carrying amount}$, P&L-ত স্বীকাৰ কৰা হয়; tangibles-ৰ (প্ৰত্যাশিত ব্যৱহাৰৰ ভিত্তিত আয়ুসজুৰি depreciation) বিপৰীতে intangibles amortise কৰা হয় — বিপৰীত প্ৰমাণ নাথাকিলে useful life 10 বছৰৰ অধিক নহয় বুলি ধৰা হয়, যদিও কিছুমানৰ (purchased goodwill) অনিৰ্দিষ্ট আয়ুস থাকিব পাৰে।

বিষয় 9: Amortisation

P1-C5-U5-T09 • Topic 9: Amortisation

প্ৰথমে পঢ়ক 'Intangible Assets' আৰু 'Amortisation' অংশ দুটা অধ্যয়ন কৰক: intangible assets-ৰ সংজ্ঞা, স্বীকৃতিৰ চৰ্ত, আৰু amortisation — অৰ্থাৎ এটা intangible-ৰ depreciable amount-ক ইয়াৰ useful life-ৰ ওপৰত systematic allocation (Illustrations 13--14)।

টোকা

Amortisation (SM): “the systematic allocation of the depreciable amount of an intangible asset over its useful life” — অৰ্থাৎ intangible-ৰ depreciation; asset ব্যৱহাৰৰ বাবে উপলব্ধ হ'লেই আৰম্ভ হয়; intangible asset হৈছে ভৌতিক ৰূপহীন চিনাক্তযোগ্য non-monetary asset, যি সামগ্ৰী/সেৱাৰ উৎপাদন/যোগান, আনক ভাড়া দিয়া বা প্ৰশাসনিক উদ্দেশ্যৰ বাবে ৰখা হয়।

উদাহৰণ: patents, trademarks, copyrights, computer software, purchased goodwill, streaming আৰু broadcasting rights, airport landing rights/slots, theatrical distribution rights, দীৰ্ঘম্যাদী customer contracts, customer data।

স্বীকৃতিৰ চৰ্ত: (i) identifiable (পৃথক কৰিব পৰা সুফল), (ii) প্ৰতিষ্ঠানৰ নিয়ন্ত্ৰণ (সুফল পাব পাৰে আৰু আনৰ প্ৰৱেশ ৰোধ কৰিব পাৰে), (iii) সম্ভাৱ্য ভৱিষ্যৎ অৰ্থনৈতিক সুফল, (iv) cost নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে জুখিব পৰা; $\text{cost} = \text{purchase price} + \text{non-recoverable duties/taxes} + \text{directly attributable expenditure}$ (যেনে legal fees), trade discounts বাদ দি।

অনুমান: বিপৰীত প্ৰমাণ নাথাকিলে useful life 10 বছৰ **অতিক্ৰম নকৰে (NOT)** বুলি ধৰা হয় (10 বছৰতকৈ অধিক contractual rights → সেই দীঘলীয়া সময়সীমাত amortise কৰক); third-party-ৰ ক্ৰয় প্ৰতিশ্ৰুতি বা active market নাথাকিলে residual value **শূন্য (ZERO)** বুলি ধৰা হয়; ব্যৱহাৰৰ ধৰণ নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে নিৰ্ধাৰণ কৰিব নোৱাৰিলে straight-line ব্যৱহাৰ কৰক; প্ৰতি বছৰৰ শেষত সময়সীমা আৰু পদ্ধতি পৰ্যালোচনা কৰক।

Illustrations 13-14: patent cost ₹28,00,000 + ₹2,00,000 legal/registration = ₹30,00,000, 10 বছৰ → ₹3,00,000 p.a. (registration-ৰ আধা বছৰৰ বাবে ₹1,50,000); streaming rights ₹18,00,000, 10 বছৰত; 3 বছৰৰ পিছত আয়ুস আৰু 5 বছৰলৈ হ্ৰাস → carrying amount ₹12,60,000 ÷ 5 = ₹2,52,000 p.a.

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- amortisation ব্যাখ্যা কৰক: intangible asset-ৰ depreciation --- intangible-ৰ depreciable amount-ক (cost বিয়োগ residual value) ইয়াৰ useful life-ৰ ওপৰত systematic allocation, asset ব্যৱহাৰৰ বাবে উপলব্ধ হোৱাৰ পৰা আৰম্ভ।
- উল্লেখ কৰিবলগীয়া মূল অনুমান: বিপৰীত প্ৰমাণ নাথাকিলে useful life 10 বছৰৰ অধিক নহয় বুলি ধৰা হয়; third-party ক্ৰয় প্ৰতিশ্ৰুতি বা active market নাথাকিলে residual value **শূন্য (NIL)** বুলি ধৰা হয়।
- consumption pattern নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে নিৰ্ধাৰণ কৰিব নোৱাৰিলে straight-line method ব্যৱহাৰ কৰক; প্ৰতি বছৰৰ শেষত amortisation-ৰ সময়সীমা আৰু পদ্ধতি পৰ্যালোচনা কৰক।
- উত্তৰটো intangibles-ৰ উদাহৰণেৰে সমৰ্থন কৰক: patents, trademarks, copyrights, computer software, streaming/broadcasting rights, landing slots, purchased goodwill।

অধ্যায় 6

Bills of Exchange and Promissory Notes

Bills of Exchange and Promissory Notes

19 বিষয় · 23 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন · গুৰুত্ব: C

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5-20% · Level II 80-95% — এই অধ্যায়টো **তত্ত্ব-প্ৰধান**

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	32.0%	62.5-ৰ ভিতৰত 20 নম্বৰ
Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	68.0%	62.5-ৰ ভিতৰত 42.5 নম্বৰ

বিষয় 1: Bills of Exchange

P1-C6-U6-T01 · Topic 1: Bills of Exchange

প্ৰথমে পঢ়ক অধ্যায় 6-ৰ Section 1 পঢ়ক: bill of exchange-ৰ সংজ্ঞা (লিখিত চৰ্তহীন order), ইয়াৰ আঠটা বৈশিষ্ট্য, তিনিটা পক্ষ, endorsement আৰু foreign bills of exchange (triplicate-ত draw কৰা হয়)।

টোকা

সংজ্ঞা (SM): এটা “instrument in writing containing an unconditional order signed by the maker directing certain person to pay a certain sum of money only to or to the order of a certain person or to the bearer of the instrument”; order-টো সেই পত্ৰৰ ওপৰতে লিখিতভাৱে accept কৰিলেহে ই বৈধ bill হয়।

আঠটা বৈশিষ্ট্য: (1) লিখিত, (2) তাৰিখযুক্ত, (3) নিৰ্দিষ্ট ধনৰাশি পৰিশোধৰ order থাকে, (4) চৰ্তহীন, (5) নিৰ্দিষ্ট ব্যক্তি, তেওঁৰ order বা bearer-লৈ প্ৰদেয়, (6) যাক order দিয়া হৈছে তেওঁ পৰিশোধৰ বাবে accept কৰে, (7) যথাযথ stamp থকা (demand-ত প্ৰদেয় bills বাদে), (8) দেশৰ বৈধ মুদ্ৰাত প্ৰদেয়।

তিনিটা পক্ষ: drawer (order দিয়ে — creditor/seller), drawee, যি স্বাক্ষৰ কৰিলেই acceptor হয়, আৰু payee (যাক পৰিশোধ কৰা হয়); drawer আৰু payee একেজন ব্যক্তি হ'ব পাৰে (CAN); cheque-ৰ দৰেই endorsement-ৰ দ্বাৰা bill হস্তান্তৰযোগ্য।

Liability: প্ৰাথমিক liability acceptor-ৰ; তেওঁ পৰিশোধ নকৰিলে holder-এ আগৰ যিকোনো endorser বা drawer-ৰ পৰা আদায় কৰিব পাৰে।

Foreign bill: এখন দেশত draw কৰা আৰু আন এখন দেশত প্ৰদেয় (Sec. 12, Negotiable Instruments Act: inland নোহোৱা সকলো instrument foreign); সাধাৰণতে TRIPLICATE-ত draw কৰা হয়, প্ৰতিটো কপি পৃথকে পঠিওৱা হয় — এটা কপিত পৰিশোধ হ'লে বাকীবোৰ অকামিলা হয়।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- হ'ব লিখিবলগীয়া সংজ্ঞা: 'an instrument in writing containing an unconditional order, signed by the maker, directing a certain person to pay a certain sum of money only to, or to the order of, a certain person or to the bearer of the instrument'।
- পক্ষসমূহ: Drawer (order দিয়ে, সাধাৰণতে creditor/seller), Drawee/Acceptor (যাৰ ওপৰত draw কৰা হয়; স্বাক্ষৰ কৰিলে acceptor হয়), Payee (যাক পৰিশোধ কৰা হয়); drawer আৰু payee একেজন ব্যক্তি হ'ব পাৰে।
- বৈশিষ্ট্যসমূহৰ তালিকা দিয়ক: লিখিত, তাৰিখযুক্ত, নিৰ্দিষ্ট ধনৰাশি পৰিশোধৰ order, চৰ্তহীন, নিৰ্দিষ্ট ব্যক্তি/order/bearer-লৈ প্ৰদেয়, drawee-এ accept কৰা, যথাযথ stamp থকা (demand-ত প্ৰদেয় bills বাদে), বৈধ মুদ্ৰাত প্ৰদেয়।
- প্ৰাথমিক liability acceptor-ৰ; তেওঁ পৰিশোধ নকৰিলে holder-এ আগৰ endorser বা drawer-ৰ পৰা আদায় কৰিব পাৰে।

TQ 1.1 · MTP 2025-Jan S2 [6] (b) (i) · Short Note · 2.5M · Pg 295

10x সোধা

LEVEL I

হৈছে

স্মৃতি (Remembering)

বিষয় 2: Promissory Notes

P1-C6-U6-T02 · Topic 2: Promissory Notes

প্ৰথমে পঢ়ক Section 2 পঢ়ক: promissory note-ৰ সংজ্ঞা (maker-এ স্বাক্ষৰ কৰা চৰ্তহীন undertaking), ইয়াৰ এঘাৰটা বৈশিষ্ট্য আৰু specimen format।

টোকা

সংজ্ঞা (SM): "an instrument in writing, not being a bank note or currency note containing an unconditional undertaking signed by the maker to pay a certain sum of money only to or to the order of a certain person"; RBI Act-ৰ Section 31(2) অনুসৰি promissory note bearer-লৈ প্ৰদেয় কৰিব নোৱাৰি (CANNOT)।

Essentials (11-টা বৈশিষ্ট্য সংক্ষেপে): লিখিত; পৰিশোধৰ স্পষ্ট PROMISE — কেৱল ঋণ স্বীকাৰ কৰিলেই note নহয়; চৰ্তহীন — "I promise to pay ₹50,000 as soon as I can" অবৈধ; নিৰ্দিষ্ট ধনৰাশি — "₹50,000 plus all fine" অবৈধ; maker আৰু payee দুয়োজন নিৰ্দিষ্ট; maker-এ স্বাক্ষৰিত; যথাযথ stamp থকা; বৈধ মুদ্ৰাত প্ৰদেয়; bearer-লৈ প্ৰদেয় নহয়।

নেতিবাচক দিশ: ই bank note বা currency note নহয়, আৰু ইয়াৰ কোনো acceptance নালাগে (NO) — debtor নিজেই ইয়াক প্ৰস্তুত কৰি স্বাক্ষৰ কৰে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্ড: promissory note bearer-লৈ প্ৰদেয় কৰিব নোৱাৰি (CANNOT) --- RBI Act-ৰ Section 31(2)-এ ইয়াক নিষেধ কৰে ('payable to bearer' উক্তিটো FALSE)।

- কাৰণসহ essentials ব্যাখ্যা কৰক: স্পষ্ট চৰ্তহীন promise (কেৱল ঋণ স্বীকাৰ note নহয়; 'as soon as I can' চৰ্তযুক্ত), নিৰ্দিষ্ট ধনৰাশি, নিৰ্দিষ্ট maker আৰু payee, স্বাক্ষৰিত আৰু stamp থকা।
- নেতিবাচক দিশবোৰ মন কৰক: ই bank note বা currency note নহয়, আৰু ইয়াৰ কোনো acceptance নালাগে (NO) (debtor নিজেই ইয়াক প্রস্তুত কৰে)।

TQ 2.1 · PYQ 2024-Sep [1] (a) (iv) {C} · True/False · 2M · Pg 295

3x সোধা

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 3: Bill of Exchange আৰু Promissory Note-ৰ পাৰ্থক্য (Differences - Bill of Exchange and Promissory Note)

P1-C6-U6-T03 · Topic 3: Differences - Bill of Exchange and Promissory Note

প্রথমে পঢ়ক Section 3-ৰ তুলনামূলক table অধ্যয়ন কৰক: order বনাম promise, পক্ষৰ সংখ্যা, কোনে পৰিশোধ কৰে, কোনে draw কৰে, drawer আৰু payee একেজন ব্যক্তি হোৱা, liability-ৰ প্রকৃতি, conditional acceptance, notice of dishonour আৰু noting/protest।

টোকা

মূল পাৰ্থক্য: bill-ত drawee-ক পৰিশোধ কৰিবলৈ creditor-ৰ ORDER থাকে; note-ত পৰিশোধৰ বাবে debtor-ৰ নিজৰ PROMISE থাকে — বাকী সকলো পাৰ্থক্য ইয়াৰ পৰাই আহে।

Bill of Exchange	Promissory Note
নিৰ্দিষ্ট অংক পৰিশোধৰ order থাকে	কেৱল পৰিশোধৰ promise থাকে
সাধাৰণতে 3 parties: drawer, drawee, payee	2 parties: maker আৰু payee
Creditor-এ draw কৰে; acceptor-এ পৰিশোধ কৰে	Debtor-এ প্রস্তুত কৰে; maker-এ পৰিশোধ কৰে
Drawer আৰু payee একেজন ব্যক্তি হ'ব পাৰে	Maker আৰু payee একেজন ব্যক্তি হ'ব নোৱাৰে
Drawer-ৰ দায় secondary আৰু conditional (কেৱল acceptor-এ default কৰিলে)	Maker-ৰ দায় primary আৰু absolute
Conditionally accept কৰিব পাৰি; notice of dishonour দিবই লাগিব	Conditionally প্রস্তুত কৰিব নোৱাৰি; notice of dishonour নালাগে
Dishonour হ'লে noting আৰু protest কৰিবই লাগিব	Noting আৰু protest নালাগে

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- True/False: bill --- drawer আৰু payee একেজন ব্যক্তি হ'ব পাৰে (MAY); promissory note --- maker আৰু payee একেজন হ'ব নোৱাৰে (CANNOT) (এটা সাধাৰণ ওলোটো-উক্তিৰ ফালদ: কোন instrument-এ পক্ষৰ একতা অনুমোদন কৰে, সেয়া পঢ়ক)।
- প্ৰতিপন্ন কৰিবলগীয়া TRUE উক্তি: bill পৰিশোধ কৰে ACCEPTOR-এ, promissory note পৰিশোধ কৰে MAKER-এ; bill draw কৰে creditor-এ, note প্ৰস্তুত কৰে debtor-এ।
- Liability-ৰ পাৰ্থক্য ব্যাখ্যা কৰক: bill-ত drawer-ৰ liability গৌণ আৰু চৰ্তসাপেক্ষ; note-ত maker-ৰ liability প্ৰাথমিক আৰু নিঃচৰ্ত।
- কাৰণ হিচাপে উল্লেখ কৰিবলগীয়া আন পাৰ্থক্য: bill-ত order (3 পক্ষ), note-ত promise (2 পক্ষ); notice of dishonour আৰু noting/protest কেৱল bills-ৰ বাবে লাগে; কেৱল bill-হে conditionally accept কৰিব পাৰি।

TQ 3.1 • PYQ 2019-Nov [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 296 **3x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে

বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 3.2 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 296 **2x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে

বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 4: Bills of Exchange আৰু Promissory Notes-ৰ লিপিবদ্ধকৰণ (Record of Bills of Exchange and Promissory Notes)

P1-C6-U6-T04 • Topic 4: Record of Bills of Exchange and Promissory Notes

প্ৰথমে পঢ়ক Section 4 অধ্যয়ন কৰক: Bills Receivable (asset) বনাম Bills Payable (liability), আৰু bill লাভৰ journal entries, holder-ৰ তিনিটা বিকল্প (retain, endorse, discount), আৰু প্ৰতিটো বিকল্পত honour আৰু dishonour।

টোকা

শ্ৰেণীবিভাজন: promissory note বা accepted bill লাভ কৰা (RECEIVING) পক্ষই এটা asset লিপিবদ্ধ কৰে — Bills Receivable (Dr. Bills Receivable / Cr. Drawee বা Maker); note দিয়া বা bill accept কৰা পক্ষই liability লিপিবদ্ধ কৰে — Bills Payable।

Holder-ৰ তিনিটা বিকল্প: (i) maturity-লৈকে ৰাখি থোৱা — আৰু কোনো entry নাই; honour হ'লে Dr. Bank / Cr. Bills Receivable; (ii) creditor Z-লৈ endorse — Dr. Z / Cr. Bills Receivable, honour হ'লে কোনো entry নাই; (iii) bank-ত discount — Dr. Bank (লাভ কৰা net ধন), Dr. Discount / Cr. Bills Receivable, honour হ'লে কোনো entry নাই।

Dishonour: সদায় drawee/maker-ক debit কৰক (তেওঁ পুনৰ দায়ী); credit নিৰ্ভৰ কৰে bill ক'ত আছিল তাৰ ওপৰত — retain কৰিলে Bills Receivable, endorse কৰিলে Creditor-ৰ account, discount কৰিলে Bank।

Endorsement-ৰ দ্বাৰা দায় পৰিশোধ: হাতত থকা আন পক্ষৰ acceptance endorse কৰি নিজৰ acceptance নিষ্পত্তি — Dr. Bills Payable / Cr. Bills Receivable (Katrak-এ Mody-ৰ acceptance-ৰে Patel-লৈ নিজৰ ₹5,000-ৰ acceptance পৰিশোধ কৰে); account বাছনিৰ আগতে সদায় নিশ্চিত হওক আপুনি কাৰ (WHOSE) books লিখিছে।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- Holder-ৰ তিনিটা বিকল্প অনুশীলন কৰক: retain (maturity-লৈকে কোনো entry নাই), endorse (Dr Endorsee, Cr Bills Receivable), discount (net ধনেৰে Dr Bank, Dr Discount, Cr Bills Receivable)।
- Dishonour entries: সদায় drawee-ক debit কৰক; credit Bills Receivable (retain কৰিলে), creditor (endorse কৰিলে) বা Bank (discount কৰিলে)।
- আন পক্ষৰ acceptance endorse কৰি নিজৰ acceptance নিষ্পত্তি অনুশীলন কৰক: Dr Bills Payable, Cr Bills Receivable (যেনে Katrak-এ Mody-ৰ acceptance-ৰে Patel-ৰ bill পৰিশোধ কৰে)।
- সঠিক narrations লিখক আৰু drawer আৰু drawee-ৰ books পৃথক ৰাখক --- বেছিভাগ প্ৰশ্নই কেৱল এটা (ONE) পক্ষৰ books-ত journal entries বিচাৰে।

বিষয় 5: Term of a Bill

P1-C6-U6-T05 · Topic 5: Term of a Bill

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §5 পঢ়ক: bill-ৰ সময়সীমা, আৰু after-sight আৰু after-date bills-ত term কেতিয়াৰ পৰা গণনা আৰম্ভ হয়।

টোকা

Term: bill of exchange-ৰ term যিকোনো সময়সীমাৰ হ'ব পাৰে, কিন্তু সাধাৰণতে bill-ৰ তাৰিখৰ পৰা 90 দিনতকৈ বেছি নহয়; bill AFTER SIGHT draw কৰিলে term "sighting"-ৰ তাৰিখৰ পৰা অৰ্থাৎ bill accept কৰাৰ দিনৰ পৰা আৰম্ভ হয়, আনহাতে AFTER DATE draw কৰা bill-ৰ term bill draw কৰাৰ তাৰিখৰ পৰা গণনা হয়।

বিষয় 6: Expiry / Due Date of a Bill

P1-C6-U6-T06 · Topic 6: Expiry / Due Date of a Bill

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6 পঢ়ক (§7 Days of Grace-ৰ সৈতে): যিটো তাৰিখত bill-ৰ term শেষ হয়।

টোকা

Due date: যিটো তাৰিখত bill-ৰ term শেষ হয় তাক “Expiry/Due Date of the bill” বোলা হয়; demand-ৰ বাহিৰে আন ধৰণে প্রদেয় প্রতিটো instrument-এ ইয়াৰ পিছত three days of grace পায়।

বিষয় 7: Days of Grace

P1-C6-U6-T07 • Topic 7: Days of Grace

প্রথমে পঢ়ক Sections 5--10 অধ্যয়ন কৰক: term of a bill, expiry/due date, three days of grace, date of maturity, আৰু bills at sight বনাম bills after date।

টোকা

নিয়ম (SM): “Every instrument payable otherwise than on demand is entitled to three days of grace”; date of maturity = expiry/due date + 3 days of grace।

Grace নোহোৱা ব্যতিক্রম: on demand, at sight বা on presentment প্রদেয় বুলি উল্লেখ থকা instruments grace days নোহোৱাকৈ mature হয় (“at sight” আৰু “presentment” মানে on demand); নির্দিষ্ট (SPECIFIC) তাৰিখত প্রদেয় bill এখন time instrument আৰু ই 3 দিন নিশ্চয় পায় (DOES)।

Bill at sight বনাম bill after date: at sight — পরিশোধৰ সময় উল্লেখ নাথাকে, যিকোনো presentation-ত demand-ত প্রদেয়, grace নাই; after date — time instrument (নির্দিষ্ট সময়সীমাৰ পিছত, নির্দিষ্ট দিনত, after sight বা নিশ্চিতভাৱে ঘটিবলগীয়া ঘটনাত প্রদেয়), grace days যোগ হয়; cheque সদায় on demand, কেতিয়াও time instrument নহয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্রশ্ন

- কাৰণসহ নিয়ম: demand-ৰ বাহিৰে আন ধৰণে প্রদেয় প্রতিটো instrument-এ THREE days of grace পায়; maturity date = due/expiry date + 3 days of grace।
- True/False ফাল্দ: নির্দিষ্ট (SPECIFIC) তাৰিখত প্রদেয় bill-এও days of grace পায় --- কেৱল demand/at sight/on presentment-ত প্রদেয় instruments-ৰ বাবেহে grace days বাদ পৰে (গতিকে 'specific due date excludes grace days' FALSE)।
- Bill at sight (সময় উল্লেখ নাই, demand-ত প্রদেয়, grace days নাই) আৰু bill after date/after sight (time instrument, grace days যোগ হয়)-ৰ মাজত পাৰ্থক্য কৰক।

TQ 7.1 • PYQ 2022-May [1] (a) (iii) [C] • True/False • 2M • Pg 297

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 8: Date of Maturity of Bill

P1-C6-U6-T08 • Topic 8: Date of Maturity of Bill

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §8 পঢ়ক: due date-ৰ লগত three days of grace যোগ, আৰু ইয়াৰ ব্যতিক্ৰমসমূহ।

টোকা

Maturity: expiry/due date-ত three days of grace যোগ কৰি পোৱা তাৰিখটোৱেই date of maturity — প্ৰতিখন promissory note বা bill of exchange প্ৰদেয় বুলি উল্লেখ থকা দিনৰ পিছৰ তৃতীয় দিনত mature হয়, কেৱল (EXCEPT) (i) on demand, (ii) at sight বা (iii) on presentment প্ৰদেয় বুলি উল্লেখ থাকিলে নহয় (এইবোৰত grace days নাই)।

বিষয় 9: Bill at Sight

P1-C6-U6-T09 • Topic 9: Bill at Sight

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §9 পঢ়ক: পৰিশোধৰ সময় উল্লেখ নথকা demand instruments।

টোকা

Bill at sight: পৰিশোধৰ কোনো (NO) সময় উল্লেখ নথকা instrument; কোনো সময় নিৰ্দিষ্ট নাথাকিলে বা on demand, at sight বা on presentment প্ৰদেয় বুলি উল্লেখ থাকিলে note/bill demand-ত প্ৰদেয় (“at sight” আৰু “presentment” মানে on demand) — maturity গণনাত কোনো days of grace যোগ নহয়, আৰু এনে instrument যিকোনো সময়তে পৰিশোধৰ বাবে present কৰিব পাৰি; cheque সদায় demand-ত প্ৰদেয়।

বিষয় 10: Bill after Date

P1-C6-U6-T10 • Topic 10: Bill after Date

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §10 পঢ়ক: time instruments আৰু after sight-ৰ অৰ্থ; stale cheques-ৰ বিষয়ে মন্তব্য।

টোকা

Bill after date: পৰিশোধৰ সময় উল্লেখ থকা (IS) instrument — note/bill time instrument হয় যেতিয়া ই (a) নিৰ্দিষ্ট সময়সীমাৰ পিছত, (b) নিৰ্দিষ্ট দিনত, (c) after sight, বা (d) নিশ্চিতভাৱে ঘটিবলগীয়া ঘটনা ঘটাব পিছত প্ৰদেয়; “after sight” মানে sight-ৰ বাবে presentment-ৰ পিছত (promissory note) বা acceptance/noting/non-acceptance-ৰ বাবে protest-ৰ পিছত (bill of exchange)।

Cheque: cheque time instrument হ'ব নোৱাৰে, কাৰণ ই সদায় demand-ত প্ৰদেয় — ই post-dated হ'ব পাৰে, আৰু ইয়াৰ তাৰিখৰ পৰা 90 দিন বৈধ থাকে, তাৰ পিছত ই অবৈধ “Stale Cheque” হৈ পৰে, যাক bank-এ honour নকৰে।

বিষয় 11: Bill-ৰ Due Date কেনেকৈ গণনা কৰিব (How to Calculate Due Date of a Bill)

P1-C6-U6-T11 · Topic 11: How to Calculate Due Date of a Bill

প্ৰথমে পঢ়ক Due dates গণনাৰ বাবে Section 11-ৰ table অধ্যয়ন কৰক: নিৰ্দিষ্ট দিনত, নিৰ্দিষ্ট মাহৰ পিছত, নিৰ্দিষ্ট দিনৰ পিছত (bill-ৰ তাৰিখ বাদ দি) প্ৰদেয় bills, আৰু বন্ধৰ দিনৰ নিয়ম; মন কৰক 'after sight' acceptance-ৰ পৰা আৰু 'after date' draw কৰাৰ তাৰিখৰ পৰা গণনা হয়।

টোকা

গণনাৰ table: (a) নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত প্ৰদেয় → সেই তাৰিখেই due date; (b) date-ৰ পিছত উল্লিখিত মাহ → term সেই মাহৰ অনুৰূপ দিনত শেষ হয়, অনুৰূপ দিন নাথাকিলে মাহৰ শেষ দিনত (31 Jan-ত স্বাক্ষৰিত 3 মাহৰ bill → grace-সহ due 3 May); (c) date-ৰ পিছত উল্লিখিত দিন → bill-ৰ তাৰিখ বাদ দি (EXCLUDING) দিনবোৰ যোগ কৰক।

বন্ধৰ নিয়ম: due date ৰাজহুৱা বন্ধৰ দিনত পৰিলে → আগৰ (PRECEDING) business day-টোৱেই due date; জৰুৰীকালীন/অপ্ৰত্যাশিত বন্ধ → পিছৰ (NEXT) দিন।

After sight বনাম after date: AFTER SIGHT bill-ৰ term acceptance-ৰ তাৰিখৰ পৰা, AFTER DATE bill-ৰ term draw কৰাৰ তাৰিখৰ পৰা আৰম্ভ হয় — যেনে 1.1.2022-ৰ 3 months after sight bill, 6.1.2022-ত accept কৰা, 9.4.2022-ত mature হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- কাৰণসহ উল্লেখ কৰিবলগীয়া বন্ধৰ নিয়ম: due date ৰাজহুৱা (PUBLIC) বন্ধত পৰিলে → আগৰ (PRECEDING) business day (গতিকে 'next working day' FALSE); জৰুৰীকালীন/অপ্ৰত্যাশিত বন্ধ → পিছৰ (NEXT) দিন।
- মাহৰ নিয়ম: term মাহৰ অনুৰূপ দিনত শেষ হয়; অনুৰূপ দিন নাথাকিলে সেই মাহৰ শেষ দিনত (31 Jan তাৰিখৰ 3 মাহৰ bill → grace-সহ due 3 May)।
- Red-Ink interest (average due date প্ৰসংগৰ True/False): bill-ৰ due date account বন্ধ কৰাৰ তাৰিখৰ পিছত (AFTER) পৰিলে due date-ৰ পৰা বন্ধ কৰাৰ তাৰিখলৈ interest ৰঙা চিয়াঁহীৰে লিখি বিয়োগ (DEDUCTED) কৰা হয় --- প্ৰশ্নত দিয়া সঠিক দিশটো পৰীক্ষা কৰক।

TQ 11.2 • RTP 2025-Jan [1] (vi) • True/False • --- • Pg 297

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 11.1 • MTP 2023-Dec [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 297

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

বিষয় 12: Noting Charges

P1-C6-U6-T12 • Topic 12: Noting Charges

প্রথমে পড়ক Section 12 অধ্যয়ন কৰক: dishonour-ৰ ঘটনা আৰু কাৰণ প্রতিষ্ঠা কৰাত Notary Public-ৰ ভূমিকা, তেওঁৰ fee হিচাপে noting charges, dishonour-ৰ বাবে দায়ী পক্ষৰ পৰা ইয়াৰ আদায়, আৰু bill retain, endorse বা discount কৰা অৱস্থাত entries।

টোকা

Short note: dishonour-ৰ ঘটনা আৰু কাৰণ প্রতিষ্ঠা কৰিবলৈ bill এজন Notary Public-ক দিয়া হয়, যি পৰিশোধৰ বাবে ইয়াক present কৰে আৰু dishonour হ'লে কাৰণসহ ঘটনাটো note কৰি bill ঘূৰাই দিয়ে; তেওঁৰ সামান্য fee-ক NOTING CHARGES বোলা হয়, যি dishonour-ৰ বাবে দায়ী পক্ষৰ (drawee) পৰা আদায়যোগ্য।

Entries (bill ₹1,000, charges ₹10): retain কৰা — Dr. Y (drawee) 1,010 / Cr. Bills Receivable 1,000, Cr. Bank 10; charges পৰিশোধ কৰা Z-লৈ endorse কৰা — Dr. Y 1,010 / Cr. Z 1,010; discount কৰা — Dr. Y 1,010 / Cr. Bank 1,010; drawee-ক সদায় (ALWAYS) bill-ৰ পৰিমাণ আৰু noting charges-ৰে debit কৰা হয়।

Cheque-ৰ বিনিময়ত প্রত্যাহাৰ: পিছত endorsee-ক পৰিশোধ কৰিলে Dr. Endorsee / Cr. Bank — Katrak: Gupta-ৰ endorsed ₹4,000-ৰ bill dishonour, Mehta-ই ₹20 noting দিলে → Dr. Gupta 4,020 / Cr. Mehta 4,020, তাৰ পিছত Dr. Mehta 4,020 / Cr. Bank 4,020।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্রশ্ন

- Short note-ৰ বিন্দু: dishonour হ'লে bill এজন Notary Public-ক দিয়া হয়, যি ইয়াক present কৰে, dishonour-ৰ ঘটনা আৰু কাৰণ note কৰে আৰু noting charges নামৰ সামান্য fee লয়; এই ধন dishonour-ৰ বাবে দায়ী পক্ষৰ (drawee) পৰা আদায়যোগ্য।

TQ 12.1 • RTP 2022-May [20] (i) • Short Note • ---- • Pg 298

4x সোধা হৈছে

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্রশ্ন

- Entries: drawee-ক সদায় bill-ৰ পৰিমাণ আৰু (PLUS) noting charges-ৰে debit কৰা হয়; credit যায় Bills Receivable / endorsee / Bank-লৈ — bill কাৰ হাতত আছিল আৰু charges কোনে দিছিল তাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি।

- Endorsed-bill-ৰ ক্ষেত্ৰ অনুশীলন কৰক: endorsee-এ noting charges দিয়ে → Dr Drawee (পৰিমাণ + charges), Cr Endorsee; cheque-ৰ বিনিময়ত bill প্ৰত্যাহাৰ কৰিলে, তাৰ পিছত Dr Endorsee, Cr Bank।
- GST-সহ বিক্ৰী মূল্যৰ discounted bill-ৰ dishonour অনুশীলন কৰক (যেনে বস্তু ₹25,000 + IGST 18%, দুখন bill, এখন noting charges-সহ dishonoured) --- dishonour-এ drawee-ৰ account-লৈ সম্পূৰ্ণ পৰিমাণ আৰু charges ঘূৰাই আনে।

PQ 12.1 • RTP 2025-Jan [8] • Practical • --- • Pg 298 3x সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

বিষয় 13: Renewal of Bill

P1-C6-U6-T13 • Topic 13: Renewal of Bill

প্ৰথমে পঢ়ক Section 13 অধ্যয়ন কৰক: পুৰণি bill বাতিল, বৰ্ধিত সময়সীমাৰ interest, আৰু নতুন bill-ৰ পৰিমাণৰ তিনিটা ক্ষেত্ৰ (একো পৰিশোধ কৰা নাই / interest নগদে পৰিশোধ / আংশিক পৰিশোধ), Illustration 2-ৰ সৈতে।

টোকা

Short note: পৰিশোধ কৰিব নোৱাৰা acceptor-এ সময় বৃদ্ধিৰ অনুৰোধ কৰে আৰু তাৰ বিনিময়ত বৰ্ধিত সময়সীমাৰ (পুৰণি bill-ৰ maturity-ৰ পৰা প্ৰত্যাশিত নিষ্পত্তিৰ তাৰিখলৈ) interest বহন কৰিবলৈ সন্মত হয়; পুৰণি bill বাতিল কৰা হয় — entries হ্ৰস্ব dishonour-ৰ দৰে — আৰু নতুন bill draw কৰা হয়।

নতুন bill-ৰ পৰিমাণ: (i) drawee-এ একো পৰিশোধ নকৰে → মূল পৰিমাণ + বৰ্ধিত সময়ৰ interest; (ii) drawee-এ interest নগদে দিয়ে → কেৱল মূল পৰিমাণ; (iii) drawee-এ আংশিক পৰিশোধ কৰে → অপৰিশোধিত বাকী + বৰ্ধিত সময়সীমাৰ বাবে সেই বাকীৰ interest।

Entry-ৰ ক্ৰম (drawer-ৰ books): Dr. Drawee / Cr. Bills Receivable (পুৰণি bill বাতিল); Dr. Drawee / Cr. Interest; তাৰ পিছত Dr. Bills Receivable (নতুন bill) আৰু Dr. Cash (যিকোনো interest/আংশিক পৰিশোধ) / Cr. Drawee; drawee-এ Bills Payable, Interest আৰু Cash-ৰে প্ৰতিফলিত entries দিয়ে।

Illustration 2: Pritam-ৰ ₹1,06,000-ৰ তিনি মাহৰ bill 2 মাহৰ বাবে renew কৰা হয়, interest 9% p.a. = ₹1,590 তৎক্ষণাত নগদে পৰিশোধ → কেৱল ₹1,06,000-ৰ নতুন bill, due date-ত পৰিশোধ হয়।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Short note: renewal = drawee-ৰ অনুৰোধত পুৰণি bill বাতিল কৰি বৰ্ধিত সময়সীমাৰ বাবে নতুন bill draw কৰা, পুৰণি bill-ৰ maturity-ৰ পৰা প্ৰত্যাশিত নিষ্পত্তিলৈ interest-সহ; accommodation bill-ৰ সৈতে তুলনা কৰক (বেপাৰৰ বাবে নহয়, বিত্ত সংগ্ৰহৰ বাবে draw কৰা)।
- নতুন bill-ৰ পৰিমাণ: (i) drawee-এ একো নিদিয়ে → পুৰণি পৰিমাণ + interest; (ii) interest নগদে দিলে → কেৱল পুৰণি পৰিমাণ; (iii) আংশিক পৰিশোধ → অপৰিশোধিত বাকী + সেই বাকীৰ interest।

TQ 13.1 • MTP 2024-Apr [6] (Or) (b) • Short Note • 5M • Pg 300

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · ২টা প্রশ্ন

- অনুশীলন কৰিবলগীয়া entry-ৰ ক্রম: পুৰণি bill বাতিল (Dr Drawee, Cr Bills Receivable/B P reversed), interest লিপিবদ্ধ (drawer-ৰ books-ত Dr Drawee / Cr Interest), বাকী + interest-ৰ বাবে নতুন bill draw।
- Discounted/collection bill-ৰ renewal অনুশীলন কৰক: collection-লৈ পঠিওৱা bill-ৰ renewal বা dishonour হ'লে নতুন bill draw কৰাৰ আগতে Bank/Bills for Collection-ৰ জৰিয়তে যথাযথভাৱে reverse কৰক।
- Consolidation ধৰণৰ সমস্যা অনুশীলন কৰক (বেলেগ বেলেগ তাৰিখ/usance-ৰ কেইবাখনো bill-ৰ সলনি এখন নতুন bill), প্রতিখনৰ maturity-ৰ পৰা নিষ্পত্তিৰ তাৰিখলৈ interest গণনা কৰি।

PQ 13.2 · MTP 2023-Nov [3] (b) · Practical · 5M · Pg 302

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 13.1 · PYQ 2021-Dec [3] (a) · Practical · 10M · Pg 300

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

কঠিন

বিষয় 14: Retirement of Bills of Exchange & Rebate

P1-C6-U6-T14 · Topic 14: Retirement of Bills of Exchange & Rebate

প্রথমে পঢ়ক Section 14 আৰু Illustration 3 অধ্যয়ন কৰক: retirement মানে acceptor-এ maturity-ৰ আগতেই পৰিশোধ কৰে আৰু আগতীয়া পৰিশোধৰ বাবে rebate/discount পায়; rebate acceptor-ৰ income আৰু payee-ৰ expense।

টোকা

Short note: maturity-ৰ বহু আগতে acceptor-ৰ হাতত উদ্ধৃত ধন থাকিলে তেওঁ payee-ক আগতীয়াকৈ পৰিশোধ কৰে আৰু বাকী থকা সময়ৰ বাবে আগতীয়া পৰিশোধৰ rebate/interest/discount পায়; rebate = bill-ৰ পৰিমাণ × rate × বাকী মাহ ÷ 12।

কাৰ লাভ: rebate acceptor-ৰ (drawee) INCOME আৰু payee-ৰ (drawer) EXPENSE — ই আগতীয়া পৰিশোধৰ প্ৰতিদান, গতিকে “discount on retirement is a gain for the drawee” উক্তিটো TRUE।

Entries: drawer — Dr. Bank (net), Dr. Rebate on Bills (বা Interest/Discount) / Cr. Bills Receivable; acceptor — Dr. Bills Payable / Cr. Bank (net), Cr. Rebate Income (Interest/Discount)।

Illustration 3: Bhavika-ই maturity-ৰ এমাহ আগতে 12% p.a. rebate-ত নিজৰ ₹5,00,000-ৰ acceptance retire কৰে → rebate ₹5,000, bank ₹4,95,000; mixed problems: কেৱল বাকী থকা সময়সীমাৰ বাবে দিয়া rate-ত rebate গণনা কৰক।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্রশ্ন

- Short note: maturity-ৰ আগতে acceptor-ৰ হাতত উদ্ধৃত ধন থাকিলে তেওঁ আগতীয়াকৈ পৰিশোধ কৰে আৰু বাকী থকা সময়ৰ বাবে rebate (interest/discount) পায়; rebate = bill-ৰ পৰিমাণ × rate × বাকী মাহ/12।

TQ 14.2 · RTP 2026-May [18] (5) · Short Note · 2.5M · Pg 304 **9x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
স্মৃতি (Remembering)

সহজ

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False: 'discount at the time of retirement is a gain for the drawee' --- TRUE; rebate drawee/acceptor-ৰ income আৰু payee/drawer-ৰ expense (আগতীয়া পৰিশোধৰ প্ৰতিদান)।

TQ 14.1 · RTP 2026-May [1] (f) · True/False · ---- · Pg 304 **13x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- Drawer-ৰ entry: Dr Bank (net), Dr Rebate/Discount, Cr Bills Receivable; drawee-ৰ entry: Dr Bills Payable, Cr Bank (net), Cr Rebate/Discount Income।
- কিছুমান bill rebate-সহ retire কৰা আৰু আন কিছুমান maturity-ত পৰিশোধ/renew কৰা mixed problems অনুশীলন কৰক --- কেৱল বাকী থকা সময়সীমাৰ বাবে দিয়া rate-ত rebate গণনা কৰক।

বিষয় 15: Insolvency

P1-C6-U6-T15 · Topic 15: Insolvency

প্ৰথমে পঢ়ক Section 15 আৰু Illustrations 7--8 অধ্যয়ন কৰক: insolvency হ'লে acceptance dishonoured বুলি গণ্য হয়; estate-ৰ পৰা পোৱা ধন লিপিবদ্ধ কৰা হয় আৰু বাকীখিনি bad debts হিচাপে write off কৰা হয় (drawee-এ ঘাটি পৰা ধন Deficiency Account-ত credit কৰে)।

টোকা

নিয়ম: insolvency মানে drawee-এ নিজৰ liabilities পৰিশোধ কৰিব নোৱাৰে, গতিকে তেওঁৰ acceptances DISHONoured হয় — প্ৰথমে dishonour entry দিয়ক: Dr. Drawee / Cr. Bills Receivable (হাতত থাকিলে), Cr. Bank (discount কৰিলে), Cr. Endorsee (endorse কৰিলে)।

আদায় আৰু write-off: estate-ৰ পৰা টকাত x পইচা পালে — Dr. Bank (আদায় হোৱা ধন), Dr. Bad Debts (বাকী) / Cr. Drawee; আদায় আৰু bad debts সঠিককৈ গণনা কৰিবলৈ প্ৰথমে insolvent-ৰ personal account প্ৰস্তুত কৰক।

Drawee-ৰ books: শেষত তেওঁ পৰিশোধ কৰিব নোৱাৰা ধন DEFICIENCY ACCOUNT-ত credit কৰা হয় — Dr. Drawer / Cr. Bank (টকাত পইচা হিচাপে দিয়া ধন), Cr. Deficiency A/c।

Illustration 8-ৰ শৃংখল: Rita-ৰ ₹1,00,000-ৰ bill ₹99,000-ত discount; renewal-ত ₹50,000 cash + interest ₹1,500 (₹50,000 বাকীৰ ওপৰত 12% p.a. × 3 মাহ) লাভ, আৰু ₹50,000-ৰ নতুন bill draw; Rita insolvent → dishonour entry, তাৰ পিছত 40% আদায় ₹20,000 আৰু Bad Debts ₹30,000।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 5টা প্ৰশ্ন

- আয়ত্ত কৰিবলগীয়া মানক শৃংখল: bill draw → bank-ত discount → renewal অনুৰোধ (আংশিক cash + দিয়া %-ত interest + বাকীৰ বাবে নতুন bill) → drawee insolvent → dishonour entry → টকাত x পইচা লাভ → বাকী bad debts হিচাপে write off।
- Insolvency হ'লে প্ৰথমে dishonour entry দিয়ক (Dr Drawee, discount কৰিলে Cr Bank / হাতত থাকিলে Bills Receivable), তাৰ পিছত আদায় হোৱা অংশেৰে Dr Bank আৰু বাকীৰে Dr Bad Debts।
- Renewal-ৰ interest বৰ্ধিত সময়সীমাৰ বাবে বাকী থকা (OUTSTANDING) ধনৰ ওপৰত লগোৱা হয় (যেনে অপৰিশোধিত অংশৰ ওপৰত 3 মাহৰ বাবে 12% p.a.) --- নতুন bill draw কৰাৰ আগতে ইয়াক drawee-ৰ account-ত যোগ কৰক।
- আদায় আৰু bad debts সঠিককৈ গণনা কৰিবলৈ insolvent-ৰ personal account প্ৰস্তুত কৰক; drawee-ৰ books-ত অপৰিশোধিত ধন Deficiency Account-ত credit কৰা হয়।

PQ 15.1 · PYQ 2019-Jun [3] (b) · Practical · 5M · Pg 305	4x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 15.3 · RTP 2024-Sep [8] · Practical · --- · Pg 307	5x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 15.4 · PYQ 2025-Jan [5] (b) (i) · Practical · 5M · Pg 309		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 15.5 · PYQ 2025-Sep [5] (a) (Or) (ii) · Practical · 5M · Pg 310		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 15.2 · RTP 2023-Dec [8] · Practical · --- · Pg 306	9x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	

বিষয় 16: Accommodation Bills

P1-C6-U6-T16 · Topic 16: Accommodation Bills

প্ৰথমে পঢ়ক Section 16 আৰু Illustrations 9--10 অধ্যয়ন কৰক: বেপাৰৰ বাবে নহয়, পাৰস্পৰিক বিত্তীয় যোগানৰ বাবে draw কৰা bills --- proceeds আৰু discounting charges সন্মত অনুপাতত ভগোৱা হয়, আৰু due date-ত পক্ষসমূহৰ মাজত ধন প্ৰেৰণ কৰা হয়।

টোকা

ধাৰণা: trade bills-এ বস্ত্ৰৰ প্ৰকৃত ক্ৰয়/বিক্ৰীৰ বিত্তীয় যোগান ধৰে; accommodation bills-এ একেই পদ্ধতি কেৱল এটা বা দুয়োটা পক্ষৰ বাবে বিত্ত সংগ্ৰহৰ (RAISE FINANCE) উদ্দেশ্যে ব্যৱহাৰ কৰে — bill discount কৰা হয় আৰু proceeds পাৰস্পৰিক চুক্তিমতে ভগোৱা হয়; entries সাধাৰণ bills-ৰ দৰেই, লগতে পক্ষসমূহৰ মাজৰ ধন প্ৰেৰণ আৰু ভাগ কৰা discount।

ভাগ কৰাৰ নীতি: discounted proceeds যি অনুপাতত ভগোৱা হয়, discounting charges পক্ষসমূহে সেই একেই (SAME) অনুপাতত বহন কৰিব লাগিব; due date-ত acceptor-এ আন পক্ষৰ অংশ লাভ কৰি bill পৰিশোধ কৰে।

Due date-ত বিফলতা: drawer-এ নিজৰ অংশ পঠিয়াব নোৱাৰিলে drawee-এ তেওঁৰ ওপৰত দ্বিতীয় bill draw কৰে আৰু প্ৰথমখন honour কৰিবলৈ সেইখন discount কৰে; দ্বিতীয় discount পঠিওৱা proceeds আৰু প্ৰথম bill-ৰ পৰা প্ৰত্যেকে পোৱা সুবিধাৰ ভিত্তিত ভাগ কৰা হয়।

Illustration 10: Y-ৰ ওপৰত X-ৰ ₹30,000-ৰ bill ₹28,800-ত discount, Y-লৈ ₹9,600 প্ৰেৰণ (Y-ক ₹400 discount অংশসহ ₹10,000 debit = এক-তৃতীয়াংশ); বিফল হোৱাত Y-এ ₹42,000-ৰ bill draw কৰি ₹40,110-ত discount কৰে, ₹6,740 পঠিয়ায়; X insolvent, estate-এ টকাত 50 পইচা দিয়ে — X-এ অপৰিশোধিত ₹14,000 Deficiency A/c-ত credit কৰে, Y-এ ₹14,000 Bad Debts হিচাপে write off কৰে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Trade bill বনাম accommodation bill: trade bill বস্ত্ৰৰ প্ৰকৃত বিক্ৰীৰ ওপৰত আধাৰিত (consideration থাকে); accommodation bill কোনো trade লেনদেন নোহোৱাকৈ এটা/দুয়োটা পক্ষৰ বাবে ধন সংগ্ৰহৰ উদ্দেশ্যে draw কৰা হয়; accounting entries একেই, লগতে ধন প্ৰেৰণ আৰু ভাগ কৰা discount-ৰ entries।
- ভাগ কৰাৰ নীতি ব্যাখ্যা কৰক: discounted proceeds যি অনুপাতত ভাগ হয়, discounting charges পক্ষসমূহে সেই একেই (SAME) অনুপাতত বহন কৰে।

TQ 16.1 • RTP 2023-Jun [20] (ii) • Short Note • --- • Pg 312 5× সোধা হৈছে

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- পাৰস্পৰিক accommodation সমস্যা সমাধান কৰক: bill discount (প্ৰকৃত discount rate মন কৰক), proceeds ভাগ (যেনে drawer-এ নিজৰ অংশ ৰাখি বাকী পঠিয়ায়), আৰু প্ৰতিটো পক্ষৰ account-ত principal + আনুপাতিক discount অনুসৰণ।
- Due date-ত বিফলতাৰ জটিলতা সামৰি লওক: drawer-এ পঠিয়াব নোৱাৰে, গতিকে drawee (বা drawer)-এ দ্বিতীয় (SECOND) bill draw কৰে আৰু প্ৰথমখন honour কৰিবলৈ তাক discount কৰে; প্ৰত্যেক পক্ষই পোৱা সুবিধা অনুসৰি দ্বিতীয় discount ভাগ কৰক; দিয়া থাকিলে insolvency আৰু আংশিক আদায়লৈকে অনুসৰণ কৰক (যেনে T/J ₹1,80,000-ৰ bill ₹1,72,800-ত discount, ₹57,600 প্ৰেৰণ = এক-তৃতীয়াংশ অংশ)।

PQ 16.1 • PYQ 2025-May [5] (b) (i) • Practical • 2.5M • Pg 313 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 16.2 • PYQ 2026-Jan [5] (a) (Or) (ii) • Practical • 5M • Pg 314 7× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

বিষয় 17: Bills of Collection

P1-C6-U6-T17 • Topic 17: Bills of Collection

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §17 পঢ়ক: সুৰক্ষিতভাৱে ৰাখিবলৈ আৰু maturity-ত আদায়ৰ বাবে bank-লৈ পঠিওৱা bills, আৰু ইয়াৰ তিনিটা journal entries।

টোকা

অৰ্থ: bill-holder-এ সুৰক্ষাৰ বাবে bill-খন maturity-লৈকে ৰাখি সেইদিনা আদায় কৰাৰ নিৰ্দেশসহ নিজৰ bank-লৈ পঠিয়াব পাৰে — এইটো “Bill sent for collection”, discounting নহয় (NOT), কিয়নো bank-এ প্ৰকৃততে ধন আদায় হ'লেহে client-ক credit দিয়ে।

Entries: পঠিওৱাৰ সময়ত — Dr. Bills for Collection A/c / Cr. Bills Receivable A/c; আদায় হ'লে — Dr. Bank A/c / Cr. Bills for Collection A/c; dishonour হ'লে — Dr. Drawee's A/c (যাৰ পৰা bill পোৱা হৈছিল) / Cr. Bills for Collection A/c।

বিষয় 18: Bills Receivable and Bills Payable Books

P1-C6-U6-T18 · Topic 18: Bills Receivable and Bills Payable Books

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §18 পঢ়ক: bills-ৰ day books আৰু সেইবোৰৰ ruled forms।

টোকা

প্ৰকৃতি: bills receivable আৰু bills payable books হৈছে journals (Day Books), য'ত B/R আৰু B/P-ৰ বিৱৰণ কালানুক্রমিকভাৱে লিপিবদ্ধ কৰা হয় — bill লেনদেন বহু সংখ্যক হ'লে সুবিধাজনক; ব্যক্তিগত debtors/creditors accounts-লৈ postings Day Books-ৰ পৰা কৰা হয়, আৰু লাভ কৰা/accept কৰা bills-ৰ সময়ে সময়ে মুঠ (TOTALS) ক্ৰমে Bills Receivable A/c আৰু Bills Payable A/c-লৈ post কৰা হয়।

উপযোগিতা আৰু form: বেলেগ বেলেগ তাৰিখত due হোৱা outstanding bills-ৰ অৱস্থা অনুসৰণ কৰিবলৈ আৰু dishonour-ৰ কাৰণ চিনাক্ত কৰিবলৈ উপযোগী; B/R Book-ৰ columns — date of receipt, voucher no., যাৰ পৰা পোৱা হৈছে সেই party, acceptor, date of bill, due date, place of payment, amount, L.F., mode of disposal; B/P Book-ৰ columns — date of acceptance, drawer, payee, date of bill, due date, place of payment, amount।

বিষয় 19: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)

P1-C6-U6-T19 · Topic 19: Integrated Problems

প্ৰথমে পঢ়ক সকলো bill entries একেলগে পুনৰীক্ষণ কৰক --- আংশিক cash আৰু interest-সহ renewal, noting charges-সহ endorsed bills-ৰ dishonour, discount-ত retirement, আৰু আনৰ acceptance endorse কৰি দায়

পৰিশোধ --- Illustration 4-ত এইবোৰ একেলগে আছে (Katrak ধৰণৰ প্ৰশ্ন)।

টোকা

Katrak (i) — নিজৰ acceptance-ৰ renewal: Basu-লৈ ₹2,500-ৰ acceptance ₹1,000 cash + ₹50 interest-সহ নতুন bill-ৰে পৰিশোধ: Dr. Bills Payable 2,500, Dr. Interest 50 / Cr. Cash 1,000, Cr. Bills Payable 1,550।

Katrak (ii) — endorsed bill dishonoured: Mehta-লৈ endorse কৰা Gupta-ৰ ₹4,000-ৰ acceptance dishonoured, Mehta-ই ₹20 noting charges দিলে: Dr. Gupta 4,020 / Cr. Mehta 4,020; cheque-ৰ বিনিময়ত bill প্ৰত্যাহাৰ: Dr. Mehta 4,020 / Cr. Bank 4,020।

Katrak (iii)-(iv): Dalal-এ ₹10 discount-ত ₹2,000-ৰ bill retire কৰে — Dr. Bank 1,990, Dr. Discount 10 / Cr. Bills Receivable 2,000; Patel-লৈ ₹5,000-ৰ acceptance Mody-ৰ acceptance endorse কৰি পৰিশোধ — Dr. Bills Payable 5,000 / Cr. Bills Receivable 5,000।

পদ্ধতি: প্ৰতিটো লেনদেনৰ বাবে credit account বাছনিৰ আগতে (a) আপুনি কাৰ books লিখিছে আৰু (b) bill-ৰ অৱস্থান — হাতত, endorsed বা discounted — নিৰ্ধাৰণ কৰক; সদায় defaulting drawee-ৰ debit-ত noting charges যোগ কৰক আৰু renewed bill-ৰ পৰিমাণত interest অন্তৰ্ভুক্ত কৰক।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- এটা পক্ষৰ books-ত চাৰিটা ক্লাছিক Katrak-ধৰণৰ entries আয়ত্ত কৰক: (1) নিজৰ acceptance আংশিক cash + interest-সহ নতুন bill-ৰে নিষ্পত্তি; (2) endorsed bill dishonoured, noting charges endorsee-এ দিয়ে, তাৰ পিছত cheque-ৰ বিনিময়ত প্ৰত্যাহাৰ; (3) drawee-এ discount-ত bill retire কৰে; (4) হাতত থকা bill receivable endorse কৰি নিজৰ bills payable নিষ্পত্তি।
- প্ৰতিটো লেনদেনৰ বাবে credit account বাছনিৰ আগতে আপুনি কোন books-ত লিখিছে আৰু bill-ৰ অৱস্থান (হাতত/endorsed/discounted) চিনাক্ত কৰক।
- সদায় defaulting drawee-ৰ debit-ত noting charges যোগ কৰক আৰু renewed bill-ৰ পৰিমাণত interest অন্তৰ্ভুক্ত কৰক।

অধ্যায় 7

Sole Proprietors-ৰ Final Accounts প্রস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors)

Preparation of Final Accounts of Sole Proprietors

15 বিষয় • 32 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন • গুরুত্ব: B

ICAI দক্ষতা প্রফাইল Level I 5-20% • Level II 80-95% — এই অধ্যায়টো কাকতৰ সৈতে সংগতিপূৰ্ণ

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	8.0%	174-ৰ ভিতৰত 14 নম্বৰ
Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	92.0%	174-ৰ ভিতৰত 160 নম্বৰ

গোট 7.1: Non-Manufacturing Entities-ৰ Final Accounts (Final Accounts of Non-Manufacturing Entities)

Final Accounts of Non-Manufacturing Entities

P1-C7-U7.1 • গুরুত্ব B • অধ্যায়ত Rank 1 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 78.1% • 25টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C7-U7.1-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক এই গোটৰ §1.1 পঢ়ক: non-manufacturing (trading) entities-ৰ financial statements আৰু Income Statement বনাম Position Statement তুলনামূলক চাৰ্ট।

টোকা

Non-manufacturing entities: যিবোৰ trading entities-এ goods-ৰ ৰূপ/মূল ব্যৱহাৰ সলনি নকৰাকৈ লাভৰ বাবে goods ক্ৰয়-বিক্ৰয় কৰে — সিহঁতে goods মূল ৰূপতে বিক্ৰী কৰে; বছৰৰ শেষত income আৰু financial position নিৰ্ণয় কৰিবলৈ সিহঁতে financial statements প্ৰস্তুত কৰে।

দুই-স্তৰীয় গাঁথনি: Income Statement = Trading A/c (Gross Profit/Loss) + Profit & Loss A/c (Net Profit/Loss); Position Statement = Balance Sheet — এটা নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত assets, liabilities আৰু capital-ৰ অৱস্থা দেখুৱায়।

Income Statement	Position Statement
বছৰৰ income-ৰ পৰা সকলো expenses সমন্বয় কৰি net profit/loss দেখুৱায়	নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত assets আৰু liabilities-ৰ অৱস্থান দেখুৱায়
Trading A/c আৰু Profit & Loss A/c-ত বিভক্ত	Balance Sheet-ৰ উপৰিও additional statements (cash flow, changes in equity) প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি — non-corporate entities-ৰ বাবে বাধ্যতামূলক নহয়

বিষয় 2: Final Accounts প্ৰস্তুতকৰণ (Preparation of Final Accounts)

P1-C7-U7.1-T02 • Topic 2: Preparation of Final Accounts

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.2 পঢ়ক: Trading A/c, P&L A/c আৰু Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰাৰ আগতে accounting-period-ৰ তথ্য একত্ৰিত কৰাৰ মূল নীতিসমূহ।

টোকা

কাৰ্য: final accounts-এ কাৰ্যফল আৰু financial position সত্য আৰু ন্যায্যভাৱে দেখুৱাবই লাগিব; মূল নীতি — capital বনাম revenue receipts/payments পৃথক কৰক, এটা period-ৰ income আৰু expenses আন period-ৰ পৰা পৃথক ৰাখক, item-বোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ শিৰোনামৰ তলত একত্ৰিত কৰক।

মনোযোগ দিবলগীয়া কথা: (a) proprietor-ৰ ব্যক্তিগত income/expenditure business-ৰ পৰা পৃথক কৰক, (b) capital বনাম revenue পাৰ্থক্য মানি accrued কিন্তু অপৰিশোধিত expenses-ৰ বাবে আগৰ বছৰৰ একে ভিত্তিত provision কৰক, (c) সকলো material তথ্য disclose কৰক (যেনে labour charges-ৰ ভিতৰত bonus, ডাঙৰ অংকৰ inventory write-offs), (d) কেৱল চলিত সময়সীমাৰ লেনদেনহে record কৰক।

বিষয় 3: Trading Account

P1-C7-U7.1-T03 • Topic 3: Trading Account

প্ৰথমে পঢ়ক ICAI Study Material-ৰ Section 1.3 (Trading Account) অধ্যয়ন কৰক: cost of goods sold-ৰ গণনা, Trading Account format, পৃথক পৃথক item (opening inventory, purchases and returns, carriage inwards, wages, sales and sales returns, closing inventory) আৰু closing entries।

টোকা

উদ্দেশ্য (SM 1.3): selling price আৰু cost of the goods sold-ৰ পাৰ্থক্যই Gross Profit; ইয়াক Trading

Account প্রস্তুত কৰি নিৰ্ণয় কৰা হয়, আৰু balance-টো Trading A/c Dr To Profit and Loss A/c (gross profit) বা P&L A/c Dr To Trading A/c (gross loss)-ৰ জৰিয়তে স্থানান্তৰ কৰা হয়।

Format: Dr — opening stock, purchases less returns outward, direct expenses (freight & carriage inwards, customs & insurance, wages, gas/water/fuel, factory expenses, royalty on production); Cr — sales less returns inward, closing stock; balancing figure = gross profit c/d (credit side-ত হ'লে gross loss)।

Formulas: COGS = Opening Stock + Net Purchases + Direct Expenses – Closing Stock; GP = Net Sales – COGS; direct expenses-ৰ নিয়ম — goods-ক বৰ্তমান স্থান আৰু অৱস্থালৈ অনাৰ খৰচহে Trading A/c-ত debit কৰক (freight on purchases, cartage, octroi, godown wages); fixed asset-ৰ ওপৰত হোৱা freight বা wages সেই asset-ৰ cost-ত যোগ হয়, Trading A/c-ত debit নহয়।

Closing stock: entry Closing Inventory A/c Dr To Trading A/c (বিকল্পভাৱে To Purchases A/c); cost বা net realisable value-ৰ ভিতৰত যিটো কম সেই মূল্যত (consignment agents-ৰ ওচৰত থকা goods আৰু goods sent on approval-ও ধৰক); closing stock যদি Trial Balance-ৰ ভিতৰতে (IN) থাকে, তেন্তে সেয়া ইতিমধ্যে Purchases-ৰ সৈতে সমন্বয় হৈছে, সেয়েহে Trading A/c-ত ইয়াক লিখা নহয় (NOT), কেৱল Balance Sheet-ত আছে।

Closing entries: (1) Trading A/c Dr To Opening Inventory / Purchases / Wages / Freight on Purchases; (2) Sales A/c Dr আৰু Closing Inventory A/c Dr To Trading A/c; returns প্রথমে net কৰা হয় (Purchases Return A/c Dr To Purchases; Sales A/c Dr To Sales Return); invoice নোহোৱাকৈ পোৱা goods — Purchases debit, supplier credit।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- যুক্তি দিব পৰা হওক: Closing Stock যদি Trial Balance-ত দেখা যায়, তেন্তে সেয়া ইতিমধ্যে Purchases-ৰ বিপৰীতে সমন্বয় হৈছে, সেয়েহে Trading Account-ত ইয়াক লিখা নহয় (NOT) আৰু কেৱল Balance Sheet-ত আছে (True --- এটা পুনৰাবৃত্ত T/F)।
- direct expenses-ৰ নিয়ম ব্যাখ্যা কৰক: goods-ক বৰ্তমান স্থান আৰু অৱস্থালৈ অনাৰ খৰচহে (freight/carriage inwards, octroi, godown wages) Trading A/c-ত debit কৰা হয়; fixed asset-ৰ ওপৰত হোৱা freight বা wages-ৰ ক্ষেত্ৰত সেইবোৰ capitalise কৰা হয়।

TQ 3.1 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 323 **7x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Trading A/c format অনুশীলন কৰক: Dr --- opening stock, purchases less returns outward, direct expenses; Cr --- sales less returns inward, closing stock; balancing figure হিচাপে gross profit P&L-লৈ কঢ়িয়াই নিয়ক।
- COGS = Opening Stock + Net Purchases + Direct Expenses – Closing Stock আৰু GP = Sales – COGS ভালদৰে অনুশীলন কৰক; ওলোটাকৈও গণনা কৰক (যেনে COGS আৰু sales দিয়া থাকিলে GP আৰু GP ratio উলিয়াওক)।

- 4-5 নম্বৰৰ চুটি সমস্যা অনুশীলন কৰক, যেনে balances-ৰ তালিকাৰ পৰা Trading A/c প্ৰস্তুত কৰা (opening inventory, purchases, carriage inwards, wages, sales, দুয়োবিধ returns, closing inventory)।

PQ 3.1 · PYQ 2018-Nov [3] (b) · Practical · 5M · Pg 323

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 4: Profit and Loss Account

P1-C7-U7.1-T04 · Topic 4: Profit and Loss Account

প্ৰথমে পঢ়ক Section 1.4 (Profit and Loss Account) অধ্যয়ন কৰক: expenses-ৰ শ্ৰেণীবিভাজন (management, maintenance, selling and distribution, financial, abnormal losses), closing entries, আৰু drawings, income tax, trade বনাম cash discount, rebate, bad debts আৰু bad debts recovered-ৰ বিশেষ treatment।

টোকা

Scheme (SM 1.4): Cr-ত gross profit b/d-ৰে আৰম্ভ (gross loss হ'লে Dr-ত); debit-ত expenses কাৰ্য অনুসৰি শ্ৰেণীবদ্ধ — management (salaries, office rent/rates, printing, postage, insurance, audit and legal fees), maintenance (repairs, depreciation of office assets), selling & distribution (advertisement, godown rent, carriage outward, bad debts, provision for bad debts, commission), financial (bank charges, interest on loans, discount allowed) আৰু abnormal losses (loss on sale of asset, loss by fire); credit-ত other income (discount/commission received), non-trading income (bank interest, rent of property let out, dividends) আৰু abnormal gains; balance = net profit (P&L A/c Dr To Capital A/c) বা net loss (Capital A/c Dr To P&L A/c)।

কেৱল nominal accounts: expenses, losses, incomes আৰু gains Trading/P&L A/c-লৈ যায়; personal আৰু real accounts Balance Sheet-লৈ যায়; drawings আৰু sole proprietor-ৰ income tax firm-ৰ expenses নহয় (NOT) — Capital A/c-ত debit কৰক (Capital A/c Dr To Drawings; Capital A/c Dr To Income Tax A/c)।

Trade বনাম cash discount: order এটা নিৰ্দিষ্ট অংকতকৈ কম নহ'লে trade discount দিয়া হয়, invoice-ৰ পৰাই বাদ যায় আৰু কেৱল net amount record হয় — কেতিয়াও P&L-ত debit নহয়; cash discount হৈছে নিৰ্দিষ্ট তাৰিখৰ আগতে সোনকালে পৰিশোধৰ বেহাই আৰু ই record হয় (IS) — discount allowed P&L-ত debit, discount received credit; **Rebate:** কোনো period-ত customer-ৰ ক্ৰয় নিৰ্ধাৰিত মুঠ অংকত উপনীত হ'লে দিয়া বেহাই (₹5,100 purchases-ত 4% = ₹204), কেৱল বছৰৰ শেষত লিখা হয়: Rebate A/c Dr To Customer, তাৰ পিছত P&L A/c Dr To Rebate A/c।

Bad debts: Bad Debts A/c Dr To Customer's A/c, তাৰ পিছত P&L A/c Dr To Bad Debts (provision থাকিলে Provision for Bad Debts A/c Dr); পিছত আদায় হোৱা অংক gain — Bad Debts Recovered A/c-ত credit কৰি P&L-ৰ Cr-লৈ নিয়া হয় — ধন পৰিশোধ কৰা party-ৰ account-ত কেতিয়াও credit নহয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 3টা প্ৰশ্ন

- Trade discount হৈছে ব্যৱসায়িক কাৰণত (যেনে bulk orders) LIST PRICE-ৰ পৰা দিয়া হ্ৰাস; CASH discount সোনকালে পৰিশোধৰ বাবে --- T/F ফাৰ্মত দুয়োটা সংজ্ঞা মিহলি কৰা হয়, সেয়েহে দুয়োটা হুবহু শিকক।
- কেৱল nominal accounts (expenses, losses, incomes, gains) Trading/P&L A/c-লৈ যায়; personal আৰু real accounts Balance Sheet-লৈ যায় (সেয়েহে 'all personal & real accounts are recorded in P&L' False)।
- Provision for bad debts Profit and Loss A/c-ত debit কৰা হয় আৰু Balance Sheet-ত Sundry Debtors-ৰ পৰা বাদ দিয়া হয় --- ইয়াক Sundry Debtors Account-ত debit কৰা নহয় (NOT)।
- Prior period items চলিত statement of profit and loss-ত পৃথককৈ disclose কৰিবই লাগিব (MUST), যাতে চলিত profit-ৰ ওপৰত সেইবোৰৰ প্ৰভাৱ বুজিব পাৰি।

TQ 4.1 · PYQ 2019-Nov [1] (a) (i) {C} · True/False · 2M · Pg 324	2× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 4.2 · PYQ 2021-Dec [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 325	5× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 4.3 · RTP 2023-Jun [1] (i) · True/False · --- · Pg 325	2× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- income-received-in-advance গণনা (magazine subscriptions) অনুশীলন কৰক: বছৰৰ income = opening advance + amounts received – closing advance; advance balance liabilities-লৈ যায়।
- দিয়া balances-ৰ পৰা closing entries-সহ P&L A/c প্ৰস্তুত কৰা অনুশীলন কৰক, net profit/net loss Capital A/c-লৈ স্থানান্তৰ কৰি।

PQ 4.1 · PYQ 2021-Jan [5] (b) · Practical · 5M · Pg 325	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
---	-----------------------------------	-----------

বিষয় 5: কেইটামান adjustments আৰু সেইবোৰৰ treatment (Certain Adjustments and their Treatments)

P1-C7-U7.1-T05 · Topic 5: Certain Adjustments and their Treatments

প্ৰথমে পঢ়ক Section 1.4-ৰ Adjustments অংশ (outstanding/prepaid expenses, accrued income, income received in advance, provisions for doubtful debts, discount আৰু depreciation) আৰু লগতে Section 1.5 (abnormal loss by fire, goods sent on approval, goods used other than for sale, manager's commission on profit) অধ্যয়ন কৰক।

টোকা

Period adjustments: outstanding expense — Expense A/c Dr To Outstanding Expense A/c (P&L-ত expense-ৰ সৈতে যোগ কৰক, liability হিচাপে দেখুৱাওক); prepaid — Prepaid Expense A/c Dr To

Expense A/c (বাদ দিয়ক, asset হিচাপে দেখুৱাওক); accrued income — Accrued Income A/c Dr To Income A/c (যোগ, asset); income received in advance — Income A/c Dr To Income Received in Advance A/c (বাদ, liability; magazine subscriptions: বছৰৰ income = receipts + opening advance - closing advance); এনে সকলো entry পিছৰ বছৰত reverse কৰা হয়।

Provisions: P&L A/c Dr To Provision for Bad and Doubtful Debts; প্রথমে বৰ্তমানৰ provision-ৰ বিপৰীতে bad debts write off কৰক, তাৰ পিছত balance-টো debtors-ৰ প্রয়োজনীয় %-লৈ বৃদ্ধি কৰক — P&L charge = bad debts written off + closing provision - opening provision; provision for discount on debtors গণনা কৰা হয় provision for doubtful debts বাদ দিয়াৰ পিছত (AFTER), কাৰণ discount কেৱল ভাল debtors-কহে দিয়া হয়; Balance Sheet-ত দুয়োটা trade receivables-ৰ পৰা, আৰু provision for depreciation সংশ্লিষ্ট asset-ৰ পৰা বাদ দিয়া হয়।

Abnormal loss by fire (SM 1.5): সম্পূৰ্ণ cost-ত Loss by Fire A/c Dr To Purchases/Trading A/c; তাৰ পিছত Insurance Company's A/c Dr (স্বীকৃত claim) আৰু P&L A/c Dr (ক্ষতিপূৰণ নোপোৱা অংশ) To Loss by Fire A/c; claim receivable আদায় নোহোৱালৈকে assets-ৰ ফালে থাকে (goods ₹6,000, claim ₹4,500 → P&L-এ বহন কৰে ₹1,500)।

Goods on approval: প্রথমে প্রকৃত credit sales হিচাপেই record হয়; বছৰৰ শেষত অনুমোদন নোপোৱা sale invoice price-ত reverse কৰা হয় (Sales A/c Dr To Trade Receivables A/c) আৰু goods COST-ত closing stock-লৈ অনা হয় (Stock on Approval A/c Dr To Trading A/c); **Goods used other than for sale:** Purchases A/c credit কৰক আৰু ব্যৱহাৰ অনুসৰি Drawings (ব্যক্তিগত ব্যৱহাৰ), Donation, Free Samples/Advertisement, Building বা Plant & Machinery (নিৰ্মাণ), অথবা Repairs & Maintenance debit কৰক।

Manager's commission on profit: এনে commission charge কৰাৰ আগতে = Profit × Rate/100; charge কৰাৰ পিছত = commission-ৰ আগৰ Profit × Rate/(100 + Rate) — যেনে ₹1,00,000-ত 10%, charge কৰাৰ পিছত = ₹1,00,000 × 10/110 ≈ ₹9,091; entry Commission A/c Dr To Commission Payable A/c — commission P&L-ত debit, Commission Payable liabilities-ৰ ফালে দেখুওৱা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 3টা প্রশ্ন

- Goods sold on approval প্রথমে credit sales হিচাপেই record হয় (ARE); বছৰৰ শেষত অনুমোদন নোপোৱা sales reverse কৰা হয় (Sales A/c Dr To Trade Receivables) আৰু goods cost-ত closing stock-ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয় --- T/F-ৰ বাবে এই দুই-entry যুক্তি জানক।
- আগৰ (PREVIOUS) বছৰৰ outstanding salaries সেই বছৰৰ liability; চলিত বছৰত পৰিশোধ হ'লে সেইবোৰ চলিত বছৰৰ Balance Sheet-ত নাহে --- True/False উত্তৰ দিয়াৰ আগতে সাৱধানে যুক্তি দিয়ক।
- Provision for discount on debtors গণনা কৰা হয় provision for doubtful debts বাদ দিয়াৰ পিছত (AFTER), কাৰণ discount কেৱল পৰিশোধ কৰা ভাল debtors-কহে দিয়া হয়।

TQ 5.1 · MTP 2023-Dec [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 326 হৈছে	2× সোধা LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া
TQ 5.3 · RTP 2025-Sep [1] (d) · True/False · 2M · Pg 327	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- বছৰৰ মাজত সলনি হোৱা expense-ৰ গণনা অনুশীলন কৰক (যেনে কোনো তাৰিখৰ পৰা salary বৃদ্ধি, আধা দৰমহাত নতুন কৰ্মচাৰী/trainees): শুদ্ধ P&L charge, প্ৰকৃত পৰিশোধ আৰু Balance Sheet-ৰ বাবে outstanding/prepaid balance উলিয়াওক।
- manager's commission formulas ভালদৰে অনুশীলন কৰক: charge কৰাৰ আগতে = Profit × r/100; charge কৰাৰ পিছত = Profit × r/(100 + r), লগতে journal entry (Commission A/c Dr To Commission Payable A/c)।

PQ 5.1 · PYQ 2020-Nov [5] (b) · Practical · 5M · Pg 327	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
---	-----------------------------------	-----------

বিষয় 6: Balance Sheet

P1-C7-U7.1-T06 · Topic 6: Balance Sheet

প্ৰথমে পঢ়ক Section 1.6 (Balance Sheet) অধ্যয়ন কৰক: সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্য, liquidity বা permanence অনুসৰি assets আৰু liabilities-ৰ সজ্জা, current/fixed/intangible assets আৰু current/long-term liabilities-ত শ্ৰেণীবিভাজন, আৰু capital account-ৰ উপস্থাপন (net profit যোগ, drawings বিয়োগ)।

টোকা

সংজ্ঞা (SM): “a statement which sets out the assets and liabilities of a firm or an institution as at a certain date” — এটা transaction-এও assets বা liabilities সলনি কৰে, সেয়েহে ই কেৱল সেই নিৰ্দিষ্ট মুহূৰ্ততহে সত্য (“as at”-ৰ তাৎপৰ্য)।

বৈশিষ্ট্য: (i) এটা নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত প্ৰস্তুত কৰা হয়, কোনো period-ৰ বাবে নহয়; (ii) কেৱল P&L A/c-ৰ পিছতহে প্ৰস্তুত কৰা হয় — দুয়োটা মিলি Final Accounts (Balance Sheet কোনো account নহয়, ইয়াৰ দুই ফাল Dr আৰু Cr নহয়); (iii) দুয়োফালৰ মুঠ সমান হ'বই লাগিব, কাৰণ capital সদায় assets minus liabilities-ৰ সমান — মুঠ অসমান হ'লে ক'ৰবাত error আছে।

Marshalling আৰু শ্ৰেণীবিভাজন: assets সজোৱা হয় liquidity অনুসৰি (প্ৰথমে cash, শেষত land & building) বা permanence অনুসৰি (ওলোটা ক্ৰমত); liabilities পৰিশোধৰ জৰুৰীতা অনুসৰি; current assets এবছৰৰ ভিতৰত cash-লৈ ৰূপান্তৰযোগ্য (cash, bank, trade receivables, inventories), fixed/long-term assets অবিৰত ব্যৱহাৰৰ বাবে (machinery, building, long-term investments), intangible assets-ৰ ভৌতিক অস্তিত্ব নাই (patents, copyrights); current liabilities এবছৰৰ ভিতৰত মীমাংসা কৰা হয় (creditors, bills payable), long-term liabilities এবছৰৰ পিছত (term loans)।

Capital অংশ আৰু grouping: Capital balance + Net Profit (বা – Net Loss) – Drawings, য'ত drawings-ৰ

ভিতৰত পৰে উলিয়াই লোৱা cash, ব্যক্তিগত ব্যৱহাৰৰ বাবে লোৱা goods (Drawings A/c Dr To Purchases A/c — cost-ত, কেতিয়াও Capital বা P&L-ৰ জৰিয়তে নহয়) আৰু পৰিশোধ কৰা income tax; সাধাৰণ groups — capital, long-term loans, short-term loans, current liabilities, provisions against tangible fixed assets, intangibles, investments, current assets।

উপস্থাপনৰ কথা: provisions for doubtful debts আৰু for discount মুঠ book debts-ৰ পৰা, আৰু provision for depreciation asset cost-ৰ পৰা বাদ দিয়া হয়; কৰ্মচাৰীৰ আনুগত্য/দক্ষতাৰ (human resources) দৰে অদৃশ্য শক্তি assets হিচাপে দেখুৱাব নোৱাৰি; আগতীয়াকৈ দিয়া salary এটা asset (cash এটা prepayment-লৈ ৰূপান্তৰিত), expense নহয়; আগৰ বছৰৰ outstanding salaries কেৱল তেতিয়াহে liability হিচাপে আছে, যদি Balance Sheet-ৰ তাৰিখতো অপৰিশোধিত থাকে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

- Drawings (উলিয়াই লোৱা cash বা goods) capital-ৰ হ্ৰাস, Capital/Drawings A/c-ত debit হয় --- কেতিয়াও P&L expense নহয়; ব্যক্তিগত ব্যৱহাৰৰ বাবে লোৱা goods PURCHASES A/c-ত credit হয়, Capital A/c-ত নহয়।
- Human resources assets হিচাপে দেখুওৱা **নহয়** (NOT) --- সেইবোৰ money terms-ত জুখিব নোৱাৰি (money measurement concept)।
- আগতীয়াকৈ দিয়া salary expense নহয়, কিন্তু শুদ্ধ কাৰণটো হ'ল ই এটা asset (পৰিশোধে cash-ক prepaid asset-লৈ ৰূপান্তৰ কৰে) --- T/F statement-ৰ কাৰণ 'neither reduces assets nor increases liabilities' ভুল, কিয়নো cash সঁচাকৈয়ে হ্ৰাস পায়।
- আগৰ বছৰৰ outstanding salaries কেৱল তেতিয়াও অপৰিশোধিত থাকিলেহে liability হিচাপে আছে; liability-ৰ accrual আৰু তাৰ settlement পৃথক কৰক।

TQ 6.1 • RTP 2018-May [1] (g) • True/False • --- • Pg 328	3x সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 6.2 • RTP 2025-May [1] (i) • True/False • ---- • Pg 329	3x সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 6.3 • MTP 2023-Nov [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 329	5x সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

PQ 6.1 • PYQ 2026-Jan [4] (b) • Practical • 10M • Pg 329	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
--	-----------------------------------	------

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- adjustments-সহ schedule of balances-ৰ পৰা সম্পূৰ্ণ Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰাত দক্ষ হওক: depreciation, bad debts written off, provisions for doubtful debts আৰু discount, outstanding/prepaid items, closing stock।

- capital অংশৰ layout অনুশীলন কৰক: Opening capital + Net profit – Drawings (উলিয়াই লোৱা goods আৰু income tax-সহ), আৰু fixed assets, investments, current assets, current liabilities আৰু provisions-ৰ তলত grouping।

বিষয় 7: Accounting procedure-ৰ ক্ৰম বা Accounting Cycle (Sequence of Accounting Procedure or the Accounting Cycle)

P1-C7-U7.1-T07 · Topic 7: Sequence of Accounting Procedure or the Accounting Cycle

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Accounting process-ৰ পাঁচটা পদক্ষেপ ক্ৰমানুসৰি দিয়া §1.7 পঢ়ক।

টোকা

Accounting cycle: (i) transactions journalise কৰা → (ii) ledger-ত posting → (iii) গাণিতিক শুদ্ধতা পৰীক্ষাৰ বাবে trial balance উলিওৱা → (iv) period-ৰ বাবে Trading and P&L A/c (income statement) প্ৰস্তুত কৰা → (v) period-ৰ শেষৰ financial position দেখুৱাবলৈ Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰা।

বিষয় 8: Opening Entry

P1-C7-U7.1-T08 · Topic 8: Opening Entry

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Illustration 8-ৰ সৈতে §1.8 পঢ়ক: আগৰ বছৰৰ closing balances নতুন বছৰৰ প্ৰথম entry হিচাপে journalise কৰা আৰু তাৰ posting।

টোকা

Opening entry: নতুন বছৰৰ প্ৰথম journal entry-য়ে আগৰ বছৰৰ assets আৰু liabilities-ৰ closing balances (শেষৰ balance sheet অনুসৰি) opening balances হিচাপে record কৰে — Dr. all assets / Cr. all liabilities and Capital A/c (“Being the balances brought forward”)।

Posting: প্ৰতিটো asset account debit ফালে “To Balance b/d”-ৰে আৰু প্ৰতিটো liability/capital account credit ফালে “By Balance b/d”-ৰে খোলা হয় — ফলত বছৰৰ আৰম্ভণিতে সকলো asset আৰু liability account খোলা হৈ যায়।

বিষয় 9: Provisions and Reserves

P1-C7-U7.1-T09 · Topic 9: Provisions and Reserves

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই। সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Illustration 14-ৰ সৈতে §1.9 পঢ়ক: provision, reserve আৰু reserve fund-ৰ সংজ্ঞা আৰু charge বনাম appropriation পাৰ্থক্য।

টোকা

Provision: “any amount written off or retained by way of providing for depreciation, renewal or diminution in the value of assets or retained by way of providing for any known liability of which the amount cannot be determined with substantial accuracy” — কেৱল যথেষ্ট অনুমানৰ সহায়তহে জুখিব পৰা এটা liability; যেনে provision for doubtful debts, এতিয়াও নিৰ্ধাৰণ নোহোৱা taxes, গ্ৰহণযোগ্য কিন্তু অনিৰ্ধাৰিত claims।

Reserve: depreciation/diminution বা known liability-ৰ বাহিৰে আন কোনো সাধাৰণ বা নিৰ্দিষ্ট উদ্দেশ্যত management-এ আৰণ্টন কৰা earnings, receipts বা অন্য surplus (capital বা revenue)-ৰ অংশ; প্ৰকাৰ — capital reserves আৰু revenue reserves; প্ৰয়োজনতকৈ অধিক provisions-ক reserves হিচাপে গণ্য কৰা হয়।

মূল পাৰ্থক্য: provisions হৈছে profits-ৰ বিপৰীতে charge, আনহাতে reserves হৈছে profits-ৰ appropriation; **Reserve Fund:** business-ৰ বাহিৰত সহজে realise কৰিব পৰা securities-ত (যেনে government securities) বিনিয়োগ কৰা reserve-ৰ অংক।

বিষয় 10: Financial Statements-ৰ সীমাবদ্ধতা (Limitations of Financial Statements)

P1-C7-U7.1-T10 · Topic 10: Limitations of Financial Statements

প্ৰথমে পঢ়ক Section 1.10 (Limitations of Financial Statements) অধ্যয়ন কৰক — financial statements বিচাৰ কৰোঁতে, বিশেষকৈ বিভিন্ন companies-ৰ তুলনা কৰোঁতে, মনত ৰাখিবলগীয়া পাঁচটা প্ৰধান সীমাবদ্ধতা।

টোকা

পাঁচটা প্ৰধান সীমাবদ্ধতা (SM 1.10): (a) Historical cost — statements-এ লেনদেন হোৱাৰ সময়ৰ money value ব্যৱহাৰ কৰে, পিছৰ পৰিৱৰ্তন আওকাণ কৰে (1980-ত ₹15,000-ত নিৰ্মিত ঘৰে 2022-ত ₹30,00,000-ত নিৰ্মিত ঘৰৰ সমান বসবাসৰ সুবিধা দিলেও original cost-তহে দেখুওৱা হয়); (b) অদৃশ্য শক্তি আৰু দুৰ্বলতা — যেনে কৰ্মচাৰীৰ আনুগত্য আৰু দক্ষতা Balance Sheet-ত দেখুৱাব নোৱাৰি; (c) চিৰস্থায়ী নিৰৱচ্ছিন্নতা আৰু সময়ভিত্তিক accounts — going concern ধাৰণাৰ ফলত non-revenue expenditure উপকৃত বছৰবোৰত মনগড়াকৈ ভাগ কৰিব লগা হয়, সেয়েহে accounts সম্পূৰ্ণ শুদ্ধ নহয়; (d) বেলেগ

accounting policies — যেনে pensions/gratuities-ৰ বাৰ্ষিক funding বনাম কেৱল প্রকৃত পৰিশোধ record কৰা, বা intangible assets write off কৰা হ'ব নে নাই আৰু কেনেকৈ; (e) কৰ্মচাৰী আৰু ৰাজহুৱা কল্যাণৰ বাবে বেলেগ management policies।

Comparability: এটা company-ক কেইবছৰমান ধৰি বিচাৰ কৰোঁতে এই সীমাবদ্ধতাবোৰ ইমান গুৰুতৰ নহয়; একে system আৰু basis of accounting অনুসৰণ নকৰিলে একে period-ত বেলেগ বেলেগ companies-ৰ তুলনা বিভ্রান্তিকৰ হ'ব পাৰে — সেয়েহে আন কোনো ভিত্তি বাস্তৱসন্মত নহ'লেহে financial statements-ৰ ভিত্তিত inter-industry তুলনা কৰা উচিত; historical cost এতিয়াও স্বীকৃত ভিত্তি, কাৰণ money-ৰ মূল্য ক্ৰমাগত হ্ৰাস পাই থাকিলে নিৰন্তৰ revaluation ব্যয়বহল আৰু অবাস্তৱ।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- 4-নম্বৰৰ উত্তৰৰ বাবে পাঁচটা সীমাবদ্ধতা আলোচনা কৰিবলৈ সাজু থাকক: (a) historical cost basis-এ money value-ৰ পৰিৱৰ্তন আওকাণ কৰে (1980-ৰ ঘৰৰ উদাহৰণ), (b) staff loyalty-ৰ দৰে intangible strengths/weaknesses দেখুওৱা নহয়, (c) going concern-ৰ ফলত expenditure বিভিন্ন periods-ত মনগটাকৈ আবণ্টন কৰিব লগা হয়, (d) বেলেগ accounting policies (যেনে pension funding, intangibles write-off)-এ comparability ক্ষুণ্ণ কৰে, (e) বেলেগ management policies।
- একে system আৰু basis of accounting অনুসৰণ নকৰিলে inter-company তুলনা কিয় বিভ্রান্তিকৰ, ব্যাখ্যা কৰক।

TQ 10.1 · MTP 2024-Apr [1] (b)DESC 4 Marks {C} · · · · · Pg 333 **5x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

বিষয় 11: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)

P1-C7-U7.1-T11 · Topic 11: Integrated Problems

প্ৰথমে পঢ়ক গোট 1-ৰ শেষত Sections 1.3--1.6 একেলগে সামৰি দিয়া comprehensive illustrations অনুশীলন কৰক — trial balance বা schedule of balances-ৰ পৰা একাধিক adjustment-ৰ সৈতে Trading and Profit & Loss Account আৰু Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰা।

টোকা

কামৰ ক্ৰম: trial balance বা schedule of balances-ৰ পৰা Trading A/c → P&L A/c → Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰক (Illustrations 9, 10 and 12); প্ৰতিটো adjustment-ৰ দ্বৈত প্ৰভাৱ দিয়ক — এবাৰ Trading/P&L-ত, এবাৰ Balance Sheet-ত — প্ৰথমে rough working sheets-ত adjustments লিখক, আৰু Balance Sheet-ৰ দুয়োফাল মিলিছে নে নাই পৰীক্ষা কৰক।

মানক adjustment set (Illustration 12 — Gavaskar Viswanath & Co.): closing stock; দিয়া হাৰত depreciation, কিন্তু প্ৰথমে error সংশোধন (steel table cost-ত বিক্ৰী হ'লেও বিক্ৰীৰ ধন ভুলকৈ Sales A/c-ত credit; typewriter purchase ₹40,000 ভুলকৈ Purchases-ত debit — depreciate কৰাৰ আগতে আঁতৰাই capitalise কৰক); দুমাহৰ outstanding godown rent; loan লোৱাৰ তাৰিখৰ পৰা @ 12% p.a. হাৰত

accrued interest on loan; sundry debtors-ৰ 5%-ত বজাই ৰখা provision for bad debts।

পৰীক্ষাৰ ভিন্ন ৰূপ: Balance Sheet-ৰ আগতে ভুলকৈ প্ৰস্তুত কৰা P&L সংশোধন কৰক (Illustration 7 — পাহৰি যোৱা outstanding expenses debit, prepaid insurance credit কৰি revised net profit উলিয়াওক); যোৱা বছৰৰ Balance Sheet-ৰ পৰা opening entry দিয়ক (assets Dr; trade payables, overdraft, provision for doubtful debts আৰু capital Cr — Illustrations 8 and 11); Output liability-ৰ বিপৰীতে Input CGST/SGST ব্যৱহাৰ কৰি GST balances নিষ্পত্তি কৰক আৰু অব্যৱহৃত input credit Balance Sheet asset হিচাপে কঢ়িয়াই নিয়ক (Illustrations 9 and 10 working notes)।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক • 10টা প্ৰশ্ন

PQ 11.1 • PYQ 2019-Jun [4] (b) • Practical • 10M • Pg 334	4× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 11.2 • PYQ 2025-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 336	4× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 11.4 • PYQ 2021-Jul [4] (a) • Practical • 10M • Pg 341	3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 11.5 • RTP 2022-May [13] • Practical • --- • Pg 343		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 11.6 • PYQ 2024-Sep [3] (a) • Practical • 10M • Pg 346		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 11.7 • RTP 2024-Sep [9] • Practical • --- • Pg 350	5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 11.8 • PYQ 2025-Jan [3] (a) • Practical • 15M • Pg 353	13× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 11.9 • PYQ 2026-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 357		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 11.3 • RTP 2018-May [12] • Practical • --- • Pg 338	5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	
PQ 11.10 • PYQ 2026-Sep [4] (b) • Practical • 10M • Pg 360		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- সম্পূৰ্ণ 10--15 নম্বৰৰ final accounts সমস্যাৰ দক্ষ হওক: trial balance/schedule of balances-ৰ পৰা working notes-সহ Trading A/c, P&L A/c আৰু Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰক, দুয়োফাল মিলাটো নিশ্চিত কৰি।
- মানক adjustment set ভালদৰে অনুশীলন কৰক: closing stock, depreciation (বছৰৰ মাজৰ additions-সহ, সময় অনুপাতে), further bad debts + provision for doubtful debts + provision for discount on debtors, outstanding/prepaid expenses আৰু accrued/advance income, goods on approval, goods-ৰ drawings, insurance claim-সহ abnormal loss, আৰু manager's commission on profit।

- পৰীক্ষাত দেখা ভিন্ন ৰূপ অনুশীলন কৰক: প্ৰথমে ভুলকৈ প্ৰস্তুত কৰা trial balance পুনৰ লিখা, নতুন business-ৰ লেনদেনৰ বিৱৰণৰ পৰা accounts গঢ়া (capital introduced, bank loan, asset purchases), আৰু statements প্ৰস্তুত কৰাৰ আগতে নোহোৱা figures উলিওৱা।

গোট 7.2: Manufacturing Entities-ৰ Final Accounts (Final Accounts of Manufacturing Entities)

Final Accounts of Manufacturing Entities

P1-C7-U7.2 · গুৰুত্ব D · অধ্যায়ত Rank 2 · শ্ৰেণী C · অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 21.9% · 7টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C7-U7.2-T01 · Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক এই গোটৰ §2.1 পঢ়ক: manufacturing entities-এ Trading A/c, P&L A/c আৰু Balance Sheet-ৰ আগতে কিয় পৃথক Manufacturing Account প্ৰস্তুত কৰে।

টোকা

Manufacturing Account: manufacturing entities-এ final accounts-ৰ অংশ হিচাপে Trading A/c, P&L A/c আৰু Balance Sheet-ৰ উপৰিও ইয়াক প্ৰস্তুত কৰে — উদ্দেশ্য হৈছে finished goods-ৰ manufacturing cost নিৰ্ণয় কৰি manufacturing কাৰ্যকলাপৰ cost-effectiveness বিচাৰ কৰা; এই cost পিছত Trading A/c-লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।

Trading A/c-ৰ সৈতে তুলনা: Trading A/c-এ Gross Profit দেখুৱায়, আনহাতে Manufacturing A/c-এ direct expenses-সহ cost of goods sold দেখুৱায়; Manufacturing A/c-এ raw materials আৰু work-in-progress-ৰ লগত কাম কৰে, কিন্তু Trading A/c-এ কেৱল finished goods-ৰ লগত।

বিষয় 2: উদ্দেশ্য (Purpose)

P1-C7-U7.2-T02 · Topic 2: Purpose

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Manufacturing Account-এ পালন কৰা তিনিটা কাৰ্য তালিকাভুক্ত কৰা §2.2 পঢ়ক।

টোকা

কাৰ্যসমূহ: (1) finished products প্রস্তুত কৰাৰ মুঠ cost শ্ৰেণীবদ্ধ উপাদানসহ দেখুৱায় — প্রস্তুতিৰ বাবে প্রত্যক্ষ বা পরোক্ষভাৱে ব্যয় হোৱা materials-ৰ cost, manufacturing wages আৰু expenses ইয়াত debit হয়; (2) factory cost-ৰ বিৱৰণ দিয়ে, financial books-ৰ সৈতে cost records-ৰ reconciliation আৰু manufacturing কাৰ্যৰ period-to-period তুলনা সহজ কৰে; (3) output market price-ত Trading A/c-লৈ নিলে manufacture-ৰ ওপৰত profit/loss দেখুৱায়, আৰু production-linked bonus নিৰ্ধাৰণতো ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

বিষয় 3: Manufacturing Costs

P1-C7-U7.2-T03 · Topic 3: Manufacturing Costs

প্রথমে পঢ়ক Section 2.3 (Manufacturing Costs) অধ্যয়ন কৰক: raw material consumed, direct manufacturing wages, direct manufacturing expenses আৰু manufacturing overheads-ত শ্ৰেণীবিভাজন, লগতে by-products-ৰ অর্থ আৰু treatment।

টোকা

Cost-ৰ গঠন (SM 2.3): Raw Material Consumed + Direct Manufacturing Wages + Direct Manufacturing Expenses = Direct (prime) Manufacturing Cost; ইয়াৰ সৈতে Indirect Manufacturing Expenses / Manufacturing Overhead যোগ কৰিলে = Total Manufacturing Cost; **Formula:** Raw Material Consumed = Opening inventory of Raw Materials + Purchases – Closing inventory of Raw Materials।

Direct বনাম indirect: নিৰ্দিষ্ট product-ৰ বাবে কৰা material বা wages-ৰ বাহিৰে আন খৰচেই direct manufacturing expenses — যেনে licence/technology-ৰ royalties আৰু plant-ৰ hire charges, **যদিহে** (IF) সেইবোৰ units produced-ৰ ভিত্তিত হয় (production-ৰ সৈতে পোনপটীয়াকৈ সলনি হয়); Overhead = Indirect Material (repairs-ৰ stores, small tools, fuel, lubricating oil) + Indirect Wages (maintenance wages, holding pay) + Indirect Expenses (training, plant & machinery আৰু factory shed-ৰ depreciation আৰু insurance)।

By-products: একে raw materials আৰু একে process-ৰ পৰা অতিৰিক্ত ব্যয় নোহোৱাকৈ পোৱা গৌণ সামগ্ৰী (sugar manufacture-ত molasses, dairy-ত butter milk); সেইবোৰৰ মূল্য সাধাৰণতে নগণ্য, সেয়েহে cost পৃথককৈ চিনাক্ত কৰিব নোৱাৰিলে NET REALISABLE VALUE-ত মূল্য ধৰা হয়; শুদ্ধ treatment — sale value MANUFACTURING Account-ত credit কৰক (Trading Account-ত নহয়, কেৱল other operating income হিচাপেও নহয়), যাতে main product-ৰ cost of manufacture হ্ৰাস পায়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্রশ্ন

- by-product-ৰ sale value MANUFACTURING Account-ত (Trading Account-ত নহয়) credit কৰা হয়, যাতে main product-ৰ manufacturing cost হ্ৰাস পায় --- এই হুবহু T/F সোধা হৈছে; লগতে মনত ৰাখক, by-products net realisable value-ত মূল্য ধৰা হয়।

- direct বনাম indirect manufacturing expenses ব্যাখ্যা কৰিব পৰা হওক: units produced-ৰ ভিত্তিত royalty বা hire charges DIRECT; repairs, plant/factory shed-ৰ depreciation, insurance, indirect material/wages-এ OVERHEAD গঠন কৰে।
- Raw Material Consumed = Opening inventory of RM + Purchases – Closing inventory of RM জানক, আৰু গঠনটোও: prime cost (RM + direct wages + direct expenses)-ৰ সৈতে overheads যোগ কৰিলে = total manufacturing cost।

TQ 3.1 · MTP 2023-May [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 366 **4x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 4: Manufacturing Account-ৰ নক্সা (Design of A Manufacturing Account)

P1-C7-U7.2-T04 · Topic 4: Design of A Manufacturing Account

প্রথমে পঢ়ক Section 2.4 (Design of a Manufacturing Account) অধ্যয়ন কৰক: quantity আৰু value columns-ৰ সৈতে format, prime cost আৰু factory cost, WIP treatment, finished goods-ৰ cost Trading Account-লৈ স্থানান্তৰ, আৰু নোহোৱা quantities/figures উলিওৱাৰ tutorial notes।

টোকা

Format (SM 2.4): কোনো মানক নক্সা নাই, কিন্তু quantity আৰু value columns ৰাখক; Dr — raw material consumed, direct wages, direct expenses (= Prime cost), factory overheads (royalty, hire charges, repairs & maintenance, depreciation) (= Factory cost), opening Work-in-Process; Cr — net realisable value-ত by-products, closing Work-in-Process, আৰু balancing transfer By Trading A/c — cost of finished goods; Trading A/c-এ এই cost of production (opening finished goods-সহ) debit কৰি sales আৰু closing finished goods-ৰ বিপৰীতে gross profit প্রকাশ কৰে।

Tutorial notes: দুয়োফাল মিলাবলৈ quantity columns ব্যৱহাৰ কৰক — units sold = opening finished goods + units manufactured – closing finished goods; Manufacturing A/c-এ কেৱল raw-material quantities আৰু WIP values দেখুৱায়, Trading A/c-এ কেৱল finished-goods quantities; বিপৰীত নিৰ্দেশ নাথাকিলে sales FIFO ভিত্তিত ধৰক, অৰ্থাৎ closing inventory যিমান সম্ভৱ বছৰটোত উৎপাদিত goods-ৰে গঠিত।

Unit-ভিত্তিক গণনা (Illustration 2 — Mr. Vimal): প্রতিটো rate-ৰ ভিত্তি মনোযোগেৰে পঢ়ক — direct wages চুক্তি @ ₹0.80 per unit manufactured আৰু তাৰ লগতে (PLUS) @ ₹0.40 per unit of closing WIP ($5,00,000 \times 0.80 + 12,000 \times 0.40 = ₹4,04,800$); machine-ৰ hire charges @ ₹0.60 per unit manufactured এটা direct expense, আনহাতে factory shed-ৰ hire আৰু repairs & maintenance indirect expenses।

Missing-figure সমস্যা: Creditors A/c-ৰ balancing figure হিচাপে credit purchases উলিয়াওক (To Bank + To Balance c/d – By Balance b/d), সেইবোৰ Raw Material A/c-ত post কৰি raw material consumed বা closing stock-ৰ বাবে balance কৰক, তাৰ পিছত Manufacturing A/c-ৰ পৰা Trading A/c-লৈকে সম্পূৰ্ণ

কৰক; office items Manufacturing A/c-ৰ পৰা বাদ দি P&L-ত charge কৰক (office labour wages, electricity-ৰ office অংশ, customers-লৈ delivery charges), কিন্তু fuel charges আৰু freight inwards direct expenses হিচাপেই ৰাখক; record নোহোৱা machinery-ৰ বাদ পৰা depreciation মনত ৰাখক।

Manufacturer-ৰ সম্পূৰ্ণ final accounts (Illustration 3 — Mr. White): তিনিটা inventories-সহ trial balance-ৰ পৰা Manufacturing, Trading, P&L A/c আৰু Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰক — যৌথ expenses factory আৰু office-ৰ মাজত ভাগ কৰক (দখল কৰা আয়তন অনুসৰি rent $3/4 : 1/4$, lighting $2/3 : 1/3$), scrap বিক্ৰী Manufacturing A/c-ত credit কৰক, outstanding wages (Manufacturing) আৰু outstanding salaries (P&L) যোগ কৰক, plant-ৰ depreciation Manufacturing-ত আৰু office furniture-ৰ P&L-ত ধৰক, provision for doubtful debts-ত বৰ্তমানৰ provision-তকৈ প্ৰয়োজনীয় ঘাটিটোহে charge কৰক, আৰু তিনিওটা closing stocks (raw materials, WIP, finished goods) Balance Sheet-লৈ নিয়ক।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 5টা প্ৰশ্ন

- Manufacturing A/c প্ৰস্তুত কৰা অনুশীলন কৰক: Dr --- opening WIP, raw materials consumed, direct wages, direct expenses (unit-based hire charges/royalty), factory overheads; Cr --- NRV-ত by-products, closing WIP, আৰু Trading A/c-লৈ স্থানান্তৰিত cost of finished goods।
- unit-ভিত্তিক গণনা ভালদৰে অনুশীলন কৰক: প্ৰতি unit manufactured-ত direct wages @ ₹x আৰু closing WIP-ৰ প্ৰতি unit-ত কম হাৰ, প্ৰতি unit produced-ত hire charges --- rate-ৰ ভিত্তি সাৱধানে পঢ়ক, আৰু দুয়োফাল মিলিছে নে নাই চাবলৈ quantity columns ব্যৱহাৰ কৰক।

PQ 4.1 · PYQ 2019-Nov [5] (b) · Practical · 5M · Pg 367	5x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.5 · PYQ 2024-Jun [5] (b) (i) · Practical · 5M · Pg 376	4x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.6 · PYQ 2025-Sep [5] (b) · Practical · 5M · Pg 377		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.3 · PYQ 2021-Dec [5] (b) · Practical · 15M · Pg 371	3x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.4 · PYQ 2022-May [5] · Practical · 20M · Pg 373		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- Raw Material A/c, Creditors A/c, Manufacturing A/c আৰু Trading A/c সংযুক্ত missing-figure সমস্যা অনুশীলন কৰক: Creditors A/c-ৰ পৰা credit purchases উলিয়াওক, consumption-ৰ বাবে Raw Material A/c balance কৰক, তাৰ পিছত Manufacturing আৰু Trading A/cs সম্পূৰ্ণ কৰক।
- সংযোগবোৰলৈ লক্ষ্য ৰাখক: Manufacturing A/c-ৰ cost of production Trading A/c-ৰ debit হয়; অন্যথা কোৱা নাথাকিলে closing finished-goods valuation-ৰ বাবে FIFO ধৰক।

PQ 4.2 · PYQ 2020-Nov [5] (c) · Practical · 10M · Pg 368	2x সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
--	--------------	---------------------------------	------

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- সম্পূৰ্ণ 15--20 নম্বৰৰ manufacturer's final accounts-ত দক্ষ হওক: তিনিটা inventories (raw materials, WIP, finished goods) আৰু sale of scrap থকা trial balance-ৰ পৰা Manufacturing, Trading, P&L A/c আৰু Balance Sheet।
- factory (Manufacturing A/c) আৰু office (P&L A/c)-ৰ মাজত expenses ভাগ কৰা অনুশীলন কৰক --- rent, power, depreciation --- সাধাৰণ adjustments (closing stocks, outstanding wages, provisions)-সহ আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে।

অধ্যায় ৪

Non-Profit Organisations-ৰ Financial Statements (Financial Statements of Non-Profit Organisations)

Financial Statements of Non-Profit Organisations

5 বিষয় • 36 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন • গুৰুত্ব: A

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5-20% • Level II 80-95% — এই অধ্যায়টো কাকতৰ সৈতে সংগতিপূৰ্ণ

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	7.4%	243-ৰ ভিতৰত 18 নম্বৰ
Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	92.6%	243-ৰ ভিতৰত 225 নম্বৰ

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C8-U8-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1 Introduction পঢ়ক: এটা non-profit organisation-ৰ প্ৰকৃতি আৰু ই প্ৰস্তুত কৰা final accounts-সমূহ।

টোকা

Non-profit organisation: এনে এটা legal accounting entity, যিটো sole proprietor, partners বা shareholders-ৰ বাবে নহয়, সমগ্ৰ সমাজৰ হিতৰ বাবে পৰিচালিত হয় — মুখ্য উদ্দেশ্য সমাজ/সদস্যসকলক সেৱা আগবঢ়োৱা; যেনে ৰাজহুৱা চিকিৎসালয়, ৰাজহুৱা শিক্ষানুষ্ঠান, clubs, temples, churches।

Final accounts: সময়সীমাৰ কাৰ্যদক্ষতা দেখুৱাবলৈ Receipts and Payments Account-ৰ লগতে Income and Expenditure Account, আৰু সময়সীমাৰ শেষত বিত্তীয় অৱস্থা দেখুৱাবলৈ Balance Sheet।

Terminology: Income and Expenditure A/c, P&L A/c-ৰ দৰেই, কিন্তু expenditure-তকৈ income-ৰ আধিক্য = SURPLUS আৰু income-তকৈ expenditure-ৰ আধিক্য = DEFICIT; মুঠ cash receipts আৰু payments Receipts and Payments Account-ৰ জৰিয়তে প্ৰকাশ কৰা হয়।

বিষয় 2: Receipts and Payments Account-ৰ প্ৰকৃতি (Nature of Receipts and Payments Account)

P1-C8-U8-T02 • Topic 2: Nature of Receipts and Payments Account

প্ৰথমে পঢ়ক ICAI Study Material-ৰ Section 2 'Nature of Receipts and Payments Account' পঢ়ক: cash book-ৰ

সাৰাংশ হিচাপে ইয়াৰ বৈশিষ্ট্য, ইয়াৰ সীমাবদ্ধতা, আৰু (Section 4.1-ৰ পৰা) Sports Fund-ৰ দৰে বিশেষ fund-ৰ বাবে fund accounting।

টোকা

Meaning (SM): “A Receipts and Payments Account is a summary of the cash book” — date column নোহোৱাকৈ; receipts বাওঁফালে, payments সোঁফালে, cash book-ৰ দৰে একে ফালে; ই এটা প্ৰাথমিক account, যিটো hospitals, clubs, societies, temples, churches আদিয়ে গ্ৰহণ কৰে।

Cash basis, accrual নহয় (SM): “receipts and payments account is not based on the accrual system of book keeping as it records all the receipts and payments whether capital or revenue, pertaining to the current, previous or future periods.”

Features: (a) cash আৰু bank লেনদেনৰ সাৰাংশ — সকলো receipts (capital বা revenue) debit, সকলো payments credit কৰা হয়; (b) opening cash আৰু bank balances-ৰে আৰম্ভ হৈ সেইবোৰৰ closing balances-ত শেষ হয়; (c) সাধাৰণতে double entry system-ৰ অংশ নহয়; (d) cash in hand আৰু cash at bank-ৰে গঠিত বাবে ইয়াৰ balance সদায় debit।

Limitations: ইয়াৰ পৰা সময়সীমাৰ surplus বা deficit নিৰ্ণয় কৰিব নোৱাৰি (CANNOT) — ই কেৱল cash/bank অৱস্থা দেখুৱায়, সকলো non-cash items (outstanding/advance subscriptions, depreciation) বাদ দিয়ে আৰু capital-ক revenue-ৰ সৈতে আৰু অতীত/ভৱিষ্যতৰ item-ক চলিত সময়সীমাৰ item-ৰ সৈতে মিহলি কৰে; কেৱল ইয়াক প্ৰস্তুত কৰাটো cash-ৰ বাহিৰে আন কোনো assets আৰু কোনো liabilities নথকা অতি সৰল প্ৰতিষ্ঠানৰ বাবেহে উপযুক্ত।

Fund accounting (4.1): বিশেষ উদ্দেশ্যে সংগৃহীত ধন (যেনে Sports Fund, match donations আৰু ticket proceeds) সেই fund-ত credit কৰা হয় আৰু সংশ্লিষ্ট expenses liabilities ফালে সেই fund-তেই debit কৰা হয় — কোনো কাৰণতে Income and Expenditure Account-ত charge কৰা নহয়; উপলব্ধ fund-তকৈ অধিক expense-হে I&E-ত debit কৰা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · ৩টা প্ৰশ্ন

- যুক্তিৰে প্ৰতিপন্ন কৰিব পাৰিব লাগিব: R&P Account হৈছে cash/bank লেনদেনৰ সাৰাংশ (cash basis), accrual নহয় (NOT) --- ই অতীত, চলিত আৰু ভৱিষ্যৎ সময়সীমাৰ capital বা revenue, সকলো receipts আৰু payments লিপিবদ্ধ কৰে।
- True/False ফাল্: 'R&P Account highlights total income and expenditure' --- False; ই মুঠ cash receipts আৰু payments প্ৰকাশ কৰে; non-cash items বাদ পৰে বাবে ইয়াৰ পৰা surplus/deficit পোৱা নাযায়।
- True/False ফাল্: কোনো Sports Fund (specific fund) থাকিলে sports-event expenses সেই Fund-ত charge কৰা হয়, কেতিয়াও Income and Expenditure Account-ত নহয় --- True (fund accounting)।
- মনত ৰাখক: ই opening cash/bank balances-ৰে আৰম্ভ হৈ closing balances-ত শেষ হয়, আৰু ইয়াৰ balance সদায় debit।

TQ 2.1 · MTP 2024-Apr [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 382 হৈছে	5× সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 2.3 · MTP 2024-Dec [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 383 হৈছে	3× সোধা	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 2.2 · PYQ 2024-Sep [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 383		LEVEL I বোধ (Understanding)	

প্রয়োগ (Application) প্রয়টো সমাধান কৰক · 1টা প্রশ্ন

PQ 2.1 · PYQ 2019-Nov [4] (b) · Practical · 10M · Pg 383 2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
--	-----------------------------------	------

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্রিত তথ্য লৈ কাম কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্রশ্ন নাই

- ওলোটা সমস্যা অনুশীলন কৰক: দিয়া Income and Expenditure Account আৰু Balance Sheets-ৰ পৰা accruals (outstanding/advance subscriptions, prepaid আৰু outstanding expenses) আঁতৰাই আৰু capital receipts/payments যোগ কৰি R&P Account-লৈ উভতি যাওক।
- Subscription Account-ক এখন ledger হিচাপে আয়ত্ত কৰক: দুয়ো ফালে opening/closing outstanding আৰু advance balances বহুৱাই cash subscriptions received নিৰ্ণয় কৰক।
- পাৰস্পৰিক সংযোগ লক্ষ্য কৰক: I&E-ৰ depreciation আৰু non-cash items আঁতৰাব লাগিব; asset purchases আৰু fund receipts কেৱল R&P-তহে দেখা যায়।

বিষয় 3: Income and Expenditure Account

P1-C8-U8-T03 · Topic 3: Income and Expenditure Account

প্রথমে পঢ়ক Section 3 অধ্যয়ন কৰক: Income and Expenditure Account-ৰ বৈশিষ্ট্য, R&P Account-ৰ সৈতে ইয়াৰ পাৰ্থক্য, income-ৰ মুখ্য উৎস (subscriptions, donations, entrance fees, life membership), আৰু R&P Account-ৰ পৰা I&E Account প্ৰস্তুত কৰাৰ স্তৰে স্তৰে পদ্ধতি (3.3)।

টোকা

Nature: NPO-ৰ ক্ষেত্ৰত Profit and Loss Account-ৰ সমতুল্য, accrual principle অনুসৰি প্ৰস্তুত — কেৱল চলিত সময়সীমাৰ revenue items; Surplus = expenditure-তকৈ income-ৰ আধিক্য, Deficit = income-তকৈ expenditure-ৰ আধিক্য; depreciation-ৰ দৰে non-cash items অন্তৰ্ভুক্ত হয়, সকলো capital items বাদ পৰে, কোনো opening balance নাথাকে; Companies Act 2013-ৰ u/s 8-ত পঞ্জীয়নভুক্ত NPO-সমূহে Schedule III অনুসৰি I&E আৰু Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰে।

Income-ৰ মুখ্য উৎস (3.1): subscriptions, ordinary donations, membership/entrance fees (ধনৰাশি স্বাভাৱিক হ'লে বা bye-laws অনুসৰি হ'লে), স্থানীয় কৰ্তৃপক্ষৰ recurring grants, investments-ৰ পৰা income; কোনো বিশেষ কাৰ্যকলাপৰ receipts (match tickets বিক্ৰী) সেই কাৰ্যকলাপৰ expenditure-ৰ পৰা বাদ দি কেৱল net দেখুওৱা হয়; capital receipts Capital Fund-ত বা কোনো বিশেষ fund-ত credit কৰা হয়

(fund accounting), fixed asset-ৰ বিক্ৰী asset account-ত; life membership fee এটা capital receipt (non-recurring), পোনপটীয়াকৈ Capital Fund-ত যোগ হয়; পৃথক trading কাৰ্যকলাপৰ trading profit consolidation-ৰ সময়ত I&E-লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।

Receipts and Payments Account	Income and Expenditure Account
Capital বা revenue — cash receipts আৰু payments-ৰ শ্ৰেণীবদ্ধ সাৰাংশ	সেই সময়সীমাৰ কেৱল revenue expenditure (Dr) আৰু revenue income (Cr)
Cash basis — চলিত, পূৰ্বৱৰ্তী বা ভৱিষ্যৎ সময়সীমাৰ items-ও থাকে	Accrual basis — প্ৰাপ্ত/প্ৰদত্ত নহ'লেও due হোৱা অংক থাকে
Opening cash/bank balances-ৰে আৰম্ভ; balance সদায় debit	Opening balance নাথাকে; balancing figure হৈছে surplus বা deficit
Non-cash items বাদ; surplus/deficit নিৰ্ণয় কৰিব নোৱাৰি	Non-cash items (depreciation) থাকে; surplus/deficit দেখুৱায়

R&P → I&E পদ্ধতি (3.3): (i) এখন opening Balance Sheet-ৰ জৰিয়তে opening Capital/Accumulated Fund নিৰ্ণয় কৰক (assets – liabilities); (ii) যিবোৰ incomes/expenses-ত accrual বা outstanding সমন্বয় লাগে, সেইবোৰৰ ledger accounts খুলি সময়সীমাৰ ধনৰাশি I&E-লৈ স্থানান্তৰ কৰক; (iii) সমন্বয়হীন item পোনপটীয়াকৈ R&P-ৰ পৰা I&E-লৈ post কৰক; (iv) capital receipts/payments asset বা liability accounts-ত post কৰক — asset বিক্ৰীৰ কেৱল capital profit/loss I&E-ত সোমায়; (v) I&E balance Capital Fund-লৈ স্থানান্তৰ কৰক; (vi) বাকী থকা balances-ৰ পৰা Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰক।

Subscription working: বছৰৰ income = cash received + শেষত outstanding – আৰম্ভণিত outstanding + এই বছৰৰ বাবে আগৰ বছৰত প্ৰাপ্ত advance – পিছৰ বছৰৰ বাবে এই বছৰত প্ৰাপ্ত advance; যেনে ₹42,000 প্ৰাপ্ত (ইয়াৰ ভিতৰত যোৱা বছৰৰ ₹1,600, পিছৰ বছৰৰ ₹600) আৰু ₹3,000 এতিয়াও বাকী → I&E-ত ₹42,800 credit; closing outstanding subscription এটা asset, অগ্ৰিম প্ৰাপ্ত subscription এটা liability।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

- ব্যাখ্যা কৰক: I&E Account হৈছে NPO-ৰ P&L-ৰ সমতুল্য, accrual basis-ত; কেৱল চলিত বছৰৰ revenue items সোমায়; Surplus = income-ৰ আধিক্য, Deficit = expenditure-ৰ আধিক্য।
- True/False ফান্দ: বৃত্তি অনুশীলন কৰা ব্যক্তিসকলে net income নিৰ্ণয় কৰে I&E/Receipts & Expenditure Account-ৰ জৰিয়তে, P&L-ৰে নহয়; Life Membership Fee এটা capital receipt (non-recurring), Capital Fund-ত যোগ হয় --- 'revenue receipt' হ'ল False।
- কোনো society-ৰ পৃথক trading কাৰ্যকলাপৰ trading profit I&E-লৈ নিশ্চয়কৈ স্থানান্তৰ কৰা হয় (IS); additional-information সমন্বয় এঠাইত নহয়, দুই (TWO) ঠাইত (double entry) দেখা যায়।

TQ 3.1 • RTP 2023-Jun [1] (vii) • True/False • --- • Pg 386 7× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.2 • RTP 2023-Dec [1] (ix) • True/False • --- • Pg 386	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.3 • PYQ 2025-May [1] (a) {C} • True/False • 4M • Pg 386 4× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 3.4 • PYQ 2026-May [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 387	LEVEL I বোধ (Understanding)	মধ্যমীয়া

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 7টা প্রশ্ন

- subscription working অনুশীলন কৰক: cash received $\pm$ outstanding (opening/closing) $\pm$ advance (opening/closing) = বছৰৰ income।
- R&P $\rightarrow$ I&E ৰূপান্তৰ বাবে বাবে অনুশীলন কৰক: capital items আঁতৰাওক, outstanding/prepaid expenses আৰু incomes সমন্বয় কৰক, depreciation charge কৰক, special-activity income তাৰ fund-ৰ বিপৰীতে net কৰক।
- Revenue-purpose donations হৈছে income; specific donations fund accounts-লৈ যায়; fixed assets বিক্ৰীৰ কেৱল profit/loss I&E-ত সোমায়।

PQ 3.5 • RTP 2026-Jan [10] • Practical • 8M • Pg 396	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 3.7 • PYQ 2026-May [5] (b) • Practical • 5M • Pg 402	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 3.1 • PYQ 2018-Nov [5] (a) • Practical • 10M • Pg 387 4× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 3.2 • PYQ 2019-Jun [5] (b) • Practical • 10M • Pg 389 6× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 3.3 • PYQ 2021-Jan [4] (b) • Practical • 10M • Pg 392 6× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 3.6 • RTP 2026-May [10] • Practical • --- • Pg 399	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 3.4 • MTP 2024-Dec S1 [4] (a) • Practical • 8M • Pg 394 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	

সৃজন (Synthesis) আৱন্তণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- দুটা তাৰিখৰ balances-ৰ পৰা একেলগে সম্পূৰ্ণ R&P আৰু I&E Accounts প্ৰস্তুত কৰাটো আয়ত্ত কৰক (club বা doctor's practice) --- সাধাৰণতে 8-10 mark-ৰ প্ৰশ্ন।
- accrued incomes আৰু outstanding expenses সহ opening Balance Sheet-ৰ জৰিয়তে opening Capital Fund নিৰ্ণয় কৰক।
- cash-basis professionals-ৰ ক্ষেত্ৰত (Dr. Deku ধৰণৰ) interest on borrowings, depreciation আৰু outstanding items আদিৰ পৰা অন্তৰ্ভুক্ত চম্ভালক।

বিষয় 4: Balance Sheet

P1-C8-U8-T04 · Topic 4: Balance Sheet

প্ৰথমে পঢ়ক Section 4 অধ্যয়ন কৰক: Capital Fund/Accumulated Fund, বিশেষ item-সমূহৰ treatment (4.1 --- donations, entrance fees, subscriptions, life membership, legacy, endowment fund) আৰু 4.2-ৰ প্ৰস্তুতিৰ পদক্ষেপ।

টোকা

Capital Fund: “the excess of total assets over total outside liabilities is known as Capital Fund” — সদস্যসকলৰ legacies, special donations, entrance fees আৰু সঞ্চিত surpluses-ৰে গঠিত; সদস্যসকলে একো যোগান নিদিলে ইয়াক “Accumulated Fund” বোলা হয়; বছৰৰ surplus brought forward fund-ত যোগ হয় (deficit বাদ পৰে)।

Special items (4.1): specific donation, legacy (will-ৰ জৰিয়তে প্ৰাপ্ত), entrance/admission fee আৰু life membership fee → liabilities ফালে capitalise কৰক (Capital Fund-ত বা কোনো special fund-ত যোগ; প্ৰশ্নই অন্য নিৰ্দেশ দিলে সেয়াই মানক); general donations আৰু পুৰণি newspapers বিক্ৰী → I&E-ত income; endowment fund — ইয়াৰ পৰা পোৱা income liabilities ফালে fund-ত যোগ হয় আৰু ইয়াৰ expenses fund-ৰ পৰা বাদ যায়; পুৰণি fixed asset বিক্ৰী — capital receipt, কেৱল বিক্ৰীৰ profit/loss I&E-ত সোমায়; honorarium — কৰ্মচাৰী নোহোৱা ব্যক্তিক সেৱাৰ বাবে দিয়া ধন, এটা revenue expense।

“Fund” বনাম “Account”: বিশেষ উদ্দেশ্যে সংগৃহীত ধন invest কৰা হ'লেহে Fund শব্দটো যথাযথ (Scholarship Fund, Prize Fund) — এনে investments আৰু accrued income পৃথকে দেখুওৱা হয়; invest কৰা নহ'লে “Account” অধিক উপযুক্ত (Building Account, Tournament Account); life-member-সকলৰ এককালীন ধন বিকল্পভাৱে (1) মৃত্যুলৈকে কঢ়িয়াই নিব পাৰি, (2) স্বাভাৱিক subscription হাৰত প্ৰতি বছৰে I&E-লৈ মুকলি কৰিব পাৰি, বা (3) প্ৰত্যাশিত জীৱনকালত ভগাই দিব পাৰি।

Preparation steps (4.2): opening Capital Fund = opening assets – opening liabilities; ইয়াত prepaid expenses আৰু accrued incomes assets হিচাপে, outstanding expenses আৰু advance incomes liabilities হিচাপে ধৰিব লাগিব; closing cash/bank R&P Account-ৰ পৰা আহে (bank overdraft → liabilities ফাল); fixed assets: opening balance + purchases – sales – depreciation = closing balance; opening liabilities বৃদ্ধি/হ্ৰাস অনুসৰি সমন্বয় কৰিব লাগিব।

Standard workings: কেৱল OUTSTANDING subscriptions এটা current asset আৰু advance subscriptions এটা liability (চলিত বছৰৰ প্ৰাপ্ত subscriptions income, asset নহয়); I&E-ত charge কৰা consumables (sports material, medicines, foodstuff) = opening stock + purchases (creditors account-ৰ জৰিয়তে নিৰ্ণীত) – closing stock; entrance fees/donations-ৰ capitalise কৰা অংশ (দিয়া %) পোনপটীয়াকৈ Capital Fund-লৈ, বাকী অংশ I&E-লৈ।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 3টা প্ৰশ্ন

- Capital Fund = মুঠ OUTSIDE liabilities-তকৈ মুঠ assets-ৰ আধিক্য; সদস্যসকলে একো যোগান নিদিলে ইয়াক Accumulated Fund বোলে --- এটা প্ৰচলিত True/False।
- True/False ফাল্ড: চলিত বছৰৰ বাবে RECEIVED subscriptions হৈছে সংগৃহীত income --- current asset নহয়; কেৱল OUTSTANDING subscriptions এটা asset (advance subscriptions এটা liability)।
- Capital বনাম revenue: entrance fees, legacies, life membership, specific donations → capitalise কৰক; general donations, recurring grants → income।

TQ 4.1 · MTP 2023-May [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 404	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 4.2 · MTP 2024-Jul [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 404 3x সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 4.3 · PYQ 2026-Sep [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 404	LEVEL I বোধ (Understanding)	

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 12টা প্ৰশ্ন

- consumable-stores workings অনুশীলন কৰক (sports material): opening stock + purchases (creditors account-ৰ জৰিয়তে) – closing stock = ব্যৱহৃত ধনৰাশি, যিটো I&E-ত charge কৰা হয়।
- fixed assets আগবঢ়াই নিয়ক: opening balance + additions – sales – depreciation = closing balance।

PQ 4.11 · RTP 2024-Sep [10] · Practical · --- · Pg 433 9x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.15 · PYQ 2025-Sep [4] (b) · Practical · 8M · Pg 442	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.2 · PYQ 2022-May [4] (a) · Practical · 10M · Pg 408	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.5 · PYQ 2023-Jun [4] (a) · Practical · 15M · Pg 417 4x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.7 · RTP 2023-Dec [16] · Practical · --- · Pg 422 6x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.8 · PYQ 2024-Jun [3] (a) · Practical · 12M · Pg 425	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.9 · MTP 2024-Aug [3] (a) · Practical · 15M · Pg 428 4x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.10 · PYQ 2024-Sep [4] (b) · Practical · 10M · Pg 430 5x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.13 · RTP 2025-Jan [10] · Practical · --- · Pg 437 2x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.14 · PYQ 2025-May [3] (a) · Practical · 12M · Pg 440	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.4 · MTP 2022-Nov S1 [5] (a) · Practical · 15M · Pg 413	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	

PQ 4.17 · PYQ 2026-Sep [5] (b) · Practical · 5M · Pg 448

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)**বিশ্লেষণ (Analysis)** মিশ্রিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 5টা প্রশ্ন

- ওলোটা প্রশ্ন অনুশীলন কৰক: I&E Account আৰু অতিৰিক্ত তথ্যৰ পৰা R&P Account আৰু opening/closing Balance Sheets পুনৰ্গঠন কৰক --- প্রতিটো সমন্বয় ইয়াৰ দুয়োটা স্থানতে অনুসৰণ কৰক।
- পাৰস্পৰিক সংযোগ: surplus/deficit Capital Fund-লৈ যায়; specific-fund incomes আৰু expenses (tournament, prize, building) I&E এৰাই liabilities ফালে সেই fund-ক সমন্বয় কৰে।
- pass-book বনাম cash-book balances, আংশিক বছৰ depreciation আৰু দিয়া entrance-fee capitalisation শতাংশ চম্ভালক।

PQ 4.1 · PYQ 2021-Jan [5] (c) · Practical · 10M · Pg 406 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

PQ 4.3 · PYQ 2022-Nov [4] (b) · Practical · 10M · Pg 411 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

PQ 4.6 · PYQ 2023-Dec [2] (b) · Practical · 12M · Pg 419

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

PQ 4.12 · PYQ 2025-Jan [5] (a) · Practical · 10M · Pg 434

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

PQ 4.16 · PYQ 2026-Jan [3] (a) · Practical · 10M · Pg 445

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্রশ্ন নাই

- সম্পূৰ্ণ 10-15 mark-ৰ শৃংখল আয়ত্ত কৰক: দিয়া R&P Account-ৰ পৰা opening Capital Fund → I&E Account → closing Balance Sheet।
- প্ৰচলিত সমন্বয়সমূহ বাৰে বাৰে অনুশীলন কৰক: দুয়ো মূৰত outstanding/advance subscriptions, prepaid আৰু outstanding expenses, depreciation, earmarked investments আৰু accrued interest সহ funds, capitalise কৰা entrance fees/legacies।

বিষয় 5: শিক্ষানুষ্ঠান (Educational Institution)

P1-C8-U8-T05 · Topic 5: Educational Institution

প্ৰথমে পঢ়ক Section 5 'Educational Institutions' অধ্যয়ন কৰক: বিত্তৰ উৎস (donations, fees, চাৰি প্ৰকাৰৰ Government grants), আৰু নিৰ্দিষ্ট item-সমূহৰ treatment --- ৰাইজৰ পৰা donations, capitation/admission fees, laboratory আৰু library deposits, আৰু term fees-ৰ ব্যৱহাৰ।

টোকা

বিত্তৰ তিনিটা উৎস (5.1): (1) ৰাইজৰ donations; (2) fees — বাৰ্ষিক tuition fees, term fees, admission fees, laboratory fees আদি; (3) Government grants — চাৰি প্ৰকাৰৰ: Maintenance Grant, Equipment

Grant, Building Grant আৰু সময়ে সময়ে মঞ্জুৰ হোৱা অন্যান্য grants।

Grants: Maintenance Grant পুনৰাবৃত্ত (recurring) আৰু গোটেই বছৰ কিস্তি আছে — I&E-ৰ revenue income; Equipment আৰু Building grants capitalise কৰা হয়; School Code অনুসৰি grant-in-aid কৰ্মচাৰীৰ দৰমহা, rent-taxes-insurance, মেৰামতি, পুৰস্কাৰ, audit fees আদিত ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি; প্রতিষ্ঠানসমূহ প্রধানকৈ Societies Registration Act 1860-ৰ অধীনৰ Societies আৰু সকলোৱে financial year মানি চলে।

Specific items (5.2): public donations পুনৰাবৃত্ত বা অ-পুনৰাবৃত্ত উদ্দেশ্যৰ বাবে, cash-ত বা সামগ্ৰীৰূপে (land and building, shares, furniture) হ'ব পাৰে; capitation/admission fees প্রতিষ্ঠান পৰিচালনা কৰা Parent Body-য়ে সংগ্ৰহ কৰে (এনে সংগ্ৰহ এতিয়া তীব্ৰভাৱে সমালোচিত আৰু নিষিদ্ধ); ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পৰা লোৱা laboratory আৰু library deposits ছাত্ৰই চূড়ান্তভাৱে এৰি নোযোৱালৈকে প্রতিষ্ঠানৰ ওচৰত থাকে — ওভতাই দিব লগা, সেয়েহে Balance Sheet-ৰ liabilities ফালে দেখুওৱা হয়।

Term fees: receipts আৰু expenditures-ৰ পৃথক account ৰখা হয় আৰু surplus পিছৰ বছৰলৈ নিয়া হয়; medical inspection, school magazine, examination expenses, tournaments, sports and games, newspapers, excursions, prizes, scouting, school band আৰু একে ধৰণৰ co-curricular কাৰ্যকলাপত ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

Exam pattern (Illustration 13 — Republic College): tuition আৰু অন্যান্য fees (পিছপৰা শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰৰ বাবে Government-ৰ পৰা প্ৰাপ্য fees সহ), revenue Government grants আৰু seminar/consultancy/hostel/mess-ৰ net receipts income; ছাত্ৰৰ security deposits, Provident Fund, Research আৰু Building Funds liabilities ফালে থাকে, সেইবোৰৰ earmarked investments পৃথকে assets হিচাপে দেখুওৱা হয়; stores profit sales-ৰ ওপৰত net-profit %-ৰে নিৰ্ণয় কৰা হয়; surplus Capital Fund-ত যোগ হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- True/False: ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পৰা লোৱা laboratory আৰু library deposits ছাত্ৰই এৰি যোৱাৰ সময়ত ওভতাই দিব লগা, সেয়েহে Balance Sheet-ৰ liabilities ফালে দেখুওৱা হয় --- True।
- grants-ৰ পাৰ্থক্য কৰক: maintenance grant পুনৰাবৃত্ত income; equipment আৰু building grants capitalise কৰা হয়।
- বিত্তৰ তিনিটা উৎস জানক: public donations, fees (tuition, term, admission, laboratory) আৰু Government grants।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- তালিকাভুক্ত balances-ৰ পৰা এখন college-ৰ I&E Account আৰু Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰাটো আয়ত্ত কৰক: tuition/admission fees income হিচাপে, ছাত্ৰৰ security deposits liability হিচাপে, surplus যোগ কৰা Capital Fund।
- এই প্ৰশ্নবোৰৰ প্ৰচলিত সময়সীমা অনুশীলন কৰক: outstanding tuition fees, prepaid expenses, buildings/equipment-ৰ ওপৰত depreciation, বছৰত প্ৰাপ্ত grants।
- funds (building fund, scholarship fund) আৰু সেইবোৰৰ earmarked investments Capital Fund-ৰ পৰা পৃথকে দেখুৱাওক।

অধ্যায় ৭

Incomplete Records-ৰ পৰা Accounts (Accounts from Incomplete Records)

Accounts from Incomplete Records

4 বিষয় · 23 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন · গুৰুত্ব: C

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5–20% · Level II 80–95% — এই অধ্যায়টো প্ৰায় সম্পূৰ্ণ সমস্যা-সমাধানভিত্তিক

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	0.0%	165-ৰ ভিতৰত 0 নম্বৰ
Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	100.0%	165-ৰ ভিতৰত 165 নম্বৰ

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C9-U9-T01 · Topic 1: Introduction

প্ৰথমে পঢ়ক ICAI Study Material-ৰ Section 1 'Introduction' আৰু Section 2 'Types of Single Entry System' পঢ়ক --- incomplete records কি, কিয় সৃষ্টি হয়, single entry system-ৰ বৈশিষ্ট্য আৰু ইয়াৰ তিনিটা প্ৰকাৰ (pure, simple, quasi)।

টোকা

অৰ্থ (SM): “There is no such formal system as Single-Entry System as the accounts can only be prepared using Double Entry System” — single entry প্ৰকৃততে incomplete বা improper records-ৰ এটা পদ্ধতি: কিছুমান transactions-ৰ দুয়োটা দিশ লিখা হয়, কিছুমানৰ কেৱল এটা, আনবোৰৰ এটাও নহয়; সাধাৰণতে কেৱল cash receipts/payments আৰু personal accounts (receivables, payables, capital) ৰখা হয়।

Records অসম্পূৰ্ণ হোৱাৰ কাৰণ: accounting জ্ঞানৰ অভাৱ, ব্যৱসায় ইমান সৰু যে সময়/শ্ৰম যুক্তিসংগত নহয়, জুইৰ দৰে দুৰ্ঘটনাত records নষ্ট হোৱা, অথবা কোনো অপৰিহাৰ্য figure অজ্ঞাত আৰু সেইটো balancing figure হিচাপে নিৰ্ণয় কৰিব লগা হয় (যেনে inventory ক্ষতিগ্ৰস্ত বা ধ্বংস হ'লে)।

Single Entry System-ৰ পাঁচটা বৈশিষ্ট্য: (1) recording-ৰ অশুদ্ধ, অবৈজ্ঞানিক আৰু অব্যৱস্থিত পদ্ধতি; (2) সাধাৰণতে real আৰু nominal accounts-ৰ কোনো record নাথাকে — প্ৰধানকৈ কেৱল cash transactions আৰু personal accounts; (3) cash book-ত মালিকৰ ব্যৱসায়িক আৰু ব্যক্তিগত transactions মিহলি হৈ পৰে; (4) কোনো একৰূপতা নাই — প্ৰতিটো firm-ৰ সুবিধা অনুসৰি পদ্ধতি firm-ভেদে বেলেগ; (5) profit কেৱল উপলব্ধ তথ্যৰ ভিত্তিত এটা অনুমান, সেয়েহে প্ৰকৃত profit আৰু financial position নিৰ্ধাৰণ কৰিব নোৱাৰি।

তিনিটা প্ৰকাৰ (Sec 2): pure single entry — কেৱল personal accounts (cash/bank, sales বা purchases-ৰ তথ্য নাই; কেৱল কাগজে-কলমেহে আছে); simple single entry — personal accounts + cash book; quasi single entry — personal accounts + cash book + কিছুমান subsidiary books (Sales book, Purchases book, Bills book; discounts personal accounts-ত লিখা হয়) — double entry-ৰ বিকল্প হিচাপে সাধাৰণতে এই প্ৰকাৰটোৱেই গ্ৰহণ কৰা হয়।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Short note-ৰ বাবে Single Entry System-ৰ পাঁচটা Features মুখস্থ কৰক: (1) অশুদ্ধ, অবৈজ্ঞানিক আৰু অব্যৱস্থিত পদ্ধতি; (2) সাধাৰণতে real আৰু nominal accounts নাথাকে --- কেৱল cash transactions আৰু personal accounts লিখা হয়; (3) cash book-ত মালিকৰ ব্যৱসায়িক আৰু ব্যক্তিগত transactions মিহলি হৈ পৰে; (4) কোনো একৰূপতা নাই --- firm-ভেদে পদ্ধতি বেলেগ; (5) profit কেৱল এটা অনুমান, সেয়েহে প্ৰকৃত profit আৰু financial position নিৰ্ধাৰণ কৰিব নোৱাৰি।
- তিনিটা প্ৰকাৰো মনত ৰাখক: pure single entry (কেৱল personal accounts), simple single entry (personal accounts + cash book), quasi single entry (personal accounts + cash book + কিছুমান subsidiary books)।
- মন কৰক: 'single entry' প্ৰকৃততে incomplete records-ৰ এটা পদ্ধতি --- accounts যথাযথভাৱে কেৱল double entry-তহে প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি।

TQ 1.1 • RTP 2025-May [18] (iv) • Short Note • ---- • Pg 454

LEVEL I

স্মৃতি (Remembering)

সহজ

বিষয় 2: Single Entry System-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Single Entry System)

P1-C9-U9-T02 • Topic 2: Types of Single Entry System

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক গোটটোৰ §2 পঢ়ক: M/s Small shop আৰু t-shirt shop-ৰ উদাহৰণসহ single entry system-ৰ তিনিটা প্ৰকাৰ।

টোকা

Pure single entry: কেৱল personal accounts ৰখা হয় — cash আৰু bank balances, sales, purchases আদিৰ কোনো তথ্য নাথাকে; কেৱল কাগজে-কলমেহে আছে, কোনো practical application নাই।

Simple single entry: কেৱল personal accounts আৰু cash book ৰখা হয়; cash book-ৰ পৰা postings কেৱল personal accounts-লৈ যায়, আৰু debtors-ৰ পৰা প্ৰাপ্ত/creditors-ক দিয়া cash কেৱল জাৰি কৰা বা প্ৰাপ্ত bills-ৰ ওপৰত টুকি ৰখা হয়।

Quasi single entry: personal accounts, cash book আৰু কিছুমান subsidiary books (Sales book,

Purchases book, Bills book) ৰখা হয়; discounts-ৰ পৃথক record নাথাকে, সেইবোৰ personal accounts-ত লিখা হয়, আৰু wages, rent, rates-ৰ দৰে expenses-ৰ তথ্য সিঁচৰতি হৈ থাকে — double entry-ৰ বিকল্প হিচাপে সাধাৰণতে এই পদ্ধতিটোৱেই গ্ৰহণ কৰা হয়।

বিষয় 3: Capital Comparison-ৰ জৰিয়তে Profit নিৰ্ণয় (Ascertainment of Profit by Capital Comparison)

P1-C9-U9-T03 · Topic 3: Ascertainment of Profit by Capital Comparison

প্ৰথমে পঢ়ক Section 3 অধ্যয়ন কৰক: Net Worth/Statement of Affairs method --- profit formula, দুটা তাৰিখত Statements of Affairs প্ৰস্তুতি (3.3), আৰু Statement of Affairs আৰু Balance Sheet-ৰ পাৰ্থক্য (3.2)।

টোকা

Net Worth / Statement of Affairs method — Formula: Profit = Closing capital + Drawings – Fresh capital introduced – Opening capital; বিকল্পভাৱে profit হৈছে Capital Account-ৰ balancing figure (Dr: drawings, closing balance c/d; Cr: opening balance b/d, additional capital, net profit)।

Statement of Affairs: Capital = Assets – Liabilities, দুটা তাৰিখত প্ৰস্তুত কৰা হয়; figures-ৰ উৎস — cash-ৰ বাবে cash book, bank-ৰ বাবে bank pass book, debtors/creditors-ৰ বাবে personal ledger, inventory প্ৰকৃত গণনা আৰু valuation-ৰ জৰিয়তে, fixed assets তালিকাভুক্ত কৰি যুক্তিসংগত depreciation-ৰ পিছত written-down value-ত অন্তৰ্ভুক্ত।

Statement of Affairs	Balance Sheet
আংশিক double/আংশিক single entry; estimates, assumptions আৰু স্মৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল	সম্পূৰ্ণ double entry; প্ৰতিটো item ledger আৰু documents-ৰ পৰা পৰীক্ষা কৰিব পাৰি
Capital কেৱল balancing figure — assets আৰু liabilities সমান নহ'বও পাৰে	Capital আছে ledger-ৰ Capital A/c-ৰ পৰা; দুয়োটা দিশ সদায় সমান
বাদ পৰা assets/liabilities চিনাক্ত কৰা অতি কঠিন	একো বাদ পৰিব নোৱাৰে; কোনো item বাদ পৰিলে sheet নিমিলে
Assets-ৰ valuation ইচ্ছামতে; valuation পদ্ধতি disclose কৰা নহয়	বৈজ্ঞানিক valuation — cost less depreciation; পৰিৱৰ্তন disclose কৰা হয়
উদ্দেশ্য: opening আৰু closing capital figures নিৰ্ণয়	উদ্দেশ্য: নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত financial position দেখুওৱা

তুলনাৰ আগতে adjustments: “?” চিহ্নিত closing assets আগতে নিৰ্ণয় কৰক (যেনে opening building-ত 2.5% আৰু furniture-ত 10% depreciation ধৰি closing values উলিয়াওক); proprietor-ৰ matured LIC ধন

ব্যৱসায়ত ৰাখিলে সেয়া fresh capital (বাদ দিয়ক); মাহিলী ঘৰুৱা withdrawals (₹2,000 p.m. × 12) drawings হিচাপে পুনৰ যোগ কৰক; একেদৰে accrued interest, bad debts/provisions চম্ভালক, আৰু এবছৰতকৈ দীঘলীয়া সময়সীমাৰ বাবে drawings আৰু interest আনুপাতিকভাৱে প্ৰয়োগ কৰক।

Income-Tax-Officer pattern (Illustration 5): দুটা তাৰিখৰ assets/liabilities-ৰ পৰা capitals নিৰ্ণয় কৰক, তাৰ পিছত সময়সীমাৰ income = closing capital + domestic drawings (₹4,000 × 24 months) – opening capital; ইয়াক declared income-ৰ সৈতে তুলনা কৰক — অতিৰিক্ত অংশটোৱেই suppressed income, যিয়ে ITO-ৰ দাবী সমৰ্থন কৰে।

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

- Formula আয়ত্ত কৰক: Profit = Closing capital + Drawings – Fresh capital introduced – Opening capital; বিকল্পভাৱে Capital Account-ৰ balancing figure হিচাপে profit নিৰ্ণয় কৰক।
- বহু-পদক্ষেপৰ সমস্যা অনুশীলন কৰক: প্ৰথমে দুয়োটা তাৰিখৰ Statements of Affairs প্ৰস্তুত কৰক (Capital = Assets – Liabilities), য'ত কিছুমান assets '?' আৰু সেইবোৰ নিৰ্ণয় কৰিব লাগে --- যেনে opening values-ৰ ওপৰত depreciation-ৰ পিছত closing building/furniture।
- Income-Tax-Officer pattern (undisclosed income) অনুশীলন কৰক: দুটা বছৰৰ capitals তুলনা কৰি drawings/household expenses, assets-লৈ সংযোজন আৰু fresh capital সমন্বয় কৰি প্ৰতি বছৰৰ প্ৰকৃত income অনুমান কৰক।
- তুলনাৰ আগতে adjustments লক্ষ্য কৰক: depreciation, accrued interest, bad debts/provisions, আৰু এবছৰতকৈ দীঘলীয়া সময়সীমা (যেনে 15-month accounts) --- drawings আৰু interest আনুপাতিকভাৱে প্ৰয়োগ কৰক।

PQ 3.2 • MTP 2024-Jul [5] (b) • Practical • 5M • Pg 457

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 3.3 • PYQ 2025-Jan [4] (b) • Practical • 5M • Pg 459

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

মধ্যমীয়া

PQ 3.1 • PYQ 2022-Nov [3] (b) • Practical • 10M • Pg 455

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

বিষয় 4: সম্পূৰ্ণ Accounting তথ্য লাভৰ কৌশল (Techniques of Obtaining Complete Accounting Information)

P1-C9-U9-T04 • Topic 4: Techniques of Obtaining Complete Accounting Information

প্ৰথমে পঢ়ক Section 4 অধ্যয়ন কৰক: conversion method --- Cash and Bank Summary (4.2), proforma Total Debtors, Total Creditors আৰু Bills Receivable/Payable Accounts-সহ sales আৰু purchase ledgers-ৰ বিশ্লেষণ (4.3), business expenses আৰু drawings-ৰ পাৰ্থক্য (4.4), আৰু এইবোৰৰ পৰা final accounts প্ৰস্তুত কৰা।

টোকা

Conversion method (4.1): কেৱল capital comparison-তকৈ উত্তম — assets, liabilities আৰু capital-ৰ opening balances-ৰে ledger আৰম্ভ কৰক (opening Statement of Affairs), cash book আৰু প্ৰতিখন subsidiary book-ৰ পৰা post নোহোৱা দিশবোৰ posting কৰি double entry সম্পূৰ্ণ কৰক, Trial Balance প্ৰস্তুত কৰক, তাৰ পিছত Trading and P&L Account আৰু Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰক; চিনাক্ত নোহোৱা cash receipts/shortfalls Capital Account-লৈ যায় (fresh capital credit, drawings debit)।

Cash and Bank Summary (4.2): সকলো cash/bank receipts আৰু payments গুৰুত্বপূৰ্ণ শিৰোনামত তালিকাবদ্ধ কৰক, দুয়ো ফাল মিলাই closing balances reconcile কৰক; debit side কম হ'লে কোনো receipt বাদ পৰিছে — সাধাৰণতে CASH SALES — আৰু credit side কম হ'লে কোনো payment বাদ পৰিছে, যিটো balancing figure হিচাপে ধৰা হয়।

Total Debtors / Creditors / Bills accounts (4.3): Total Debtors — Dr: opening balance, credit sales, bills/cheques dishonoured, interest; Cr: cash/bank received, discount allowed, B/R received, sales returns, bad debts, closing balance; Total Creditors — Dr: cash/bank paid, discount received, purchase returns, B/P accepted, B/R endorsed, closing balance; Cr: opening balance, credit purchases, B/P dishonoured; যিকোনো এটা (ONE) missing figure (credit sales, credit purchases, bad debts, cash received...) balancing figure হিচাপে ওলাই পৰে; endorsed আৰু dishonoured bills-এ দুটা (TWO) accounts-ক প্ৰভাৱিত কৰে, আৰু debtor-creditor ledger transfers-ৰ বাবে contra entries লাগে।

Shortcut — credit purchases: creditors-ক দিয়া cash (bills payable-ত দিয়াখিনিকে ধৰি) + closing creditors আৰু B/P – opening creditors আৰু B/P; **drawings বনাম business expenses (4.4):** drawings-ৰ ভিতৰত পৰে common rent/electricity/telephone-ৰ বাসস্থান অংশ (ন্যায্যভাৱে ভাগ কৰক), proprietor-ৰ LIC premium, household expenses, business cash-ৰ পৰা দিয়া private loans/gifts, ব্যক্তিগত ব্যৱহাৰৰ বাবে লোৱা goods; fresh capital-ৰ ভিতৰত পৰে LIC maturity ধন, ব্যৱসায়লৈ অনা private investments-ৰ interest/dividend, আৰু private funds-ৰ পৰা দিয়া business expenses/creditors (Dr expense বা asset, Cr Capital)।

সম্পূৰ্ণ প্ৰশ্নৰ শৃংখল: opening Statement of Affairs → Cash and Bank Summary → Total Debtors, Total Creditors, B/R আৰু B/P accounts → Trading and P&L Account → closing Balance Sheet; gross profit % (যেনে sales-ৰ ওপৰত GP 25%) বা credit-period ratios (1.5 months' credit ⇒ closing debtors = credit sales $\times$ 1.5 $\div$ 12) আৰু cash-to-credit sales mix-ৰে missing sales, purchases বা closing/lost stock পূৰণ কৰক; আদিৰ পৰা অন্তলৈ adjustments — depreciation, outstanding/prepaid expenses, provision for doubtful debts, broken period-ৰ বাবে loans-ৰ interest; partnership-ৰ ৰূপভেদত net profit সন্মত ratio-ত partners' capital accounts-ৰ জৰিয়তে বিতৰণ কৰি closing Balance Sheet-ৰ সৈতে মিলাই লওক।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক · 15টা প্ৰশ্ন

PQ 4.2 · PYQ 2019-Nov [4] (b) · Practical · 10M · Pg 464 5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.3 · PYQ 2020-Nov [2] (b) · Practical · 10M · Pg 467	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.4 · PYQ 2021-Jan [2] (b) · Practical · 10M · Pg 469	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.5 · PYQ 2021-Jul [3] (b) · Practical · 10M · Pg 472	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.7 · PYQ 2022-May [3] (a) · Practical · 12M · Pg 477	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.8 · MTP 2024-May [4] (b) · Practical · 10M · Pg 480 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.9 · PYQ 2024-Jun [4] (b) · Practical · 8M · Pg 483 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.13 · RTP 2025-Jan [11] · Practical · --- · Pg 490	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.14 · PYQ 2025-Sep [3] (a) · Practical · 12M · Pg 494	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.18 · PYQ 2026-May [3] (b) · Practical · 10M · Pg 503	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.11 · MTP 2024-Dec S1 [3] (b) · Practical · 8M · Pg 486	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	
PQ 4.12 · MTP 2024-Dec S1 [5] (b) · Practical · 5M · Pg 489 2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	
PQ 4.17 · RTP 2026-May [11] PQ · Practical · --- · Pg 500	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	
PQ 4.19 · PYQ 2026-Sep [3] (a) · Practical · 10M · Pg 506	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্রিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 4টা প্রশ্ন

- এটা মাত্র missing figure-ক balancing figure হিচাপে নির্ণয় কৰাটো অনুশীলন কৰক: Total Debtors/Total Creditors Accounts-ৰ পৰা credit sales/credit purchases; Debtors Account-ৰ পৰা bad debts (cash received, discounts, B/R, returns দিয়া থাকিলে); Cash and Bank Summary-ৰ পৰা cash sales।
- Ratio-ভিত্তিক নির্ণয় বাবে বাবে অনুশীলন কৰক: debtors' credit period → credit sales (যেনে 1.5 months' credit মানে closing debtors = credit sales-ৰ 1.5/12), cash-to-credit sales mix, আৰু Trading Account সম্পূর্ণ কৰিবলৈ বা stock lost/missing inventory উলিয়াবলৈ sales-ৰ নির্দিষ্ট % হিচাপে gross profit।
- discount allowed/received, bills dishonoured আৰু endorsed bills লক্ষ্য কৰক --- প্রতিটোৱে দুটা accounts-ক প্রভাৱিত কৰে; debtors আৰু creditors ledgers-ৰ মাজত transfers-ৰ বাবে contra entries লাগে।

PQ 4.6 · PYQ 2021-Dec [6] (e) · Practical · 5M · Pg 476	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া
PQ 4.10 · PYQ 2024-Sep [5] (Or) (b) (ii) · Practical · 5M · Pg 485	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া

PQ 4.15 · RTP 2025-Sep [11] · Practical · --- · Pg 497 2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া
PQ 4.16 · PYQ 2026-Jan [5] (b) · Practical · 5M · Pg 499	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	মধ্যমীয়া

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- সম্পূৰ্ণ 10-16 mark-ৰ conversion question আয়ত্ত কৰক: opening Statement of Affairs → Cash/Bank Summary → Total Debtors, Total Creditors, Bills accounts → Trading and P&L Account → closing Balance Sheet।
- প্ৰচলিত adjustments আদিৰ পৰা অন্তৰ্ভুক্ত অনুশীলন কৰক: depreciation, outstanding/prepaid expenses, provision for doubtful debts, drawings (লোৱা goods আৰু private funds-ৰ পৰা পৰিশোধ কৰি capital-ত credit কৰা expenses সহ), আৰু sales বা purchases উলিয়াবলৈ gross-profit-percentage workings।
- partnership-ৰ ৰূপভেদত (Stevie & Alicia ধৰণৰ) সম্মত ratio-ত profit বিতৰণ আৰু partners' capital accounts-ৰে শেষ কৰক; সদায় closing Balance Sheet-ৰ সৈতে মিলাই লওক।

অধ্যায় 10

Partnership and LLP Accounts

Partnership and LLP Accounts

46 বিষয় • 82 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন • গুৰুত্ব: C

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5–20% • Level II 80–95% — এই অধ্যায়টো কাকতৰ সৈতে সংগতিপূৰ্ণ

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ

11.1%

574-ৰ ভিতৰত 64 নম্বৰ

Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ

88.9%

574-ৰ ভিতৰত 510 নম্বৰ

গোট 10.1: Partnership Accounts-ৰ পৰিচয় (Introduction to Partnership Accounts)

Introduction to Partnership Accounts

P1-C10-U10.1 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 1 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 23.2% • 19টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয়: Partnership কিয়? (Introduction: Why Partnership?)

P1-C10-U10.1-T01 • Topic 1: Introduction: Why Partnership?

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক গোটটোৰ §1.1 পঢ়ক: এজন sole proprietor-এ অকলে চম্ভালিব নোৱাৰিলে সম্পদ একত্ৰিত কৰাৰ যুক্তি।

টোকা

কিয় partnership: আজিৰ ব্যৱসায়ৰ বিত্তীয় আৰু পৰিচালনাগত চাহিদা এজন sole proprietor-এ হয়তো অকলে পূৰণ কৰিব নোৱাৰে, সেয়ে দুজন বা ততোধিক ব্যক্তিয়ে নিজৰ financial আৰু non-financial সম্পদ একত্ৰিত কৰি ব্যৱসায় চলায় — পৰৱৰ্তী গোটসমূহত firms-ৰ final accounts আৰু partner-ৰ admission, retirement আৰু death আলোচনা কৰা হৈছে।

বিষয় 2: Partnership-ৰ সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্য (Definition and Features of Partnership)

P1-C10-U10.1-T02 • Topic 2: Definition and Features of Partnership

প্ৰথমে পঢ়ক Study Material-ৰ Sec 1.2-ত Indian Partnership Act, 1932-ৰ Section 4 অনুসৰি partnership-ৰ সংজ্ঞা আৰু partnership-ৰ বৈশিষ্ট্য (agreement, business, profit-ৰ ভাগ, mutual agency, minor partner,

partners-ৰ সংখ্যা) পঢ়ক।

টোকা

Sec 4, Indian Partnership Act, 1932 (SM): “Partnership is the relation between persons who have agreed to share the profit of a business carried on by all or any of them acting for all.” — এই সংজ্ঞাটো এই English শব্দতেই লিখক।

ছয়টা বৈশিষ্ট্য: (a) agreement — contract-ৰ পৰা উদ্ভৱ হয়, status-ৰ পৰা নহয় (HUF-ৰ দৰে নহয়); লিখিত deed আৱশ্যক নহয় (Sec 5); (b) business — প্ৰতিটো trade, occupation আৰু profession ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত (Sec 2(b)); (c) profit-ৰ ভাগ — Sec 4-এ LOSSES ভাগ কৰাটো বাধ্যতামূলক নকৰে, সেয়ে loss-sharing clause অপৰিহাৰ্য নহয়; (d) mutual agency — সকলোৱে (ALL) বা যিকোনো এজনে (ANY) সকলোৰে হৈ ব্যৱসায় চলায়, partners পৰস্পৰৰ principal আৰু agent; (e) minor — কেৱল PROFITS-ৰ ভাগৰ বাবে admit কৰিব পাৰি, losses বহন কৰিবলৈ বাধ্য কৰিব নোৱাৰি (losses major partners-এ PSR-ত বহন কৰে); (f) partners-ৰ সংখ্যা — ন্যূনতম 2, সৰ্বাধিক 50 (Rule 10, Companies (Incorporation) Rules, 2014, Sec 464, Companies Act, 2013 অনুসৰি)।

মূল সিদ্ধান্ত: প্ৰতিজন partner-এ ব্যৱসায় চলাবই লাগিব বুলি নহয় (NOT) (mutual agency যথেষ্ট); PSR agreement-এ নিৰ্ধাৰণ কৰে আৰু ই capital ratio-ৰ পৰা স্বতন্ত্ৰ — agreement নাথাকিলে profits সমানে (EQUALLY) ভাগ হয়, কেতিয়াও capital ratio-ত নহয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- True/False যুক্তিসহ প্ৰতিপন্ন কৰিব পৰা হওক: ব্যৱসায় সকলো (ALL) বা যিকোনো (ANY) partner-এ সকলোৰে হৈ চলাব পাৰে (mutual agency) — প্ৰতিজন partner-এ চলাবই লাগিব বুলি নহয়।
- profit sharing ratio আৰু capital contribution ratio কিয় একে হ'ব নালাগে ব্যাখ্যা কৰক — PSR agreement-এ নিৰ্ধাৰণ কৰে; agreement নাথাকিলে profits সমানে (EQUALLY) ভাগ হয়, capital ratio-ত নহয়।
- প্ৰতিটো বৈশিষ্ট্যৰ যুক্তি জানক: partnership contract-ৰ পৰা উদ্ভৱ হয় (HUF-ৰ দৰে status-ৰ পৰা নহয়), Sec 4 অনুসৰি losses ভাগ কৰাটো অপৰিহাৰ্য নহয়, আৰু minor-ক কেৱল profits-ৰ বাবেহে admit কৰিব পাৰি।
- যুক্তিসহ সীমা মনত ৰাখক: ন্যূনতম 2 partners, সৰ্বাধিক 50 (Companies Act, 2013-ৰ Sec 464-ৰ অধীনত Companies (Incorporation) Rules, 2014-ৰ Rule 10)।

TQ 2.1 · PYQ 2005-Nov [5] (xi) · True/False · 2M · Pg 510 **3× সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 2.2 · PYQ 2025-Sep [1] (a) (iii) {C} · True/False · 2M · Pg 511

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 3: Limited Liability Partnership

P1-C10-U10.1-T03 · Topic 3: Limited Liability Partnership

প্ৰথমে পঢ়ক Study Material-ৰ Sec 1.3 অধ্যয়ন কৰক: LLP আৰু small LLP-ৰ সংজ্ঞা (LLP Act, 2008, 2021-ত সংশোধিত), LLP-ৰ প্ৰকৃতি, designated partners (Sec 7), তেওঁলোকৰ liabilities, liability-ৰ সীমা আৰু financial disclosures।

টোকা

সংজ্ঞা (Sec 2, LLP Act, 2008): LLP হৈছে “a partnership formed and registered under this Act”; LLP agreement হৈছে partners-ৰ মাজত (বা LLP আৰু partners-ৰ মাজত) পাৰস্পৰিক rights আৰু duties নিৰ্ধাৰণ কৰা লিখিত agreement। **Small LLP (2021 Amendment):** contribution ≤ ₹25 লাখ (₹5 কোটিলৈকে নিৰ্ধাৰণযোগ্য) আৰু (AND) Statement of Accounts and Solvency অনুসৰি পূৰ্ববৰ্তী বছৰৰ turnover ≤ ₹40 লাখ (₹50 কোটিলৈকে নিৰ্ধাৰণযোগ্য)।

প্ৰকৃতি: body corporate, partners-ৰ পৰা পৃথক (SEPARATE) legal entity, perpetual succession; partners সলনি হ'লেও ইয়াৰ অস্তিত্ব, rights বা liabilities-ত প্ৰভাৱ নপৰে; Indian Partnership Act, 1932 LLP-ৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য নহয় (NOT) (Sec 1.3.3)।

Partners: যিকোনো individual বা body corporate; unsound mind বুলি প্ৰমাণিত, undischarged insolvent, বা insolvency application বিচাৰাধীন থকা individual অযোগ্য; নূন্যতম 2 জন partner — 2-ৰ তললৈ নামিলে আৰু 6 মাহতকৈ অধিক সময় ব্যৱসায় চলিলে, (জানি-শুনি থকা) একমাত্ৰ partner সেই সময়ছোৱাৰ দায়বদ্ধতাৰ বাবে ব্যক্তিগতভাৱে দায়ী হয়।

Designated partners (Sec 7): অন্ততঃ দুজন, যিসকল INDIVIDUALS, তাৰে অন্ততঃ এজন ভাৰতৰ resident (ঠিক আগৰ বছৰত ≥120 দিন থকা); পূৰ্বসন্মতি লাগে আৰু নিযুক্তিৰ 30 দিনৰ ভিতৰত Registrar-ৰ ওচৰত বিৱৰণ দাখিল কৰিব লাগে; Act-ৰ অধীনত সকলো কাম/compliances (documents, returns, statements দাখিল)-ৰ বাবে তেওঁলোক দায়বদ্ধ আৰু উলংঘনৰ বাবে LLP-ৰ ওপৰত আৰোপিত সকলো (ALL) penalties-ৰ বাবে দায়ী।

Liability আৰু disclosures: LLP-ৰ obligations কেৱল ইয়াৰ নিজৰ, LLP property-ৰ পৰাই পূৰণ কৰা হয়; কেৱল partner হোৱাৰ বাবেই কোনো partner ব্যক্তিগতভাৱে দায়ী নহয়; partners-এ creditors-ক প্ৰতাৰণা কৰাৰ উদ্দেশ্যে কাম কৰিলে liability UNLIMITED; double entry-ৰ অধীনত cash বা accrual basis-ত books; বছৰ শেষ হোৱাৰ 6 মাহৰ ভিতৰত designated partners-এ স্বাক্ষৰ কৰা Statement of Account and Solvency Registrar-ৰ ওচৰত দাখিল; নিৰ্ধাৰিত মতে audit (কিছুমান শ্ৰেণীক ৰেহাই দিব পাৰি)।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- Short notes-ৰ বাবে মুখস্থ কৰক: প্ৰতিটো LLP-ত অন্ততঃ 2 জন designated partners থাকিব লাগিব, যিসকল individuals, তাৰে অন্ততঃ এজন ভাৰতৰ resident (আগৰ বছৰত ভাৰতত 120 দিনতকৈ কম নহয় থকা); পূৰ্বসন্মতি আৰু 30 দিনৰ ভিতৰত Registrar-ৰ ওচৰত দাখিল।

- Designated partners-ৰ liabilities: LLP Act-ৰ অধীনত সকলো কাম/compliances (documents, returns, statements দাখিল)-ৰ বাবে দায়বদ্ধ আৰু উলংঘনৰ বাবে LLP-ৰ ওপৰত আৰোপিত সকলো penalties-ৰ বাবে দায়ী।
- LLP আৰু partners-ৰ liability-ৰ পৰিসৰ: LLP-ৰ obligations কেৱল LLP property-ৰ পৰাই পূৰণ হয়; কেৱল partner হোৱাৰ বাবেই partner ব্যক্তিগতভাৱে দায়ী নহয়; fraud-ৰ ক্ষেত্ৰত liability unlimited।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

- LLP-ৰ প্ৰকৃতি (NATURE) ব্যাখ্যা কৰক: body corporate, partners-ৰ পৰা পৃথক legal entity, perpetual succession, partners সলনি হ'লেও ইয়াৰ অস্তিত্বত প্ৰভাৱ নপৰে।
- চিৰপৰিচিত True/False ফাল্ড: LLP Indian Partnership Act, 1932-ৰ দ্বাৰা পৰিচালিত নহয় (NOT) — ই LLP Act, 2008-ৰ দ্বাৰা পৰিচালিত (Sec 1.3.3: 1932 Act-ৰ অপ্ৰযোজ্যতা)।
- Agreement নাথাকিলে partners-এ profits সমানে (EQUALLY) ভাগ কৰে, capital contribution ratio-ত নহয় — বিধিবদ্ধ কাৰণটোৰ সৈতে সাজু থাকক।
- কোন partner হ'ব পাৰে (individual বা body corporate) আৰু কোন নোৱাৰে (unsound mind, undischarged insolvent, insolvency application বিচাৰাধীন) জানক।

TQ 3.1 · PYQ 2019-Jun [1] (a) (v) · True/False · 2M · Pg 511

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 3.3 · MTP 2024-Jun [1] (a) (iv) {C} · True/False · 2M · Pg 512 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 3.4 · PYQ 2025-May [1] (a) {C} · True/False · 4M · Pg 513

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 3.2 · PYQ 2022-May [4] (b) DESC 5 Marks · · --- · Pg 511

LEVEL I

বোধ (Understanding)

বিষয় 4: সাধাৰণ Partnership Firm আৰু LLP-ৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between an Ordinary Partnership Firm and An LLP)

P1-C10-U10.1-T04 · Topic 4: Distinction Between an Ordinary Partnership Firm and An LLP

প্ৰথমে পঢ়ক Study Material-ৰ Sec 1.4-ত দিয়া সাধাৰণ partnership firm আৰু LLP-ৰ তালিকাভিত্তিক পাৰ্থক্য (পাৰ্থক্যৰ 14-টা দিশ) শিকক।

টোকা

Sec 1.4 (14-টা ভিত্তি; table: LLP বনাম সাধাৰণ firm): অন্যান্য ভিত্তি — registration-ৰ আইনী প্ৰক্ৰিয়াৰে সৃষ্টি বনাম agreement-ৰে; নামত 'LLP' suffix থাকিবই লাগিব বনাম যিকোনো নাম; কেৱল designated partners compliances-ৰ বাবে দায়বদ্ধ বনাম সকলো partners।

নিয়ন্ত্ৰক Act: LLP Act, 2008

Indian Partnership Act, 1932

Body corporate — পৃথক legal entity; নিজৰ নামত assets ৰাখে	পৃথক legal entity নহয়; firm-ৰ assets partners-ৰ যৌথ মালিকানাত
Perpetual succession — partner-ৰ মৃত্যু/মানসিক অসুস্থতা/retirement/insolvency-ৰ প্ৰভাৱ নাই	Perpetual succession নাই; এনে ঘটনাই অস্তিত্বত প্ৰভাৱ পেলাব পাৰে
Liability সন্মত contribution-লৈকে সীমিত (কেৱল wilful fraud-ত unlimited)	Liability unlimited — partners-ৰ ব্যক্তিগত assets-লৈকে বিস্তৃত
Partner-এ নিজৰ কাৰ্যৰে LLP-ক দায়বদ্ধ কৰে, কিন্তু আন partners-ক নহয় (NOT)	প্ৰতিজন partner-এ firm-ক আৰু (AND) আন partners-ক দায়বদ্ধ কৰে
Registration বাধ্যতামূলক; ন্যূনতম 2, সৰ্বোচ্চ সীমা নাই (NO maximum); ≥ 2 designated partners	Registration ঐচ্ছিক (কেৱল registered firm-এ গোচৰ তৰিব পাৰে); সৰ্বোচ্চ 50 partners
Foreign nationals partners হ'ব পাৰে; minor-ক benefits-লৈ admit কৰিব নোৱাৰি (CANNOT)	Foreign nationals নোৱাৰে; partners-ৰ সন্মতিত minor-ক benefits-লৈ admit কৰিব পাৰি

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- পৰীক্ষাত সোধা নিৰ্দিষ্ট ভিত্তিসমূহত পাৰ্থক্য দেখুৱাব পৰা হওক: প্ৰযোজ্য/নিয়ন্ত্ৰক আইন (LLP Act, 2008 বনাম Indian Partnership Act, 1932), perpetual succession (partners-ৰ death/insolvency-ত LLP অপ্ৰভাৱিত), assets-ৰ মালিকানা (LLP পৃথক legal entity হিচাপে assets-ৰ মালিক; firm-ৰ ক্ষেত্ৰত partners যৌথ মালিক), আৰু liability (সন্মত contribution-লৈ সীমিত বনাম unlimited)।
- Principal-agent সম্পৰ্কৰ পাৰ্থক্য ব্যাখ্যা কৰক: firm-ত প্ৰতিজন partner-এ firm আৰু (AND) আন partners-ক বান্ধে; LLP-ত partner-এ কেৱল LLP-ক বান্ধে, co-partners-ক নহয়।
- লগতে পুনৰীক্ষণ কৰক: registration (LLP-ৰ বাবে বাধ্যতামূলক, firm-ৰ বাবে স্বেচ্ছামূলক), সৰ্বাধিক partners (সীমা নাই বনাম 50), designated partners, foreign nationals আৰু minors।

বিশ্লেষণ (Analysis) বিশ্লেষণ কৰি তুলনা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

TQ 4.1 • PYQ 2022-Nov [4] (b) • Descriptive • 5M • Pg 513

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

বিষয় 5: Partnership Deed-ৰ মুখ্য clause-সমূহ (Main Clauses in A Partnership Deed)

P1-C10-U10.1-T05 • Topic 5: Main Clauses in A Partnership Deed

প্ৰথমে পঢ়ক Sec 1.5 অধ্যয়ন কৰক: Partnership Deed-ৰ 14-টা সাধাৰণ clause আৰু, বিশেষকৈ, Indian Partnership Act, 1932 অনুসৰি partnership deed-ৰ অনুপস্থিতিত (ABSENCE) প্ৰযোজ্য নিয়মসমূহ।

টোকা

14-টা সাধাৰণ clause: (1) firm আৰু partners-ৰ নাম; (2) আৰম্ভণি আৰু মেয়াদ; (3) প্রতিজন partner-ৰ capital; (4) অনুমোদিত drawings আৰু তাৰ সময়; (5) interest on capital, partner's loan আৰু drawings-ৰ সুদৰ হাৰ; (6) profit/loss sharing ratio; (7) partner's salary; (8) পাৰস্পৰিক rights আৰু duties-ৰ সালসলনি; (9) গঠন সলনি হ'লে goodwill-ৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণৰ পদ্ধতি; (10) retirement-ৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰু প্ৰাপ্য পৰিশোধ; (11) মৃত partner-ৰ executors-ৰ প্ৰাপ্য নিৰ্ধাৰণ আৰু পৰিশোধ; (12) partner-ৰ insolvency-ৰ পৰা হোৱা losses-ৰ ব্যৱস্থা; (13) বিবাদ নিষ্পত্তিৰ প্ৰক্ৰিয়া; (14) accounts প্ৰস্তুতি আৰু audit।

Deed-ৰ অনুপস্থিতিত (ABSENCE) নিয়ম (Act প্ৰযোজ্য): কোনো partner-ক salary নাই (NO); interest on capital নাই (NO); interest on drawings নাই (NO); firm-লৈ partner-ৰ LOAN-ৰ ওপৰত @6% p.a. সুদ; profits আৰু losses সমানে (EQUALLY) ভাগ হয় (capital ratio-ত নহয়) — deed-ত clause থাকিলে সেয়াই এই default নিয়মবোৰক অগ্ৰাহ্য কৰে।

Registration: firm-ৰ registration বাধ্যতামূলক নহয়, কিন্তু registration নকৰিলে partners/firm-এ আইনী ব্যৱস্থা ল'ব নোৱাৰে।

ভুল/বাদ পৰা appropriation-ৰ সমন্বয়: প্রতিজন partner-ৰ বাবে ইতিমধ্যে credit কৰা অংক বনাম প্ৰাপ্য অংক গণনা কৰক, অতিৰিক্ত অংশ ঘূৰাই লওক (আদায়ে divisible profit বঢ়ায়, PSR-ত পুনৰ credit হয়), আৰু নিট প্ৰভাৱৰ বাবে capital/current A/cs-ৰ জৰিয়তে এটাই (ONE) entry দিয়ক — যেনে 10%-ৰ ঠাইত @12% হাৰত interest credit কৰা হ'ল (A:B:C = 2:3:5, capitals 15L:30L:60L): Dr. C's Current A/c ₹15,000, Cr. A ₹12,000, Cr. B ₹3,000।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

- Deed নাথাকিলে প্ৰযোজ্য default নিয়মবোৰ মুখস্থ কৰক আৰু যুক্তিসহ প্ৰতিপন্ন কৰিব পৰা হওক: partner's salary নাই, interest on capital নাই, interest on drawings নাই, firm-লৈ partner-ৰ LOAN-ৰ ওপৰত @ 6% p.a. সুদ, আৰু profits/losses সমানে (EQUALLY) ভাগ।
- বাৰে বাৰে দেখা True/False ফান্দ: 'agreement নাথাকিলেও profits capital ratio-ত ভাগ হয়' — FALSE (সমান ভাগ); 'deed নাথাকিলে partner's loan-ৰ ওপৰত @ 6% interest' — TRUE; 'partnership firm-এ assets-ৰ মালিক হ'ব নোৱাৰে' — কেৱল সাধাৰণ firm-ৰ বাবেহে TRUE (পৃথক legal entity নহয়) — assets partners-ৰ যৌথ মালিকানাত।
- Partnership agreement নাথাকিলে প্ৰযোজ্য নিয়মবোৰ section-ভিত্তিক যুক্তিসহ তালিকাভুক্ত কৰি 5 নম্বৰৰ descriptive উত্তৰৰ বাবে সাজু থাকক।

TQ 5.1 · PYQ 2005-May [5] (viii) · True/False · 2M · Pg 514	13× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 5.2 · PYQ 2018-May [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 515	3× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 5.3 · PYQ 2019-Nov [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 515	4× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ

TQ 5.4 • PYQ 2021-Jan [6] (b) • Descriptive • 5M • Pg 515

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্রশ্ন

- Deed-ৰ provisions প্রয়োগ কৰি বিবাদ/appropriations-ৰ সাংখ্যিক নিষ্পত্তি অনুশীলন কৰক: partner-ক salary, fixed capitals-ৰ ওপৰত interest, আৰু balance profit-ৰ বিভাজন।
- Appropriations (যেনে ভুল হাৰত interest) বাদ পৰিলে বা ভুলকৈ record হ'লে adjustment/rectification entries অনুশীলন কৰক — partner-অনুসাৰে নিট প্রভাৱ গণনা কৰক আৰু capital/current accounts-ৰ জৰিয়তে এটা adjusting journal entry দিয়ক।

PQ 5.1 • PYQ 2021-Dec [3] (c) • Practical • 5M • Pg 516 7x সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 6: Partners-ৰ ক্ষমতা (Powers of Partners)

P1-C10-U10.1-T06 • Topic 6: Powers of Partners

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্রশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্রস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য**প্রথমে পঢ়ক** §1.6 পঢ়ক: trading firm-ৰ partner-ৰ implied powers আৰু যিবোৰ কামত এজন partner-এ অকলে firm-ক বান্ধিব নোৱাৰে।

টোকা

Implied powers (trading firm): বিপৰীতে public notice নাথাকিলে partner-ৰ contracts-এ firm-ক বান্ধে — (a) goods ক্ৰয়-বিক্ৰয়, (b) payments গ্ৰহণ আৰু বৈধ receipts প্রদান, (c) firm-ৰ নামত cheques কটা আৰু bills of exchange আৰু promissory notes drawing/accepting/endorsing, (d) inventories-in-trade বন্ধক ৰাখি বা নাৰাখি ধাৰ লোৱা, (e) firm-ৰ ব্যৱসায়ৰ বাবে কৰ্মচাৰী নিয়োগ।

Implied power নাই (সকলো partners-ৰ সন্মতি লাগিব): firm-ৰ বিবাদ arbitration-লৈ পঠিওৱা, এজন partner-ৰ নামত bank account খোলা, কোনো দাবীৰ compromise/ত্যাগ, firm-ৰ হৈ দাখিল কৰা suit উঠাই লোৱা, firm-ৰ বিৰুদ্ধে suit-ত liability স্বীকাৰ, firm-ৰ স্থাৱৰ সম্পত্তি অধিগ্ৰহণ, firm-ৰ হৈ partnership-ত প্রৱেশ; পাৰস্পৰিক সন্মতিৰে rights, duties আৰু powers সলনি কৰিব পাৰি।

বিষয় 7: Accounts

P1-C10-U10.1-T07 • Topic 7: Accounts

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্রশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্রস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য**প্রথমে পঢ়ক** §1.7 পঢ়ক: sole proprietorship-ৰ তুলনাত partnership accounts কেৱল capital আৰু drawings

accounts-তহে কেনেকৈ পৃথক।

টোকা

Firm-ৰ accounts: Partnership Act-এ কোনো format নিৰ্দিষ্ট কৰা নাই, সেয়ে accounts মৌলিক নিয়ম মানি চলে; sole proprietorship-ৰ সৈতে একমাত্র পার্থক্য এয়ে যে এটা Capital Account-ৰ ঠাইত যিমানজন partner সিমানটা Capital Accounts থাকে, প্রতিটোত সেই partner-এ অন্য capital credit কৰা হয়।

Drawings: ঘৰুৱা প্রয়োজনত partner-এ লোৱা ধন তেওঁৰ Capital A/c বা পৃথক Drawings A/c-ত (প্ৰায়ে Current A/c বুলি কোৱা হয়) debit কৰা হয়; নিট অংকৰ বাবে Drawings A/c Capital A/c-লৈ transfer কৰিব পাৰি, কিন্তু প্ৰায়ে পৃথক হৈ থাকে — সেয়ে firm-ৰ trial balance-ত Capital আৰু Drawings দুয়োটা accounts দেখা যাব পাৰে।

বিষয় 8: Profit and Loss Appropriation

P1-C10-U10.1-T08 · Topic 8: Profit and Loss Appropriation

প্ৰথমে পঢ়ক Sec 1.8 অধ্যয়ন কৰক: Profit and Loss Appropriation Account প্ৰস্তুতি (salary, commission, interest on capital and drawings, transfer to reserve, balance-ৰ বিভাজন) আৰু guarantee of minimum profit-ৰ বিষয়ে Sec 1.9.3।

টোকা

কৌশল: net profit P&L A/c-ৰ পৰা P&L Appropriation A/c-ৰ credit-লৈ transfer কৰা হয়; partners-ৰ salary/commission আৰু interest on capital debit কৰক (Dr. P&L Appropriation A/c, Cr. Partner's Capital/Current A/c), interest on drawings credit কৰক, প্ৰয়োজন হ'লে reserve-লৈ transfer কৰক, তাৰ পিছত balance PSR-ত ভাগ কৰক; DRAWINGS নিজে কেতিয়াও (NEVER) Appropriation A/c-ত নাহে।

Deed নাথাকিলে: partner's loan-ৰ ওপৰত @6% সুদ প্ৰথমে profit-ৰ পৰা কটা হয়, তাৰ পিছত salary নাই, interest on capital/drawings নাই, আৰু বাকীখিনি সমানে ভাগ — যেনে profit ₹50,600 বিয়োগ loan interest ₹600 ($₹20,000 \times 6\% \times 6/12$) = ₹50,000, ভাগ ₹25,000 : ₹25,000।

Guarantee of minimum profit (Sec 1.9.3): guaranteed partner-ৰ সাধাৰণ অংশ $\geq$ guaranteed অংক হ'লে স্বাভাৱিকভাৱে বণ্টন কৰক; কম হ'লে তেওঁ নূন্যতম অংক পায় আৰু ঘাটি বহন কৰে (a) বাকী থকা এজন partner-এ, (b) দুজন/সকলো partners-এ সম্মত অনুপাতত, বা (c) বাকী partners-এ তেওঁলোকৰ MUTUAL PSR-ত — প্ৰশ্ন নীৰৱ হ'লে বোজা বাকী partners-ৰ ওপৰত mutual PSR-ত পৰে।

Interest on capital-ৰ সৈতে guarantee: প্ৰথমে Appropriation A/c-ত interest on capital (আৰু salary) charge কৰক, বাকী থকা (REMAINING) profit-ৰ পৰা guaranteed partner-ৰ অংশ গণনা কৰক, guarantee-ৰ সৈতে তুলনা কৰক, আৰু ঘাটি guarantee দিয়া partner(s)-ৰ অংশত debit কৰক — যেনে 1/6th অংশৰ বাবে admit কৰা নতুন partner-ক নূন্যতম guarantee দিলেও একেই নিয়ম, ঘাটি পুৰণি

partners-ৰ বিপৰীতে সমন্বয়।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · ৩টা প্ৰশ্ন

- মানক format অনুশীলন কৰক: Net profit b/d, বিয়োগ appropriations (partner's salary, interest on capital), যোগ interest on drawings, তাৰ পিছত বাকী profit PSR-ত ভাগ; মনত ৰাখক drawings নিজে কেতিয়াও Appropriation Account-ত নাহে।
- Guaranteed-minimum-profit সমস্যা আয়ত্ত কৰক: guaranteed partner-ৰ সাধাৰণ অংশ কম পৰিলে ঘাটি বহন কৰে (a) firm-এ, (b) guarantee দিয়া এজন partner-এ, বা (c) বাকী partners-এ সন্মত বা mutual PSR-ত — তিনিওটা ক্ষেত্ৰ Appropriation Account আকাৰত অনুশীলন কৰক।
- নিৰ্দিষ্ট হাৰত (যেনে 5% p.a.) interest on capital-ৰ সৈতে guarantee অনুশীলন কৰক — interest charge কৰাৰ পিছত (AFTER) guaranteed partner-ৰ অংশ গণনা কৰক, তাৰ পিছত ঘাটি guarantor-ৰ ওপৰত charge কৰক।
- Guaranteed profit-সহ 1/6th অংশৰ বাবে partner-ৰ admission-ৰ দৰে অংক কৰক — মুঠ profit-ৰ 1/6 guaranteed অংকৰ সৈতে তুলনা কৰক আৰু ঘাটি পুৰণি partners-ৰ বিপৰীতে সমন্বয় কৰক।

PQ 8.1 · PYQ 2005-May [4] (b) · Practical · 8M · Pg 518 **5× সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 8.2 · PYQ 2023-Jun [4] (b) · Practical · 5M · Pg 519 **2× সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 8.3 · PYQ 2023-Dec [4] (b) · Practical · 5M · Pg 520

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 9: Fixed and Fluctuating Capital

P1-C10-U10.1-T09 · Topic 9: Fixed and Fluctuating Capital

প্ৰথমে পঢ়ক Sec 1.9 অধ্যয়ন কৰক: fixed capital method (capital + current accounts) বনাম fluctuating capital method, interest on capital and drawings (product method), effective capital ratio আৰু capital ratio-ত profit sharing।

টোকা

দুটা পদ্ধতি: FIXED — capital A/c contribution-তে স্থিৰ থাকে; interest, salary, profit share আৰু drawings এটা CURRENT A/c-ৰ জৰিয়তে যায়; interest on capital কেৱল capital A/c-ৰ balance-ৰ ওপৰত গণনা কৰা হয় (current A/c-ৰ ওপৰত কেতিয়াও নহয়)। FLUCTUATING — current A/c নাথাকে, সকলো দফা capital A/c-ৰ জৰিয়তে যায়, সেয়ে balance অনবৰতে সলনি হয়। **সম্পৰ্ক:** fluctuating capital balance = fixed capital + current A/c balance।

Interest on capital: কেৱল সন্মতি থাকিলেহে আৰু কেৱল profits-ৰ পৰাহে দিয়া হয়; opening balance-ৰ ওপৰত গোটেই বছৰৰ, সংযোজন/উলিওৱাৰ ওপৰত আনুপাতিক interest — **product method:** $\Sigma(\text{amount} \times \text{months outstanding}) \times \text{rate}/100 \times 1/12$; নিট LOSS হ'লে interest নাই; profit অপৰ্যাপ্ত হ'লে

(< মুঠ interest) profit capital ratio-ত বণ্টন কৰক।

Interest on drawings: অসমান drawings — product method ($\Sigma \text{ amount} \times \text{বছৰ শেষলৈ months}$, এমাহৰ হাৰত interest); তাৰিখ দিয়া নাথাকিলে — মুঠ drawings-ৰ ওপৰত 6 মাহ; সমান মাহেকীয়া drawings — প্রতি মাহৰ আৰম্ভণিত হ'লে 6½ মাহ, শেষত হ'লে 5½; ত্ৰৈমাসিক drawings — প্রতি quarter-ৰ আৰম্ভণিত হ'লে $\text{total} \times \text{rate} \times 7.5/12$, শেষত হ'লে $\times 4.5/12$; entry: Dr. Partner's Capital (বা Current) A/c, Cr. P&L Appropriation A/c।

Capital ratio (Sec 1.9.4): profits capital ratio-ত ভাগ হ'লে — fixed capitals-এ পোনপটীয়াকৈ ratio দিয়ে; introductions/withdrawals থকা fluctuating capitals-ৰ বাবে প্রতিজন partner-ৰ মাহভিত্তিক weighted-average (effective) capital লাগে; তাৰ পিছত capital আৰু (AND) current A/cs প্রস্তুত কৰক (fixed method-ত salary, interest on capital/drawings current A/cs-ৰ জৰিয়তে) আৰু net profit-ৰ ভুল শুধৰোৱাৰ পিছত P&L Appropriation A/c আৰু সংশোধিত Balance Sheet।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 3টা প্রশ্ন

- বছৰৰ ভিতৰত additions/withdrawals থকা interest on capital product method-ৰে ($\text{amount} \times \text{months} \times \text{rate}/12$) অনুশীলন কৰক; fixed capital method-ত interest কেৱল capital account balance-ৰ ওপৰত গণনা কৰা হয়, current account-ৰ ওপৰত নহয়।
- Interest on drawings অনুশীলন কৰক: অসমান drawings product method-ৰে; তাৰিখ দিয়া নাথাকিলে গড় 6 মাহ ধৰক; মাহেকীয়া drawings আৰম্ভণিত 6.5 মাহ, শেষত 5.5 মাহ; ত্ৰৈমাসিক আৰম্ভণিত 7.5/12, শেষত 4.5/12।
- Profits effective capital-ৰ অনুপাতত ভাগ হ'লে মাহভিত্তিক effective capital গণনা অনুশীলন কৰক, তাৰ পিছত capital আৰু current accounts প্রস্তুত কৰক (fixed method-ত salary, interest on capital/drawings current accounts-ত credit/debit)।

PQ 9.3 • PYQ 2025-Jan [3] (b) • Practical • 5M • Pg 527

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 9.4 • RTP 2025-Jan [12] (a) • Practical • --- • Pg 528 2x সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 9.1 • MTP 2022-Mar [4] (a) • Practical • 20M • Pg 521 2x সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

কঠিন

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 1টা প্রশ্ন

- উলটা-গণনাৰ পৰিস্থিতি সমাধান কৰক: profit বিভাজন আৰু drawings-ৰ পিছৰ (AFTER) closing capitals দিয়া থাকিলে opening capitals পুনৰ্গঠন কৰক, তাৰ পিছত আগতে বাদ পৰা interest on capital/drawings পুনৰ গণনা কৰি এটা adjustment entry দিয়ক — প্রতিজন partner-ৰ ওপৰত নিট প্রভাৱ নিৰূপণ কৰক।
- আন্তঃসম্পর্ক লক্ষ্য কৰক: প্রথমে interest হিচাপে যাব লগা অংকৰ বিপৰীতে PSR-ত ভুলকৈ ভাগ কৰা profit — শুধৰণিৰ ratio PSR-ৰ পৰা বেলেগ।

PQ 9.2 • RTP 2023-Jun [13] • Practical • --- • Pg 526 2x সোধা হৈছে

LEVEL II

মধ্যমীয়া

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- Trial balance/balance sheet-ৰ পৰা আদ্যোপান্ত প্ৰস্তুতি আয়ত্ত কৰক: ভুল শুধৰাই সংশোধিত net profit উলিয়াওক, P&L Appropriation Account, partners-ৰ capital আৰু (AND) current accounts, আৰু সংশোধিত Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰক।
- মনত ৰাখক: fluctuating capital balance = fixed capital + current account balance; প্ৰতিটো পদ্ধতিত interest, salary, profit-ৰ অংশ আৰু drawings সঠিক account-ত দেখুৱাওক।

গোট 10.2: Partnership Accounts-ত Goodwill-ৰ ব্যৱস্থা (Treatment of Goodwill in Partnership Accounts)

Treatment of Goodwill in Partnership Accounts

P1-C10-U10.2 · গুৰুত্ব D · অধ্যায়ত Rank 6 · শ্ৰেণী C · অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 11.0% · 9টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: Goodwill

P1-C10-U10.2-T01 · Topic 1: Goodwill

প্ৰথমে পঢ়ক Sec 2.1 অধ্যয়ন কৰক: goodwill-ৰ অৰ্থ (স্বাভাৱিকতকৈ অধিক profits দিয়া সুনামৰ মূল্য), ইয়াক প্ৰভাৱিত কৰা কাৰকসমূহ, আৰু Accounting Standard-ৰ অৱস্থান — কেৱল PURCHASED goodwill record কৰিব পাৰি, self-generated goodwill capital accounts-ৰ জৰিয়তে write off/সমন্বয় কৰা হয়।

টোকা

অৰ্থ (SM): “Goodwill is the value of reputation of a firm in respect of profits expected in future over and above the normal rate of profits.” — পুৰণি গ্ৰাহক পুৰণি ঠাইলৈ আহিব বুলি সম্ভাৱনা; এটা INTANGIBLE asset (fictitious নহয়): দেখা বা অনুভৱ কৰিব নোৱাৰি, তথাপি অতি বাস্তৱ, monetary/saleable value থকা।

Valuation লাগে যেতিয়া: (a) partners-ৰ মাজত PSR সলনি হয়; (b) নতুন partner admit কৰা হয়; (c) কোনো partner retire কৰে বা মৃত্যু হয়; (d) ব্যৱসায় dissolve বা বিক্ৰী কৰা হয়। **কাৰকসমূহ:** goods-ৰ গুণগত মান, মালিকৰ ব্যক্তিগত সুনাম, অৱস্থান, প্ৰায় একচেটিয়া অধিকাৰ (যেনে main agency), trademarks আৰু patents, পৰিচালনা দক্ষতা, খৰচ কমেও R&D, materials-ৰ বাবে বিশেষ contracts।

AS-ৰ অৱস্থান: এটা intangible তেতিয়াহে স্বীকৃত হয় যেতিয়া identifiable (পৃথকে বিক্ৰীযোগ্য), ভৱিষ্যৎ economic benefits সম্ভাৱ্য, আৰু cost নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে পৰিমাপযোগ্য — internally generated (inherent) goodwill-এ ইয়াৰ এটাও (NONE) পূৰণ নকৰে, সেয়ে কেৱল PURCHASED goodwill (ধন বা ধনৰ সমমূল্যৰ consideration, যেনে ₹2,50,000-ৰ net assets-ৰ বাবে ₹3,00,000 দিলে ₹50,000 goodwill) record কৰিব পাৰি।

পুনৰ্গঠনত: admission, retirement/death বা PSR সলনিত goodwill account কেতিয়াও (NEVER) খোলা নহয় — মূল্য নিৰ্ধাৰিত goodwill partners-ৰ capital accounts-ৰ জৰিয়তে সমন্বয় কৰা হয়; purchased goodwill এটা সময়সীমাত write off (amortise) কৰা হয়, আৰু পুনৰ্গঠনৰ সময়ত books-ত থকা যিকোনো goodwill account, inherent হওক বা purchased, তৎক্ষণাত write off কৰা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্ড: 'Goodwill is a fictitious asset' — FALSE — goodwill এটা INTANGIBLE asset (বাস্তৱ, saleable value আছে), fictitious assets-ৰ দৰে নহয়, যিবোৰৰ কোনো realisable value নাই।
- True/False ফাল্ড: goodwill fixed instalment method-ৰে 'depreciated' কৰা নহয় — intangible হোৱা বাবে purchased goodwill এটা সময়সীমাত AMORTISED/written off কৰা হয়; depreciation কেৱল tangible fixed assets-ৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য।
- Internally generated (inherent) goodwill কিয় স্বীকৃত নহয় ব্যাখ্যা কৰিব পৰা হওক: identifiable নহয়, ভৱিষ্যৎ benefits অনিশ্চিত, cost নিৰ্ভৰযোগ্যভাৱে পৰিমাপ কৰিব নোৱাৰি — সেয়ে পুনৰ্গঠনত goodwill partners-ৰ capital accounts-ৰ জৰিয়তে সমন্বয় কৰা হয়, কেতিয়াও books-ত খোলা নহয়।

TQ 1.1 · PYQ 2001-Nov [5] · True/False · 2M · Pg 535 **5x সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 1.2 · PYQ 2006-May [5] (x) · True/False · 2M · Pg 535

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 2: Goodwill Valuation-ৰ পদ্ধতি (Methods for Goodwill Valuation)

P1-C10-U10.2-T02 · Topic 2: Methods for Goodwill Valuation

প্ৰথমে পঢ়ক Sec 2.2 অধ্যয়ন কৰক: valuation-ৰ তিনিটা ভিত্তি — average profit (simple/weighted), super profit (number of years' purchase, annuity, capitalisation of super profit) আৰু capitalisation of average profit — সূত্ৰসহ, আৰু কেতিয়া weighted average শ্ৰেয়।

টোকা

Average profit basis: $\text{Goodwill} = \text{Average profit} \times \text{No. of years' purchase}$; profits-ত স্পষ্ট বৃদ্ধি/হ্ৰাসৰ ধাৰা থাকিলে WEIGHTED average ব্যৱহাৰ কৰক (শেহতীয়া বছৰক সৰ্বাধিক weight — ভৱিষ্যতৰ অধিক বাস্তৱসন্মত চিত্ৰ), অন্যথা simple average; প্ৰথমে অতীতৰ profits ভৱিষ্যতৰ প্ৰত্যাশিত পৰিৱৰ্তন, rectifications আৰু abnormal items-ৰ বাবে সমন্বয় কৰক।

Super profit basis: $\text{Super profit} = \text{Average maintainable profit} - \text{Normal profit}$; $\text{Normal profit} = \text{Normal Rate of Return (NRR)} \times \text{Capital employed}$; **Years' purchase:** $\text{Goodwill} = \text{Super profit} \times \text{No. of years' purchase}$ (যেনে capital ₹4,50,000, average profit ₹92,500, NRR 15% $\Rightarrow$ super profit ₹25,000; 3 years' purchase $\Rightarrow$ goodwill ₹75,000)।

Annuity method: Goodwill = Super profit × annuity (present-value) factor — years' purchase
পদ্ধতিয়ে time value of money উপেক্ষা কৰা ক্ৰটি দূৰ কৰে (যেনে 5 বছৰলৈ ₹3,000 super profit @15%:
 $3,000 \times 3.3522 = ₹10,056.60$, ₹15,000 নহয়)।

Capitalisation basis: AVERAGE profit-ৰ — Goodwill = Normal capital – Actual capital, য'ত Normal capital = Average profit ÷ NRR আৰু Actual capital employed = Total assets – outside liabilities (যেনে $60,000 \div 12\% = ₹5,00,000$ বিয়োগ net assets ₹4,10,000 $\Rightarrow$ goodwill ₹90,000); SUPER profit-ৰ — Goodwill = Super profit ÷ NRR (যেনে $17,000 \div 12\%$)।

Maintainable profit-ৰ সমন্বয়: প্রয়োজন হ'লে average কৰাৰ আগতে partner remuneration/interest on capital employed কাটক (যেনে average ₹2,70,000 বিয়োগ ₹6,50,000-ৰ ওপৰত 12% interest = ₹78,000 আৰু salaries ₹72,000 $\Rightarrow$ adjusted profit ₹1,20,000) — ইয়াত হোৱা যিকোনো পৰিৱৰ্তন super profit-ৰ জৰিয়তে goodwill-লৈ প্ৰবাহিত হয়।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 6টা প্ৰশ্ন

- সূত্ৰ অনুশীলন কৰক: Super Profit = Average Maintainable Profit – Normal Profit; Normal Profit = NRR x Capital Employed; Goodwill = Super Profit x No. of years' purchase; Annuity method: Goodwill = Super Profit x annuity factor।
- Capitalisation methods: average profit-ৰ — Goodwill = (Average Profit/NRR) – Capital Employed (Net Assets = Total Assets – External Liabilities); super profit-ৰ — Goodwill = Super Profit/NRR। একে data-ৰে দুয়োটা অনুশীলন কৰক।
- Goodwill-ৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণৰ আগতে average maintainable profit সমন্বয় কৰক: বিকল্প নিয়োগৰ পৰা proprietor-ৰ remuneration কাটক, abnormal losses ঘূৰাই যোগ কৰক, abnormal gains বাদ দিয়ক; য'ত দিয়া থাকে, market interest rate-ত risk-return rate যোগ কৰি NRR উলিয়াওক।
- Profits-ত স্পষ্ট বৃদ্ধি/হ্ৰাসৰ ধাৰা থাকিলে weighted average profit (শেহতীয়া বছৰক সৰ্বাধিক weight) ব্যৱহাৰ কৰক; অন্যথা simple average।

PQ 2.2 · PYQ 2022-May [3] (Or) (c) (ii) · Practical · 5M · Pg 536 3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 2.3 · PYQ 2022-Nov [5] (b) · Practical · 5M · Pg 537 8× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 2.4 · RTP 2023-Jun [14] · Practical · --- · Pg 538 5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 2.5 · RTP 2025-Jan [12] (b) · Practical · --- · Pg 539	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 2.1 · RTP 2019-Nov [14] (a) · Practical · --- · Pg 535	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	
PQ 6.1 · PYQ 2026-Sep [3] (b) · Practical · 10M · Pg 540	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- Balance Sheet-ৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা বহু-পদক্ষেপৰ সমস্যা সমাধান কৰক: প্ৰথমে capital employed (assets বিয়োগ outside liabilities) গণনা কৰক, rectifications-ৰ বাবে অতীতৰ profits সমন্বয় কৰক (revenue-লৈ charge কৰা capital expenditure, stock over/under-valuation, abnormal items), তাৰ পিছতহে (THEN) প্ৰয়োজনীয় পদ্ধতিৰে goodwill-ৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণ কৰক।
- আন্তঃসম্পৰ্ক লক্ষ্য কৰক: depreciation policy-ৰ পৰিৱৰ্তন বা adjusted average profit গণনাৰ আগতে কটা partner salary/interest-এ super profit আৰু সেয়ে goodwill সলনি কৰে।

বিষয় 3: Goodwill Valuation-ৰ প্ৰয়োজনীয়তা (Need for Valuation of Goodwill)

P1-C10-U10.2-T03 • Topic 3: Need for Valuation of Goodwill

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §2.3 পঢ়ক: partnership rights যেতিয়াই সমন্বয় কৰা হয়, তেতিয়াই goodwill-ৰ valuation কিয় কৰিবই লাগিব।

টোকা

প্ৰয়োজন: partners-ৰ বৰ্তমান সম্পৰ্কৰ যিকোনো পৰিৱৰ্তনত কিছুমান partner-এ ভৱিষ্যৎ profit ত্যাগ কৰে আৰু আন কিছুমান লাভৱান হয় — লাভৱানসকলে goodwill-ৰ মূল্যৰ অনুপাতত ত্যাগকাৰীসকলক ক্ষতিপূৰণ দিবই লাগিব; এনে সমন্বয় নতুন partner-ৰ admission, profit sharing ratio-ৰ পৰিৱৰ্তন, partner-ৰ retirement বা death আৰু partnership-ৰ dissolution-ত উদ্ভৱ হয়।

বিষয় 4: Partner-ৰ Admission-ত Goodwill-ৰ Valuation (Valuation of Goodwill in Case of Admission of a Partner)

P1-C10-U10.2-T04 • Topic 4: Valuation of Goodwill in Case of Admission of a Partner

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Nigam-Dhameja-Ghosh profit sharing আৰ্হিৰ সৈতে §2.4 পঢ়ক: sacrificing ratio-ত goodwill-ৰ জৰিয়তে পুৰণি partners-ৰ ক্ষতিপূৰণ।

টোকা

Admission-ত মূল সমস্যা: নতুন partner-এ profits-ৰ অংশ লাভ কৰে আৰু পুৰণি partners-ৰ লোকচান হয় — profits বাঢ়িলেও অতিৰিক্ত profits সকলোৰে সন্মিলিত প্ৰচেষ্টাৰ ফল, সেয়ে পুৰণি partners এৰি দিয়া অংশৰ বাবে ক্ষতিপূৰণৰ অধিকাৰী; এই ক্ষতিপূৰণ goodwill-ৰ জৰিয়তে দিয়া হয়।

Sacrificing ratio: goodwill-এ পুৰণি partners-ক ত্যাগৰ ক্ষতিপূৰণ দিয়ে, সেয়ে ই তেওঁলোকক profit sacrificing ratio-ত (Old share – New share) credit কৰা হয়; নতুন partner-ৰ অংশ পুৰণি partners-এ old profit sharing ratio-ত (sacrificing ratio = old ratio) বা নিৰ্দিষ্ট নতুন ratio সন্মত হ'লে বেলেগ অনুপাতত ত্যাগ কৰিব পাৰে।

বিষয় 5: নতুন Partner-ৰ Admission-ত Goodwill-ৰ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Admission of a New Partner)

P1-C10-U10.2-T05 · Topic 5: Accounting Treatment of Goodwill in Case of Admission of a New Partner

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Examples 1-4-ৰ সৈতে §2.5 পঢ়ক: purchased বনাম inherent goodwill আৰু sacrificing ratio-ত premium entries।

টোকা

কেৱল purchased goodwill record হয়: ধন বা ধনৰ সমমূল্য consideration দিলেহে goodwill books-ত record কৰা হয়; admission-ত goodwill books-ত খুলিব নোৱাৰি — নতুন partner-এ অনা premium ত্যাগকাৰী পুৰণি partners-ক profit sacrificing ratio-ত (Old ratio – New ratio; ধনাত্মক পাৰ্থক্য = sacrifice, ঋণাত্মক = gain) credit কৰা হয়।

Premium নগদে অনা হ'লে: Dr. Bank/Cash A/c (capital + premium) / Cr. পুৰণি partners-ৰ Capital A/cs (sacrificing ratio-ত premium) আৰু Cr. নতুন partner-ৰ Capital A/c (capital); premium বৰ্তমানৰ partners-ক ব্যক্তিগতভাৱে দিলে firm-ৰ books-ত কোনো entry নহয়।

Premium অনা নহ'লে: inherent goodwill তথাপি books-ত খোলা নহয় — capital accounts-ৰ জৰিয়তে সমন্বয় কৰক: Dr. New partner's Capital A/c তেওঁৰ goodwill-অংশৰে / Cr. ত্যাগকাৰী partners-ৰ Capital A/cs sacrificing ratio-ত; কেৱল নতুন partner-ৰ অংশ দিয়া থাকিলে পুৰণি partners-এ নিজৰ old profit sharing ratio-ত ত্যাগ কৰে।

বিষয় 6: Profit Sharing Ratio-ৰ সলনি Goodwill-ৰ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Change in Profit Sharing Ratio)

P1-C10-U10.2-T06 · Topic 6: Accounting Treatment of Goodwill in Case of Change in Profit Sharing Ratio

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Illustrations 7-8-ৰ সৈতে §2.6 পঢ়ক: gaining partner-এ capital accounts-ৰ জৰিয়তে sacrificing

partner-ক ক্ষতিপূৰণ দিয়ে।

টোকা

ব্যৱস্থা: profit sharing ratio সলনি হ'লে goodwill-ৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণ কৰি profit sacrificing ratio-ৰ ভিত্তিত partners-ৰ capital accounts-ৰ জৰিয়তে সমন্বয় কৰা হয় — Dr. gaining partner's Capital A/c / Cr. sacrificing partner's Capital A/c (gain fraction $\times$ goodwill)-ৰে; যেনে সমান partners A, B, C 4:3:2-লৈ যায়, goodwill ₹90,000 — A-ৰ $\frac{1}{9}$ gain আৰু C-ৰ $\frac{1}{9}$ লোকচান, সেয়ে Dr. A's Capital ₹10,000 / Cr. C's Capital ₹10,000।

বিষয় 7: Partner-ৰ Retirement বা মৃত্যুত Goodwill-ৰ Accounting Treatment (Accounting Treatment of Goodwill in Case of Retirement or Death of a Partner)

P1-C10-U10.2-T07 · Topic 7: Accounting Treatment of Goodwill in Case of Retirement or Death of a Partner

প্ৰথমে পঢ়ক Sec 2.7 অধ্যয়ন কৰক (Sec 2.4--2.5 ভিত্তি হিচাপে): retirement/death-ত continuing partners-এ নিজৰ GAINING ratio-ত বিদায়ী partner-ক তেওঁৰ goodwill-অংশৰ ক্ষতিপূৰণ দিয়ে; goodwill-ৰ valuation retirement/death-ৰ তাৰিখত কৰা হয় আৰু goodwill account নোখোলাকৈ capital accounts-ৰ জৰিয়তে সমন্বয় কৰা হয়।

টোকা

নিয়ম (Sec 2.7): retirement-ত continuing partners-এ PSR-ত GAIN কৰে, সেয়ে তেওঁলোকে GAINING ratio-ত (gain = new share - old share) retiring partner-ক তেওঁৰ goodwill-অংশ দিয়ে; death-ত continuing partners-এ একেদৰে মৃতজনৰ উত্তৰাধিকাৰীৰ প্ৰাপ্য অংশ বহন কৰে; goodwill-ৰ মূল্য retirement/death-ৰ তাৰিখত (DATE) নিৰ্ধাৰণ কৰি capital accounts-ৰ জৰিয়তে সমন্বয় কৰা হয় — goodwill account খোলা নহয়।

Pro-forma entry: Dr. Continuing partners' Capital A/cs (gaining ratio) / Cr. Retiring (বা Deceased) partner's Capital A/c তেওঁৰ goodwill-অংশৰে — যেনে সমান partners A, B, C, goodwill ₹90,000, C retire কৰে: Dr. A ₹15,000, Dr. B ₹15,000, Cr. C ₹30,000; নতুন ratio বেলেগ হ'লে (Antoo 3:4:3 retiring, B আৰু C সমানে continue কৰে), gains partner-অনুসাৰে গণনা কৰা হয় (new - old: B $\frac{1}{2}-\frac{4}{10}=\frac{1}{10}$, C $\frac{1}{2}-\frac{3}{10}=\frac{2}{10}$) আৰু goodwill 1:2-ত debit কৰা হয়।

বহু-পৰ্যায়ৰ সমস্যাৰ পৰীক্ষা: books-ত আগৰে পৰা থকা goodwill adjustment-ৰ আগতে তৎক্ষণাত (OLD ratio-ত) write off কৰা হয়; প্ৰতিটো ক্ৰমিক পুনৰ্গঠনত সেই পৰ্যায়ৰ sacrificing/gaining ratio-ত কেৱল goodwill-ৰ মূল্যৰ পৰিৱৰ্তন (CHANGE) সমন্বয় কৰক; gainers-ৰ মুঠ debit বিদায়ী/ত্যাগকাৰী partner-ৰ credit-ৰ সমান হ'বই লাগিব, আৰু চূড়ান্ত Balance Sheet-ত goodwill কেতিয়াও (NEVER) asset হিচাপে দেখা দিব নালাগে।

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Adjustment entry আয়ত্ত কৰক: gaining partners-ৰ capital A/cs Dr. (gaining ratio-ত = new share – old share) To retiring/deceased partner's capital A/c তেওঁৰ goodwill-অংশৰে; books-ত থকা goodwill প্ৰথমে OLD ratio-ত write off কৰিবই লাগিব।
- Firm-ৰ গঠন একাধিকবাৰ সলনি হোৱা বহু-ঘটনাৰ সমস্যা অনুশীলন কৰক (যেনে প্ৰতিটো তাৰিখত goodwill-ৰ পুনৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণসহ ক্ৰমিক admissions/পৰিৱৰ্তন, P-এ Q আৰু তাৰ পিছত R-ক admit কৰাৰ দৰে): প্ৰতিটো পৰ্যায়ত sacrificing/gaining ratios গণনা কৰক আৰু capital accounts-ৰ জৰিয়তে কেৱল goodwill-ৰ মূল্যৰ পৰিৱৰ্তন (CHANGE) সমন্বয় কৰক।
- প্ৰতিটো পৰ্যায় মিলাই চাওক: gainers-ৰ মুঠ debit ত্যাগকাৰী/বিদায়ী partner-ৰ credit-ৰ সমান হ'ব লাগিব; চূড়ান্ত Balance Sheet-ত goodwill কেতিয়াও asset হিচাপে দেখা দিব নালাগে।

PQ 7.1 • PYQ 2025-Sep [3] (b) • Practical • 8M • Pg 542

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

গোট 10.3: Admission of a New Partner

Admission of a New Partner

P1-C10-U10.3 • গুৰুত্ব C • অধ্যায়ত Rank 3 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 17.1% • 14টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C10-U10.3-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §3.1 পঢ়ক: নতুন partner-ৰ admission-ৰ তাৰিখত updated balance sheet কিয় প্ৰয়োজন।

টোকা

admission-ৰ উদ্দেশ্য: firm-ৰ লাভৰ বাবে নতুন partner admit কৰা হয় — হয় partnership capital বৃদ্ধি কৰিবলৈ, নহয় firm-ৰ পৰিচালনা শক্তিশালী কৰিবলৈ।

admission-ত entries: admission-ৰ তাৰিখলৈকে asset values-ৰ সকলো appreciation/reduction, unrecorded বা unpaid liabilities, আৰু accrued কিন্তু unrecorded সকলো profits/losses হিচাপলৈ আনক, যাতে old partner-সকলৰ Capital A/cs-এ সঠিক figures দেখুৱায় আৰু পিছৰ profits/losses incoming partner-এ old partner-সকলৰ সৈতে আপোনা-আপুনি ভাগ কৰে; goodwill-ৰো মূল্য নিৰ্ধাৰণ কৰি হিচাপলৈ আনিব লাগিব (গোট 2-ৰ treatment অনুসৰি)।

বিষয় 2: Revaluation Account or Profit and Loss Adjustment Account

P1-C10-U10.3-T02 · Topic 2: Revaluation Account or Profit and Loss Adjustment Account

প্রথমে পঢ়ক Sec 3.2 অধ্যয়ন কৰক: admission-ত Revaluation Account (ইয়াক Profit and Loss Adjustment Account বুলিও কোৱা হয়)-ৰ উদ্দেশ্য আৰু entries; revised values দেখুওৱা নহ'লে Memorandum Revaluation Account; আৰু দুয়োটাৰ পাৰ্থক্য।

টোকা

উদ্দেশ্য: admission-ত Revaluation Account — ALSO KNOWN AS Profit and Loss Adjustment Account — ব্যৱহাৰ কৰি assets revalue কৰা হয় আৰু liabilities পুনৰ নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়, যাতে Balance Sheet হালনাগাদ হয় আৰু old partner-সকলৰ capitals-এ accrued profits/losses প্ৰতিফলিত কৰে; assets-ৰ সকলো হ্ৰাস আৰু liabilities-ৰ সকলো বৃদ্ধি debit কৰক, assets-ৰ সকলো বৃদ্ধি আৰু liabilities-ৰ সকলো হ্ৰাস credit কৰক; balance (profit/loss) OLD PSR-ত OLD partner-সকললৈ যায় (নতুন ratio-ত সকলো partner-লৈ কেতিয়াও নহয়), আৰু নতুন Balance Sheet-ত assets/liabilities revised figures-ত দেখুওৱা হয়।

Pro-forma entries: Dr. Revaluation A/c / Cr. Assets (decrease) আৰু Cr. Liabilities (increase); Dr. Assets (increase) আৰু Dr. Liabilities (decrease) / Cr. Revaluation A/c; profit হ'লে: Dr. Revaluation A/c / Cr. Old partners' Capital A/cs (old ratio); loss হ'লে: Dr. Old partners' Capital A/cs / Cr. Revaluation A/c।

Memorandum Revaluation A/c (revised values NOT to be shown): দুটা অংশ — প্ৰথম অংশই revaluation সাধাৰণ নিয়মেৰে record কৰে (assets/liabilities-ৰ ledger-ত কোনো পৰিৱৰ্তন নহয়), ফলাফল OLD ratio-ত OLD partner-সকললৈ; দ্বিতীয় অংশই প্ৰথম অংশৰ entries ওলোটাই দিয়ে (REVERSES), গতিকে book values অপৰিৱৰ্তিত থাকে, ইয়াৰ ফলাফল NEW ratio-ত নতুনজনকে ধৰি (INCLUDING) ALL partner-লৈ যায়; প্ৰথম অংশত profit হ'লে দ্বিতীয় অংশত অৱশ্যেই সমান loss হ'ব (বিপৰীতক্ৰমেও)।

Revaluation বনাম Memorandum: Revaluation A/c — assets/liabilities revalued figures-ত দেখুওৱা হয়, একক account, net ফলাফল old ratio-ত old partner-সকললৈ; Memorandum — নতুন Balance Sheet-ত পুৰণি figures বাহাল থাকে, দুটা অংশ, প্ৰথম অংশ old partner-সকললৈ (old ratio) আৰু দ্বিতীয় (reversing) অংশ সকলো partner-লৈ (new ratio); বিকল্পভাৱে পৰিৱৰ্তনসমূহ পুৰণি book values-তে পোনপটীয়াকৈ capital A/cs-ৰ জৰিয়তে adjust কৰিব পাৰি।

সম্পূৰ্ণ সমস্যাৰ অনুশীলন: সাধাৰণ adjustments — assets-ৰ appreciation/depreciation, provision for doubtful debts, outstanding/unrecorded liabilities, unrecorded assets, joint life policy, investments; ইয়াৰ লগত SACRIFICING ratio-ত capital A/cs-ৰ জৰিয়তে goodwill adjustment (premium নগদে অনা নহ'লে), OLD ratio-ত reserves স্থানান্তৰ, তাৰ পিছত Capital A/cs, Cash/Bank A/c আৰু নতুন Balance Sheet — শেষত নতুন partner-ৰ capital-ৰ ভিত্তিত capitals নতুন PSR-ৰ সমানুপাতিক কৰিব পাৰি, excess/shortfall cash বা current A/cs-ৰ জৰিয়তে মীমাংসা কৰা হয় (LLP-ত admission-ৰ বাবেও একেই

technique)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্ড (বাৰে বাৰে সোধা): admission-ত revaluation-ৰ profit/loss OLD profit sharing ratio-ত OLD partner-সকললৈ যায় --- 'transferred to all partners in new ratio' FALSE।
- 'Revaluation Account is also known as Profit and Loss Adjustment Account' --- TRUE; কিয় জানক: old partner-সকলৰ capitals adjust কৰিবলৈ ই assets/liabilities-ৰ মূল্যৰ পৰিৱৰ্তন record কৰে।
- Memorandum Revaluation Account ব্যাখ্যা কৰক: প্ৰথম অংশ old ratio-ত old partner-সকললৈ, ওলোটো (reversing) দ্বিতীয় অংশ new ratio-ত ALL partner-লৈ (নতুনজনকে ধৰি), book values অপৰিৱৰ্তিত।

TQ 2.1 • PYQ 2020-Nov [1] (a) (i) {C} • True/False • 2M • Pg 546	4x সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 2.2 • PYQ 2024-Jun [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 547		LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 2.3 • MTP 2025-Jan S2 [1] (a) (iv) • True/False • 2M • Pg 547		LEVEL I বোধ (Understanding)	

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক • 5টা প্ৰশ্ন

PQ 2.1 • RTP 2023-Jun [15] • Practical • --- • Pg 547	3x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 2.2 • PYQ 2024-Jun [4] (a) • Practical • 12M • Pg 550	2x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 2.4 • PYQ 2026-Jan [3] (b) • Practical • 10M • Pg 556		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 2.5 • PYQ 2026-May [3] (a) • Practical • 10M • Pg 559		LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 2.3 • MTP 2025-Jan S2 [4] (a) • Practical • 10M • Pg 553	6x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- আদিৰ পৰা অন্তলৈ admission সমস্যা আয়ত্ত কৰক: Revaluation A/c, Partners' Capital Accounts, Cash/Bank A/c আৰু নতুন Balance Sheet, সাধাৰণ adjustments-সহ --- assets-ৰ appreciation/depreciation, provision for doubtful debts, outstanding/unrecorded liabilities, unrecorded assets, joint life policy আৰু investments।
- Revaluation-ৰ লগত sacrificing ratio-ত capital accounts-ৰ জৰিয়তে goodwill adjustment (নতুন partner-ৰ premium বা goodwill নগদে অনা নহ'লে) আৰু old ratio-ত reserves স্থানান্তৰ একেলগে কৰক।
- Capital adjustment-ৰ প্ৰশ্ন অনুশীলন কৰক: নতুন partner-ৰ capital-ৰ ভিত্তিত capitals নতুন PSR-ৰ সমানুপাতিক কৰা, excess/shortfall cash বা current accounts-ৰ জৰিয়তে মীমাংসা কৰি।

- য'ত অতীতৰ profits ভুলকৈ ভাগ কৰা হৈছিল বা accounts cash basis-ত ৰখা হৈছিল আৰু admission-ৰ আগতে শুধৰণি (mercantile adjustments) লাগে, সেই variants-ও অনুশীলন কৰক, আৰু LLP-ত admission --- technique একেই।

বিষয় 3: Balance Sheet-ত থকা Reserves (Reserves in the Balance Sheet)

P1-C10-U10.3-T03 • Topic 3: Reserves in the Balance Sheet

প্ৰথমে পঢ়ক Sec 3.3 অধ্যয়ন কৰক: admission-ত Balance Sheet-ত থকা General Reserve, Profit and Loss Account-ৰ credit balance বা অন্য accumulated profits আন adjustments-ৰ আগতেই OLD partner-সকলৰ capital accounts-লৈ OLD profit sharing ratio-ত অৱশ্যেই স্থানান্তৰ কৰিব লাগিব।

টোকা

নিয়ম (Sec 3.3): যেতিয়াই নতুন partner admit কৰা হয়, Balance Sheet-ত থকা যিকোনো reserve আদি (General Reserve, P&L A/c-ৰ credit balance, অন্য accumulated profits) OLD PSR-ত OLD partner-সকলৰ Capital A/cs-লৈ অৱশ্যেই স্থানান্তৰ কৰিব লাগিব — **entry:** Dr. Reserves/P&L A/c / Cr. Old partners' Capital A/cs (old ratio); স্পষ্টকৈ বিচৰা নহ'লে নতুন firm-ৰ Balance Sheet-লৈ reserves নিবিব।

Accumulated losses: P&L A/c-ৰ debit balance-ও একেদৰে old ratio-ত old partner-সকলৰ capital A/cs-লৈ স্থানান্তৰ (debit) কৰা হয়।

সম্পূৰ্ণ সমস্যাৰ ক্ৰম: reserves স্থানান্তৰ (old ratio) → asset/liability পৰিৱৰ্তনৰ বাবে Revaluation A/c (old ratio) → goodwill adjustment (sacrificing ratio) → নতুন partner-এ capital আনে → Capital A/cs আৰু নতুন Balance Sheet; প্ৰদত্ত %-ত provisions for doubtful debts, land and buildings/plant/inventory-ৰ revaluation, outstanding liabilities, আৰু incoming partner-এ old partner-সকলৰ পৰা share লোৱা ক্ষেত্ৰত নতুন PSR অনুশীলন কৰক — closing Balance Sheet অৱশ্যেই মিলিব লাগিব।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

PQ 3.1 • PYQ 2021-Dec [4] (b) • Practical • 10M • Pg 562 **3× সোধা হৈছে**

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

PQ 3.2 • PYQ 2024-Sep [3] (b) • Practical • 10M • Pg 564 **3× সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

PQ 3.3 • PYQ 2025-May [3] (b) • Practical • 8M • Pg 567 **2× সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

PQ 3.4 • PYQ 2025-Sep [4] (a) • Practical • 12M • Pg 571

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

সূজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- General Reserve/P&L balance থকা সম্পূৰ্ণ admission প্ৰশ্ন আয়ত্ত কৰক: entry --- Reserve/P&L A/c Dr. To old partners' capital A/cs old ratio-ত; স্পষ্টকৈ বিচৰা নহ'লে নতুন firm-ৰ Balance Sheet-ত reserves কেতিয়াও নাৰাখিব।
- সম্পূৰ্ণ শৃংখলটো আদিৰ পৰা অন্তলৈ অনুশীলন কৰক: reserves স্থানান্তৰ (old ratio) → asset/liability পৰিৱৰ্তনৰ বাবে Revaluation A/c (old ratio) → goodwill adjustment (sacrificing ratio) → নতুন partner-এ capital আনে → Capital Accounts আৰু নতুন Balance Sheet।
- অনুশীলনৰ বাবে সাধাৰণ adjustments: প্ৰদত্ত %-ত provision for doubtful debts, land & buildings/plant-ৰ revaluation, outstanding liabilities, আৰু incoming partner-এ old partner-সকলৰ পৰা share ল'লে নতুন PSR নিৰ্ণয়।
- শুদ্ধতাৰ পৰীক্ষা: সকলো স্থানান্তৰৰ পিছত Balance Sheet অৱশ্যেই মিলিব লাগিব; accumulated losses (P&L-ৰ Dr. balance)-ও একেদৰে old ratio-ত old partner-সকলৰ নামত debit কৰা হয়।

বিষয় 4: নতুন Profit Sharing Ratio নিৰ্ণয় (Computation of New Profit Sharing Ratio)

P1-C10-U10.3-T04 · Topic 4: Computation of New Profit Sharing Ratio

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Cases I-V-ৰ worked examples-সহ §3.4 পঢ়ক: নতুন partner-ক দিয়া share-ৰ পৰা নতুন ratio নিৰ্ণয়।

টোকা

Default নিয়ম: বিপৰীত চুক্তি নাথাকিলে old partner-সকলে inter se old ratio-তে অব্যাহত থাকে — 1-ৰ পৰা নতুন partner-ৰ share বিয়োগ কৰি বাকী অংশ old ratio-ত old partner-সকলৰ মাজত ভাগ কৰক; যেনে A:B = 3:2, C 1/5-ৰ বাবে admit → A = $4/5 \times 3/5 = 12/25$, B = $8/25$, নতুন ratio 12:8:5।

অন্যান্য cases: (II) নতুন partner-এ প্ৰদত্ত ratio-ত old partner-সকলৰ পৰা share ক্ৰয় কৰে — প্ৰতিজনে দিয়া অংশ সেই partner-ৰ old share-ৰ পৰা বিয়োগ কৰক; (III) old partner-সকলে নিজৰ share-ৰ এটা অংশ এৰি দিয়ে — new share = old share - share surrendered, C-ৰ share = এৰি দিয়া অংশৰ যোগফল; (IV) সম্পূৰ্ণ share এজন partner-ৰ পৰা লোৱা — কেৱল সেই partner-ৰ share হ্ৰাস পায়; (V) old partner-সকলৰ পৰা নিৰ্দিষ্ট ratio-ত share লোৱা।

বিষয় 5: Hidden Goodwill

P1-C10-U10.3-T05 · Topic 5: Hidden Goodwill

প্ৰথমে পঢ়ক Sec 3.5 অধ্যয়ন কৰক: goodwill-ৰ মূল্য দিয়া নাথাকিলে ইয়াক এনেদৰে অনুমান কৰক — (incoming partner's capital x তেওঁৰ share-ৰ reciprocal) LESS (নতুনজনকে ধৰি সকলো partner-ৰ মুঠ capitals আৰু accumulated profits/reserves); অনুমিত goodwill capital accounts-ৰ জৰিয়তে sacrificing

ratio-ত adjust কৰা হয়।

টোকা

অনুমানৰ সূত্র (Sec 3.5): goodwill-ৰ মূল্য দিয়া নাথাকিলে — Hidden goodwill = (Incoming partner's capital × reciprocal of his share) – (total capitals of old partners + net accumulated profits and reserves, if any + capital brought in by incoming partner)।

Worked example: A আৰু B, প্ৰত্যেকৰে capital ₹7,000, C-ক ₹8,000 capital-সহ 1/4 share-ৰ বাবে admit কৰে ⇒ implied firm capital = $8,000 \times 4/1 = ₹32,000$; hidden goodwill = $32,000 - (7,000 + 7,000 + 8,000) = ₹10,000$ ।

Adjustment entry (no goodwill account raised): Dr. New partner's Capital A/c অনুমিত goodwill-ৰ তেওঁৰ (HIS) share-ৰে / Cr. Old (sacrificing) partners' Capital A/cs sacrificing ratio-ত — যেনে Dr. C's Capital A/c ₹2,500 ($₹10,000 \times 1/4$) / Cr. A ₹1,250, Cr. B ₹1,250।

Combined problems আৰু পৰীক্ষা: hidden goodwill নিৰ্ণয় কৰোঁতে বিয়োগত accumulated profits/reserves অন্তৰ্ভুক্ত কৰক; reserves স্থানান্তৰ, assets/liabilities-ৰ revaluation আৰু নতুন ratio-ত capital rearrangement-ৰ সৈতে সংযোগ কৰক; নতুন firm-ৰ capitals আৰু liabilities-ৰ মুঠ revalued assets-ৰ সমান হয় আৰু closing Balance Sheet-ত কোনো goodwill নাথাকে (NO) বুলি নিশ্চিত কৰক।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

PQ 5.1 · PYQ 2006-May [4] · Practical · 15M · Pg 574

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

PQ 5.2 · MTP 2024-Jul [4] (a) · Practical · 12M · Pg 578 **5x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- য'ত নতুন partner-ৰ capital আৰু profit share-ৰ পৰা প্ৰথমে goodwill অনুমান (INFERRED) কৰিব লাগে, সেই সম্পূৰ্ণ admission সমস্যা আয়ত্ত কৰক (যেনে 1/4 share-ৰ বাবে capital ₹18,000 মানে মুঠ capital ₹72,000; প্ৰকৃত মুঠ capitals-ৰ ঘাটি = hidden goodwill), তাৰ পিছত Revaluation A/c, Capital A/cs আৰু Balance Sheet সম্পূৰ্ণ কৰক।
- Goodwill account raise নকৰাকৈ goodwill adjustment পাছ কৰক: অনুমিত goodwill-ৰ তেওঁৰ share-ৰ বাবে new partner's capital A/c Dr. To old partners' capital A/cs (sacrificing ratio)।
- Hidden goodwill-ৰ সৈতে reserves স্থানান্তৰ, assets/liabilities-ৰ revaluation আৰু নতুন ratio-ত capital rearrangement একেলগে অনুশীলন কৰক --- hidden goodwill নিৰ্ণয় কৰোঁতে বিয়োগত accumulated profits আৰু reserves অন্তৰ্ভুক্ত কৰক।
- নিশ্চিত কৰক: নতুন firm-ৰ capitals আৰু liabilities-ৰ মুঠ revalued assets-ৰ সমান; closing Balance Sheet-ত কোনো goodwill নাথাকে।

গোট 10.4: Retirement of a Partner

Retirement of a Partner

P1-C10-U10.4 • গুরুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 5 • শ্ৰেণী C • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 12.2% • 10টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C10-U10.4-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §4.1 পঢ়ক: কোনো partner retire কৰিলে readjustments-ৰ ক্ৰম।

টোকা

Retirement: বৃদ্ধাৱস্থা, অসুস্থতা আদিৰ বাবে partner এজনে retire কৰিব পাৰে; ব্যৱসায় সাধাৰণতে শেষ নহয় — continuing partner-সকলে ইয়াক চলায়, আৰু profit sharing ratio-ত তেওঁলোক লাভৱান হোৱা বাবে retiring partner-ৰ দাবী পৰিশোধৰ ধন তেওঁলোকেই যোগাৰ কৰে।

Readjustment-ৰ ক্ৰম: assets আৰু liabilities revalue কৰা হয়, goodwill-ৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়, joint life policy-ৰ surrender value (যদি থাকে) হিচাপলৈ লোৱা হয়, revaluation profit আৰু reserves partner-সকলৰ capital/current accounts-লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়, আৰু শেষত retiring partner-ৰ প্ৰাপ্য ধন নিৰ্ধাৰণ কৰি পৰিশোধ কৰা হয়।

বিষয় 2: Gaining Ratio নিৰ্ণয় (Calculation of Gaining Ratio)

P1-C10-U10.4-T02 • Topic 2: Calculation of Gaining Ratio

প্ৰথমে পঢ়ক গোট 4 (Retirement of a Partner)-ৰ Section 4.2 অধ্যয়ন কৰক: সকলো cases-ত নতুন profit sharing ratio আৰু gaining ratio নিৰ্ণয় — নতুন ratio দিয়া থাকিলে, নাথাকিলে, gain নিৰ্দিষ্ট থাকিলে, আৰু retiring partner-ৰ share নিৰ্দিষ্ট ratio-ত লোৱা হ'লে।

টোকা

মূল নিয়ম: retirement-ত continuing partner-সকলে retiring partner-ৰ share লয়, গতিকে তেওঁলোক সদায় লাভৱান হয়; $\text{Gaining ratio} = \text{New share} - \text{Old share}$, আৰু $\text{New share} = \text{Old share} + \text{Gain}$ — বিয়োগৰ আগতে সকলো share একে হৰত (common denominator) প্ৰকাশ কৰক; ই admission-ত ব্যৱহৃত sacrificing ratio ($\text{Old} - \text{New}$)-ৰ প্ৰতিচ্ছবি।

SM-ৰ চাৰিটা case: (i) নতুন ratio দিয়া — $\text{gain} = \text{new} - \text{old}$; (ii) নতুন ratio দিয়া নাই (NOT) — বাকী

partner-সকলে নিজৰ পুৰণি inter-se ratio-তে অব্যাহত থাকে, গতিকে gaining ratio = তেওঁলোকৰ মাজৰ old ratio (retiring partner-ৰ share বাদ দিয়ক, যেনে 3:2:1, Bhaskar retire কৰিলে → 3:1); (iii) gain নির্দিষ্ট — $\text{New} = \text{Old} + \text{Gain}$ ($2/6 + 2/6 = 4/6$, $1/6 + 1/6 = 2/6 \rightarrow 2:1$); (iv) retiring partner-ৰ share নির্দিষ্ট ratio-ত লোৱা — $\text{gain} = \text{তেওঁৰ share} \times \text{নির্দিষ্ট ভগ্নাংশ}$ (Tasha-ৰ $2/6$ Deepu:Honey 2:1-ত লয় → gains $4/18$ আৰু $2/18$, নতুন ratio 13:5)।

Worked example (SM 4.2): A, B, C-ৰ ratio 5:3:2; B retire কৰে, A আৰু C 3:2-ত সন্মত → A-ৰ gain $3/5 - 5/10 = 1/10$, C-ৰ gain $2/5 - 2/10 = 2/10$, gaining ratio 1:2; তেওঁলোকে 5:2-তে অব্যাহত থাকিলে লাভ কৰা share তেওঁলোকৰ মাজত old ratio-ত ভাগ হ'লহেঁতেন।

Gaining ratio-ৰ ব্যৱহাৰ: retiring partner-ক তেওঁৰ goodwill share credit কৰিবলৈ continuing partner-সকলৰ capital A/cs gaining ratio-ত debit কৰা হয় (books-ত goodwill raise নকৰাকৈ); revalued figures/reserve নতুন Balance Sheet-ত দেখুওৱা নহ'লেও ব্যৱহৃত হয় — retiring partner-ৰ প্রাপ্য net ধন gainer-সকলে gaining ratio-ত বহন কৰে।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False বিষয়টোৰ যুক্তি দিব পাৰিব লাগিব যে partner এজনে retire কৰিলে continuing partner-সকল সদায় লাভৱান হয় --- retiring partner-ৰ share তেওঁলোকে লয়, ফলত তেওঁলোকৰ profit share বাঢ়ে।
- কোনো নতুন ratio সন্মত নহ'লে বাকী partner-সকলে কিয় নিজৰ পুৰণি inter-se ratio-ত ভৱিষ্যতৰ profits (আৰু gain) ভাগ কৰে, ব্যাখ্যা কৰক।
- Gaining ratio (goodwill-ৰ বাবে continuing partner-সকলক debit কৰিবলৈ ব্যৱহৃত) আৰু admission-ৰ sacrificing ratio-ৰ পাৰ্থক্য দেখুৱাওক।

TQ 2.1 · MTP 2022-Nov S2 [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 582 3× **LEVEL I**
সোধা হৈছে বোধ (Understanding)

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- অনুশীলন কৰক: $\text{Gaining ratio} = \text{New share} - \text{Old share}$; $\text{New share} = \text{Old share} + \text{retiring partner-ৰ পৰা লোৱা share}$ ।
- SM তালিকাৰ প্ৰতিটো case কৰক: (i) নতুন ratio দিয়া, (ii) নতুন ratio দিয়া নাই (old ratio অব্যাহত), (iii) gaining ratio দিয়া ($\text{New} = \text{Old} + \text{Gain}$), (iv) retiring partner-ৰ share নির্দিষ্ট ratio-ত এৰি দিয়া (যেনে B-এ নিজৰ share A আৰু C-ক মূল ratio-ত দিয়ে বনাম 2:1-ৰ দৰে নির্দিষ্ট ratio)।
- ভগ্নাংশৰ হিচাপ সাৱধানে অনুশীলন কৰক --- বিয়োগৰ আগতে সকলো share একে হৰত (common denominator) প্ৰকাশ কৰক।

বিষয় 3: Partner-ৰ Retirement-ত Assets আৰু Liabilities-ৰ Revaluation (Revaluation of Assets and Liabilities on Retirement of a Partner)

P1-C10-U10.4-T03 · Topic 3: Revaluation of Assets and Liabilities on Retirement of a Partner

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §4.3 পঢ়ক: Revaluation A/c entries, আৰু revalued figures balance sheet-ত দেখুওৱা নহ'লে বিকল্প পদ্ধতি।

টোকা

Revaluation A/c: revaluation-ৰ profit বা loss retiring partner-কো ধৰি ALL partner-ৰ মাজত বৰ্তমানৰ profit sharing ratio-ত বিতৰণ কৰা হয় — profit-ৰ বাবে “Dr. Revaluation A/c / Cr. Partners' Capital A/cs” (loss-ৰ বাবে ওলোটা); এই স্থানান্তৰৰ দ্বাৰা account-টো (Profit and Loss Adjustment A/c বুলিও কোৱা হয়) আপোনা-আপুনি বন্ধ হয়।

Revalued figures দেখুৱাব নালাগিলে: এটা net entry পাছ কৰক — Dr. continuing partners' Capital A/cs (gaining ratio-ত) / Cr. retiring partner's Capital A/c তেওঁৰ revaluation share-ৰে; নাইবা old ratio-ত revaluation record কৰি new ratio-ত ওলোটাই দিয়ক (two-entry method) — পৃথক Revaluation A/c নালাগে; Memorandum Revaluation A/c-ও ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

বিষয় 4: Reserves

P1-C10-U10.4-T04 · Topic 4: Reserves

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক A-B-C আৰু X-Y-Z উদাহৰণসহ §4.4 পঢ়ক: retirement-ত undistributed reserves-ৰ স্থানান্তৰ।

টোকা

নিয়ম: balance sheet-ত থকা undistributed profit/reserve OLD profit sharing ratio-ত সকলো partner-ৰ Capital A/cs-ত credit কৰা হয় (“Dr. Reserve A/c / Cr. Partners' Capital A/cs”); বিকল্পভাৱে কেৱল retiring partner-ৰ share তেওঁৰ Capital A/c-লৈ স্থানান্তৰ কৰিব পাৰি — কিন্তু continuing partner-সকলৰ inter se ratio অপৰিৱৰ্তিত থাকিলেহে এইটো খাটে।

Ratio সলনি হ'লে: continuing partner-সকলে নতুন inter se ratio-ত ভাগ কৰিলে (gaining ratio বেলেগ হ'লে) old ratio-ত সম্পূৰ্ণ বিতৰণ অৱশ্যেই কৰিব লাগিব; reserve balance sheet-ত ৰাখিব বিচাৰিলে adjustment পাছ কৰক — Dr. continuing partners' Capital A/cs gaining ratio-ত / Cr. retiring partner's

Capital A/c তেওঁৰ reserve share-ৰে।

বিষয় 5: Retiring Partner-ক Final Payment (Final Payment to a Retiring Partner)

P1-C10-U10.4-T05 · Topic 5: Final Payment to a Retiring Partner

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §4.5 পঢ়ক: retiring partner-ৰ দাবী নিৰ্ধাৰণ কৰা adjustments আৰু পৰিশোধৰ পদ্ধতি।

টোকা

দাবী: (i) reserve-ৰ স্থানান্তৰ, (ii) goodwill-ৰ স্থানান্তৰ আৰু (iii) revaluation-ৰ profit/loss adjust কৰাৰ পিছত retiring partner-ৰ Capital A/c-ৰ credit balance-য়েই প্ৰদেয় ধন; সম্পূৰ্ণ পৰিশোধ — “Dr. Retiring Partner's Capital A/c / Cr. Bank A/c”; আংশিকভাৱে loan হিচাপে ৰাখিলে — “Dr. Retiring Partner's Capital A/c / Cr. Retiring Partner's Loan A/c and Cr. Bank A/c”।

চুক্তি অনুসৰি পদ্ধতি: (a) বাকী balance-ৰ ওপৰত interest-সহ কিস্তিত পৰিশোধ, যাক outgoing partner-ৰ loan হিচাপে গণ্য কৰা হয়, (b) ধন firm-লৈ loan হিচাপে গণ্য, যাৰ ওপৰত fixed interest বা profit-ৰ এটা share দিয়া হয়, (c) retired partner-ক আজীৱন বা সন্মত বছৰ সংখ্যা/নিৰ্ভৰশীলজনৰ জীৱনকাললৈ annuity।

বিষয় 6: Partner's Loan কিস্তিত পৰিশোধ (Paying a Partner's Loan in Instalment)

P1-C10-U10.4-T06 · Topic 6: Paying a Partner's Loan in Instalment

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক ₹30,000 loan-ৰ উদাহৰণ আৰু Retiring Partner's Loan Account-সহ §4.6 পঢ়ক।

টোকা

পদ্ধতি: loan-টো সমান অংশত ভাগ কৰক; প্ৰতিটো পৰিশোধ = সমান loan instalment + বাকী balance-ৰ ওপৰত সেই সময়সীমাৰ interest; যেনে ₹30,000 loan 6%-ত 4 বাৰ্ষিক instalment-ত — Year 1-ত ₹7,500 + ₹1,800 = ₹9,300 পৰিশোধ, বাকী ₹22,500, Year 2-ত ₹7,500 + ₹1,350 = ₹8,850, ইত্যাদি; Retiring Partner's Loan A/c Capital A/c স্থানান্তৰ আৰু বাৰ্ষিক interest-ৰে credit, পৰিশোধিত cash আৰু balance c/d-ৰে debit কৰা হয়।

বিষয় 7: Joint Life Policy

P1-C10-U10.4-T07 · Topic 7: Joint Life Policy

প্রথমে পঢ়ক Section 4.7 অধ্যয়ন কৰক: JLP premium-ৰ তিনিটা accounting treatment — (1) premium expense হিচাপে, (2) premium asset হিচাপে (policy surrender value-ত), (3) Joint Life Policy Reserve পদ্ধতি — আৰু retirement-ত surrender value-ৰ treatment (Illustrations 7--9)।

টোকা

JLP (SM): firm-এ সকলো partner-ৰ জীৱনৰ ওপৰত এটা policy লয় আৰু premium দিয়ে; যিকোনো partner-ৰ মৃত্যু বা maturity — যিটো আগতে হয় — তেতিয়া policy-ৰ ধন firm-এ পায় — উদ্দেশ্য হৈছে মৃত partner-ৰ legal representatives-ক বা retiring partner-ক ডাঙৰ ধন পৰিশোধ কৰাৰ আৰ্থিক হেঁচা হ্ৰাস কৰা।

Method 1 — premium expense হিচাপে: Dr. JLP Insurance Premium / Cr. Bank, তাৰ পিছত প্রতি বছৰ Dr. P&L / Cr. JLP Premium; প্রাপ্ত সম্পূর্ণ ধন (retirement-ত surrender value) লাভ — Dr. Bank / Cr. retiring partner-কো ধৰি ALL partner-ৰ Partners' Capital A/cs, OLD ratio-ত।

Method 2 — premium asset হিচাপে: Dr. JLP A/c / Cr. Bank; বছৰৰ শেষত surrender value-তকৈ book balance-ৰ অতিৰিক্ত অংশ P&L-লৈ write off কৰক, যাতে JLP surrender value-ত থাকে; আদায়ৰ সময়ত কেৱল surrender value-তকৈ অতিৰিক্ত অংশহে লাভ, যি profit sharing ratio-ত capitals-ত credit কৰা হয়।

Method 3 — JLP Reserve: premium Dr. JLP A/c; premium-ৰ সমান ধন P&L Appropriation → JLP Reserve-লৈ স্থানান্তৰ; Reserve debit কৰি JLP surrender value-লৈ নমাই অনা হয় — JLP A/c (asset) আৰু JLP Reserve (liability) দুয়োটা (BOTH) surrender value-ত দেখুওৱা হয়; retirement/death-ত প্রথমে Reserve JLP A/c-লৈ স্থানান্তৰ, তাৰ পিছত balance Partners' Capital A/cs-লৈ।

পৰীক্ষাৰ আৰ্হি (III. 7-9): policy ₹50,000, premium ₹3,000 p.a., surrender values 2018 nil, 2019 ₹900, 2020 ₹2,000, 2021 ₹3,600; Black (2/10) 2022-ত retire কৰে — premium পদ্ধতি: প্রাপ্ত ₹3,600 Red:White:Black 5:3:2-ত credit (1,800:1,080:720); surrender-value পদ্ধতি: JLP ইতিমধ্যে ₹3,600-ত, Bank Dr / JLP Cr, কোনো লাভ নাই; surrender value B/S-ত দেখুওৱা JLP-তকৈ বেছি হ'লে কেৱল অতিৰিক্ত অংশ Revaluation A/c-লৈ যায়।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্রশ্ন

- তিনিওটা পদ্ধতিত ledger accounts অনুশীলন কৰক: premium P&L-লৈ charge; JLP A/c surrender value-ত ৰখা (surrender value-ৰ বৃদ্ধিতকৈ premium-ৰ অতিৰিক্ত অংশ P&L-লৈ written off); JLP Reserve A/c-সহ JLP A/c (দুয়োটা surrender value-ত দেখুওৱা)।
- Retirement-ত surrender value (বা ইয়াৰ বৃদ্ধি) retiring partner-কো ধৰি সকলো partner-ক OLD profit sharing ratio-ত credit কৰক; reserve পদ্ধতিত প্রথমে JLP Reserve JLP A/c-লৈ স্থানান্তৰ কৰক।

- পৰীক্ষাৰ আৰ্হি অনুশীলন কৰক (যেনে policy ₹50,000, বাৰ্ষিক premium ₹3,000, year-wise surrender values): বছৰে বছৰে JLP/Premium accounts প্ৰস্তুত কৰক, তাৰ পিছত retirement adjustment হিচাপ কৰক।

PQ 7.1 · PYQ 2021-Jul [5] (b) (i) · Practical · 5M · Pg 583 5× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 8: Separate Life Policy

P1-C10-U10.4-T08 · Topic 8: Separate Life Policy

প্ৰথমে পঢ়ক Section 4.8 অধ্যয়ন কৰক: য'ত firm-এ premium দি প্ৰতিজন partner-ৰ জীৱনৰ ওপৰত পৃথক policy লয়, তাত retiring partner ALL partner-ৰ policies-ৰ surrender values-ৰ পৰা তেওঁৰ profit share-ৰ অধিকাৰী (Illustration 10)।

টোকা

নিয়ম (SM 4.8): য'ত firm-এ premium দি প্ৰতিজন partner-ৰ জীৱনৰ ওপৰত পৃথক policy লোৱা হয়, তাত retiring partner ALL partner-ৰ policies-ৰ SURRENDER VALUES-ৰ আনুপাতিক (profit-sharing) share-ৰ অধিকাৰী — কেৱল নিজৰ policy-ৰ মূল্যৰ নহয়।

SM উদাহৰণ: Sona, Gabbu, Amit-ৰ ratio 3:1:1; surrender values ₹10,000 + ₹20,000 + ₹30,000 = ₹60,000; Amit retire কৰিলে তেওঁ পায় ₹60,000 × 1/5 = ₹12,000।

মৃত্যুৰ সৈতে পাৰ্থক্য: মৃত্যুত firm-এ মৃতজনৰ policy-ৰ সম্পূৰ্ণ assured value পায় (লগতে জীৱিতসকলৰ policies-ৰ surrender values তেওঁৰ share-ৰ বাবে গণ্য হয়); retirement-ত কেৱল surrender values-হে প্ৰাসংগিক।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- True/False ফাল্ড: retiring partner-এ কেৱল নিজৰ (HIS) policy-ৰ surrender value পায় বুলি কোৱা উক্তি FALSE --- তেওঁ সকলো partner-ৰ policies-ৰ surrender values-ৰ আনুপাতিক (profit-sharing) share পায়, কাৰণ premiums firm-এ দিছিল।
- SM উদাহৰণেৰে যুক্তি দিব পাৰিব লাগিব: surrender values ₹10,000 + ₹20,000 + ₹30,000 = ₹60,000 থকা policies; 1/5 share থকা retiring partner-এ পায় ₹60,000 × 1/5 = ₹12,000।
- মৃত্যুৰ সৈতে পাৰ্থক্য মন কৰক: মৃত্যুত মৃতজনৰ policy-ৰ assured value পোৱা যায়; retirement-ত কেৱল surrender values-হে প্ৰাসংগিক।

বিষয় 9: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)

P1-C10-U10.4-T09 · Topic 9: Integrated Problems

প্ৰথমে পঢ়ক Sections 4.3--4.6 আৰু comprehensive illustrations অধ্যয়ন কৰক: assets আৰু liabilities-ৰ revaluation, gaining ratio-ত capital accounts-ৰ জৰিয়তে goodwill adjustment, reserves-ৰ স্থানান্তৰ,

retiring partner-ৰ নিষ্পত্তি (cash/loan account), capital adjustment আৰু নতুন Balance Sheet।

টোকা

সম্পূৰ্ণ ক্রম: (1) Revaluation/P&L Adjustment A/c — profit বা loss retiring partner-কো ধৰি ALL partner-লৈ OLD ratio-ত; (2) General Reserve/undistributed P&L old ratio-ত স্থানান্তৰ (Reserve Dr / To all capitals); (3) goodwill — continuing partners' Capital A/cs Dr GAINING ratio-ত / To retiring partner's Capital তেওঁৰ share-ৰে, goodwill raise কৰা নহয় (AS মানি চলিবলৈ written off); (4) নিষ্পত্তি: Retiring Partner's Capital Dr / To Bank আৰু/বা To Retiring Partner's Loan A/c।

সাধাৰণ adjustments: average বা weighted-average profits-ৰ 2-3 years' purchase-ত goodwill (Ill. 10: profits 41,000/50,000/55,000, weights 1:2:3 → weighted avg 51,000, goodwill ₹1,02,000, retiring 1/6 share ₹17,000); provision for doubtful debts 5%, machinery/furniture-ত depreciation, building-ৰ appreciation, unrecorded assets/liabilities, partner এজনে লোৱা investments, dishonoured bills।

কিস্তি loan (SM 4.6): loan সমান অংশত ভাগ কৰক, instalment + বাকী balance-ৰ ওপৰত interest পৰিশোধ কৰক — ₹30,000 @6%-ত 4 বাৰ্ষিক instalments: Yr1 ₹7,500+1,800=9,300; Yr2 ₹7,500+1,350=8,850; Yr3 ₹8,400; Yr4 ₹7,950; নিষ্পত্তিৰ অন্য পদ্ধতি: সম্পূৰ্ণ দাবী cash-ত, আংশিক cash + বাকী loan হিচাপে, বা আজীৱন/সম্মত বছৰলৈ annuity।

Capital adjustment: নতুন firm-ৰ মুঠ capital নিৰ্দিষ্ট হ'লে প্রতিজন continuing partner-ৰ capital NEW ratio-ত নিৰ্ণয় কৰক (মুঠ capital = revalued assets - outside liabilities - retiring partner's loan); আনিব লগা/উলিয়াব লগা cash Capital A/cs-ৰ balancing figure, যি Bank A/c-ৰ জৰিয়তে প্রমাণিত হয়।

উপস্থাপন (10-15 marks): চাৰিওটা পৰিপাটিকৈ প্রস্তুত কৰক — Revaluation A/c, Partners' Capital A/cs (columnar), Bank/Cash A/c, আৰু retirement-ৰ পিছৰ Balance Sheet; Bank A/c-ৰ মুঠে সমাধান প্রমাণ কৰে।

প্রয়োগ (Application) প্রয়টো সমাধান কৰক • ৪টা প্রশ্ন

PQ 9.1 • PYQ 2006-Nov [4] • Practical • 15M • Pg 584	5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 9.2 • PYQ 2018-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 587	3× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 9.3 • PYQ 2020-Nov [4] (a) • Practical • 10M • Pg 589	6× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 9.4 • PYQ 2022-May [4] (b) • Practical • 10M • Pg 592	2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 9.5 • PYQ 2023-Dec [5] (a) • Practical • 10M • Pg 594		LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 9.6 • PYQ 2024-Sep [4] (a) • Practical • 10M • Pg 597		LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন

PQ 9.7 · PYQ 2025-May [4] (a) · Practical · 10M · Pg 600 **2x সোধা হৈছে****LEVEL II**
প্রয়োগ (Application)**কঠিন**

PQ 9.8 · PYQ 2026-Jan [4] (a) · Practical · 10M · Pg 603

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)**কঠিন****সৃজন (Synthesis)** আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- সম্পূৰ্ণ ক্ৰমটো আদিৰ পৰা অন্তলৈ আয়ত্ত কৰক: Revaluation A/c (profit/loss old ratio-ত ALL partner-লৈ) → old ratio-ত General Reserve/P&L স্থানান্তৰ → goodwill adjustment (continuing partner-সকলৰ capitals gaining ratio-ত Dr, retiring partner তেওঁৰ share-ৰ বাবে Cr; books-ত goodwill raise নহয়) → retiring partner-ৰ নিষ্পত্তি।
- PYQ-ত দেখা সাধাৰণ adjustments অনুশীলন কৰক: average profits-ৰ 2--3 years' purchase-ত goodwill, 5%-ত provision for doubtful debts, machinery/furniture-ত depreciation, building-ৰ appreciation, unrecorded assets/liabilities, Balance Sheet-ত থকা goodwill old ratio-ত written off।
- নিষ্পত্তিৰ বিভিন্ন ৰূপ চম্ভালক: balance retiring partner's Loan A/c-লৈ স্থানান্তৰ (interest-সহ), আংশিক cash পৰিশোধ আৰু বাকী loan হিচাপে, তেওঁক পৰিশোধ কৰিবলৈ continuing partner-সকলে capital অনা, আৰু নতুন ratio-ত capitals adjust কৰা।
- প্ৰয়োজনীয় চাৰিওটা item পৰিপাটিকৈ প্ৰস্তুত কৰক: Revaluation A/c, Partners' Capital A/cs (columnar), Bank/Cash A/c আৰু retirement-ৰ পিছৰ Balance Sheet --- 10--15 নম্বৰৰ প্ৰশ্নৰ আৰ্হি।

গোট 10.5: Death of a Partner

Death of a Partner

P1-C10-U10.5 · গুৰুত্ব D · অধ্যায়ত Rank 4 · শ্ৰেণী B · অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 14.6% · 12টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C10-U10.5-T01 · Topic 1: Introduction

প্ৰথমে পঢ়ক গোট 5 (Death of a Partner)-ৰ Section 5.1 অধ্যয়ন কৰক: মৃত্যু partnership-ৰ reconstitution-ৰ এটা ক্ষেত্ৰ, সমস্যাবোৰ retirement-ৰ দৰেই — revaluation, goodwill, reserves — কিন্তু firm-এ joint life policy-ৰ মূল্য লাভ কৰে।

টোকা

মৃত্যু = reconstitution: partner-ৰ মৃত্যুত firm-ৰ ব্যৱসায় শেষ নহয় (NOT) — জীৱিত partner-সকলে ইয়াক অব্যাহত ৰাখে আৰু partnership পুনৰ্গঠিত হয়; কেৱল ব্যৱসায়টোৱেই বন্ধ হ'লেহে FIRM dissolve হয়।

Retirement-ৰ সৈতে সাদৃশ্য: assets আৰু liabilities revalue কৰা হয় আৰু profit/loss মৃতজনকে ধৰি ALL partner-লৈ old ratio-ত স্থানান্তৰ কৰা হয়; goodwill আৰু reserves retirement-ৰ দৰেই হুবহু ব্যৱহাৰ কৰা হয় (gaining ratio-ৰ জৰিয়তে adjustment)।

পাৰ্থক্য: firm-এ সম্পূৰ্ণ joint life policy value পায় (surrender value নহয়); প্রাপ্য ধন Deceased Partner's Executor's A/c-ত credit কৰা হয়; আৰু executor-এ অতিৰিক্তভাৱে বছৰৰ আৰম্ভণিৰ পৰা মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit-ৰ share পোৱাৰ অধিকাৰী।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্দি: 'Business of partnership comes to an end on death of a partner' FALSE --- firm পুনৰ্গঠিত হ'ব পাৰে আৰু জীৱিত partner-সকলে ব্যৱসায় অব্যাহত ৰাখিব পাৰে।
- মৃত্যু কেনেকৈ retirement-ৰ সদৃশ (revaluation profit/loss আৰু goodwill মৃতজনকে ধৰি সকলো partner-ক old ratio-ত credit) আৰু কেনেকৈ পৃথক (প্রাপ্য ধন Executor-লৈ যায়; মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit-ৰ share প্ৰদেয়), ব্যাখ্যা কৰক।
- Dissolution of partnership (reconstitution) আৰু dissolution of the firm-ৰ পাৰ্থক্য দেখুৱাওক।

TQ 1.1 · PYQ 2021-Jul [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 610 **4x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 2: কিছুমান ক্ষেত্ৰত Outgoing Partner-ৰ পৰৱৰ্তী Profits-ত অংশৰ অধিকাৰ (Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits)

P1-C10-U10.5-T02 · Topic 2: Right of Outgoing Partner in Certain Cases to Share Subsequent Profits

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Indian Partnership Act-ৰ Section 37 উদ্ধৃত কৰা §5.2 পঢ়ক, দুটা option-ৰ A-B-C worked example-সহ।

টোকা

Section 37: য'ত কোনো partner-ৰ মৃত্যু হৈছে বা তেওঁ partner হৈ থকা বন্ধ হৈছে আৰু continuing partner-সকলে চূড়ান্ত নিষ্পত্তি নকৰাকৈ firm-ৰ সম্পত্তিৰে ব্যৱসায় চলাই থাকে, তাত বিপৰীত চুক্তি নাথাকিলে outgoing partner/তেওঁৰ estate নিজৰ ইচ্ছা অনুসৰি (i) partner হৈ থকা বন্ধ হোৱাৰ পিছত অৰ্জিত profits-ৰ সেই share, যি firm-ৰ সম্পত্তিত তেওঁৰ share ব্যৱহাৰৰ বাবে আৰোপযোগ্য, OR (ii) তেওঁৰ share-ৰ ধনৰ ওপৰত বছৰি 6% interest-ৰ অধিকাৰী; তেওঁৰ profit share নিৰ্ধাৰিত নোহোৱালৈকে তেওঁ বাছনি কৰিবলৈ বাধ্য নহয়।

Proviso: চুক্তি অনুসৰি continuing partner-সকলৰ outgoing/মৃত partner-ৰ interest ক্ৰয় কৰাৰ option থাকিলে আৰু তেওঁলোকে যথাযথভাৱে সেইটো প্ৰয়োগ কৰিলে estate-এ profits-ৰ আৰু কোনো share নাপায়; কিন্তু option-ৰ চৰ্তসমূহ সকলো গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশত পালন নকৰা partner Section 37-ৰ অধীনত হিচাপ দিবলৈ দায়বদ্ধ; যেনে মুঠ ₹2,45,000-ৰ ভিতৰত C-ৰ capital ₹1,20,000, 3 মাহৰ subsequent profit

₹28,000 — profit share ₹13,714 বনাম interest ₹1,800, গতিকে C-ৰ estate-এ profit share বাছি লয়।

বিষয় 3: মৃত Partner-ৰ Legal Representatives-ক প্রদেয় ধন (Amount Payable to Legal Representatives of Dead Partner)

P1-C10-U10.5-T03 · Topic 3: Amount Payable to Legal Representatives of Dead Partner

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §5.3 পঢ়ক: legal representatives-ৰ প্ৰাপ্য আৰু দায়, আৰু মৃত্যুৰ পূৰ্বৰ profit-ৰ বাবে time/turnover ভিত্তি।

টোকা

প্ৰাপ্য: (a) মৃতজনৰ capital account-ৰ credit balance, (b) মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে interest on capital (deed-এ বিধান দিলে), (c) goodwill-ৰ share, (d) undistributed profit/reserves-ৰ share, (e) revaluation profit-ৰ share, (f) মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit-ৰ share, (g) Joint Life Policy-ৰ share; **দায়:** drawings, interest on drawings, revaluation loss-ৰ share আৰু মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে losses-ৰ share।

মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit: P&L Suspense A/c-ৰ জৰিয়তে নিৰ্ণয় কৰা হয় — (i) Time basis — সমান হাৰত profit ধৰি, আগৰ বছৰৰ profit $\times$ months/12 $\times$ মৃতজনৰ share, বা (ii) Turnover/Sales basis — যোৱা বছৰৰ profit-to-sales হাৰ মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে sales-ত প্ৰয়োগ কৰি $\times$ মৃতজনৰ share।

নিষ্পত্তি: মৃতজনৰ capital account-ৰ balance তেওঁৰ Executor's A/c-লৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়; পৰিশোধ চুক্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে — চুক্তি নাথাকিলে legal representative মৃত্যুৰ তাৰিখৰ পৰা চূড়ান্ত পৰিশোধলৈকে প্ৰাপ্য ধনৰ ওপৰত 6% p.a. interest-ৰ অধিকাৰী।

বিষয় 4: মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Joint Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Joint Life Policy)

P1-C10-U10.5-T04 · Topic 4: Special Transactions in Case of Death: Joint Life Policy

প্ৰথমে পঢ়ক Section 5.4 অধ্যয়ন কৰক: JLP books-ত নাথাকিলে, surrender value-ত থাকিলে, বা JLP Reserve-সহ surrender value-ত থাকিলে journal entries — মৃত্যুত firm-এ সম্পূৰ্ণ policy (assured) value লাভ কৰে।

টোকা

মূল নিয়ম: মৃত্যুত (DEATH) firm-এ insurance company-ৰ পৰা সম্পূৰ্ণ (FULL) assured/policy value পায় (surrender value কেৱল retirement/surrender-ৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰাসংগিক); লাভ — policy value বিয়োগ JLP-ৰ book value, যদি থাকে — মৃতজনকে ধৰি ALL partner-ৰ মাজত OLD profit sharing ratio-ত credit

কৰা হয়।

Method 1 — JLP books-ত নাই: সমগ্র ধনেই লাভ: Bank Dr ₹1,00,000 / To JLP A/c; JLP A/c Dr ₹1,00,000 / To A, B, C Capital A/cs 50,000:30,000:20,000 (old ratio 5:3:2)।

Method 2 — JLP surrender value-ত: B/S-ত ₹1,00,000-ৰ policy surrender value ₹10,000-ত: Bank Dr 1,00,000 / To JLP; JLP Dr 90,000 (surrender value-তকৈ অতিৰিক্ত = লাভ) / To capitals old ratio-ত।

Method 3 — JLP Reserve-সহ: একেই দুটা entry, লগতে JLP Reserve A/c Dr 10,000 / To capitals old ratio-ত (reserve partner-সকলক ঘূৰাই দিয়া হয়); অৰ্থাৎ JLP A/c বন্ধ কৰাৰ আগতে JLP Reserve স্থানান্তৰ কৰক।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফান্দ: partner-ৰ মৃত্যুত (DEATH) firm-এ insurer-ৰ পৰা সম্পূৰ্ণ assured/policy value পায়, surrender value নহয় (NOT) (surrender value retirement/policy surrender-ৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰাসংগিক)।
- Entries ব্যাখ্যা কৰক: policy-ৰ ধনেৰে Bank Dr To JLP A/c; লাভ (policy value বিয়োগ JLP-ৰ book value, যদি থাকে) মৃতজনকে ধৰি ALL partner-ক old profit sharing ratio-ত credit কৰা হয়।
- তিনিওটা পদ্ধতিত treatment কেনেকৈ বেলেগ জানক: books-ত JLP নাই (সমগ্র ধনেই লাভ), JLP surrender value-ত (surrender value-তকৈ অতিৰিক্ত অংশ লাভ), Reserve-সহ JLP (প্ৰথমে reserve JLP A/c-লৈ স্থানান্তৰ)।

TQ 4.1 · RTP 2026-Jan [1] (h) · True/False · ---- · Pg 611 5x সোধা হৈছে

LEVEL I
বোধ (Understanding)

বিষয় 5: মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Separate Life Policy (Special Transactions in Case of Death: Separate Life Policy)

P1-C10-U10.5-T05 · Topic 5: Special Transactions in Case of Death: Separate Life Policy

প্ৰথমে পঢ়ক Section 5.5 অধ্যয়ন কৰক: firm-এ premium দিয়া পৃথক policies-ৰ ক্ষেত্ৰত executor-এ মৃতজনৰ policy-ৰ assured value PLUS জীৱিত partner-সকলৰ policies-ৰ surrender values-ৰ পৰা মৃতজনৰ profit-share পায়। পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্নত ইয়াৰ লগত interest on capital আৰু মৃত্যুলৈকে profit যুক্ত থাকে।

টোকা

সূত্ৰ (SM 5.5): executor-লৈ credit কৰা ধন = (মৃত partner-ৰ policy-ৰ ASSURED value + জীৱিত partner-সকলৰ policies-ৰ SURRENDER values) × মৃতজনৰ profit share; জীৱিত partner-সকলকো একেই মুঠৰ পৰা নিজৰ profit share credit কৰা হয়, কাৰণ সকলো premium firm-এ দিছিল আৰু P&L-লৈ charge কৰা হৈছিল।

SM উদাহৰণ: Sona, Gabbu, Amit 3:1:1; Amit (1/5)-ৰ মৃত্যু — executors-এ পায় $3,00,000 \times \frac{1}{5} + \frac{1}{5} \times (10,000 + 20,000) = 60,000 + 6,000 = ₹66,000$ ।

Pro-forma entry: Bank Dr (assured value) আৰু SLP of Remaining Partners Dr (surrender values) / To SLP of Deceased Partner, To Executor's A/c আৰু To remaining partners' capitals profit sharing ratio-ত।

বহু-উপাদানযুক্ত deed সমস্যা (Ill. 2): representative-ৰ প্ৰাপ্য এটা account-ত একত্ৰিত কৰক — fixed capitals-ৰ ওপৰত deed-ৰ হাৰত তাৰিখ/বছৰৰ শেষলৈকে interest, profit-ৰ share (interest on capital charge কৰাৰ পিছত), interest on capital charge কৰাৰ পিছত (AFTER) average net profits-ৰ সম্মত years' purchase-ত goodwill, লগতে policy share; fixed capitals-ৰ ক্ষেত্ৰত drawings/profits Current A/c-ৰ জৰিয়তে নিয়ক; drawings আৰু unrecorded liabilities বিয়োগ কৰক।

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- বহু-উপাদানযুক্ত deed সমস্যা কৰক (P, Q, R fixed-capital PYQ-ৰ দৰে): প্ৰদত্ত %-ত fixed capitals-ৰ ওপৰত interest, মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit-ৰ share, deed অনুসৰি goodwill, আৰু life policy-ৰ ধন --- সকলো credit Executor's A/c-ত একত্ৰিত কৰক।
- SM সূত্ৰ প্ৰয়োগ কৰক: credit কৰা ধন = (মৃতজনৰ policy-ৰ assured value + জীৱিত partner-সকলৰ policies-ৰ surrender values) × মৃতজনৰ profit share; জীৱিত partner-সকলকো তেওঁলোকৰ share credit কৰা হয়।
- পাৰস্পৰিক সংযোগ মন কৰক: fixed বনাম fluctuating capitals (current accounts-ৰ জৰিয়তে adjustments), প্ৰতি বছৰ P&L-লৈ premium charge, আৰু মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে বছৰৰ profit-ৰ বিভাজন।

PQ 5.1 · PYQ 2021-Jan [4] (a) · Practical · 10M · Pg 611 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

বিষয় 6: মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ লেনদেন: Deceased Partner's Share পৰিশোধ (Special Transactions in Case of Death: Payment of Deceased Partner's Share)

P1-C10-U10.5-T06 · Topic 6: Special Transactions in Case of Death: Payment of Deceased Partner's Share

প্ৰথমে পঢ়ক Sections 5.2, 5.3 আৰু 5.6 অধ্যয়ন কৰক: legal representatives-ৰ প্ৰাপ্য ধনৰ সম্পূৰ্ণ তালিকা, P&L Suspense A/c-ৰ জৰিয়তে মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit নিৰ্ণয় (time basis আৰু turnover basis), আৰু Section 37-ৰ অধিকাৰ (subsequent profits বা 6% interest)।

টোকা

Executor-ৰ প্ৰাপ্য (SM 5.3): (a) capital balance, (b) deed-এ বিধান দিলে মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে interest on capital, (c) goodwill-ৰ share, (d) undistributed profits/reserves-ৰ share, (e) revaluation profit-ৰ share, (f) মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit-ৰ share, (g) JLP-ৰ share; **দায়:** drawings, interest on drawings, revaluation loss-ৰ share আৰু মৃত্যুলৈকে losses — গতিকে 'capital balance only' FALSE।

মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit: Time basis — যোৱা বছৰৰ profit × অতিক্ৰান্ত months/12 × মৃতজনৰ share; Turnover basis — যোৱা বছৰৰ sales-ৰ ওপৰত profit-ৰ হাৰ মৃত্যুলৈকে sales-ত প্ৰয়োগ (sales 4,00,000,

profit 60,000 → 15%; 31 May-লৈকে sales 1,00,000 → profit 15,000; Neha $1/6 = ₹2,500$); **entry:** P&L Suspense A/c Dr / To Deceased Partner's Capital A/c (বছৰৰ শেষত Suspense P&L-লৈ বন্ধ কৰা হয়)।

Section 37 (SM): “the outgoing partner or his estate is entitled at the option of himself or his representatives to such share of the profits made since he ceased to be a partner as may be attributable to the use of his share of the property of the firm or to interest at the rate of six per cent per annum on the amount of his share in the property of the firm” — profit share নিৰ্ধাৰিত নোহোৱালৈকে option প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰি; যেনে 2,45,000-ৰ ভিতৰত C-ৰ funds 1,20,000, 3 মাহৰ profit 28,000 → profit share ₹13,714 বনাম 6% interest ₹1,800, গতিকে তেওঁ profit বাছি লয়।

Default নিয়ম: চুক্তি নাথাকিলে legal representative-এ মৃত্যুৰ তাৰিখৰ পৰা চূড়ান্ত পৰিশোধৰ তাৰিখলৈকে প্ৰাপ্য ধনৰ ওপৰত @6% p.a. interest পায়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্দি: legal heirs কেৱল capital balance-ৰ অধিকাৰী নহয় (NOT) --- তেওঁলোকে মৃত্যুলৈকে interest on capital, goodwill-ৰ share, reserves/undistributed profits-ৰ share, revaluation profit আৰু মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit-ৰ share, লগতে JLP-ৰ share পায়; drawings, interest on drawings আৰু losses-ৰ share-ৰ বাবে তেওঁলোক দায়বদ্ধ।
- মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit ব্যাখ্যা কৰক: time basis (যোৱা বছৰৰ profit × months/12 × share) বনাম turnover basis (sales-ৰ ওপৰত profit-ৰ হাৰ মৃত্যুলৈকে sales-ত প্ৰয়োগ); entry --- P&L Suspense A/c Dr To Deceased's Capital A/c।
- Section 37 জানক: নিষ্পত্তি পলম হ'লে executor-এ তেওঁৰ funds-ৰ বাবে আৰোপযোগ্য subsequent profits-ৰ share OR অপৰিশোধিত ধনৰ ওপৰত @ 6% p.a. interest — যিটো বাছি লয় (profit নিৰ্ধাৰিত হোৱাৰ পিছতহে option প্ৰয়োগযোগ্য)।

TQ 6.1 · PYQ 2024-Sep [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 614

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 7: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)

P1-C10-U10.5-T07 · Topic 7: Integrated Problems

প্ৰথমে পঢ়ক গোট 5-ৰ worked illustrations অধ্যয়ন কৰক — revaluation, goodwill, reserves, মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit, JLP/separate policies আৰু Deceased Partner's Executor's Account একেলগে, instalments বা annuity-ৰে নিষ্পত্তিসহ।

টোকা

আদিৰ পৰা অন্তলৈ ক্ৰম: assets/liabilities revalue কৰক, reserves আৰু goodwill স্থানান্তৰ কৰক (জীৱিতসকলৰ capitals gaining ratio-ত Dr, কোনো goodwill account raise নকৰিব), P&L Suspense-ৰ

জৰিয়তে মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit credit কৰক, JLP/SLP share যোগ কৰক — সকলো মৃতজনক OLD ratio-ত credit — তাৰ পিছত তেওঁৰ Capital (আৰু Current) A/c Executor's A/c-লৈ বন্ধ কৰক; Revaluation A/c, Capital A/cs, Executor's A/c আৰু নতুন Balance Sheet প্ৰস্তুত কৰক।

সৱধানে পঢ়িবলগীয়া deed clauses: interest on capital charge কৰাৰ পিছত (AFTER) আৰু অস্বাভাৱিক items (assets বিক্ৰীৰ profit, insurance claims, কম charge কৰা premium) বাদ দি average profits-ৰ ওপৰত goodwill; profit-ৰ অংশ reserve-লৈ নিয়া ($B \frac{1}{2}$, $N \frac{1}{3}$, Reserve $\frac{1}{6} \rightarrow B:N = 3:2$); মৃত্যুৰ বছৰত interest on capital নাই; মৃত্যুলৈকে profit আগৰ বছৰৰ profit-ক সন্মত %-ৰে বৃদ্ধি কৰি আনুপাতিক ভিত্তিত অনুমান কৰা হয়।

কৌশলী PYQ items: ভুলকৈ travelling expenses-লৈ written off কৰা car profits-ৰ average কৰোঁতে depreciation বাদ দি পুনৰ যোগ কৰা হয়; unrecorded liability P&L Adjustment-ৰ জৰিয়তে charge কৰা হয়; B/S-ত JLP surrender value-ত — বিতৰণৰ আগতে policy proceeds-ৰ পৰা book value বিয়োগ কৰক ($₹2,00,000 - 60,000 = 1,40,000$ PSR-ত); P&L Suspense অন্তৰ্বৰ্তী Balance Sheet-ৰ asset side-ত দেখা যায়।

নিষ্পত্তিৰ আৰ্হি: তৎক্ষণাৎ আংশিক পৰিশোধ আৰু বাকী অংশ interest-যুক্ত Executor's/Loan A/c-লৈ স্থানান্তৰ (যেনে এতিয়া ₹7,750, বাকী 9% p.a.-ত), বা instalments; interest মৃত্যুৰ তাৰিখৰ পৰা নিষ্পত্তিলৈকে চলে; standard entries-ত সাৱলীল হওক, যাতে 15-20 নম্বৰৰ প্ৰশ্ন সময়মতে শেষ হয়।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

PQ 7.5 · PYQ 2023-Jun [5] · Practical · 20M · Pg 625	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 7.7 · PYQ 2025-Jan [4] (a) · Practical · 15M · Pg 632	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 7.4 · MTP 2022-Nov S1 [4] (a) · Practical · 10M · Pg 621	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	
PQ 7.6 · MTP 2024-Dec S1 [4] (b) · Practical · 12M · Pg 629 5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

- বছৰৰ মাজভাগত মৃত্যুৰ সমস্যা কৰক: মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit বিভাজন (time বা sales basis), average profits-ৰ 2-3 years' purchase-ত goodwill-ৰ মূল্য নিৰ্ধাৰণ, assets revalue, reserves স্থানান্তৰ --- সকলো মৃতজনক OLD ratio-ত credit, তাৰ পিছত তেওঁৰ capital Executor's A/c-লৈ বন্ধ কৰক।
- Deed clauses সাৱধানে চম্ভালক: profits-ৰ অংশ reserve-লৈ বণ্টন, interest on capital কিন্তু undrawn profits-ৰ ওপৰত নহয়, 'after charging interest on capital' profits-ৰ ভিত্তিত goodwill, আৰু নিৰ্দিষ্ট চৰ্তত জীৱিতসকলে মৃতজনৰ share ক্ৰয়।
- PYQ balance sheets-ৰ কৌশলী items মন কৰক: advertisement suspense (fictitious asset, old ratio-ত written off), লোৱা investments, আৰু মৃত্যুৰ তাৰিখৰ পৰা নিষ্পত্তিলৈকে executor-ৰ অপৰিশোধিত balance-ৰ ওপৰত interest।

PQ 7.1 • PYQ 2019-Jun [4] (a) • Practical • 10M • Pg 614	5x সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.2 • PYQ 2019-Nov [4] (a) • Practical • 10M • Pg 617	2x সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.3 • PYQ 2021-Jul [5] (c) • Practical • 10M • Pg 619	2x সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.8 • PYQ 2026-May [4] (a) • Practical • 10M • Pg 636		LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন

সূজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- আদিৰ পৰা অন্তলৈ প্ৰস্তুত কৰা আয়ত্ত কৰক: Revaluation A/c, Partners' Capital A/cs, Deceased Partner's Executor's A/c, আৰু পুনৰ্গঠিত firm-ৰ নতুন Balance Sheet।
- নিষ্পত্তিৰ আৰ্হি অনুশীলন কৰক: তৎক্ষণাত আংশিক পৰিশোধ আৰু বাকী instalments-ত interest-সহ, বা Executor's Loan A/c-লৈ স্থানান্তৰ; লগতে trial balance-ৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা সম্পূৰ্ণ সমস্যা, য'ত প্ৰথমে বছৰৰ profit লাগে।
- Standard journal entries-ত সৱলীল হওক (goodwill raise নকৰাকৈ gaining ratio-ৰ জৰিয়তে goodwill adjustment, মৃত্যুৰ তাৰিখলৈকে profit-ৰ বাবে P&L Suspense), যাতে 15--20 নম্বৰৰ প্ৰশ্ন সময়মতে সম্পূৰ্ণ কৰিব পাৰি।

গোট 10.6: Partnership Firm আৰু LLP-ৰ Dissolution (Dissolution of Partnership Firms and LLPs)

Dissolution of Partnership Firms and LLPs

P1-C10-U10.6 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 2 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 22.0% • 18টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C10-U10.6-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.1 পঢ়ক: গোটটোৰ পৰিসৰ — dissolution-ত books বন্ধ কৰা আৰু insolvency-সম্পৰ্কীয় সমস্যা।

টোকা

Dissolution accounting: ratio সলনি, admission, retirement বা death-ৰ সময়ত partners-ৰ অধিকাৰ পুনৰ সমন্বয় কৰাৰ বাহিৰেও partnership accounts-ৰ আন এটা মূল দিশ হ'ল dissolution-ত books of account বন্ধ কৰা — এই গোটত dissolution ঘটোৱা পৰিস্থিতি, books বন্ধ কৰাৰ accounting treatment, partners-ৰ insolvency-ত বিশেষ সমস্যা আৰু partnership-ৰ liabilities-ৰ settlement সামৰা হৈছে।

বিষয় 2: Partnership-ৰ Dissolution ঘটোৱা পৰিস্থিতি (Circumstances Leading to Dissolution of Partnership)

P1-C10-U10.6-T02 · Topic 2: Circumstances Leading to Dissolution of Partnership

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.2 পঢ়ক: dissolution of partnership বনাম dissolution of firm, firm dissolution-ৰ পাঁচটা ক্ষেত্ৰ আৰু court-ৰ সাতটা ভিত্তি।

টোকা

Partnership dissolve হয়: (a) term শেষ হ'লে, (b) venture সম্পূৰ্ণ হ'লে, (c) এজন partner-ৰ মৃত্যু হ'লে, (d) এজন partner-ৰ insolvency হ'লে — কিন্তু বাকী partners-এ ব্যৱসায় চলাই থাকিব পাৰে (নতুন partnership, firm চলি থাকে); ব্যৱসায় শেষ হ'লেহে FIRM dissolve হয়।

Firm dissolve হোৱা বুলি গণ্য হয় যেতিয়া: (i) partners-এ dissolve কৰিবলৈ সন্মত হয়, (ii) এজনৰ বাহিৰে সকলো partners insolvent হয়, (iii) ব্যৱসায় অবৈধ হয়, (iv) partnership at will-ত এজন partner-এ dissolution-ৰ notice দিয়ে, (v) court-এ dissolution-ৰ আদেশ দিয়ে।

Court-এ dissolution-ৰ আদেশ দিব পাৰে যেতিয়া: এজন partner অপ্রকৃতিস্থ (unsound mind) হয়, স্থায়ী অক্ষমতাত ভোগে, ব্যৱসায়ত misconduct-ৰ দোষী হয়, partnership agreement অহৰহ অৱজ্ঞা কৰে, নিজৰ interest/share তৃতীয় পক্ষক transfer কৰে, ব্যৱসায় loss-ৰ বাহিৰে চলাব নোৱাৰি, বা ন্যায্য আৰু সমীচীন (just and equitable) যেন লাগে।

বিষয় 3: Dissolution-ৰ পৰিণাম (Consequences of Dissolution)

P1-C10-U10.6-T03 · Topic 3: Consequences of Dissolution

প্ৰথমে পঢ়ক Section 6.3 অধ্যয়ন কৰক: Partnership Act-ৰ Section 48 অনুসৰি settlement-ৰ ক্ৰম, dissolution of partnership আৰু dissolution of the firm-ৰ পাৰ্থক্য, আৰু Section 6.3.1 — সন্মত fixed term-ৰ আগতেই firm dissolve হ'লে premium ঘূৰাই দিয়া।

টোকা

Section 48-ৰ ক্ৰম: (a) capital deficiencies-সহ losses প্ৰথমে profits-ৰ পৰা, তাৰ পিছত capital-ৰ পৰা, শেষত partners-এ ব্যক্তিগতভাৱে profit sharing ratio-ত পৰিশোধ কৰে; (b) assets (deficiencies পূৰণৰ বাবে দিয়া অৰ্থসহ) এই ক্ৰমত প্ৰয়োগ হয়: (i) তৃতীয় পক্ষৰ প্ৰতি firm-ৰ debts, (ii) capital-ৰ পৰা পৃথক partners-ৰ advances/loans-লৈ rateably, (iii) capitals, (iv) অৱশিষ্ট profit sharing ratio-ত ভাগ।

Dissolution of partnership বনাম dissolution of firm: পুনৰ্গঠন বনাম বিলুপ্তি — মূল পাৰ্থক্য:

Dissolution of Partnership	Dissolution of Partnership Firm
কেৱল partners-ৰ সম্পৰ্ক পুনৰ্বিন্যস্ত হয় (admission/retirement/মৃত্যু)	সমগ্ৰ firm বিলুপ্ত হয়, সকলো partners-ৰ সম্পৰ্ক শেষ হয়
Business স্বাভাৱিকভাৱে চলি থাকে; firm reconstitute হয়	Business সম্পূৰ্ণ বন্ধ হয়
Assets আৰু liabilities revalue; Revaluation A/c; নতুন Balance Sheet	Assets বিক্ৰী, liabilities পৰিশোধ; Realization A/c প্ৰস্তুত কৰা হয়
Court-ৰ হস্তক্ষেপ নাই	Court-এ firm-ৰ dissolution-ৰ আদেশ দিব পাৰে
Books of accounts বন্ধ কৰা নহয়	Books of accounts বন্ধ কৰা হয়

Premium refund (6.3.1): fixed term-ৰ চৰ্তত admission-ৰ সময়ত premium দিয়া partner-এ term শেষ হোৱাৰ আগতে firm dissolve হ'লে যুক্তিসংগত/আনুপাতিক refund পোৱাৰ অধিকাৰী — admission terms, সন্মত সময়সীমা আৰু অতিক্রান্ত সময়সীমা বিবেচনা কৰিব লাগে (5 বছৰৰ বাবে ₹50,000, 3-ৰ পিছত dissolve → বাকী $2/5 = ₹20,000$); এই refund আন partners-এ profit sharing ratio-ত বহন কৰে।

Refund দাবী নাথাকে যদি: (1) এজন partner-ৰ মৃত্যুৰ বাবে firm dissolve হয়; (2) dissolution মূলতঃ দাবীকাৰী partner-ৰ নিজৰ misconduct-ৰ বাবে হয়; (3) premium ঘূৰাই দিয়াৰ কোনো provision নথকা agreement অনুসৰি dissolution হয়।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

PQ 3.1 • PYQ 2018-Nov [6] (e) • Practical • 5M • Pg 642

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

মূল্যায়ন (Evaluation) বিচাৰ কৰক আৰু যুক্তি দৰ্শাওক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- Premium-refund দাবী বিচাৰ কৰিবলৈ সাজু থাকক (Amit-ধৰণৰ PYQ): fixed-term চৰ্তত admission-ৰ সময়ত premium দিয়া partner-এ firm আগতীয়াকৈ dissolve হ'লে যুক্তিসংগত/আনুপাতিক refund পোৱাৰ অধিকাৰী (IS) --- যেনে 5 বছৰৰ বাবে ₹50,000 দিয়া, 3 বছৰৰ পিছত dissolve, বাকী $2/5 = ₹20,000$ refund, আন partners-এ profit sharing ratio-ত বহন কৰে।
- ব্যতিক্ৰমবোৰ সমৰ্থন কৰক --- refund দাবী নাথাকে (NO) যদি: dissolution এজন partner-ৰ মৃত্যুৰ বাবে হয়, দাবীকাৰী partner-ৰ নিজৰ misconduct-ৰ বাবে হয়, বা refund-ৰ provision নথকা agreement-ৰ জৰিয়তে হয়।
- উত্তৰত Section 48-ৰ ক্ৰম দেখুৱাওক: losses প্ৰথমে profits-ৰ পৰা, তাৰ পিছত capital, তাৰ পিছত partners-এ ব্যক্তিগতভাৱে; assets প্ৰথমে outside debts-লৈ, তাৰ পিছত partners' advances/loans, তাৰ পিছত capitals, অৱশিষ্ট profit sharing ratio-ত।

বিষয় 4: Dissolution-ত Partnership Books বন্ধ কৰা (Closing of Partnership Books on Dissolution)

P1-C10-U10.6-T04 · Topic 4: Closing of Partnership Books on Dissolution

প্ৰথমে পঢ়ক Section 6.4 অধ্যয়ন কৰক: Realization Account-ৰ নমুনা — কোনবোৰ assets/liabilities transfer হয়, realization expenses-ৰ entries, partners-এ লোৱা assets/liabilities, unrecorded items, goodwill-ৰ treatment, আৰু capital আৰু cash accounts বন্ধ কৰা।

টোকা

Realization A/c — কি সোমায়: Dr side — cash/bank, P&L-ৰ debit balance (fictitious assets) আৰু partners-ৰ current/capital/loan A/cs বাদ দি (EXCLUDING) সকলো sundry assets gross book value-ত; liabilities আৰু unrecorded liabilities-ৰ পৰিশোধ; realization expenses; Cr side — outside liabilities আৰু provisions (যেনে provision for doubtful debts) book figures-ত, প্ৰকৃততে realize হোৱা অংক, আৰু partners-এ লোৱা assets (সেই partner-ৰ Capital-ত Dr); balance = profit/loss on realization, capitals-লৈ PROFIT SHARING ratio-ত।

Goodwill on dissolution: B/S-ত থাকিলে আন asset-ৰ দৰেই গণ্য কৰি Realization A/c-লৈ transfer কৰা হয়; books-ত নাথাকিলে কোনো entry নাই; ইয়াৰ বাবে realize হোৱা যিকোনো অংক (বা কোনো partner-এ ক্ৰয় কৰিলে) Realization A/c-ত credit কৰা হয়।

পৰিশোধৰ ক্ৰম আৰু আন্তঃসম্পৰ্ক: cash প্ৰথমে outside creditors-লৈ, তাৰ পিছত partners' loans-লৈ (কেতিয়াও Realization A/c-ৰ জৰিয়তে নহয়), তাৰ পিছত capitals-লৈ; accumulated profits/reserves পোনপটীয়াকৈ capitals-লৈ, accumulated losses PSR-ত capitals-ত debit; unrecorded assets realize → Cr Realization, unrecorded liabilities পৰিশোধ → Dr Realization।

Death-ৰ পিছত dissolution-ৰ সমস্যা: প্ৰথমে মৃত partner-ৰ পাওনা reconstitution হিচাপে settle কৰক (revaluation, goodwill, মৃত্যুৰ তাৰিখলৈ profit, Executor's A/c), তাৰ পিছত dissolve কৰক — সকলো Realization A/c-লৈ transfer কৰি capitals আৰু cash nil-লৈ বন্ধ কৰক।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

PQ 4.2 · PYQ 2026-Sep [4] (a) · Practical · 10M · Pg 648

LEVEL II

প্ৰয়োগ (Application)

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- এজন partner-ৰ মৃত্যু আৰু পিছত dissolution একেলগে থকা সমস্যা সমাধান কৰক (M, N, O PYQ-ৰ দৰে): প্ৰথমে মৃতজনৰ পাওনা settle কৰক (revaluation, goodwill, profit share), তাৰ পিছত Realization A/c-ৰ জৰিয়তে books বন্ধ কৰক।

- Realization A/c-ৰ কৌশল স্পষ্ট ৰাখক: cash/bank, fictitious assets আৰু partners' loan accounts-ৰ বাহিৰে সকলো assets transfer কৰক; realize হোৱা অংক আৰু partners-এ লোৱা assets credit কৰক; liabilities আৰু expenses-ৰ পৰিশোধ debit কৰক; profit/loss profit sharing ratio-ত capitals-লৈ যায়।
- আন্তঃসম্পৰ্ক মন কৰক: partners' loans outside creditors-ৰ পিছত কিন্তু capital-ৰ আগতে পৰিশোধ হয়; realize হোৱা unrecorded assets credit হয়, পৰিশোধ কৰা unrecorded liabilities Realization A/c-ত debit হয়।

PQ 4.1 • PYQ 2022-Nov [4] (a) • Practical • 15M • Pg 643

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

বিষয় 5: এজন Partner-ৰ Insolvency-ৰ পৰিণাম (Consequences of Insolvency of a Partner)

P1-C10-U10.6-T05 • Topic 5: Consequences of Insolvency of a Partner

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.5 পঢ়ক: adjudication-ৰ চাৰিটা আইনী পৰিণাম আৰু debit balance-ৰ Garner vs. Murray treatment।

টোকা

পৰিণাম: (1) insolvent বুলি adjudicate হোৱা partner adjudication-ৰ আদেশৰ তাৰিখৰ পৰা partner হৈ নাথাকে, (2) বিপৰীত চুক্তি নাথাকিলে সেই তাৰিখতেই firm dissolve হয়, (3) সেই তাৰিখৰ পিছত firm-ৰ কোনো কাৰ্যৰ বাবে insolvent partner-ৰ estate দায়ী নহয়, (4) সেই তাৰিখৰ পিছত insolvent partner-ৰ কোনো কাৰ্যৰ বাবে firm দায়ী নহয়।

Deficiency: insolvent partner-ৰ capital account-ৰ আদায় কৰিব নোৱাৰা debit balance solvent partners-এ বহন কৰে — profit-sharing ratio-ত, বা **Garner vs. Murray:** অনুসৰি profit-sharing ratio-ত নহয়, তেওঁলোকৰ capitals-ৰ অনুপাতত।

বিষয় 6: এজন Partner-ৰ Insolvency-ৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা Loss (Loss arising from Insolvency of a Partner)

P1-C10-U10.6-T06 • Topic 6: Loss arising from Insolvency of a Partner

প্ৰথমে পঢ়ক Sections 6.5 আৰু 6.6 অধ্যয়ন কৰক: Garner vs. Murray rule — realization loss সকলো (ALL) partners-এ profit sharing ratio-ত বহন কৰে, কিন্তু insolvent partner-ৰ capital deficiency solvent partners-এ নিজৰ CAPITAL ratio-ত বহন কৰে — লগতে capital ratio নিৰ্ধাৰণ (fixed vs fluctuating) আৰু সকলো partners-ৰ insolvency (Deficiency Account)।

টোকা

Garner vs. Murray rule: realization-ৰ সাধাৰণ loss সকলো (ALL) partners-এ (insolvent জনসহ) PROFIT SHARING ratio-ত বহন কৰে, কিন্তু insolvent partner-ৰ capital deficiency solvent partners-এ নিজৰ CAPITAL ratio-ত বহন কৰে — deficiency profit sharing ratio-ত ভাগ হয় বুলি কোৱা statement FALSE; deed-এ নিৰ্দিষ্ট পদ্ধতি দিলে deed-ৰ কথাই চলে।

Capital ratio: fixed capitals — deficiency FIXED capitals-ৰ অনুপাতত ভাগ হয় (profits, drawings, interest, salary-ৰ সকলো adjustments Current A/cs-ৰ জৰিয়তে); fluctuating capitals — dissolution-ৰ তাৰিখলৈ reserves, accumulated profits, drawings আৰু interest সমন্বয় কৰাৰ পিছত (AFTER) কিন্তু Realization A/c-ৰ profit/loss-ৰ আগৰ (BEFORE) capitals-ৰ অনুপাত।

Garner vs. Murray প্রযোজ্য নহয় (NOT) যেতিয়া: (i) এজন solvent partner-ৰ debit capital balance থাকে (তেওঁক deficiency বহন কৰিবলৈ ক'ব নোৱাৰি); (ii) firm-ত মাত্ৰ দুজন partners থাকে; (iii) deficiency ভাগ কৰাৰ বাবে partners-ৰ মাজত agreement থাকে; (iv) সকলো partners insolvent হয়; লগতে deed-এ নিজা পদ্ধতি নিৰ্ধাৰণ কৰিলে।

সকলো partners-ৰ insolvency: creditors Realization A/c-লৈ transfer নকৰিব (NOT) — উপলব্ধ অৰ্থ (partners-ৰ contributions-সহ) creditors-ক দিয়ক, পূৰণ নোহোৱা balance Deficiency A/c-লৈ / profit sharing ratio-ত capitals-লৈ transfer কৰক, আৰু আটাইতকৈ বেয়া অৱস্থাৰ Capital A/c প্রথমে বন্ধ কৰক, শেষটো স্বয়ংক্ৰিয়ভাৱে বন্ধ হয়।

কামৰ ধৰণ: Realization A/c, Cash/Bank A/c আৰু Capital A/cs প্রস্তুত কৰক; insolvent partner-ৰ estate-এ যি দিয়ে আদায় কৰক, তাৰ পিছত তেওঁৰ বাকী debit balance solvent partners-ৰ মাজত capital ratio-ত ভাগ কৰক (যেনে solvent P আৰু Q-এ capitals 18,000:9,000 = 2:1-ত loss বহন কৰে)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- True/False ফাল্দি: Garner vs. Murray অনুসৰি insolvency deficiency CAPITAL ratio-ত বহন কৰা হয়, profit sharing ratio-ত নহয় (NOT) --- profit sharing ratio বুলি কোৱা statement FALSE।
- Garner vs. Murray প্রযোজ্য নোহোৱা (NOT) ক্ষেত্ৰ মুখস্থ কৰক: partnership deed-এ নিৰ্দিষ্ট পদ্ধতি দিয়ে; মাত্ৰ এজন solvent partner থাকে; সকলো partners insolvent; এজন solvent partner-ৰ capital account-ত debit balance (তেওঁক deficiency বহন কৰিবলৈ ক'ব নোৱাৰি)।
- Capital ratio ব্যাখ্যা কৰক: fixed capitals --- fixed capital ratio-ত deficiency (adjustments current accounts-ৰ জৰিয়তে); fluctuating capitals --- reserves, drawings আৰু interest সমন্বয়ৰ পিছত কিন্তু realization profit/loss-ৰ আগৰ (BEFORE) capitals-ৰ অনুপাত।

TQ 6.2 · PYQ 2026-May [1] (a) (ii) {C} · True/False · 2M · Pg 651

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 6.1 · PYQ 2021-Dec [4] (b) · Descriptive · 6M · Pg 650

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

PQ 6.2 · RTP 2025-Jan [14] · Practical · ---- · Pg 654	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 6.3 · RTP 2025-May [14] · Practical · ---- · Pg 658	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 6.4 · RTP 2026-Jan [13] · Practical · ---- · Pg 660	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 6.1 · MTP 2024-Dec S1 [3] (a) · Practical · 12M · Pg 651 2x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- এজন/দুজন insolvent partner থকা সম্পূৰ্ণ 4-partner dissolution আয়ত্ত কৰক (P,Q,R,S 4:3:2:1-ধৰণৰ): Realization A/c, Cash/Bank A/c আৰু Capital A/cs, প্ৰতিজন insolvent partner-ৰ deficiency solvent partners-ৰ মাজত capital ratio-ত ভাগ কৰি।
- বিভিন্ন ৰূপ অনুশীলন কৰক: insolvent partner-ৰ estate-ৰ পৰা আংশিকভাৱে আদায় হোৱা অংক, partners-এ লোৱা assets, আৰু Deficiency Account ব্যৱহাৰ কৰি সকলো partners-ৰ insolvency (creditors Realization A/c-লৈ transfer নহয়)।

বিষয় 7: Piecemeal Payments

P1-C10-U10.6-T07 · Topic 7: Piecemeal Payments

প্ৰথমে পঢ়ক Section 6.7 অধ্যয়ন কৰক: assets কিস্তিত realize হ'লে piecemeal distribution — Maximum Loss Method (6.7.1) আৰু Highest Relative Capital / Proportionate Capital Method (6.7.2), outside liabilities আৰু partners' loans ক্ৰমানুসৰি পৰিশোধ কৰাৰ পিছত।

টোকা

প্ৰতিটো instalment-ত পৰিশোধৰ ক্ৰম: প্ৰথমে realization expenses-ৰ provision, তাৰ পিছত outside creditors (cash কম হ'লে rateably) — partners-ৰ SPOUSES-ৰ পৰা লোৱা loans-ৰ interest outside liability হিচাপে গণ্য, তাৰ পিছত partners' loans (তাৰ interest-সহ), আৰু তাৰ পিছতহে capitals; বিতৰণৰ আগতে reserves/undistributed profits capitals-লৈ transfer কৰক আৰু fictitious assets write off কৰক।

Maximum Loss Method (6.7.1): প্ৰতিটো instalment চূড়ান্ত পৰিশোধ বুলি ধৰক — বাকী assets মূল্যহীন বুলি ধৰি লওক; maximum possible loss = capitals-ৰ মুঠ – উপলব্ধ cash, PROFIT SHARING ratio-ত ভাগ কৰি capitals-ৰ পৰা বাদ দিয়া হয়; কোনো notional debit balance হ'লে আন partners-ৰ ওপৰত capital ratio-ত (Garner vs. Murray) বা প্ৰযোজ্য ক্ষেত্ৰত PSR-ত write off কৰা হয়; ফলস্বৰূপে হোৱা credit balances পৰিশোধ কৰক।

Highest Relative Capital / Proportionate Capital Method (6.7.2): প্ৰতিটো capital-ক profit share-ৰে হৰণ কৰক — আটাইতকৈ সৰু ভাগফলে base capital দিয়ে; base-ৰ আনুপাতিক hypothetical capitals

আৰু hypothetical-তকৈ প্রকৃত capital-ৰ EXCESS গণনা কৰক (বাকী partners-ৰ মাজত পুনৰাবৃত্তি কৰক); capitals profit sharing ratio-ত নহালৈকে আটাইতকৈ বেছি excess থকা partner-ক প্রথমে দিয়া হয় (capitals 15,000:18,000:9,000, PSR 2:2:1 → ভাগফল 7,500/9,000/9,000, গতিকে A-এ একো পোৱাৰ আগতে B-এ ₹3,000 আৰু C-এ ₹1,500 পায়)।

দুয়োটা পদ্ধতি একে ঠাইত উপনীত হয়: চূড়ান্ত capitals profit sharing ratio-ত থাকিবই লাগিব, তাৰ পিছত প্রতিটো টকা PSR-ত ভাগ হয়; creditors, partners' loans আৰু প্রতিজন partner-ৰ capital-ৰ বাবে instalment-wise columns-সহ Statement of Distribution of Cash দেখুৱাওক — এয়াই মানক 15-20 mark format।

প্রয়োগ (Application) প্রয়টো সমাধান কৰক · 3টা প্রশ্ন

PQ 7.1 · PYQ 2018-Nov [4] (a) · Practical · 20M · Pg 662	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 7.3 · PYQ 2021-Jan [3] (a) · Practical · 15M · Pg 668	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 7.4 · MTP 2024-Apr [4] (a) · Practical · 10M · Pg 671 2x সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 2টা প্রশ্ন

- প্রতিটো instalment-ত পরিশোধৰ ক্রম বিশ্লেষণ কৰক: প্রথমে realization expenses/provision, তাৰ পিছত outside creditors (cash কম হ'লে rateably), তাৰ পিছত partners' loans (partners' spouses-ৰ পৰা লোৱা loans-ৰ interest outside liability হিচাপে গণ্য), আৰু তাৰ পিছতহে capitals।
- Maximum Loss Method-ত প্রতিটো instalment চূড়ান্ত বুলি ধৰক: বাকী assets মূল্যহীন বুলি ধৰি maximum possible loss গণনা কৰক, profit sharing ratio-ত ভাগ কৰক, notional deficiency হ'লে Garner vs. Murray প্রয়োগ কৰক, আৰু ফলস্বৰূপে হোৱা balances পরিশোধ কৰক।
- পদ্ধতিসমূহ তুলনা কৰক: দুয়োটাই partners-ৰ চূড়ান্ত capitals profit sharing ratio-ত ৰাখিব লাগিব; প্রশ্নৰ প্রয়োজন অনুসৰি বাছি লওক।

PQ 7.2 · PYQ 2019-Nov [2] (a) · Practical · 15M · Pg 665	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 7.5 · MTP 2024-Jun [4] (a) · Practical · 8M · Pg 672	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্রস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্রশ্ন নাই

- 15--20 mark-ৰ সমস্যাৰ বাবে সম্পূৰ্ণ Statement of Distribution of Cash আয়ত্ত কৰক: creditors, partners' loans আৰু প্রতিজন partner-ৰ capital-ৰ বাবে instalment-wise columns।
- Highest Relative Capital Method-ত: base capital উলিয়াবলৈ capitals-ক profit shares-ৰে হৰণ কৰক, hypothetical capitals আৰু excess capitals গণনা কৰক (বাকী partners-ৰ মাজত প্রক্রিয়াটো পুনৰাবৃত্তি কৰক)

--- capitals profit sharing ratio-ত নোপোৱালৈকে আটাইতকৈ বেছি excess থকা partner-ক প্ৰথমে পৰিশোধ কৰক।

- বিতৰণৰ আগৰ adjustments অনুশীলন কৰক: reserves/undistributed profits capitals-লৈ transfer কৰক, fictitious assets write off কৰক, আৰু realization expenses-ৰ বাবে পৃথককৈ ৰখা নিৰ্দিষ্ট অংকৰ দৰে contingencies সামল দিয়ক।

বিষয় 8: LLP-ৰ Winding up — Winding up of a Limited Liability Partnership (LLP)

P1-C10-U10.6-T08 · Topic 8: Winding up of a Limited Liability Partnership (LLP)

প্ৰথমে পঢ়ক Section 6.8 অধ্যয়ন কৰক: LLP-ৰ winding up voluntary হ'ব পাৰে বা Tribunal-ৰ দ্বাৰা হ'ব পাৰে; Tribunal-এ কোনো LLP wind up কৰিব পৰা ছটা পৰিস্থিতি মুখস্থ কৰক।

টোকা

পদ্ধতি: LLP-ৰ winding up VOLUNTARY হ'ব পাৰে বা TRIBUNAL-ৰ দ্বাৰা হ'ব পাৰে, আৰু এনেদৰে wind up হোৱা LLP dissolve কৰিব পাৰি; LLPs-ৰ winding up আৰু dissolution-ৰ বাবে Central Government-এ নিয়ম প্ৰণয়ন কৰিব পাৰে।

ছটা Tribunal ভিত্তি (SM 6.8): (1) LLP-এ wind up কৰিব বিচাৰে; (2) 6 মাহতকৈ অধিক সময় 2-তকৈ কম partners থাকে; (3) debts পৰিশোধ কৰিব নোৱাৰে; (4) ভাৰতৰ সাৰ্বভৌমত্ব আৰু অখণ্ডতাৰ স্বার্থত কাম কৰা নাই; (5) Registrar-ৰ ওচৰত Statements of Accounts and Solvency বা annual returns একেৰাহে FIVE financial years দাখিল কৰা নাই; (6) Tribunal-এ wind up কৰাটো ন্যায্য আৰু সমীচীন বুলি ভাবে।

সংখ্যাৰ ফাল: সঠিক সংখ্যা উল্লেখ কৰক — 2 partners / 6 months, আৰু filing default-ৰ বাবে 5 consecutive financial years ('three years' FALSE)।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- Tribunal winding-up-ৰ ভিত্তিসমূহ মুখস্থ কৰক: (1) LLP-এ wind up কৰিব বিচাৰে; (2) 6 মাহতকৈ অধিক সময় 2-তকৈ কম partners; (3) debts পৰিশোধ কৰিব নোৱাৰে; (4) ভাৰতৰ সাৰ্বভৌমত্ব আৰু অখণ্ডতাৰ বিৰুদ্ধে কাম কৰিছে; (5) Statements of Accounts and Solvency বা Annual Returns একেৰাহে 5 financial years দাখিল কৰা নাই; (6) Tribunal-ৰ মতে ন্যায্য আৰু সমীচীন।
- মনত ৰাখক: winding up voluntary হ'ব পাৰে বা Tribunal-ৰ দ্বাৰা; LLPs-ৰ winding up আৰু dissolution-ৰ বাবে Central Government-এ নিয়ম প্ৰণয়ন কৰিব পাৰে।

TQ 8.1 · PYQ 2020-Nov [6] (a) · Descriptive · 5M · Pg 674 **2x সোধা হৈছে**

LEVEL I
স্মৃতি (Remembering)

মধ্যমীয়া

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Filing-default ভিত্তিৰ ওপৰত True/False ফান্দ: Statements of Accounts and Solvency বা Annual Returns দাখিল নকৰা সময়সীমা FIVE consecutive financial years --- 'three consecutive years' বুলি কোৱা statement FALSE।
- এনে statements চিহ্নিত কৰোঁতে সঠিক ভিত্তিসহ কাৰণ দিব পাৰিব লাগে, সঠিক সংখ্যা উল্লেখ কৰি (2 partners/6 months; 5 financial years)।

TQ 8.2 • PYQ 2026-Jan [1] (a) (v) {C} • True/False • 2M • Pg 675

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ**বিষয় 9: সমন্বিত সমস্যা (Integrated Problems)**

P1-C10-U10.6-T09 • Topic 9: Integrated Problems

প্ৰথমে পঢ়ক গোট 6-ৰ বিস্তৃত dissolution illustrations অধ্যয়ন কৰক — য'ত Realization Account, capital adjustments, partner insolvency আৰু fraud losses, লোৱা assets, unrecorded items-ৰ দৰে বিশেষ বিষয় একেলগে আছে।

টোকা

সম্পূৰ্ণ dissolution set: Realization A/c, Partners' Capital A/cs আৰু Cash/Bank A/c nil balances-লৈকে লৈ যাওক — Bank A/c totals-এ সমাধান প্ৰমাণ কৰে; capitals-ৰ চূড়ান্ত settlement-ৰ আগতে realization profit/loss profit sharing ratio-ত ভাগ কৰক।

বিশেষ বিষয়: partner-এ সন্মত মূল্যত লোৱা assets — তেওঁৰ Capital Dr, Realization Cr; discount-ত settle হোৱা liabilities — প্ৰকৃততে দিয়া অংকৰেহে Realization Dr; partner-এ বহন কৰা/দিয়া realization expenses — Realization Dr, তেওঁৰ Capital Cr; fraud/misappropriation ধৰা পৰিলে — সংশ্লিষ্ট partner-ৰ বিপৰীতে বা capitals-ৰ জৰিয়তে write off; unrecorded assets আৰু liabilities Realization A/c-ৰ জৰিয়তে নিয়া হয়।

সময় ব্যৱস্থাপনা (8-15 marks): প্ৰথমে সকলো assets (cash আৰু fictitious items বাদে) আৰু outside liabilities Realization A/c-লৈ transfer কৰক, তাৰ পিছত প্ৰতিটো adjustment এটা এটাকৈ চাওক, তাৰ পিছত Section 48-ৰ ক্ৰমত partners' loans, capitals আৰু cash বন্ধ কৰক।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

PQ 9.1 • PYQ 2022-May [4] (a) • Practical • 15M • Pg 675

LEVEL II

প্ৰয়োগ (Application)

কঠিনPQ 9.2 • PYQ 2024-Jun [3] (b) • Practical • 8M • Pg 678 **3x সোধা হৈছে****LEVEL II**

প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

সৃজন (Synthesis) আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে প্ৰস্তুত কৰক — এই সংস্কৰণত কোনো প্ৰশ্ন নাই

- সম্পূৰ্ণ dissolution sets আয়ত্ত কৰক: Realization A/c, Partners' Capital A/cs আৰু Cash/Bank A/c nil balances-লৈকে, Bank A/c totals-এ সমাধান প্ৰমাণ কৰে।
- PYQ-ধৰণৰ জটিলতা অনুশীলন কৰক: dissolution-ৰ আগতে ধৰা পৰা frauds (partners/profits-ৰ বিপৰীতে write off), সন্মত মূল্যত partners-এ লোৱা assets, discount-ত settle হোৱা liabilities, এজন partner-এ বহন কৰা realization expenses, আৰু dishonoured/contingent items।
- 8--15 mark-ৰ সমস্যাত সময় ব্যৱস্থাপনা কৰক: প্ৰথমে সকলো Realization A/c-লৈ transfer কৰক, adjustments এটা এটাকৈ সমাধান কৰক, আৰু চূড়ান্ত settlement-ৰ আগতে realization profit/loss profit sharing ratio-ত ভাগ কৰক।

অধ্যায় 11

Company হিচাপ (Company Accounts)

Company Accounts

42 বিষয় · 74 শ্ৰেণীবদ্ধ প্ৰশ্ন · গুৰুত্ব: A

ICAI দক্ষতা প্ৰফাইল Level I 5-20% · Level II 80-95% — এই অধ্যায়টো কাকতৰ সৈতে সংগতিপূৰ্ণ

Level I — স্মৃতি আৰু বোধ	7.8%	500-ৰ ভিতৰত 39 নম্বৰ
Level II — প্ৰয়োগ আৰু বিশ্লেষণ	92.2%	500-ৰ ভিতৰত 461 নম্বৰ

গোট 11.1: Company Accounts-ৰ পৰিচয় (Introduction to Company Accounts)

Introduction to Company Accounts

P1-C11-U11.1 · গুৰুত্ব D · অধ্যায়ত Rank 6 · শ্ৰেণী C · অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 2.7% · 2টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C11-U11.1-T01 · Topic 1: Introduction

প্ৰথমে পঢ়ক গোট 1-ৰ (Introduction to Company Accounts) paras 1.2 আৰু 1.3 পঢ়ক: Companies Act, 2013-ৰ অধীনত company-ৰ অৰ্থ আৰু company-ৰ এঘাৰটা মুখ্য বৈশিষ্ট্য, বিশেষকৈ separate legal entity, perpetual existence, limited liability আৰু common seal।

টোকা

আইনত Company (SM 1.2): Companies Act, 2013-ৰ অধীনত গঠিত আৰু incorporated কোনো entity, অথবা পূৰ্বৰ যিকোনো company law-ৰ অধীনত গঠিত আৰু registered বৰ্তমানৰ company; এবাৰ গঠন হোৱাৰ পিছত ই perpetual succession, পৃথক নাম আৰু common seal থকা এটা separate legal entity হৈ পৰে, আৰু members সলনি হ'লেও ইয়াৰ অস্তিত্ব প্ৰভাৱিত নহয়।

ন্যায়িক সংজ্ঞা (SM): Justice Marshal — “A corporation is an artificial being, invisible, intangible and existing only in the contemplation of law”; Lord Justice Hanay — “an artificial person created by law with a perpetual succession and a common seal”।

এঘাৰটা মুখ্য বৈশিষ্ট্য (para 1.3): (1) Incorporated association — Act-ৰ অধীনত registration বাধ্যতামূলক, ইয়াৰ অবিহনে কোনো company-ৰ অস্তিত্ব নাথাকে (2) Separate legal entity — নিজৰ incorporated নামত contract কৰিব পাৰে, গোচৰ তৰিব পাৰে আৰু ইয়াৰ বিৰুদ্ধেও গোচৰ তৰিব পাৰি (3)

Perpetual existence — মৃত্যু, insolvency বা members-ৰ পৰিৱৰ্তনে ইয়াক প্ৰভাৱিত নকৰে (NOT) (4)
Common seal (5) Limited liability — কেৱল shares-ৰ ওপৰত দিবলৈ সন্মত হোৱা amount পৰ্যন্ত; fully paid-up shares হ'লে আৰু কোনো দায় নাথাকে (6) ownership আৰু management-ৰ পাৰ্থক্য (7) Citizen নহয় — আইনগত অস্তিত্ব আছে, কিন্তু citizenship-ৰ অধিকাৰ নাই (8) Shares-ৰ transferability (private company-ত সীমিত) (9) Books ৰক্ষণাবেক্ষণ (10) chartered accountants-ৰ দ্বাৰা সময়ে সময়ে audit (11) Articles অনুসৰি তথ্য পোৱাৰ অধিকাৰ।

Common seal এতিয়া ঐচ্ছিক: যিবোৰ documents-ত seal লাগিছিল (bills of exchange, share certificates আদি) সেইবোৰত এতিয়া দুজন directors অথবা এজন director আৰু এজন company secretary-এ চহী কৰিব পাৰে; ভাৰতত registered প্ৰতিটো company-এ Registrar-ৰ পৰা এটা অনন্য Corporate Identification Number (CIN) ল'ব লাগিব।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- কাৰণসহ company-ৰ বৈশিষ্ট্য সম্পৰ্কীয় True/False statements প্ৰতিপন্ন কৰিব পাৰিব লাগিব --- যেনে perpetual existence: company-ৰ অস্তিত্ব members-ৰ পৰা স্বতন্ত্ৰ, গতিকে মৃত্যু, insolvency বা members-ৰ পৰিৱৰ্তনে ইয়াৰ অস্তিত্ব প্ৰভাৱিত নকৰে (NOT) (True)।
- separate legal entity ব্যাখ্যা কৰক: company-এ নিজৰ নামত contract কৰিব পাৰে, গোচৰ তৰিব পাৰে আৰু ইয়াৰ বিৰুদ্ধেও গোচৰ তৰিব পাৰি; ই আইনৰ দ্বাৰা সৃষ্ট artificial legal person, কিন্তু citizen নহয়।
- limited liability-ক shares-ৰ অনাদায়ী amount-ৰ সৈতে সংযোগ কৰক --- fully paid-up shares-ৰ holder-ৰ আৰু কোনো দায় নাথাকে।
- সাধাৰণ ফাল্দি: 'every public company is a listed company' False; লগতে মনত ৰাখক, common seal এতিয়া ঐচ্ছিক (দুজন directors বা এজন director + company secretary-এ চহী কৰিব পাৰে)।

TQ 1.1 · PYQ 2019-Nov [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 682 **5x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 2: Company-ৰ অৰ্থ (Meaning of Company)

P1-C11-U11.1-T02 · Topic 2: Meaning of Company

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.2 পঢ়ক: শব্দটোৰ উৎপত্তি, Companies Act-ৰ সংজ্ঞা আৰু Justice Marshal তথা Lord Justice Hanay-ৰ ন্যায়িক সংজ্ঞা।

টোকা

অৰ্থ: আইনত company হ'ল Companies Act, 2013-ৰ অধীনত গঠিত আৰু incorporated, অথবা পূৰ্বৰ

যিকোনো company law-ৰ অধীনত registered বৰ্তমানৰ company — এবাৰ গঠন হ'লে ই perpetual succession, পৃথক নাম আৰু common seal থকা এটা separate legal entity হয়, members সলনি হ'লেও প্রভাৱিত নহয়; capital সাধাৰণতে transferable shares-ৰে গঠিত আৰু members-ৰ limited liability থাকে।

ন্যায়িক সংজ্ঞা: Justice Marshal — “A corporation is an artificial being, invisible, intangible and existing only in the contemplation of law”; Lord Justice Hanay — “an artificial person created by law with a perpetual succession and a common seal”; সাধাৰণ সূত্র — বিশেষ উদ্দেশ্যৰে পৃথক সত্তা হিচাপে আইনৰ দ্বাৰা সৃষ্ট ব্যক্তিৰ সংঘ।

বিষয় 3: Company-ৰ মুখ্য বৈশিষ্ট্য (Salient Features of a Company)

P1-C11-U11.1-T03 · Topic 3: Salient Features of a Company

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই। সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক company-ৰ এঘাৰটা মুখ্য বৈশিষ্ট্যৰ তালিকাসহ §1.3 পঢ়ক।

টোকা

এঘাৰটা বৈশিষ্ট্য: (1) incorporated association — আইনৰ প্ৰক্ৰিয়াৰে সৃষ্ট, এটা artificial legal person; (2) separate legal entity — নিজৰ নামত contract কৰিব পাৰে, গোচৰ তৰিব পাৰে আৰু ইয়াৰ বিৰুদ্ধেও গোচৰ তৰিব পাৰি; (3) মৃত্যু/insolvency/members-ৰ পৰিৱৰ্তন সত্ত্বেও perpetual existence; (4) common seal — এতিয়া ঐচ্ছিক, ইয়াৰ সলনি documents-ত দুজন directors বা এজন director আৰু এজন company secretary-এ চহী কৰিব পাৰে; প্ৰতিটো ভাৰতীয় company-এ এটা অনন্য Corporate Identification Number (CIN) পায়; (5) limited liability — shareholder-ৰ দায় কেৱল allot কৰা shares-ৰ ওপৰত সন্মত amount পৰ্যন্ত, fully paid-up হ'লে আৰু কোনো দায় নাই।

আগৰ পৰা: (6) ownership আৰু management-ৰ পাৰ্থক্য; (7) citizen নহয় — আইনগত অস্তিত্ব আছে, কিন্তু citizenship-ৰ অধিকাৰ নাই; (8) shares-ৰ transferability (private companies-এ সীমিত কৰিব পাৰে); (9) নিৰ্ধাৰিত books ৰক্ষণাবেক্ষণ, ব্যৰ্থ হ'লে penalty; (10) Board-ৰ পৰামৰ্শত shareholders-এ নিযুক্ত কৰা chartered accountants-ৰ দ্বাৰা সময়ে সময়ে audit; (11) Articles, meetings আৰু সময়ে সময়ে দিয়া reports-ৰ জৰিয়তে shareholders-ৰ তথ্য পোৱাৰ অধিকাৰ।

বিষয় 4: Companies-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Companies)

P1-C11-U11.1-T04 · Topic 4: Types of Companies

প্ৰথমে পঢ়ক para 1.4 অধ্যয়ন কৰক: Companies Act, 2013-ৰ অধীনত বাৰ প্ৰকাৰৰ companies আৰু সিহঁতৰ section নম্বৰ — Government (Sec 2(45), ≥51% paid-up capital), Foreign (2(42)), Private (2(68)), Public (2(71)), One Person (2(62)), Small (2(85)), Listed (2(52)), Unlimited, shares/guarantee-ৰে limited, Holding

আৰু Subsidiary companies I

টোকা

বাৰ প্ৰকাৰ (para 1.4): Government 2(45) · Foreign 2(42) · Private 2(68) · Public 2(71) · One Person 2(62) · Small 2(85) · Listed 2(52) · Unlimited 2(92) · shares-ৰে limited 2(22) · guarantee-ৰে limited 2(21) · Holding 2(46) · Subsidiary 2(87) — সকলোবোৰ Companies Act, 2013-ৰ।

Government company (Sec 2(45)): paid-up share capital-ৰ 51%-তকৈ কম নহয় অংশ Central Government আৰু/বা এখন বা ততোধিক State Governments-ৰ হাতত থাকে, আৰু এনে company-ৰ subsidiary-ও ইয়াৰ অন্তৰ্ভুক্ত; **Foreign (2(42)):** ভাৰতৰ বাহিৰত incorporated, ভাৰতত business-ৰ স্থান থকা (নিজে, agent-ৰ জৰিয়তে বা electronic mode-ত) আৰু ভাৰতত যিকোনো business activity চলোৱা।

Private 2(68) বনাম Public 2(71): private company-এ নিজৰ articles-ৰ দ্বাৰা (i) shares transfer-ৰ অধিকাৰ সীমিত কৰে (ii) members 200 জনলৈ সীমিত কৰে (বৰ্তমান আৰু পূৰ্বৰ employee-members বাদ দি; joint holders এজন বুলি গণ্য) আৰু (iii) securities subscribe কৰিবলৈ ৰাইজক যিকোনো আমন্ত্ৰণ নিষেধ কৰে; public company হ'ল কেৱল private নোহোৱা company — public company-ৰ subsidiary নিজৰ articles-ত private হ'লেও public বুলি গণ্য; এতিয়া দুয়োটাৰ বাবে কোনো minimum paid-up capital নিৰ্ধাৰিত নহয়।

Listed 2(52) আৰু Small 2(85): listed company-ৰ যিকোনো (ANY) securities যিকোনো (ANY) recognised stock exchange-ত listed থাকে — unlisted company public বা private হ'ব পাৰে, আৰু unlisted হোৱা listed public company public company হৈয়েই থাকে; small company হ'ল paid-up capital ₹4 কোটিতকৈ বেছি নোহোৱা আৰু (AND) turnover (পূৰ্বৰ FY) ₹40 কোটিতকৈ বেছি নোহোৱা non-public company, holding/subsidiary companies, Sec 8 companies আৰু special Act-ৰ অধীনৰ bodies বাদ দি।

Holding-Subsidiary (2(46)/2(87)): subsidiary হ'ল এনে company য'ত holding company-এ Board-ৰ গঠন নিয়ন্ত্ৰণ কৰে (সকলো বা অধিকাংশ directors নিযুক্ত বা আঁতৰোৱাৰ ক্ষমতা) অথবা (OR) অকলে বা নিজৰ subsidiaries-ৰ সৈতে মুঠ share capital-ৰ আধাতকৈ বেছি exercise/নিয়ন্ত্ৰণ কৰে — subsidiaries-ৰ জৰিয়তে পৰোক্ষ নিয়ন্ত্ৰণো গণ্য; **অন্যান্য:** OPC 2(62)-ৰ মাত্ৰ এজন member; unlimited company 2(92)-ত members-ৰ দায়ৰ কোনো সীমা নাই; company limited by guarantee 2(21) — winding up-ৰ সময়ত members-এ দিবলৈ দায়বদ্ধ amount-লৈ দায় সীমিত।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- Listed company (Sec 2(52)) মানে যিকোনো (ANY) recognised stock exchange-ত যাৰ যিকোনো (ANY) securities listed থকা company --- কেৱল equity shares নহয় আৰু কেৱল NSE নহয়; এটা exchange-লৈ সীমিত কৰা উক্তি False।
- প্ৰতিটো সংজ্ঞাভিত্তিক True/False-ৰ কাৰণ সাজু ৰাখক: private company-এ members 200 জনলৈ সীমিত কৰে আৰু transfer সীমিত কৰে; public company হ'ল private নোহোৱা company; unlisted company public বা private হ'ব পাৰে।

- সীমাবোৰ মনত ৰাখক: Government company $\geq 51\%$ চৰকাৰী অংশীদাৰিত্ব; small company (public-ৰ বাহিৰে) paid-up capital $\leq$ ₹4 কোটি আৰু turnover $\leq$ ₹40 কোটি; subsidiary --- holding company-এ Board-ৰ গঠন বা মুঠ share capital-ৰ আধাতকৈ বেছি নিয়ন্ত্ৰণ কৰে।

TQ 4.1 • RTP 2023-Jun [1] (viii) • True/False • --- • Pg 683 2x সোধা হৈছে

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 5: Books of Account ৰক্ষণাবেক্ষণ (Maintenance of Books of Account)

P1-C11-U11.1-T05 • Topic 5: Maintenance of Books of Account

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Companies Act, 2013-ৰ Section 128 সম্পৰ্কীয় §1.5 পঢ়ক।

টোকা

Section 128: প্ৰতিটো company-এ প্ৰতিটো financial year-ৰ বাবে নিজৰ registered office-ত books of account, অন্যান্য প্ৰাসংগিক books আৰু papers তথা financial statement প্ৰস্তুত কৰি ৰাখিব লাগিব (shall), যিয়ে (branch offices-সহ) state of affairs-ৰ true and fair view দিয়ে আৰু registered office আৰু branches-ৰ লেনদেন ব্যাখ্যা কৰে; books accrual basis-ত আৰু double entry system অনুসৰি ৰাখিব লাগিব; নিৰ্ধাৰিত ধৰণে books electronic mode-ত ৰাখিব পাৰি।

বিষয় 6: Financial Statements প্ৰস্তুতকৰণ (Preparation of Financial Statements)

P1-C11-U11.1-T06 • Topic 6: Preparation of Financial Statements

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §1.6 পঢ়ক: Section 129, Section 2(40)-ৰ components আৰু Schedule III-ৰ তিনিটা Division।

টোকা

Section 129: financial statements-এ true and fair view দিব লাগিব, notified accounting standards মানি চলিব লাগিব আৰু Schedule III-ৰ form-ত হ'ব লাগিব; Board of Directors-এ প্ৰতিখন annual general meeting-ত সেইবোৰ উপস্থাপন কৰে।

Components — Sec 2(40): (i) balance sheet, (ii) profit and loss account (not-for-profit কাৰ্যৰ বাবে income and expenditure account), (iii) cash flow statement, (iv) প্ৰযোজ্য হ'লে statement of changes in equity, (v) explanatory notes; One Person Company, small company আৰু dormant company-এ

cash flow statement বাদ দিব পাৰে।

Schedule III: Part I — Balance Sheet format, Part II — Statement of Profit and Loss; Accounting Standards প্রয়োগ কৰা companies-ৰ বাবে Division I, Ind AS প্রয়োগ কৰাসকলৰ বাবে Division II, Ind AS প্রয়োগ কৰা NBFCs-ৰ বাবে Division III; insurance, banking আৰু electricity companies বিশেষ Acts-ৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত।

গোট 11.2: Shares-ৰ Issue, Forfeiture আৰু Re-Issue (Issue, Forfeiture and Re-Issue of Shares)

Issue, Forfeiture and Re-Issue of Shares

P1-C11-U11.2 • গুরুত্ব A • অধ্যায় Rank 1 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 37.8% • 28টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C11-U11.2-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §2.1 পঢ়ক: বিভিন্ন organisation-ৰূপত capital সংগ্ৰহ আৰু corporate form কিয় উদ্ভৱ হ'ল।

টোকা

ৰূপ অনুসৰি Capital: sole-proprietorship — proprietor-ৰ capital, unlimited liability; partnership — partners-ৰ capital, unlimited liability আৰু members-ৰ সংখ্যা সীমিত হোৱাৰ বাবে capital-ও সীমিত; company — shareholders-ৰ পৰা share capital, দায় ধাৰণ কৰা shares-ৰ issue price-লৈ সীমিত।

Company-ৰ উদ্ভৱ: industrial revolution-ৰ সৈতে capital-ৰ প্ৰয়োজন বহুগুণ বাঢ়িল আৰু প্ৰযুক্তিৰ গতিৰ সৈতে ব্যৰ্থতাৰ risk-ও বাঢ়িল; non-corporate entities-এ বৰ্ধিত capital আৰু risk-ৰ চাপ সামলাব নোৱাৰিলে, ফলত corporate form-ৰ organisation-ৰ উদ্ভৱ হ'ল।

বিষয় 2: Share Capital

P1-C11-U11.2-T02 • Topic 2: Share Capital

প্ৰথমে পঢ়ক para 2.2 পঢ়ক: share আৰু share capital-ৰ অৰ্থ আৰু ইয়াৰ শ্ৰেণীসমূহ — authorised/nominal, issued, subscribed, called-up, paid-up আৰু reserve capital (Sec 65) — লগতে Notes to Accounts-ত share capital-ৰ disclosure।

টোকা

Share (SM 2.2): মুঠ capital নিৰ্দিষ্ট amount-ৰ বহুতো সৰু অবিভাজ্য এককত ভাগ কৰা হয়, প্ৰতিটো একক এটা share; certificate-ত ছপা নিৰ্দিষ্ট মূল্য হ'ল nominal/par/face value, কিন্তু issue price বেলেগ হ'ব পাৰে; shareholder-ৰ দায় অধিগ্ৰহণ কৰা shares-ৰ issue price-লৈ সীমিত।

ছটা শ্ৰেণী: Authorised/Nominal (Memorandum-ৰ Capital Clause অনুসৰি সৰ্বোচ্চ) · Issued (cash বা cash-ৰ বাহিৰে অন্য consideration-ৰ বাবে issue কৰা অংশ; বাকীখিনি Unissued, balance sheet-ত দেখুওৱা নহয়) · Subscribed (issued capital-ৰ যি অংশৰ বাবে আবেদন কৰা আৰু allot কৰা হৈছে) · Called-up (issue price-ৰ দাবী কৰা অংশ; বাকী Uncalled) · Paid-up (called-up বিয়োগ calls-in-arrears) · Reserve capital (Sec 65 — subscribed uncalled capital, যি resolution-ৰ দ্বাৰা কেৱল winding up-তহে call কৰিব পাৰি)।

শৃংখল: Authorised = Issued + Unissued; Called-up = Paid-up + Calls-in-arrears – Calls-in-advance; Notes to Accounts-ত প্ৰতিটো স্তৰ প্ৰকাশ কৰা হয়, কিন্তু কেৱল (ONLY) paid-up capital (called-up বিয়োগ calls unpaid)-হে balance-sheet total-ত গণ্য হয়।

Reserve Capital বনাম Capital Reserve (ফান্ড): reserve capital হ'ল কেৱল liquidation-ৰ সময়ত call কৰিব পৰা uncalled share capital; capital reserve Reserves and Surplus-ৰ অংশ, কেৱল capital profits-ৰ পৰা সৃষ্টি কৰা হয় আৰু dividend ঘোষণাৰ বাবে উপলব্ধ নহয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- কাৰণসহ True/False-ৰ উত্তৰ দিব পাৰিব লাগিব: preference shareholder-এ একেটা company-ৰ equity shares-ও ধৰিব পাৰে (CAN) --- কোনো বাধা নাই; উক্তিটো False।
- শৃংখলটো ব্যাখ্যা কৰক: Authorised = Issued + Unissued; Called-up = Paid-up + Calls-in-arrears; কেৱল paid-up capital-হে balance sheet total-ত সোমায়।
- Reserve Capital (কেৱল winding up-ত call কৰিব পৰা uncalled capital)-ক Capital Reserve (capital profits-ৰ পৰা Reserves and Surplus-ৰ অংশ)-ৰ পৰা পৃথক কৰক --- এটা প্ৰিয় ফান্ড।

TQ 2.1 · PYQ 2021-Jul [1] (a) (iv) {C} · True/False · 2M · Pg 687

3x সোধা

LEVEL I

বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 3: Shares-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Shares)

P1-C11-U11.2-T03 · Topic 3: Types of Shares

প্ৰথমে পঢ়ক para 2.3 অধ্যয়ন কৰক: preference shares (Sec 43) আৰু ইয়াৰ আঠ প্ৰকাৰ — cumulative/non-cumulative, participating/non-participating, redeemable/non-redeemable, convertible/non-convertible — বনাম equity shares আৰু সিহঁতৰ rights।

টোকা

Preference shares (Sec 43): (a) নিৰ্দিষ্ট হাৰত dividend পৰিশোধ আৰু (b) winding up-ৰ সময়ত capital ঘূৰাই দিয়াত নিশ্চিত অগ্ৰাধিকাৰ; holders-এ সাধাৰণতে কোনো (NO) voting rights নাপায়; irredeemable preference shares নিষিদ্ধ — issue-ৰ 20 বছৰৰ ভিতৰত redemption (20 বছৰৰ পিছত কেৱল নিৰ্দিষ্ট infrastructure projects-ৰ বাবে, Sec 55)।

Defaults (কাৰণভিত্তিক T/F): স্পষ্টকৈ অন্যথা উল্লেখ নকৰিলে preference shares cumulative, non-participating আৰু non-convertible; cumulative preference dividend অন্ততঃ 2 বছৰ বকেয়া থাকিলে holders-এ general meeting-ৰ প্ৰতিটো (EVERY) resolution-ত vote দিব পাৰে।

আঠ প্ৰকাৰ: cumulative (পৰিশোধ নোহোৱালৈকে dividend জমা হয়; বকেয়া পৃথককৈ প্ৰকাশ কৰা হয়) / non-cumulative (বছৰটোৰ অধিকাৰ লোপ পায়) • participating (equity পৰিশোধৰ পিছত surplus profits আৰু winding-up surplus-ত অংশ) / non-participating • redeemable (Sec 55 অনুসৰি ঘূৰাই দিব পৰা) / non-redeemable • convertible (issue-ৰ চৰ্ত অনুসৰি equity-লৈ ৰূপান্তৰৰ holder-ৰ বিকল্প) / non-convertible।

Equity shares: যিবোৰ shares preference shares নহয় — dividend বা capital ঘূৰাই পোৱাত কোনো অগ্ৰাধিকাৰ নাই; dividend-ৰ হাৰ পৰিৱৰ্তনশীল, policy আৰু preference rights-ৰ পিছত বাকী থকা profits-ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি Board-এ পৰামৰ্শ দিয়ে; voting rights থাকে; নিৰ্ধাৰিত rules-ৰ অধীনত dividend/voting-ত differential rights থকা equity অনুমোদিত।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Preference shareholders-এ সাধাৰণতে voting rights নাপায় (NOT) --- গতিকে 'non-participating preference shareholders enjoy voting rights' False; ব্যতিক্ৰম: cumulative preference dividend 2+ বছৰ বকেয়া থাকিলে প্ৰতিটো resolution-ত voting rights পোৱা যায়।
- Defaults-ৰ যুক্তি দিয়ক: স্পষ্টকৈ অন্যথা উল্লেখ নকৰিলে preference shares cumulative, non-participating আৰু non-convertible।
- জানি থওক যে irredeemable preference shares নিষিদ্ধ; 20 বছৰৰ পিছত redemption কেৱল নিৰ্দিষ্ট infrastructure projects-ৰ বাবে অনুমোদিত (Sec 55)।
- Equity shares-ৰ সৈতে তুলনা কৰক: dividend বা capital ঘূৰাই পোৱাত কোনো অগ্ৰাধিকাৰ নাই, Board-এ পৰামৰ্শ দিয়া পৰিৱৰ্তনশীল dividend, voting rights থাকে, আৰু নিৰ্ধাৰিত rules-ৰ অধীনত differential-rights equity অনুমোদিত।

PQ 3.1 • PYQ 2021-Dec [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 687 **2x সোধা** **LEVEL I**
 হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 4: Cash-ৰ বিনিময়ত Shares-ৰ Issue (Issue of Shares for Cash)

P1-C11-U11.2-T04 · Topic 4: Issue of Shares for Cash

প্রথমে পঢ়ক paras 2.4–2.5 পঢ়ক: prospectus-ৰ জৰিয়তে issue-ৰ পদ্ধতি, minimum subscription (SEBI অনুসৰি 90%), application/allotment/call কিস্তি আৰু full, under তথা over subscription-ৰ journal entries।

টোকা

পদ্ধতি: public company-এ prospectus issue কৰে; issue price কিস্তি সংগ্ৰহ কৰা হয় — application, allotment, first call ... final call; minimum subscription নাপালে allotment নহয়; **Sec 39:** application money NOMINAL (face) value-ৰ অন্ততঃ 5%; **SEBI:** minimum application money ISSUE price-ৰ 25% আৰু minimum subscription offer-ৰ 90% — 90% নহ'লে বন্ধ হোৱাৰ 15 দিনৰ ভিতৰত সকলো application money refund কৰিব লাগিব (underwritten issue-ৰ বাবে 70 দিন)।

Pro-forma entries: Dr. Bank / Cr. Share Application (প্রাপ্ত money); Dr. Share Application / Cr. Share Capital (allotment-ৰ সময়ত); Dr. Share Allotment / Cr. Share Capital (allotment due) তাৰ পিছত Dr. Bank / Cr. Share Allotment; প্রতিটো call — Dr. Share Call / Cr. Share Capital (due), Dr. Bank / Cr. Share Call; প্রতিটো amount = shares-ৰ সংখ্যা × প্রতি share কিস্তিৰ হাৰ।

Combined account বিকল্প: Dr. Bank / Cr. Share Application and Allotment A/c; allotment-ৰ সময়ত মুঠ application আৰু allotment money-ৰে Dr. Share Application and Allotment / Cr. Share Capital; প্রাপ্তিৰ সময়ত Dr. Bank / Cr. Share Application and Allotment।

Under-subscription: আবেদন offer কৰা shares-তকৈ কম — একেদৰে date-wise entries পাছ কৰক, কিন্তু সকলো (ALL) amount প্রকৃততে applied/allotted shares-ৰ ভিত্তিত (যেনে 43,000 issued-ৰ ভিতৰত 40,000); minimum subscription পালেহে allotment বৈধ; অনাদায়ী amount — মুঠ due-ৰে Dr. Bank + Dr. Calls-in-Arrears / Cr. Share Allotment (বা Call) A/c।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্রশ্ন

- Sec 39: application money NOMINAL (face) value-ৰ অন্ততঃ 5% হ'ব লাগিব; SEBI-এ ISSUE price-ৰ নূন্যতম 25% দাবী কৰে --- Sec 39-ৰ সীমা হিচাপে 25% উল্লেখ কৰা উক্তি False।
- Calls-in-arrears-ৰ interest shareholder-এ (BY) company-ক (TO) দিয়ে (Table F অনুসৰি সৰ্বোচ্চ 10%); company-এ কেৱল calls-in-advance-ত interest দিয়ে --- এই উলটা ফান্ডৰ প্রতি সতৰ্ক থাকক।

TQ 4.1 · PYQ 2026-May [1] (a) (iv) {C} · True/False · 2M · Pg 688

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্রশ্ন

- সম্পূৰ্ণ journal-entry চক্ৰ অনুশীলন কৰক: application প্রাপ্ত → capital-লৈ transfer → allotment due/প্রাপ্ত → প্রতিটো call due/প্রাপ্ত, amount = shares × কিস্তিৰ হাৰ।

- Under-subscription সামলাওক (সকলো entries প্রকৃততে allotted shares-ৰ ভিত্তিত, যেনে 43,000 issued-ৰ 40,000) আৰু অনাদায়ী amount Calls-in-Arrears A/c-ত লিখক।
- Date-wise entries (নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত allotment, calls) আৰু বছৰৰ শেষত closing entries অনুশীলন কৰক, তাৰিখ দিয়া থাকিলে calls-in-arrears/advance-ৰ interest-সহ।

PQ 4.1 · RTP 2022-May [17] · Practical · --- · Pg 688 5x সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 5: Shares-ৰ Subscription (Subscription of Shares)

P1-C11-U11.2-T05 · Topic 5: Subscription of Shares

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্রশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্রস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্রথমে পঢ়ক Illustrations 2-4-সহ §2.5 পঢ়ক: full, under আৰু over subscription তথা সিহঁতৰ entries।

টোকা

Full subscription: offer কৰা shares = subscribe কৰা shares; entries — application প্রাপ্ত: Dr. Bank / Cr. Share Application A/c; allotment-ৰ সময়ত: Dr. Share Application / Cr. Share Capital; allotment due: Dr. Share Allotment / Cr. Share Capital; allotment প্রাপ্ত: Dr. Bank / Cr. Share Allotment; call due: Dr. Share Call / Cr. Share Capital, তাৰ পিছত প্রাপ্তি Dr. Bank / Cr. Share Call।

Under subscription: apply কৰা shares offer কৰা shares-তকৈ কম — একে entries, কিন্তু amount প্রকৃততে applied আৰু allotted shares-ৰ ওপৰত গণনা কৰা হয়; minimum subscription পালেহে allotment কৰিব পাৰি।

Over subscription: কিছুমান application প্রত্যাখ্যাত (Dr. Share Application A/c / Cr. Bank — refund) আৰু আনবোৰক আংশিকভাৱে (pro-rata) allot কৰা হয় — অতিৰিক্ত application money adjust কৰা হয়: Dr. Share Application A/c / Cr. Share Allotment A/c, Cr. Calls-in-Advance A/c, Cr. Bank (অতিৰিক্ত refund)।

বিষয় 6: Discount-ত Issue কৰা Shares (Shares Issued at Discount)

P1-C11-U11.2-T06 · Topic 6: Shares Issued at Discount

প্রথমে পঢ়ক para 2.6 আৰু Companies Act, 2013-ৰ Section 53 পঢ়ক: discount-ত shares issue কৰাৰ নিষেধাজ্ঞা আৰু sweat-equity ব্যতিক্রম।

টোকা

অর্থ: nominal/par value-তকৈ কমত issue; issue price-তকৈ nominal value যিমান বেছি = discount (₹100-ৰ share ₹98-ত issue কৰিলে 2% discount)।

Sec 53: company-এ discount-ত shares issue কৰিব নোৱাৰে (CANNOT) — এনে যিকোনো issue void আৰু company জৰিমনাৰে দণ্ডনীয়; একমাত্র ব্যতিক্রম: know-how, intellectual-property rights বা value additions-ৰ বাবে directors বা employees-ক discount-ত বা cash-ৰ বাহিৰে অন্য consideration-ত issue কৰা sweat equity shares।

পৰীক্ষাৰ তুলনা: debentures যিকোনো discount-ত issue কৰিব পাৰি (কোনো statutory সীমা নাই), আৰু face value-তকৈ কমত forfeited shares-ৰ re-issue এটা বিক্ৰী, discount-ত নতুন issue নহয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- Sec 53: company-এ discount-ত shares issue কৰিব নোৱাৰে --- এনে যিকোনো issue void আৰু company জৰিমনাৰে দণ্ডনীয়; গতিকে 'a company is not allowed to issue shares at discount to the public' True।
- একমাত্র ব্যতিক্রমটো জানক: know-how, IPR বা value additions-ৰ বাবে directors/employees-ক issue কৰা sweat equity shares।
- পৰীক্ষাত সোধা তুলনাটো মন কৰক: shares discount-ত issue কৰিব নোৱাৰি কিন্তু debentures পাৰি, আৰু face value-তকৈ কমত forfeited shares-ৰ re-issue discount-ত নতুন issue নহয়।

TQ 6.1 · PYQ 2021-Jul [1] (a) (ii) {C} · True/False · 2M · Pg 690
হৈছে

3x সোধা **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 6.2 · PYQ 2025-Sep [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 690

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 7: Premium-ত Issue কৰা Shares (Shares Issued at Premium)

P1-C11-U11.2-T07 · Topic 7: Shares Issued at Premium

প্ৰথমে পঢ়ক para 2.7 আৰু Section 52 অধ্যয়ন কৰক: premium-ৰ অর্থ, Securities Premium Account-ত credit (Reserves and Surplus-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয়) আৰু সেই account-ৰ পাঁচটা অনুমোদিত ব্যৱহাৰ।

টোকা

অর্থ: face value-তকৈ বেছি issue price; premium = face value-তকৈ issue price যিমান বেছি (₹100-ৰ share ₹105-ত হ'লে 5% premium); premium সাধাৰণতে allotment-ৰ সৈতে call কৰা হয়, কেতিয়াবা application-ৰ সৈতে, কমহে calls-ৰ সৈতে।

Treatment: premium share capital নহয় (NOT) — ই capital প্ৰকৃতিৰ লাভ, যাক পৃথক "Securities Premium Account"-ত credit কৰা হয়, Reserves and Surplus (shareholders' funds)-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয় আৰু dividend-ৰ বাবে উপলব্ধ নহয়।

পাঁচটা ব্যৱহাৰ (Sec 52): (a) members-ক fully paid bonus shares (b) preliminary expenses write off কৰা (c) securities বা debentures issue-ৰ expenses, দিয়া commission বা অনুমোদিত discount write off কৰা (d) redeemable preference shares বা debentures-ৰ redemption-ত premium (e) নিজৰ shares বা অন্য securities-ৰ purchase (buy-back)।

Ind AS নিষেধ: Sec 133-ৰ অধীনত নিৰ্ধাৰিত শ্ৰেণীৰ (Ind AS-compliant) companies-এ (b) preliminary expenses বা (d) premium on redemption-ৰ বাবে securities premium ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰে।

Entry (allotment-ৰ সৈতে premium): Dr. Share Allotment / Cr. Share Capital + Cr. Securities Premium; application-ৰ সৈতে call কৰিলে — allotment-ৰ সময়ত Dr. Share Application / Cr. Share Capital + Cr. Securities Premium।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- Securities Premium-ৰ পাঁচটা ব্যৱহাৰ মুখস্থ কৰক (Sec 52): members-ক fully paid bonus shares; preliminary expenses write off; securities বা debentures issue-ৰ expenses/commission/discount write off; preference shares বা debentures-ৰ redemption-ত premium; নিজৰ shares-ৰ buy-back --- গতিকে preliminary expenses write off কৰিবলৈ ইয়াৰ ব্যৱহাৰ True।
- premium কিয় share capital নহয় ব্যাখ্যা কৰক: ই পৃথক account-ত credit কৰা capital gain আৰু dividend-ৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি।
- মন কৰক: Ind AS companies (Sec 133 শ্ৰেণী)-এ preliminary expenses বা premium on redemption-ৰ বাবে ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰে।

TQ 7.1 · PYQ 2026-Jan [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 691 **2x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 8: Over Subscription আৰু Pro-Rata Allotment

P1-C11-U11.2-T08 · Topic 8: Over Subscription and Pro-Rata Allotment

প্ৰথমে পঢ়ক paras 2.5.3 আৰু 2.8 পঢ়ক: over-subscription-ৰ treatment — refund-সহ প্ৰত্যাখ্যান, pro-rata allotment আৰু অতিৰিক্ত application money allotment তথা calls-লৈ adjust কৰা।

টোকা

Over-subscription: application offer কৰা shares-তকৈ বেছি; company-এ কিছুমান application প্ৰত্যাখ্যান কৰিব পাৰে (money refund), আনক সম্পূৰ্ণ allot কৰিব পাৰে, বা pro-rata allot কৰিব পাৰে — apply কৰা shares-ৰ অনুপাতত allotment (10,000 offer-ৰ বিপৰীতে 12,000 apply = 6:5, গতিকে 6 shares-ৰ আবেদনকাৰীয়ে 5 পায়)।

অতিৰিক্তৰ সমন্বয়: অতিৰিক্ত application money প্ৰথমে allotment dues আৰু তাৰ পিছত ভৱিষ্যতৰ

calls-ৰ বিপৰীতে adjust কৰা হয়; বাকী refund কৰা হয় — entries: Dr. Share Application / Cr. Bank (প্রত্যাখ্যাত applications); Dr. Share Application / Cr. Share Allotment + Cr. Calls-in-Advance + Cr. Bank (pro-rata adjustment আৰু refund)।

Defaulter-ৰ working (15-markers-ৰ মূল): defaulter-এ APPLIED shares = allotted shares $\times$ (applied $\div$ allotted ratio); application-ত দিয়া অতিৰিক্ত = (applied – allotted) $\times$ application rate; প্রকৃত arrears = allotment/call-ত due amount – ইতিমধ্যে adjust কৰা অতিৰিক্ত (যেনে Raj: applied 1,500, allotted 1,125, অতিৰিক্ত ₹3,375 call-ৰ বিপৰীতে adjust, arrears ₹3,375)।

Premium সম্পর্কে: pro-rata shares premium-ত issue কৰিলে অতিৰিক্ত application money প্রথমে (FIRST) capital-লৈ আৰু তাৰ পিছত securities premium-লৈ adjust কৰা হয়।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্রশ্ন

- Pro-rata working আয়ত্ত কৰক: applied shares $\div$ allotted shares ratio (যেনে 6,00,000-ৰ বাবে 8,00,000 applied), অতিৰিক্ত application money Share Allotment-ত credit (আৰু allotment dues-তকৈ বেছি হ'লে Calls-in-Advance-ত), বাকী refund।
- Pro-rata-ত defaulting shareholder-ৰ বাবে প্রথমে APPLIED shares = allotted $\times$ ratio, তাৰ পিছত ইতিমধ্যে দিয়া অতিৰিক্ত, তাৰ পিছত প্রকৃত allotment/call arrears গণনা কৰক --- এয়াই 15-mark প্রশ্নৰ মূল।
- allotment-ৰ সৈতে premium, দুটা সমান কিস্তিত calls আৰু চূড়ান্ত refund-ৰ অংকসহ সম্পূর্ণ journal entries অনুশীলন কৰক।

PQ 8.1 · PYQ 2024-Sep [6] (a) · Practical · 15M · Pg 691 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

কঠিন

বিষয় 9: Calls-in-Arrears আৰু Calls-in-Advance

P1-C11-U11.2-T09 · Topic 9: Calls-In-Arrears and Calls-In Advance

প্রথমে পঢ়ক para 2.9 পঢ়ক: Calls-in-Arrears (called-up capital-ৰ পৰা বাদ দিয়া হয়) আৰু Calls-in-Advance (call due নোহোৱালৈকে এটা liability)-ৰ অর্থ আৰু journal entries, Table F সীমাসহ।

টোকা

Calls-in-arrears: এটা বা একাধিক কিস্তিৰ (allotment/calls) মুঠ অনাদায়ী amount; paid-up capital নির্ণয় কৰিবলৈ called-up capital-ৰ পৰা বিয়োগ (DEDUCTION) হিচাপে দেখুওৱা হয়; entry — Dr. Calls-in-Arrears A/c (অনাদায়ী) + Dr. Bank (প্রাপ্ত) / Cr. Share Allotment বা Share Call A/c (মুঠ due)।

Calls-in-advance: এতিয়াও call কৰা হোৱা নাই কিন্তু shareholder-এ আগতীয়াকৈ দিয়া calls-ৰ amount — এটা liability (Other Current Liabilities), কেতিয়াও capital নহয়; entry — Dr. Bank / Cr. Calls-in-Advance; call due হ'লে — Dr. Calls-in-Advance + Dr. Bank (বাকী প্রাপ্ত) / Cr. সংশ্লিষ্ট Call A/c।

Table F সীমা: calls-in-arrears-ৰ ওপৰত সৰ্বোচ্চ 10% p.a. interest ল'ব পাৰি (company-ৰ income) আৰু calls-in-advance-ৰ ওপৰত সৰ্বোচ্চ 12% p.a. দিব লাগে (company-ৰ expense); calls-in-advance-ৰ ওপৰত কোনো dividend দিয়া নহয়; balance sheet-ত called-up capital বিয়োগ calls-in-arrears দেখুৱাওক, calls-in-advance পৃথক liability হিচাপে।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

- Entries অনুশীলন কৰক: অনাদায়ী amount-ৰে Calls-in-Arrears A/c Dr; ভৱিষ্যতৰ call money প্ৰাপ্তি Bank Dr / To Calls-in-Advance; call due হ'লে Calls-in-Advance তাৰ বিপৰীতে adjust কৰক।
- Premium, এজন holder-ৰ আংশিক পৰিশোধ (যেনে 2,000 shares-ৰ holder-এ allotment নিদিয়া) আৰু পিছত interest-সহ প্ৰাপ্তি একেলগে থকা 15-mark সমস্যা সমাধান কৰক।
- Journal-ৰ লগতে Bank/Cash Book প্ৰস্তুত কৰক আৰু balance sheet extract দেখুৱাওক: called-up capital বিয়োগ calls-in-arrears; calls-in-advance Other Current Liabilities-ৰ অধীনত।
- তাৰিখসহ নতুন issue দিয়া থাকিলে arrears/advance balance গণনাৰ আগতে প্ৰতিটো কিস্তি holder-wise অনুসৰণ কৰক।

PQ 9.3 • RTP 2024-Sep [14] • Practical • --- • Pg 697 **5x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 9.1 • PYQ 2022-May [6] (a) • Practical • 15M • Pg 693 **4x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

PQ 9.2 • PYQ 2021-Jan [6] (a) • Practical • 15M • Pg 695 **9x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

বিষয় 10: Calls-in-Arrears আৰু Calls-in-Advance-ৰ ওপৰত Interest

P1-C11-U11.2-T10 • Topic 10: Interest on Calls-in-Arrears and Calls-in-Advance

প্ৰথমে পঢ়ক para 2.10 অধ্যয়ন কৰক: Table F-ৰ সৰ্বোচ্চ হাৰ — calls-in-arrears-ত 10% p.a. (income), calls-in-advance-ত 12% p.a. (expense) — গণনাৰ সময়সীমা আৰু journal entries।

টোকা

নিয়ম (para 2.10): Table F-ৰ সৰ্বোচ্চ সীমাৰ ভিতৰত Articles অনুসৰি interest — calls-in-arrears-ত 10% p.a. (company-এ (BY) shareholder-ৰ পৰা আদায় কৰে) আৰু calls-in-advance-ত 12% p.a. (company-এ (BY) দিয়ে); সঠিক তাৰিখৰ পৰা মাহ গণনাতেই নম্বৰ কটা যায়।

Interest on Calls-in-Arrears	Interest on Calls-in-Advance
Due হোৱা অথচ অপৰিশোধিত calls-ৰ ওপৰত shareholders-এ company-ক দিয়ে	Due হোৱাৰ আগতে পোৱা call money-ৰ ওপৰত company-এ দিয়ে

Table F সৰ্বোচ্চ: 10% p.a.	Table F সৰ্বোচ্চ: 12% p.a.
সময়সীমা: call due হোৱা তাৰিখৰ পৰা শেষত ধন পোৱা তাৰিখলৈকে	সময়সীমা: ধন পোৱা তাৰিখৰ পৰা call শেষত due হোৱা তাৰিখলৈকে
Directors-এ নিৰ্দিষ্ট ক্ষেত্ৰত ইয়াক waive কৰিব পাৰে	Calls-in-advance-ৰ ওপৰত কোনো dividend দিয়া নহয়
Nominal a/c — Statement of P&L-ত income হিচাপে credit	Nominal a/c — Statement of P&L-ত এটা expense

Entries: arrears — Dr. Shareholders'/Sundry Members' A/c / Cr. Interest on Calls-in-Arrears, তাৰ পিছত Dr. Bank / Cr. Shareholders'; advance — Dr. Interest on Calls-in-Advance / Cr. Shareholder's A/c, তাৰ পিছত পৰিশোধৰ সময়ত Dr. Shareholder's / Cr. Bank।

উদাহৰণ-সূত্র (Illustration 9): ₹25,000 advance 3 মাহ 12%-ত = Mr. Nair-ক ₹750 দিয়া হয়; ₹2,500 arrears 2 মাহ 10%-ত = call money-ৰ সৈতে ₹41.67 প্ৰাপ্ত।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- arrears-ৰ interest call-ৰ due date-ৰ পৰা প্ৰকৃত প্ৰাপ্তিৰ তাৰিখলৈ, আৰু advance-ৰ interest প্ৰাপ্তিৰ তাৰিখৰ পৰা call due কৰা তাৰিখলৈ গণনা কৰক --- মাহ গণনাতেই নম্বৰ কটা যায়।
- Entries অনুশীলন কৰক: Shareholder/Sundry Members A/c Dr To Interest on Calls-in-Arrears (income); Interest on Calls-in-Advance A/c Dr To Shareholder, তাৰ পিছত পৰিশোধ --- advance-ৰ interest Statement of P&L-ত এটা expense।
- সম্পূৰ্ণ 15-mark issue সমাধান কৰক (যেনে ₹5 premium-ত 3,00,000 shares) য'ত এজন holder-এ call পলমকৈ দিয়ে আৰু আন এজনে calls আগতীয়াকৈ দিয়ে --- pro-rata, premium আৰু দুয়োটা interest গণনা একেলগে।

PQ 10.1 • PYQ 2025-Jan [6] (a) • Practical • 15M • Pg 699 **5x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

PQ 10.2 • PYQ 2025-May [6] (a) • Practical • 15M • Pg 702

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

কঠিন

বিষয় 11: Shares-ৰ Forfeiture (Forfeiture of Shares)

P1-C11-U11.2-T11 • Topic 11: Forfeiture of Shares

প্ৰথমে পঢ়ক para 2.11 পঢ়ক: par-ত আৰু premium-ত issue কৰা shares-ৰ forfeiture-ৰ চৰ্ত আৰু entries — called-up amount-ৰে Share Capital debit, প্ৰাপ্ত amount-ৰে Forfeited Shares A/c credit, অনাদায়ী Calls-in-Arrears বাতিল; premium পোৱা নগ'লেহে Securities Premium reverse কৰক।

টোকা

অর্থ: allotment বা calls পৰিশোধ নকৰাৰ বাবে company-এ (Articles-ত থকা ক্ষমতা অনুসৰি, উপযুক্ত notice দিয়াৰ পিছত) shares বাতিল কৰা; holder-ৰ title লোপ পায় আৰু ইতিমধ্যে দিয়া amount refund কৰা নহয় (NOT); re-allotment-ৰ আগতে directors-এ forfeiture বাতিল কৰিব পাৰে; Articles-এ অনুমতি দিলে কেৱল member-ৰ ঋণ আদায়ৰ বাবেহে fully paid-up shares forfeit কৰিব পাৰি।

Entry, par-ত issue: Dr. Share Capital A/c — shares-ৰ সংখ্যা × প্রতি share CALLED-UP value / Cr. Share Allotment / Call A/cs (বা Calls-in-Arrears) — due কিন্তু অনাদায়ী amount-ৰে, আৰু Cr. Forfeited Shares A/c — প্রকৃততে RECEIVED amount-ৰে, calls-in-arrears-ৰে নহয়।

Premium-ৰ নিয়ম: ইতিমধ্যে প্রাপ্ত premium forfeiture-ত কেতিয়াও (NEVER) বাতিল নহয়; premium due আছিল কিন্তু অনাদায়ী হ'লে allotment-ৰ সময়ত দিয়া credit reverse কৰিবলৈ Dr. Securities Premium A/c-ও কৰক — যেনে 20% premium-ত ₹100-ৰ 5,000 shares, কেৱল ₹20 application দিয়া: Dr. Share Capital ₹5,00,000 + Dr. Securities Premium ₹1,00,000 / Cr. Allotment ₹2,50,000 + Cr. First and Final Call ₹2,50,000 + Cr. Forfeited Shares ₹1,00,000।

অনুশীলনৰ variants: fully called shares (মুঠ প্রাপ্ত amount-ৰে Cr. Forfeited Shares, অনাদায়ী final call বাতিল), partly called shares (capital কেৱল called-up ₹8-ৰে debit, face ₹10-ৰে নহয়), আৰু pro-rata ক্ষেত্ৰ — arrears আৰু forfeited shares-ত প্রাপ্ত amount নিৰ্ণয়ৰ আগতে প্রথমে applied shares আৰু অতিৰিক্ত application money (প্রথমে capital-লৈ, তাৰ পিছত premium-লৈ adjust) গণনা কৰক।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্রশ্ন

- Standard entry-টো True/False-ৰ টোপ: forfeited shares-ৰ CALLED-UP capital-ৰে Share Capital A/c debit কৰা হয় আৰু RECEIVED amount-ৰে (calls-in-arrears-ৰে নহয়) Forfeited Shares A/c credit কৰা হয় --- উক্তিটো যিদৰে গঠিত সেইদৰে False।
- Premium-ৰ নিয়ম ব্যাখ্যা কৰক: ইতিমধ্যে প্রাপ্ত premium forfeiture-ত কেতিয়াও বাতিল নহয়; premium due আছিল কিন্তু অনাদায়ী হ'লে Securities Premium A/c debit কৰিব লাগে।

TQ 11.1 • MTP 2024-Jul [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 705 **7x সোধা হৈছে** **LEVEL I**
বোধ (Understanding)

সহজ**প্রয়োগ (Application)** পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 2টা প্রশ্ন

- letters of regret আৰু pro-rata allotment-ৰ পিছত forfeiture অনুশীলন কৰক (যেনে ₹25 premium-ত ₹100-ৰ 25,000 shares) --- forfeited shares-ত প্রাপ্ত amount সাৱধানে গণনা কৰক।
- তিনিটা variant অনুশীলন কৰক: fully called shares-ৰ forfeiture, partly called shares, আৰু allotment (premium-সহ) অনাদায়ী থকা premium-ত issue কৰা shares।

PQ 11.1 • PYQ 2023-Dec [6] (a) • Practical • 15M • Pg 705 **3x সোধা হৈছে** **LEVEL II**
প্রয়োগ (Application)

কঠিন

বিষয় 12: Forfeited Shares-ৰ Re-issue (Re-issue of Forfeited Shares)

P1-C11-U11.2-T12 · Topic 12: Re-issue of Forfeited Shares

প্রথমে পঢ়ক para 2.12 অধ্যয়ন কৰক: re-issue entries, re-issue-ত loss (discount) সেই shares-ৰ forfeited amount অতিক্রম কৰিব নোৱাৰে — এই নিয়ম, উদ্ধৃত Capital Reserve-লৈ transfer, আৰু forfeited shares-ৰ কেৱল এটা অংশহে re-issue হ'লে আনুপাতিক transfer।

টোকা

প্রকৃতি: forfeited share কেৱল বিক্ৰীৰ বাবে company-ত vested হৈ থাকে — re-issue কেৱল এটা বিক্ৰী (SALE), allotment নহয়; মুঠ প্রাপ্ত amount (মূল allottee আৰু নতুন ক্রেতা মিলি) face value-তকৈ কম নহ'লে shares যিকোনো মূল্যত re-issue কৰিব পাৰি।

Entries: Dr. Bank (প্রকৃত প্রাপ্ত amount) + Dr. Forfeited Shares A/c (re-issue-ত loss/discount) / Cr. Share Capital; উদ্ধৃত — Dr. Forfeited Shares / Cr. Capital Reserve; re-issue price face value-তকৈ বেছি হ'লে অতিৰিক্তখিনি Securities Premium A/c-ত credit কৰা হয়।

নিয়ম: re-issue-ত loss সেই shares-ত forfeit কৰা amount অতিক্রম কৰিব নোৱাৰে; re-issue নোহোৱালৈকে Forfeited Shares A/c-ৰ balance উদ্ধৃত নহয় (company-এ নতুন ক্রেতাক সেই credit-লৈকে discount দিব পাৰে); এতিয়াও re-issue নোহোৱা shares-ৰ forfeited amount 'Share Capital'-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয় (Add: Forfeited shares)।

সূত্র: Capital Reserve = RE-ISSUED shares-ত forfeit কৰা amount - re-issue-ত দিয়া discount, lot-wise গণনা কৰা (Ram: ₹3 forfeited - ₹2 loss = ₹1 × 500; Shyam: ₹6 - ₹2 = ₹4 × 750; মুঠ ₹3,500)।

আংশিক re-issue: কেৱল re-issue কৰা অংশৰ বাবেহে Capital Reserve-লৈ transfer — যেনে 2,000 forfeited shares-ৰ 1,500 ₹65-ত re-issue, paid-up ₹75: প্রতি share forfeited ₹25 - loss ₹10 = ₹15 × 1,500 = ₹22,500; বাকী 500 shares-ৰ credit re-issue নোহোৱালৈকে Forfeited Shares A/c-ত carry forward কৰা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্রশ্ন

- Forfeited shares-ৰ re-issue এটা বিক্ৰী (SALE), allotment নহয় --- forfeited share কেৱল বিক্ৰীৰ বাবে company-ত vested হৈ থাকে; গতিকে 'reissue is allotment but not sale' False।
- Forfeiture entry শুদ্ধকৈ পুনৰ লিখক (called-up-ৰে Share Capital Dr; প্রাপ্ত amount-ৰে Forfeited Shares credit) আৰু re-issue নোহোৱালৈকে Forfeited Shares A/c-ৰ balance কিয় উদ্ধৃত নহয় তাৰ যুক্তি দিয়ক।
- re-issue price face value-তকৈ বেছি হ'লে অতিৰিক্তখিনি Securities Premium A/c-লৈ যায়।

TQ 12.1 · PYQ 2021-Jan [1] (a) (i) {C} · True/False · 2M · Pg 710 5× সোধা হৈছে	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ
TQ 12.2 · RTP 2023-Dec [1] (x) · True/False · ---- · Pg 711	LEVEL I বোধ (Understanding)	সহজ

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 10টা প্রশ্ন

- আয়ত্ত কৰিবলগীয়া সূত্র: Capital Reserve = re-issued shares-ত forfeit কৰা amount - re-issue-ত দিয়া discount; কেৱল re-issue কৰা অংশৰ বাবেহে transfer (যেনে 4,000-ৰ 3,000 shares re-issued)।
- আদিৰ পৰা অন্তলৈ 15-mark সমস্যা অনুশীলন কৰক: over-subscription + pro-rata + premium + দুটা lot-ৰ forfeiture + fully paid হিচাপে re-issue, journal, Cash Book আৰু balance-sheet extract প্রস্তুত কৰি।
- বিভিন্ন ব্যক্তিক বিভিন্ন মূল্যত আংশিক re-issue অনুশীলন কৰক (যেনে 600-ৰ 400 shares Z-ক) আৰু চুটি 4-mark forfeiture/re-issue entry sets।

PQ 12.1 · PYQ 2019-Jun [6] (a) · Practical · 10M · Pg 711 7× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 12.4 · RTP 2022-May [18] · Practical · --- · Pg 717	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 12.5 · MTP 2023-Apr [6] (a) · Practical · 10M · Pg 718 2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 12.7 · PYQ 2018-Nov [6] (a) (i) · Practical · 4M · Pg 724 12× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 12.9 · PYQ 2026-Jan [5] (c) · Practical · 10M · Pg 729 2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 12.2 · PYQ 2021-Jul [6] (a) · Practical · 15M · Pg 713	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 12.3 · PYQ 2021-Dec [6] (a) · Practical · 15M · Pg 715 4× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 12.6 · PYQ 2023-Jun [6] (a) · Practical · 15M · Pg 720 5× সোধা হৈছে	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 12.8 · PYQ 2025-Sep [6] (a) · Practical · 15M · Pg 725	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 12.10 · PYQ 2026-May [6] (a) · Practical · 15M · Pg 732	LEVEL II প্রয়োগ (Application)	কঠিন

বিষয় 13: Cash-ৰ বাহিৰে অন্য Consideration-ৰ বিনিময়ত Shares-ৰ Issue (Issue of Shares for Consideration other than Cash)

P1-C11-U11.2-T13 · Topic 13: Issue of Shares for Consideration other than Cash

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্রশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্রস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্রথমে পঢ়ক Illustration 18-সহ §2.13 পঢ়ক: assets-ৰ বিনিময়ত বা promoters'/lawyers' services-ৰ বিনিময়ত

issue কৰা shares।

টোকা

প্রকৃতি: land, buildings বা অন্য assets-ৰ প্রত্যক্ষ বিনিময়ত, বা গঠনৰ সময়ত promoters/lawyers-ৰ services-ৰ বিনিময়ত shares issue কৰিব পাৰি; 'Share Capital'-ৰ অধীনত পৃথককৈ দেখুওৱা হয়; allotment-ৰ নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ ভিতৰত company-এ যি sale/services-ৰ বাবে shares allot কৰা হৈছিল তাৰ লিখিত contract Registrar-ৰ আগত দাখিল কৰিব লাগিব (must)।

Measurement: accounting standards অনুসৰি shares/securities issue কৰি অধিগ্রহণ কৰা asset-ৰ acquisition cost হ'ল issue কৰা securities-ৰ fair value (statutory authorities-এ নিৰ্ধাৰণ কৰা issue price-এ ইয়াক সূচাব পাৰে) — nominal/par value-ৰ সমান হ'বই লাগিব বুলি কথা নাই।

Entries: ক্ৰয়ৰ সময়ত Dr. Asset A/c / Cr. Vendor A/c, তাৰ পিছত fully paid shares-ৰ allotment-ত Dr. Vendor A/c / Cr. Share Capital A/c (বা পোনপটীয়াকৈ Dr. Assets A/c / Cr. Share Capital A/c)।

গোট 11.3: Issue of Debentures

Issue of Debentures

P1-C11-U11.3 • গুরুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 2 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 20.3% • 15টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: ভূমিকা (Introduction)

P1-C11-U11.3-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §3.1 পঢ়ক: companies-এ কিয় debt financing আৰু debentures-ৰ আশ্ৰয় লয়।

টোকা

Debt financing: corporate সম্প্ৰসাৰণ আৰু বৃদ্ধিৰ ক্ৰমবৰ্ধমান প্ৰয়োজনত equity financing যথেষ্ট নহয় — public subscription-ৰ বাবে debt instruments issue কৰিলে cost of capital কমে আৰু উপযুক্ত capital structure গঢ়াতো সহায় হয়; ধন সংগ্ৰহৰ বাবে company-এ issue কৰা আটাইতকৈ প্ৰচলিত debt instruments-ৰ এটা হ'ল debenture।

বিষয় 2: অর্থ (Meaning)

P1-C11-U11.3-T02 • Topic 2: Meaning

প্ৰথমে পঢ়ক para 3.2 পঢ়ক: Companies Act, 2013-ৰ Sec 2(30) অনুসৰি debenture-ৰ সংজ্ঞা (debenture stock, bonds বা ঋণৰ প্ৰমাণ দিয়া যিকোনো instrument — assets-ৰ ওপৰত charge থাকক বা নাথাকক), আৰু para 3.4-ত debentures আৰু shares-ৰ পাৰ্থক্য।

টোকা

Debenture, Sec 2(30) (SM): “‘Debenture’ includes debenture stock, bonds or any other instrument of a company evidencing a debt, whether constituting a charge on the assets of the company or not” — অৰ্থাৎ debenture secured বা unsecured দুয়োটাই হ'ব পাৰে।

প্ৰকৃতি: company-এ নিজৰ seal-ৰ অধীনত issue কৰা ঋণ স্বীকাৰ কৰা bond, য'ত principal আৰু interest পৰিশোধৰ বিধান থাকে; charge সৃষ্টি হ'লে Registrar-ৰ ওচৰত register হ'লেহে সেয়া বৈধ; mortgage-debenture holders-ৰ স্বার্থ ৰক্ষাৰ বাবে সাধাৰণতে trustees নিযুক্ত কৰা হয়; কোনো company-এই (NO) voting rights থকা debentures issue কৰিব নোৱাৰে — holders creditors, owners নহয়।

Debentures	Shares
Holders company-ৰ creditors	Holders company-ৰ owners
Voting rights নাই — control-লৈ কোনো ভাবুকি নাই	Voting rights আছে — company-ৰ কাৰ্যকলাপত control
Fixed-rate interest, profit থাকক বা নাথাকক দিবই লাগে	Dividend পৰিৱৰ্তনশীল (equity), profits-ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল
Interest profit-ৰ বিপৰীতে charge, tax-deductible	Dividend এটা appropriation, deductible নহয়
Long Term Borrowings-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয়	Shareholders' Funds — Share Capital-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয়
Forfeit কৰিব নোৱাৰি; issue terms অনুসৰি convertible	অপৰিশোধিত calls-ৰ বাবে forfeitable; কেতিয়াও convertible নহয়
Liquidation-ত shareholders-ৰ আগতে (BEFORE) পৰিশোধ	Shareholders-এ সকলোৰে শেষত পায়

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- Debenture holders CREDITORS, owners নহয় --- তেওঁলোকৰ voting rights নাই; voting rights থকা debentures issue কৰাটো Act-এ স্পষ্টকৈ নিষেধ কৰিছে, সেয়েহে 'debenture holders enjoy voting rights' statement-টো False।

- কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক: debentures secured বা unsecured হ'ব পাৰে; interest profit-ৰ বিপৰীতে এটা charge (tax-deductible), আনহাতে dividend এটা appropriation।
- মনত ৰাখক: debentures Long Term Borrowings-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয়; liquidation-ত shareholders-তকৈ আগতে debenture holders-ক পৰিশোধ কৰা হয়।

TQ 2.1 · MTP 2024-May [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 738 **3x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 3: Debentures-ৰ বৈশিষ্ট্য (Features of Debentures)

P1-C11-U11.3-T03 · Topic 3: Features of Debentures

প্ৰথমে পঢ়ক para 3.3 (debentures-ৰ ছটা বৈশিষ্ট্য) আৰু charges সম্পৰ্কীয় footnote অধ্যয়ন কৰক: fixed charge = নিৰ্দিষ্ট assets-ৰ ওপৰত mortgage; floating charge = ভৱিষ্যতৰ assets-কে ধৰি সকলো assets সামৰে।

টোকা

ছটা বৈশিষ্ট্য (para 3.3): (1) company-ক দিয়া loan-ৰ প্ৰমাণপত্ৰ (document) (2) নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত interest দিবলগীয়া fixed interest-bearing security (3) profit-ৰ পৰিমাণ নিৰ্বিশেষে পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত fixed rate-ত interest (4) নিৰ্দিষ্ট ভৱিষ্যৎ তাৰিখত principal পৰিশোধ বা shares/অন্য debentures-লৈ ৰূপান্তৰ (5) security হিচাপে assets-ৰ ওপৰত charge সৃষ্টি কৰিবও পাৰে, নকৰিবও পাৰে (6) সাধাৰণতে stock exchange-ত face value-তকৈ বেছি বা কম দামত ক্ৰয়-বিক্ৰয়যোগ্য।

Fixed vs floating charge (footnote): FIXED charge হ'ল নিৰ্দিষ্ট (SPECIFIC) assets-ৰ ওপৰত mortgage — debenture holders-ৰ সন্মতি অবিহনে সেইবোৰ বিক্ৰী কৰিব নোৱাৰি, বিক্ৰীৰ ধনেৰে প্ৰথমে holders-ৰ পাওনা পৰিশোধ কৰা হয়; FLOATING charge-এ সাধাৰণতে ভৱিষ্যতৰ assets-কে ধৰি company-ৰ সকলো (ALL) assets সামৰে — দুয়োটা সলনা-সলনি কৰা statement-টো প্ৰচলিত False ফাল্দি।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- FIXED charge নিৰ্দিষ্ট assets-ৰ ওপৰত থাকে, যিবোৰ debenture holders-ৰ সন্মতি অবিহনে বিক্ৰী কৰিব নোৱাৰি; ভৱিষ্যতৰ assets-কে ধৰি সকলো assets সাধাৰণতে FLOATING charge-এহে সামৰে --- দুয়োটা সলনা-সলনি কৰা statement False।
- বৈশিষ্ট্যসমূহ ব্যাখ্যা কৰক: loan-ৰ প্ৰমাণপত্ৰ (document), profits নিৰ্বিশেষে নিৰ্দিষ্ট তাৰিখত দিবলগীয়া fixed-rate interest, ভৱিষ্যৎ তাৰিখত repayable/convertible, stock exchange-ত face value-তকৈ বেছি বা কম দামত ক্ৰয়-বিক্ৰয়যোগ্য।

TQ 3.1 · PYQ 2022-Nov [1] (a) (vi) {C} · True/False · 2M · Pg 739 **2x সোধা** **LEVEL I**
হৈছে বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 4: Debentures আৰু Shares-ৰ পাৰ্থক্য (Distinction Between Debentures and Shares)

P1-C11-U11.3-T04 • Topic 4: Distinction Between Debentures and Shares

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §3.4 পঢ়ক: debentures আৰু shares-ৰ দহ-দফীয়া তালিকাভিত্তিক পাৰ্থক্য।

টোকা

Debentures	Shares
Holders company-ৰ creditors	Holders company-ৰ owners
Voting rights নাই — বৰ্তমানৰ control-লৈ কোনো ভাবুকি নাই	Voting rights আছে — company-ৰ কাৰ্যকলাপত control
পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত fixed rate-ত interest, profit থাকক বা নাথাকক দিবই লাগে; সকলো shares-ৰ আগত স্থান	Equity dividend profits-অনুসৰি পৰিৱৰ্তনশীল rate-ত (preference dividend স্থিৰ)
Interest profits-ৰ বিপৰীতে charge, tax-deductible	Dividend profit-ৰ appropriation, deductible নহয়
বিভিন্ন প্ৰকাৰ: secured/unsecured, redeemable/irredeemable, registered/bearer, convertible/non-convertible	কেৱল দুটা প্ৰকাৰ — equity আৰু preference
Balance Sheet-ত “Long Term Borrowings”-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয়	“Shareholders' Funds” — Share Capital-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয়
Terms of issue অনুসৰি আন debentures বা shares-লৈ convertible	Shares আন shares-লৈ convert কৰিব নোৱাৰি
Calls অপৰিশোধৰ বাবে forfeit কৰিব নোৱাৰি	Allotment/call money অপৰিশোধৰ বাবে forfeit কৰিব পাৰি
Redemption terms অনুসৰি maturity-ত ধন ঘূৰাই দিয়া হয়	Equity-ৰ ধন কেৱল liquidation-ত ঘূৰাই দিয়া হয় (preference আগতেই)
Liquidation-ত shareholders-ৰ আগতে পৰিশোধ	Liquidation-ত debenture holders, trade payables আদিৰ পিছত আটাইতকৈ শেষত পৰিশোধ

বিষয় 5: Debentures-ৰ প্ৰকাৰ (Types of Debentures)

P1-C11-U11.3-T05 · Topic 5: Types of Debentures

প্ৰথমে পঢ়ক para 3.5 পঢ়ক: শ্ৰেণীবিভাজন — security অনুসৰি (secured/naked), convertibility অনুসৰি (convertible/non-convertible), permanence অনুসৰি (redeemable/irredeemable বা perpetual), negotiability অনুসৰি (registered/bearer) আৰু priority অনুসৰি (first/second mortgage)।

টোকা

পাঁচটা ভিত্তি (para 3.5): Security — secured (fixed/floating charge) বনাম unsecured/naked (কেৱল পৰিশোধৰ প্ৰতিশ্ৰুতি, investors-ৰ বাবে বিপজ্জনক); Convertibility — convertible (issue-ৰ চৰ্ত অনুসৰি সম্পূৰ্ণ বা আংশিকভাৱে par/premium/discount-ত equity-লৈ — holders-এ shareholders হোৱাৰ সুযোগ পায়) বনাম non-convertible (কেৱল পৰিশোধ); Permanence — redeemable (চৰ্ত অনুসৰি পৰিশোধযোগ্য, যেনে 8 বছৰৰ পিছত) বনাম irredeemable/perpetual (company-ৰ জীৱনকালত পৰিশোধ নহয়, কেৱল liquidation-ত হয়); Negotiability — registered বনাম bearer; Priority — first বনাম second mortgage।

Registered vs bearer: registered — Register of Debenture holders-ত যাৰ নাম/ঠিকনা/holding লিখা আছে সেই holder-ক দিবলগীয়া, সহজে হস্তান্তৰযোগ্য নহয়, Companies Act, 2013-ৰ আনুষ্ঠানিকতা মানি transfer; bearer — কেৱল হাত সলনি কৰিলেই হস্তান্তৰযোগ্য negotiable instruments, কোনো transfer deed বা company record নাই, পৰিচয় নিৰ্বিশেষে bearer-কেই interest দিয়া হয়।

Priority: charge থকা সম্পত্তিৰ পৰা first mortgage debentures-ক প্ৰথমে পৰিশোধ কৰা হয়; first mortgage debentures পৰিশোধ কৰাৰ পিছতহে second mortgage debentures পৰিশোধ কৰা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- Irredeemable (perpetual) debentures company-ৰ জীৱনকালত পৰিশোধ নহয়, কেৱল liquidation-ত পৰিশোধ হয় --- সেয়েহে 'perpetual debentures are payable at the time of liquidation' True।
- registered debentures (Companies Act-ৰ আনুষ্ঠানিকতা মানি transfer) আৰু bearer debentures (negotiable, কেৱল হাত সলনি কৰিলেই হস্তান্তৰ, interest bearer-ক)-ৰ তুলনা কৰক।
- charge থকা সম্পত্তিৰ পৰা first mortgage debentures প্ৰথমে পৰিশোধ কৰা হয়; second mortgage debentures সেইবোৰৰ পিছতহে।
- convertibility-ও স্পষ্টকৈ বুজক: convertible debentures (সম্পূৰ্ণ বা আংশিক) issue-ৰ চৰ্ত অনুসৰি equity shares-লৈ ৰূপান্তৰিত হ'ব পাৰে, ফলত holders-এ shareholders হোৱাৰ সুযোগ পায়; non-convertible debentures কেৱল পৰিশোধ কৰা হয়।

TQ 5.1 · PYQ 2023-Jun [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 739

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

বিষয় 6: Issue of Debentures

P1-C11-U11.3-T06 · Topic 6: Issue of Debentures

প্রথমে পঢ়ক para 3.6 অধ্যয়ন কৰক: par, discount বা premium-ত issue কৰা debentures-ৰ journal entries (premium Securities Premium A/c-ত credit হয়), কিস্তি দিবলগীয়া ধন, আৰু বিভিন্ন redemption চৰ্তত issue।

টোকা

মৌলিক চক্ৰ (at par): Dr. Bank / Cr. Debenture Application; allotment-ত Dr. Debenture Application / Cr. ...% Debentures; allotment call — Dr. Debenture Allotment / Cr. ...% Debentures, তাৰপিছত Dr. Bank / Cr. Debenture Allotment; calls-ত একে ধৰণ; over-subscription — refund date-ত অতিৰিক্ত ধন ঘূৰাই দিয়ক: Dr. Debenture Application / Cr. Bank।

At discount: Dr. Debenture Application (cash) + Dr. Discount on Issue of Debentures A/c / Cr. ...% Debentures nominal value-ত — debenture discount-ৰ ওপৰত Act-এ কোনো (NO) সীমা ৰখা নাই; **At premium:** Cr. Securities Premium A/c — debentures 'securities', সেয়েহে premium-ৰ ব্যৱহাৰ Sec 52-ৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত।

Redeemable at premium: redemption premium allotment-ৰ সময়তে স্বীকাৰ কৰক (prudence) — Dr. Loss on Issue of Debentures / Cr. Premium on Redemption of Debentures A/c (এটা personal account, অৰ্থাৎ liability); par-ত issue হ'লে loss = redemption premium (যেনে ₹110-ত redeemable ₹100-ৰ debenture: loss ₹10)।

Discount plus redemption premium: Dr. Debenture Allotment + Dr. Discount/Loss on Issue (discount + premium on redemption) / Cr. ...% Debentures + Cr. Premium on Redemption — যেনে ₹100-ত 6% discount-ত issue, 5% premium-ত redeemable: প্রতিটো debenture-ত মুঠ loss ₹11।

Pricing logic: market interest rate coupon rate-তকৈ বেছি হ'লে debentures discount-ত issue কৰা হয় (প্রকৃত rate $12 \div 90 \times 100 = 13.33\%$), আৰু market rate কম হ'লে premium-ত (effective $12 \div 110 \times 100 = 10.91\%$)।

প্রয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 3টা প্রশ্ন

- মৌলিক চক্ৰ অনুশীলন কৰক: Bank Dr To Debenture Application; Debenture Application Dr To ...% Debentures (premium-ত issue হ'লে To Securities Premium-ও); allotment due/received entries।
- debentures-ৰ over-subscription চম্ভালক --- refund date-ত অতিৰিক্ত application money ঘূৰাই দিয়ক (যেনে আবেদন 3,85,000 বনাম issue 3,50,000)।
- partly convertible debentures-ত equity-লৈ ৰূপান্তৰিত convertible অংশ non-convertible balance-ৰ পৰা পৃথক কৰক, আৰু সংশ্লিষ্ট সময়সীমাৰ outstanding ধনৰ ওপৰত interest গণনা কৰক।

- discount-ত issue আৰু premium/discount-ত redeemable ক্ষেত্ৰসমূহ ভালদৰে অনুশীলন কৰক: discount আৰু redemption-ত দিবলগীয়া premium দুয়োটা Discount/Loss on Issue of Debentures-ত debit কৰক, আৰু Premium on Redemption of Debentures A/c credit কৰক।

PQ 6.1 · PYQ 2021-Jul [5] (b) · Practical · 10M · Pg 740 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 6.2 · RTP 2024-Sep [15] · Practical · --- · Pg 742 4× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 6.3 · RTP 2025-May [16] · Practical · --- · Pg 742

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

বিষয় 7: Issue of Debentures as Collateral Security

P1-C11-U11.3-T07 · Topic 7: Issue of Debentures as Collateral Security

প্ৰথমে পঢ়ক para 3.7 পঢ়ক: collateral security-ৰ অৰ্থ আৰু disclosure-ৰ দুটা পদ্ধতি — Method 1 (কোনো entry নাই; secured liability-ৰ তলত note) আৰু Method 2 (Debentures Suspense A/c Dr To % Debentures A/c)।

টোকা

অৰ্থ: loan বা উঠা-নমা কৰা overdraft-ৰ দ্বিতীয়/সহায়ক security হিচাপে company-ৰ নিজৰ debentures issue; due date-ত loan পৰিশোধ নহ'লেহে lender-এ সেইবোৰ বলবৎ কৰিব পাৰে (তেতিয়া সকলো অধিকাৰসহ debenture holder হয়); interest কেৱল (ONLY) loan-ৰ ওপৰত দিবলগীয়া, collateral debentures-ৰ ওপৰত নহয়; loan পৰিশোধ হ'লে debentures মুক্ত কৰা হয়।

Method 1 (preferred, no entry): বহীত কোনো entry নাই — issue-ৰ কথাটো Notes to Accounts-ত secured liability-ৰ তলত note হিচাপে দেখুওৱা হয়, যেনে IDBI loan ₹1,00,00,000 “Collaterally secured by issue of ₹1,50,00,000 14% First Mortgage Debentures”।

Method 2: Dr. Debentures Suspense A/c / Cr. ...% Debentures A/c; Debentures Suspense ASSETS পিনে Other Non-Current Assets-ৰ অধীনত দেখুওৱা হয়, আৰু per contra হিচাপে debentures liabilities পিনে থাকে — ইয়াক liability পিনে দেখুওৱা statement False; loan পৰিশোধ হ'লে entry reverse কৰা হয়।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- Debentures Suspense Account ASSETS পিনে (Other Non-Current Assets) দেখা যায়, আৰু debentures per contra হিচাপে liabilities পিনে দেখুওৱা হয় --- সেয়েহে ই liability পিনে থাকে বুলি কোৱা statement False।
- কাৰ্যপ্ৰণালী ব্যাখ্যা কৰক: loan পৰিশোধ নহ'লেহে lender-এ debentures বলবৎ কৰিব পাৰে; interest কেৱল loan-ৰ ওপৰত দিবলগীয়া, collateral debentures-ৰ ওপৰত নহয়; loan পৰিশোধ হ'লে entry reverse হয়।

TQ 7.1 · PYQ 2022-May [1] (a) (v) {C} · True/False · 2M · Pg 744 4× সোধা

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

হৈছে

বিষয় 8: Issue of Debentures in Consideration other than for Cash

P1-C11-U11.3-T08 · Topic 8: Issue of Debentures in Consideration other than for Cash

প্ৰথমে পঢ়ক para 3.8 অধ্যয়ন কৰক: অধিগ্ৰহণ কৰা assets/business-ৰ বিনিময়ত vendors-ক debentures issue কৰাৰ entries — Sundry Assets Dr, To Liabilities, To Vendors; তাৰপিছত Vendors Dr To Debentures (লগত Securities Premium, নাইবা Discount on Issue debit কৰি), goodwill বা capital reserve balancing figure হিচাপে।

টোকা

Entries (vendor/business takeover): Dr. Sundry Assets (অধিগ্ৰহণ কৰা assets) / Cr. Sundry Liabilities (গ্ৰহণ কৰা liabilities) + Cr. Vendors (purchase consideration); তাৰপিছত Dr. Vendors / Cr. Debentures — premium-ত issue হ'লে লগত Cr. Securities Premium, discount-ত হ'লে Dr. Discount on Issue of Debentures।

Debentures-ৰ সংখ্যা: $\text{purchase consideration} \div \text{প্ৰতিটো debenture-ৰ issue price} — \text{at par: } PC \div \text{par value; at premium: } PC \div (\text{par} + \text{premium}); \text{ at discount: } PC \div (\text{par} - \text{discount})।$

Goodwill/Capital Reserve: অধিগ্ৰহণ কৰা net assets-তকৈ purchase consideration বেছি হ'লে সেই অতিৰিক্ত অংশ Goodwill-ত debit কৰা হয়; কম হ'লে ঘাটি Capital Reserve-ত credit কৰা হয়।

Mixed issue (Illustration 10): প্ৰতিটো অংশ পৃথকে ধৰক — 90%-ত cash issue (10%-ৰে Dr. Discount on Issue), fixed assets-ৰ বাবে vendor-ক issue, আৰু loan-ৰ collateral হিচাপে bank-ক issue (entry নাই; liability-ৰ তলত note)।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- issue কৰা debentures-ৰ সংখ্যা (NUMBER) = $\text{purchase consideration} \div \text{প্ৰতিটো debenture-ৰ issue price (par, premium বা discount)}$ গণনা কৰক --- যেনে ₹9,90,000-ৰ machinery ₹100-ৰ debentures-ৰে পৰিশোধ: par-ত, 10% premium-ত (9,000 debentures) বা 10% discount-ত (11,000 debentures)।
- business takeover-ত record কৰক: assets Dr, liabilities Cr, purchase consideration-ৰে Vendor Cr; net assets-তকৈ consideration-ৰ অতিৰিক্ত অংশ = Goodwill, ঘাটি = Capital Reserve (যেনে assets ₹9,00,000, liabilities ₹1,20,000, consideration ₹8,80,000 → Goodwill ₹1,00,000)।
- একেটা প্ৰশ্নতে mixed issues অনুশীলন কৰক: vendor-ক debentures, 90%-ত cash-ৰ বাবে, আৰু bank-ক collateral হিচাপে --- প্ৰতিটো অংশ পৃথকে ধৰক।

PQ 8.1 · PYQ 2020-Nov [6] (b) · Practical · 5M · Pg 745 **8x সোধা হৈছে****LEVEL II**
প্ৰয়োগ (Application)**মধ্যমীয়া**PQ 8.2 · RTP 2025-Jan [17] · Practical · ---- · Pg 746 **4x সোধা হৈছে****LEVEL II**
প্ৰয়োগ (Application)**মধ্যমীয়া**

বিষয় 9: Issue of Debentures-ত Discount/Loss-ৰ ব্যৱস্থা (Treatment of Discount/Loss on Issue of Debentures)

P1-C11-U11.3-T09 • Topic 9: Treatment of Discount/Loss on Issue of Debentures

প্ৰথমে পঢ়ক para 3.9 পঢ়ক: issue-ত হোৱা discount/loss এটা capital loss, যাক debentures-ৰ জীৱনকালত amortise কৰা হয় — নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ শেষত redeem হ'লে straight-line, কিন্তু redeem হ'লে outstanding debentures-ৰ অনুপাতত।

টোকা

নিয়ম: issue-ত হোৱা discount/loss এটা capital loss, যাক issue আৰু redemption-ৰ মাজৰ সময়ছোৱাত amortise কৰা হয় (সাধাৰণতে 3-5 বছৰ, debenture tenure-ৰ বাহিৰলৈ কেতিয়াও নহয়); বাৰ্ষিক write-off entry — Dr. Profit and Loss A/c / Cr. Discount (or Loss) on Issue of Debentures A/c; write off নোহোৱা balance write-off সময়সীমা অনুসৰি Non-current/Current asset হিচাপে দেখুওৱা হয়।

Fixed-period redemption (straight line): মুঠ discount প্ৰতি বছৰে সমানে write off কৰক — যেনে $1,00,000 \text{ debentures} \times ₹6 \text{ discount} = ₹6,00,000$, 5 বছৰত = বছৰি ₹1,20,000।

Redemption by annual drawings: প্ৰতি বছৰৰ outstanding debentures-ৰ অনুপাতত write off কৰক — বছৰি 1/5th redeem হ'লে অনুপাত 5:4:3:2:1, সেয়েহে ₹1,20,000 ভাগ হয় ₹40,000, ₹32,000, ₹24,000, ₹16,000, ₹8,000-লৈ।

Discount and redeemable at premium: allotment-ৰ সময়তে মুঠ Loss on Issue = discount + redemption-ত দিবলগীয়া premium record কৰক আৰু Premium on Redemption of Debentures A/c credit কৰক — যেনে ₹10,00,000, 10% discount-ত issue, 5% premium-ত redeemable: loss ₹1,50,000, 5 বছৰত বছৰি ₹30,000 write off।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 3টা প্ৰশ্ন

- Fixed-period redemption: মুঠ discount সমানে write off কৰক, যেনে $₹0.60 \times 1,00,000 = ₹60,000$, 5 বছৰত = বছৰি ₹12,000 (P&L Dr To Discount on Issue of Debentures)।
- Redemption by annual drawings: outstanding ধনৰ অনুপাতত write off কৰক (সমান বাৰ্ষিক redemptions-ত 5:4:3:2:1 ধৰণ)।
- issue discount-ত আৰু (AND) redemption premium-ত হ'লে, allotment-ৰ সময়তে মুঠ Loss on Issue = discount + redemption premium record কৰক, আৰু Premium on Redemption of Debentures A/c credit কৰক।
- write off নোহোৱা balance write-off সময়সীমা অনুসৰি Non-current/Current asset-ত ভাগ কৰি দেখুৱাওক; প্ৰশ্ন এবছৰ জুৰি হ'লে লগতে interest entries-ও মনত ৰাখক।

PQ 9.3 • RTP 2025-Sep [15] • Practical • --- • Pg 749

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 9.2 • MTP 2022-Nov S1 [6] (b) • Practical • 5M • Pg 748 2× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

বিষয় 10: Interest on Debentures

P1-C11-U11.3-T10 • Topic 10: Interest on Debentures

প্রথমে পঢ়ক para 3.10 অধ্যয়ন কৰক: nominal value-ৰ ওপৰত coupon rate-ত interest profits-ৰ বিপৰীতে এটা charge, profits থাকক বা নাথাকক দিবলগীয়া, উৎসতে TDS কাটি; interest due, TDS বাদ দি payment, TDS deposit আৰু P&L-লৈ transfer-ৰ entries।

টোকা

প্রকৃতি: NOMINAL value-ৰ ওপৰত coupon rate-ত interest profits-ৰ বিপৰীতে এটা CHARGE — profits থাকক বা নাথাকক দিবলগীয়া; debentures সকলো shares-ৰ আগত স্থান পায়, সেয়েহে preference আৰু equity dividend দুয়োটাৰ আগতে interest দিয়া হয়; ইয়াৰ বিপৰীতে dividend হ'ল profit-ৰ appropriation আৰু tax-deductible নহয়।

TDS: company-এ Income-tax Act, 1961 অনুসৰি উৎসতে কটা tax বাদ দি interest দিয়ে আৰু সেই TDS income-tax কৰ্তৃপক্ষৰ ওচৰত জমা দিয়ে।

Entry set: (1) interest due — Dr. Interest A/c / Cr. Debenture holders' A/c; (2) payment — Dr. Debenture holders' / Cr. TDS Payable + Cr. Bank; (3) deposit — Dr. TDS Payable / Cr. Bank; (4) বছৰৰ শেষত — Dr. Profit and Loss / Cr. Interest A/c।

Computation (Illustration 13): ছমাহীয়া interest = nominal value $\times$ coupon $\times 6 \div 12$ — ₹10,00,000-ৰ ওপৰত 12% = প্রতি 30 জুন আৰু 31 ডিচেম্বৰত ₹60,000; 10% হাৰত TDS = ₹6,000, holders-এ পায় ₹54,000; লগতে issue-ত discount/loss-ৰ বাৰ্ষিক write-off যোগ কৰক (₹1,50,000 $\times 1/5$ = ₹30,000 P&L-লৈ)।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 2টা প্ৰশ্ন

- Debenture interest এটা CHARGE, profits থাকক বা নাথাকক দিবলগীয়া --- loss হ'লেও পৰিশোধৰ পৰা বেহাই নাই; ই preference আৰু equity dividend দুয়োটাৰ আগত (BEFORE) আহে, সেয়েহে 'payable after preference dividend' False।
- কাৰণসহ উত্তৰ সমৰ্থন কৰিবলৈ interest (nominal value-ৰ ওপৰত tax-deductible charge) আৰু dividend (profit-ৰ appropriation)-ৰ তুলনা কৰক।

TQ 10.1 • MTP 2024-Aug [1] (a) (vi) {C} • True/False • 2M • Pg 752 5× সোধা হৈছে

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 10.2 • RTP 2025-Jan [1] (x) • True/False • --- • Pg 752 3× সোধা হৈছে

LEVEL I

সহজ

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- entry set অনুশীলন কৰক: Interest A/c Dr To Debenture holders; Debenture holders Dr To TDS Payable and Bank; TDS Payable Dr To Bank; বছৰৰ শেষত P&L Dr To Interest I
- nominal value-ৰ ওপৰত ছমাহীয়া interest গণনা কৰক (যেনে ₹20,00,000-ৰ ওপৰত 10% = প্ৰতি 30 জুন আৰু 31 ডিচেম্বৰত ₹1,00,000), 10% হাৰত TDS-সহ, আৰু লগতে issue-ত discount-ৰ বাৰ্ষিক write-off যোগ কৰক।

PQ 10.1 · PYQ 2019-Jun [6] (b) · Practical · 5M · Pg 753 **6x সোধা হৈছে**

LEVEL II
প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

গোট 11.4: Bonus Issue আৰু Rights Issue-ৰ Accounting (Accounting for Bonus Issue and Rights Issue)

Accounting for Bonus Issue and Rights Issue

P1-C11-U11.4 · গুৰুত্ব D · অধ্যায়ত Rank 4 · শ্ৰেণী C · অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 12.2% · 9টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: Issue of Bonus Shares

P1-C11-U11.4-T01 · Topic 1: Issue of Bonus Shares

প্ৰথমে পঢ়ক Companies Act, 2013-ৰ Section 63 (bonus issue-ৰ উৎস আৰু চৰ্ত), fully paid bonus shares-ৰ আৰু partly paid shares fully paid কৰাৰ journal entries, আৰু Notes on Share Capital আৰু Reserves and Surplus-সহ bonus-পৰৱৰ্তী Balance Sheet extracts প্ৰস্তুত কৰা অধ্যয়ন কৰক।

টোকা

Bonus issue (SM): “an issue of additional shares to existing shareholders free of cost in proportion to their existing holding” — ইয়াক capitalisation of profits / scrip issue বুলিও কোৱা হয়; নতুন ধন সংগ্ৰহ নহয়, net worth অপৰিবৰ্তিত; প্ৰভাব: share capital বাঢ়ে, EPS আৰু per-share মূল্য কমে, accumulated profits কমে, market-এ ইয়াক ইতিবাচকভাৱে লয় আৰু দাম সমন্বিত হয়।

Sec 63 উৎস আৰু চৰ্ত: fully paid bonus shares কেৱল (i) free reserves, (ii) securities premium, (iii) capital redemption reserve-ৰ পৰা — revaluation reserve-ৰ পৰা কেতিয়াও নহয়; চৰ্ত: articles-ৰ অনুমোদন, Board-ৰ পৰামৰ্শত general-meeting-ৰ অনুমোদন, deposits বা debt securities-ৰ interest/principal-ত আৰু কৰ্মচাৰীৰ বিধিবদ্ধ পাওনাত (PF, gratuity, bonus) কোনো default নথকা, partly paid shares প্ৰথমে fully paid কৰা, dividend-ৰ সলনি নহয়, আৰু ঘোষণাৰ পিছত Board-এ ইয়াক প্ৰত্যাহাৰ কৰিব নোৱাৰে।

Pro-forma entries (fully paid bonus): (1) Dr. Capital Redemption Reserve / Securities Premium / General Reserve / P&L → Cr. Bonus to Shareholders; (2) Dr. Bonus to Shareholders → Cr. Equity

Share Capital; “minimum reduction in free reserves”-ৰ বাবে প্ৰথমে CRR আৰু (cash-ত সংগ্ৰহ কৰা) Securities Premium শেষ কৰক, তাৰপিছত General Reserve, আৰু P&L থাকিব balancing figure হিচাপে।

Partly paid shares: securities premium আৰু CRR কেৱল fully paid bonus shares-ৰ বাবেহে প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি — বৰ্তমানৰ shares-ৰ অনাদায়ী ধন কেৱল free reserves-ৰেহে পৰিশোধ কৰিব পাৰি; entries: Dr. General Reserve / P&L → Cr. Bonus to Shareholders; Dr. Share Final Call → Cr. Share Capital; Dr. Bonus to Shareholders → Cr. Share Final Call; final call cash-ত পোৱা গ'লে (Dr. Bank → Cr. Final Call), তাৰপিছত bonus fully paid shares-ৰ ওপৰত গণনা কৰা হয় (যেনে 1 for 4)।

Balance Sheet extract: Notes-ত প্ৰতিটো reserve-ৰ তলত “Less: Utilised for bonus issue” দেখুৱাওক আৰু issued capital-ৰ ভিতৰত bonus হিচাপে issue কৰা shares প্ৰকাশ কৰক; authorised capital bonus-পৰৱৰ্তী issued capital-তকৈ কম হ'ব নালাগে — নহ'লে general-meeting resolution পাছ কৰি ইয়াক বৃদ্ধি কৰক, আৰু resolution-ৰ কপিসহ bonus issue-ৰ return ROC-ত দাখিল কৰক।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

TQ 1.1 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (vi) • True/False • 2M • Pg 758

LEVEL I

বোধ (Understanding)

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 6টা প্ৰশ্ন

- দুই স্তৰৰ entries অনুশীলন কৰক: Dr. CRR / Securities Premium / General Reserve / P&L → Cr. Bonus to Shareholders; তাৰপিছত Dr. Bonus to Shareholders → Cr. Equity Share Capital।
- 'minimum reduction in free reserves'-ৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰৰ ক্ৰম মানক: প্ৰথমে CRR আৰু (cash-ত সংগ্ৰহ কৰা) Securities Premium, তাৰপিছত General Reserve, আৰু P&L balancing figure; Revaluation Reserve কেতিয়াও স্পৰ্শ নকৰিব।
- shares partly paid হ'লে (₹7.50 বা ₹8 paid-up, নাইবা calls-in-arrear), প্ৰথমে final-call entries দিয়ক (Share Final Call Dr. to Share Capital; Bank Dr. to Final Call) --- bonus কেৱল fully paid shares-ৰ ওপৰতহে গণনা কৰা হয়; মনত ৰাখক partly paid shares পৰিশোধ কৰিবলৈ CRR/Securities Premium ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি (কেৱল free reserves-হে পাৰি)।
- অনুপাতৰ পৰা bonus shares গণনা (যেনে 1 for 4), bonus-পৰৱৰ্তী issued capital authorised capital-তকৈ বেছি হ'লে সেয়া পৰীক্ষা/বৃদ্ধি, আৰু reserves-ত 'Less: Utilised for bonus issue' দেখুৱাই Balance Sheet extract প্ৰস্তুত কৰা অনুশীলন কৰক।

PQ 1.1 • PYQ 2024-Jun [5] (c) • Practical • 10M • Pg 759 **8× সোধা হৈছে**

LEVEL II

প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 1.2 • MTP 2024-Jul [5] (c) • Practical • 10M • Pg 761 **3× সোধা হৈছে**

LEVEL II

প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 1.3 • MTP 2024-Aug [5] (b) • Practical • 10M • Pg 763

LEVEL II

প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 1.6 • PYQ 2026-May [5] (c) • Practical • 10M • Pg 770

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

PQ 1.4 • MTP 2024-Dec S1 [5] (c) • Practical • 10M • Pg 766 5× সোধা হৈছে

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

PQ 1.5 • RTP 2026-May [14] (b) PQ • Practical • --- • Pg 768

LEVEL II
প্রয়োগ (Application)

বিষয় 2: Right Issue

P1-C11-U11.4-T02 • Topic 2: Right Issue

প্রথমে পঢ়ক rights offers সম্পৰ্কে Section 62(1)(a)-ৰ বিধান, right issue-ৰ সুবিধা আৰু অসুবিধা, rights shares-ৰ accounting (সাধাৰণ issue-ৰ দৰেই, securities premium-সহ), আৰু cum-right/ex-right value আৰু value-of-right সূত্র পঢ়ক।

টোকা

Sec 62(1)(a) right of first refusal: নতুন shares প্রথমে বৰ্তমানৰ equity shareholders-ক তেওঁলোকৰ holdings-ৰ অনুপাতত offer কৰিবই লাগিব; shares-ৰ সংখ্যা উল্লেখ কৰি notice-ৰ জৰিয়তে offer, যি অন্ততঃ 15 আৰু অনধিক 30 দিন খোলা থাকে (গ্রহণ নকৰিলে প্রত্যাখ্যাত বুলি গণ্য); notice-ত আন যিকোনো ব্যক্তিৰ সপক্ষে renunciation-ৰ deemed অধিকাৰ উল্লেখ থাকিবই লাগিব (articles-এ অন্যথা নক'লে); ম্যাদ শেষ হ'লে বা আগতেই প্রত্যাখ্যাত হ'লে Board-এ shareholders আৰু company-ৰ বাবে অসুবিধাজনক নোহোৱাকৈ shares নিষ্পত্তি কৰিব পাৰে।

ব্যতিক্রম (Sec 62): এই ক্ষেত্ৰসমূহত বৰ্তমানৰ holders-ক shares offer কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই — (1) ESOP-ৰ অধীনত কৰ্মচাৰীক issue, (2) registered valuer-এ নিৰ্ধাৰণ কৰা দামত cash/অন্য consideration-ৰ বিনিময়ত যিকোনো ব্যক্তিক issue (special resolution), (3) special resolution-ত অনুমোদিত debentures/loans-ৰ লগত সংলগ্ন conversion option প্ৰয়োগ কৰিলে, (4) ৰাজহুৱা স্বার্থত চৰকাৰৰ নিৰ্দেশত debentures/loans-ৰ conversion হ'লে।

পাঁচটা সুবিধা: (1) আনুপাতিক holding আৰু financial-governance অধিকাৰ বজাই থাকে (চিনাকি লোকক shares দিয়াত management-ৰ ওপৰত বাধা); (2) dilution-এ বৰ্তমানৰ holders-ৰ ক্ষতি নকৰে — বেহাই দাম বা renunciation-এ cum-right value ৰক্ষা কৰে; (3) public-issue খৰচৰ বিপৰীতে স্বাভাৱিক hedge; (4) ভাবমূৰ্তি বৃদ্ধি; (5) public issue-তকৈ সফলতাৰ সম্ভাৱনা বেছি আৰু ব্যৱস্থাপনা সহজ। **দুটা অসুবিধা:** share-ৰ market value-ত অনিবাৰ্য dilution; আকৰ্ষণীয় দামক প্ৰকৃত মূল্যৰ তুলনাত বস্তুনিষ্ঠভাৱে বিচাৰ কৰিব লাগিব।

সূত্র: $\text{Ex-right value} = \frac{\text{Cum-right value of existing shares} + (\text{Rights shares} \times \text{Issue price})}{\text{Existing shares} + \text{Rights shares}}$; $\text{Value of right} = \text{Cum-right value} - \text{Ex-right value}$; যেনে cum-right দাম ₹150 থকা অৱস্থাত ₹125-ত 1-for-4: $\text{ex-right} = \frac{(150 \times 4 + 125 \times 1)}{5} = ₹145$, value of right = প্রতিটো share-ত ₹5।

Accounting: সাধাৰণ issue-ৰ দৰেই — Dr. Bank → Cr. Equity Share Capital, আৰু face value-তকৈ issue

price-ৰ অতিৰিক্ত অংশৰ বাবে Cr. Securities Premium (যেনে ₹10-ৰ 10,000 rights shares ₹31-ত: Bank Dr. 3,10,000; Share Capital 1,00,000; Securities Premium 2,10,000)।

স্মৃতি (Remembering) মুখস্থ কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- right issue-ৰ 5-টা সুবিধা মুখস্থ কৰক: আনুপাতিক holding আৰু governance অধিকাৰ বজাই থাকে; বেহাই দাম বা renunciation-ৰ দ্বাৰা cum-right value সুৰক্ষিত; issue খৰচৰ বিপৰীতে স্বাভাৱিক hedge; ভাবমূৰ্তি বৃদ্ধি; public issue-তকৈ সফলতাৰ সম্ভাৱনা বেছি আৰু ব্যৱস্থাপনা সহজ।
- 2-টা অসুবিধা মুখস্থ কৰক: share-ৰ market value-ত অনিবাৰ্য dilution; আকৰ্ষণীয় দামক প্ৰকৃত মূল্যৰ তুলনাত বস্তুনিষ্ঠভাৱে বিচাৰ কৰিব লাগিব।
- Sec 62(1)(a)-ৰ অধীনত offer-ৰ চৰ্তসমূহ মনত পেলাওক: notice 15--30 দিন খোলা, renunciation-ৰ deemed অধিকাৰ (articles-এ নিষেধ নকৰিলে), প্ৰত্যাখ্যাত shares Board-এ নিষ্পত্তি কৰিব পাৰে।

TQ 2.1 • RTP 2025-May [18] (v) • Short Note • --- • Pg 773

LEVEL I

স্মৃতি (Remembering)

সহজ

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- অনুশীলন কৰক: $\text{Ex-right value} = (\text{Cum-right value of existing shares} + \text{Rights shares} \times \text{Issue price}) / (\text{Existing shares} + \text{Right shares})$; $\text{Value of right} = \text{Cum-right value} - \text{Ex-right value}$ ।
- ₹ লাখত equity capital আৰু প্ৰতিটো share-ৰ market price-ৰে আৰম্ভ হোৱা সমস্যা কৰক (যেনে capital ₹40 লাখ, market value ₹45) --- shares-ৰ সংখ্যা উলিয়াওক, offer ratio প্ৰয়োগ কৰক, তাৰপিছত ex-right price আৰু value of right গণনা কৰক।
- subscription-ৰ journal entry অনুশীলন কৰক: Bank Dr. → To Equity Share Capital and To Securities Premium (face value-তকৈ issue price-ৰ অতিৰিক্ত অংশ), final call, bonus আৰু তাৰপিছত rights issue একেলগে থকা প্ৰশ্নসহ।

PQ 2.1 • PYQ 2025-May [5] (c) • Practical • 10M • Pg 774

LEVEL II

প্ৰয়োগ (Application)

মধ্যমীয়া

গোট 11.5: Redemption of Preference Shares

Redemption of Preference Shares

P1-C11-U11.5 • গুৰুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 3 • শ্ৰেণী A • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 18.9% • 14টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C11-U11.5-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §5.1 পঢ়ক: redemption-ৰ অৰ্থ আৰু preference shares-ৰ redemption date।

টোকা

Redemption: পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত অংক আৰু সময়ত এটা obligation পৰিশোধ কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়া — নিৰ্দিষ্ট সময়সীমাৰ ভিতৰত বা শেষত সন্মত মূল্যত preference shares redeem কৰাৰ দায়বদ্ধতা নিৰ্ধাৰণ কৰা contract; redemption (maturity) date সাধাৰণতে preference share certificate-ত ছপা থাকে।

ব্যৱহাৰ: redemption-ৰ জৰিয়তে company-এ নিজৰ financial structure সমন্বয় কৰিব পাৰে, যেনে ভৱিষ্যতৰ বৃদ্ধিৰ বাবে সলনিটো লাভজনক হ'লে preference shares বিলোপ কৰি সেইবোৰৰ ঠাইত আন securities আনিব পাৰে।

বিষয় 2: Redeemable Preference Shares জাৰি কৰাৰ উদ্দেশ্য (Purpose of Issuing Redeemable Preference Shares)

P1-C11-U11.5-T02 · Topic 2: Purpose of Issuing Redeemable Preference Shares

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Redeemable preference shares জাৰি কৰাৰ চাৰিটা কাৰণ দিয়া §5.2 পঢ়ক।

টোকা

উদ্দেশ্য: (1) নিম্নেজ primary market-ত finance সংগ্ৰহৰ উপযুক্ত উপায়; (2) unlisted, বিক্ৰী কৰাত কঠিন shares কিনিবলৈ সংকোচ কৰা investors-ক shares company-এ redeem কৰিব পৰা হ'লে উৎসাহিত কৰা যায়; (3) ব্যৱসায়ত লাভজনকভাৱে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰা capital-ৰ উদ্ধৃত থাকিলে shares redeem কৰিব পাৰি; (4) loss বা profit নহ'লে কোনো dividend দিব নালাগে — preference dividend profits-ৰ appropriation, debentures/loans-ৰ interest-ৰ দৰে নহয়, যিটো profits-ৰ ওপৰত charge আৰু loss হ'লেও দিব লাগে।

বিষয় 3: Companies Act-ৰ বিধান — Provisions of the Companies Act (Section 55)

P1-C11-U11.5-T03 · Topic 3: Provisions of the Companies Act (Section 55)

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §5.3 পঢ়ক: Companies Act, 2013-ৰ Section 55-ৰ চৰ্তসমূহ, Capital Redemption Reserve-ৰ প্ৰয়োজনীয়তাসহ।

টোকা

Issue: shares-ৰ দ্বাৰা সীমিত company-এ, নিজৰ Articles-এ অনুমতি দিলে, issue-ৰ পৰা সাধাৰণতে 20 বছৰৰ অধিক নোহোৱা সময়সীমাৰ ভিতৰত নিজৰ ইচ্ছামতে redeem কৰিব পৰা preference shares জাৰি কৰিব পাৰে — irredeemable preference shares জাৰি কৰিব নোৱাৰি।

চৰ্ত: (a) redemption কেৱল divisible/distributable profits-ৰ পৰা বা এই উদ্দেশ্যে কৰা fresh issue of shares-ৰ proceeds-ৰ পৰা; (b) কেৱল fully paid shares redeem কৰিব পাৰি; (c) premium on redemption profits-ৰ পৰা দিব লাগিব (নিৰ্ধাৰিত AS-compliant companies-ৰ বাবে), বা profits অথবা securities premium account-ৰ পৰা (আন companies আৰু Act-ৰ আগৰ issues-ৰ বাবে)।

CRR: shares profits-ৰ পৰা redeem কৰিলে redeem কৰা shares-ৰ nominal amount-ৰ সমান অংক (যিকোনো fresh issue-ৰ proceeds বাদ দি) divisible profits-ৰ পৰা Capital Redemption Reserve Account-লৈ transfer কৰা হয় — reduction-ৰ বিধানৰ বাবে ইয়াক paid-up capital বুলি গণ্য কৰা হয় আৰু কেৱল fully paid-up bonus shares জাৰিৰ বাবেহে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি; উদ্দেশ্য হ'ল creditors-ৰ security হ্ৰাস নহয়।

বিষয় 4: Fully Paid-Up Shares-ৰ Redemption-ৰ পদ্ধতি (Methods of Redemption of Fully Paid-Up Shares)

P1-C11-U11.5-T04 · Topic 4: Methods of Redemption of Fully Paid-Up Shares

প্ৰথমে পঢ়ক Section 55-ৰ চৰ্ত, তিনিটা পদ্ধতি (fresh issue, capitalisation of profits, combination), fresh equity issue-ৰ দ্বাৰা redemption-ৰ সুবিধা/অসুবিধা, journal entries, আৰু minimum fresh issue-ৰ গণনা অধ্যয়ন কৰক (paras 5.4.1--5.4.5)।

টোকা

Sec 55-ৰ চৰ্ত: preference shares (সাধাৰণতে 20 বছৰৰ ভিতৰত redeemable) কেৱল divisible/distributable profits-ৰ পৰা বা এই উদ্দেশ্যে কৰা fresh issue of SHARES-ৰ proceeds-ৰ পৰাহে redeem কৰিব পাৰি (debenture proceeds ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি); কেৱল fully paid shares redeem কৰিব পাৰি; premium on redemption profits-ৰ পৰা দিয়া হয় (Sec 133-ৰ অধীনত AS মানি চলা companies-এ ইয়াৰ বাবে securities premium ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰে); profits-ৰ পৰা redeem কৰিলে redeem কৰা nominal value-ৰ সমান অংক divisible profits-ৰ পৰা Capital Redemption Reserve-লৈ transfer কৰক — CRR কেৱল fully paid bonus shares-ৰ বাবেহে ব্যৱহাৰযোগ্য; এই “gap” (a) fresh issue, (b) capitalisation of profits, বা (c) combination-ৰে পূৰণ কৰা হয়।

কিয় fresh equity + সুবিধা/অসুবিধা: capital স্থায়ীভাৱে প্ৰয়োজন হ'লে (preference-এ নিৰ্দিষ্ট dividend বহন কৰে), divisible profits অপৰ্যাপ্ত হ'লে, বা liquidity দুৰ্বল হ'লে জাৰি কৰা হয়; সুবিধা: এতিয়া বা পিছত কোনো cash outflow নাই, নতুন shares-এ premium-ত মূল্য পাব পাৰে, shareholders-ৰ equity interest বৰ্তি থাকে; অসুবিধা: ভৱিষ্যত earnings-ৰ dilution, বাহিৰৰ লোকক জাৰি কৰিলে shareholding সলনি

(rights issue-ৰে হ্ৰাস কৰিব পাৰি)। “Proceeds” = Share Capital-ত credit হোৱা অংক — fresh issue-ৰ premium cash-ত পোৱা যায় কিন্তু redemption/CRR-ৰ উদ্দেশ্যে proceeds নহয় (NOT)।

Pro-forma entries: Dr. Bank → Cr. Share Capital (premium-ত হ'লে + Cr. Securities Premium); Dr. Redeemable Pref. Share Capital + Dr. Premium on Redemption of Pref. Shares → Cr. Preference Shareholders; Dr. Preference Shareholders → Cr. Bank; Dr. P&L → Cr. Premium on Redemption; Dr. P&L / General Reserve → Cr. CRR, অংক = (face value redeemed – proceeds of fresh issue)।

Minimum fresh issue (4 স্তৰ): (1) উপলব্ধ সৰ্বাধিক reserves = balances-ৰ পৰা ৰাখিবলগীয়া নিৰ্ধাৰিত ন্যূনতম অংক বাদ দি; (2) minimum proceeds = preference shares-ৰ nominal value – উপলব্ধ সৰ্বাধিক reserves (profits-ৰ পৰা দিবলগীয়া premium on redemption সমন্বয় কৰাৰ পিছত); (3) shares-ৰ ন্যূনতম সংখ্যা = minimum proceeds ÷ এটা share-ৰ face value; (4) ভগ্নাংশ ওপৰলৈ (UP) পূৰ্ণ কৰক (প্ৰশ্নই বিচাৰিলে পৰৱৰ্তী 50/100-ৰ গুণিতকলৈ)। যেনে ₹3,00,000 profits-ৰে ₹5,00,000 redeem, ₹9 shares → $2,00,000 \div 9 = 22,222.22 \rightarrow 22,223$ shares (50-ৰ গুণিতকত 22,250)।

Funds-ৰ বাবে fresh issue: preference shareholders-ক দিবলগীয়া অংক (face value + premium) উপলব্ধ funds-ৰ সৈতে তুলনা কৰক — investments-ৰ বিক্ৰী proceeds (বিক্ৰীৰ profit/loss P&L-লৈ) আৰু ৰাখিবলগীয়া ন্যূনতম অংকৰ ওপৰৰ bank balance — তাৰ পিছত ঘাটিটো এটা share-ৰ ISSUE price-ৰে হৰণ কৰক; যেনে দিবলগীয়া ₹71,500 – investments ₹15,000 – উপলব্ধ bank ₹19,000 = ₹37,500 ÷ ₹50 = 750 shares, তেতিয়া CRR = 65,000 – 37,500 = ₹27,500।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক · 2টা প্ৰশ্ন

- Redemption-ৰ বাবে equity shares কিয় জাৰি কৰা হয় ব্যাখ্যা কৰক (স্থায়ী capital-ৰ প্ৰয়োজন, অপৰ্যাপ্ত profits, দুৰ্বল liquidity), লগতে সুবিধা (cash outflow নাই, premium সম্ভৱ, equity বৰ্তি থাকে) বনাম অসুবিধা (earnings dilution, rights issue নহ'লে shareholding সলনি)।
- True/False ফাল্ড: কেৱল fresh issue of SHARES-ৰ proceeds-এহে redemption-ৰ বাবে অৰ্থ যোগাব পাৰে --- debenture proceeds-এ নোৱাৰে; fresh issue-ৰ securities premium-ও 'proceeds'-ৰ অন্তৰ্ভুক্ত নহয়।

TQ 4.2 · PYQ 2025-Jan [1] (a) (iv) {C} · True/False · 2M · Pg 780

LEVEL I
বোধ (Understanding)

সহজ

TQ 4.1 · PYQ 2018-Nov [6] (d) · Descriptive · 5M · Pg 779

LEVEL I
বোধ (Understanding)

মধ্যমীয়া

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

- Entry-ৰ ক্ৰম অনুশীলন কৰক: fresh issue; Pref. Share Capital + Premium on Redemption Dr. → Pref. Shareholders; পৰিশোধ; CRR = redeem কৰা face value – fresh-issue proceeds; premium on redemption P&L-ৰ বিপৰীতে write off (securities premium নহয়)।
- Minimum fresh issue: proceeds = nominal value – উপলব্ধ reserves (ৰাখিবলগীয়া চৰ্ত আৰু premium on redemption-ৰ পিছত); shares = proceeds ÷ face value, ওপৰলৈ পূৰ্ণ কৰি।

- কৱল fully paid shares redeem কৰক --- প্ৰথমে calls-in-arrear-ৰ final call আদায় কৰক; কৱল divisible profits গণ্য কৰক।

PQ 4.4 · PYQ 2022-Nov [6] (c) · Practical · 5M · Pg 791 2× সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.7 · RTP 2025-May [17] · Practical · --- · Pg 800	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.8 · PYQ 2025-Sep [5] (c) · Practical · 10M · Pg 802	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.10 · PYQ 2026-Sep [6] (a) · Practical · 15M · Pg 807	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 6টা প্ৰশ্ন

- Investments বিক্ৰী (profit/loss), ৰাখিবলগীয়া ন্যূনতম bank balance, minimum fresh issue, CRR আৰু পৰিশোধ একেলগে থকা সম্পূৰ্ণ Balance-Sheet প্ৰশ্ন সমাধান কৰক --- তাৰ পিছত redemption-ৰ পিছৰ Balance Sheet।
- মন কৰক: fresh-issue premium cash হ'লেও CRR-ৰ বাবে 'proceeds' নহয়; ৰাখিবলগীয়া ন্যূনতম অংকই উপলব্ধ reserves হ্ৰাস কৰে।
- Redemption-ৰ পিছত CRR-ৰ পৰা bonus issue হোৱা, বা partly paid preference shares-ৰ final call লগা (বা অপৰিৱৰ্তিত ৰখা) এনে 15--20 mark-ৰ সমস্যা অনুশীলন কৰক।

PQ 4.1 · PYQ 2019-May [5] (a) · Practical · 10M · Pg 780	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 4.2 · PYQ 2021-Dec [4] · Practical · 20M · Pg 783	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 4.3 · PYQ 2022-May [5] (a) · Practical · 10M · Pg 788	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 4.5 · PYQ 2024-Jun [6] (a) · Practical · 15M · Pg 794 4× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 4.6 · RTP 2025-Jan [16] · Practical · --- · Pg 797	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
PQ 4.9 · PYQ 2026-Jan [6] (a) · Practical · 15M · Pg 804 2× সোধা হৈছে	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন

বিষয় 5: Undistributed Profits-ৰ Capitalisation-ৰ দ্বাৰা Preference Shares-ৰ Redemption (Redemption of Preference Shares by Capitalisation of Undistributed Profits)

P1-C11-U11.5-T05 · Topic 5: Redemption of Preference Shares by Capitalisation of Undistributed Profits

প্ৰথমে পঢ়ক para 5.5 অধ্যয়ন কৰক: divisible profits-ৰ পৰা সম্পূৰ্ণ/আংশিক redemption, redeem কৰা nominal value-ৰ সমান অংক Capital Redemption Reserve-লৈ transfer, কোনবোৰ profits divisible, আৰু এই পদ্ধতিৰ সুবিধা/অসুবিধা।

টোকা

নিয়ম (SM): fresh issue-ৰ বাহিৰে অন্যভাৱে shares redeem কৰিলে, “there shall out of profits which would otherwise have been available for dividend ... be transferred to a reserve to be called the Capital Redemption Reserve Account a sum equal to the nominal amount of the shares redeemed”; divisible profit = আইনগতভাৱে dividend হিচাপে বিতৰণযোগ্য profit (General Reserve, P&L, Investment Allowance Reserve-ৰ free অংশ) — securities premium আৰু capital reserve non-divisible, CRR-ৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি; CRR-লৈ transfer কৰিলে profits non-divisible হয়, গতিকে creditors-ৰ security হ্ৰাস নহয়।

Entries: Dr. General Reserve / P&L / আন divisible profits → Cr. CRR; Dr. Redeemable Pref. Share Capital (+ Dr. Premium on Redemption) → Cr. Preference Shareholders; Dr. Preference Shareholders → Cr. Bank; Dr. P&L (divisible profit) → Cr. Premium on Redemption of Preference Shares।

সুবিধা/অসুবিধা: সুবিধা — equity shareholding-ৰ শতাংশত কোনো সলনি নহয়, উদ্ধৃত funds ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি; অসুবিধা — liquidity হ্ৰাস, investments বিক্ৰী কৰিব লগা হ'ব পাৰে (বিক্ৰীৰ proceeds-এ cash দিয়ে; বিক্ৰীৰ profit/loss P&L-লৈ যায়)।

Combination method — সূত্র: সৃষ্টি কৰিবলগীয়া CRR = redeem কৰা shares-ৰ face value - নতুন issue-ৰ proceeds; একেদৰে, নতুন issue-ৰ পৰা প্ৰয়োজনীয় proceeds = redeem কৰা face value - বিতৰণৰ বাবে উপলব্ধ profits; CRR-ৰ গণনা আৰু shares-ৰ সংখ্যা working notes হিচাপে দেখুৱাওক — যেনে ₹1,00,000 10% premium-ত redeem: উপলব্ধ profits GR (80,000-20,000 ৰাখিবলগীয়া) 60,000 + P&L (20,000-10,000 premium-ৰ বাবে) 10,000 + free IAR 5,000 = ₹75,000, গতিকে fresh issue ₹25,000 = ₹10-ৰ 2,500 shares; fresh issue, investment বিক্ৰী আৰু পৰিশোধৰ পিছত bank trail পৰীক্ষা কৰক।

প্ৰয়োগ (Application) প্ৰশ্নটো সমাধান কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

PQ 5.2 · MTP 2025-Jan S2 [5] (c) · Practical · 10M · Pg 811 **3x সোধা হৈছে** **LEVEL II**
প্ৰয়োগ (Application)

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক · 1টা প্ৰশ্ন

- সংযুক্ত সমস্যা সমাধান কৰক: আংশিক redemption fresh issue-ৰ পৰা, বাকী profits-ৰ পৰা --- CRR = redeem কৰা face value - fresh issue-ৰ proceeds; কেৱল divisible profits ব্যৱহাৰ কৰক (General Reserve, P&L, Investment Allowance Reserve-ৰ free অংশ; securities premium বা capital reserve নহয়)।
- বহু-উপাদানৰ তথ্য সামাল দিয়ক: দুবিধ preference shares (fully paid বিধটো redeem কৰক, বা প্ৰথমে বাকী অংশ call up কৰক), premium on redemption P&L-লৈ charge, আৰু cash-ৰ বাবে investments বিক্ৰী।
- Cash trail পৰীক্ষা কৰক: fresh issue, investment বিক্ৰী আৰু পৰিশোধৰ পিছত bank balance; capitalise কৰা অংক নিৰ্ধাৰণ কৰোঁতে নিৰ্ধাৰিত ন্যূনতম reserve/bank balance ৰাখক।
- Journal entries-ৰ লগতে CRR অংক আৰু জাৰি কৰা shares-ৰ সংখ্যাৰ working notes দিয়ক --- CRR working-ত marks থাকে।

PQ 5.1 · PYQ 2021-Jan [5] (a) · Practical · 12M · Pg 809

LEVEL II
বিশ্লেষণ (Analysis)

কঠিন

বিষয় 6: Partly Called-Up Preference Shares-ৰ Redemption (Redemption of Partly Called-Up Preference Shares)

P1-C11-U11.5-T06 · Topic 6: Redemption of Partly Called-Up Preference Shares

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Illustration 9-ৰ সৈতে §5.6 পঢ়ক: preference shares partly called up হোৱা ক্ষেত্ৰত কৰা অনুমান।

টোকা

নিয়ম: কেৱল fully paid-up preference shares redeem কৰিব পাৰি — (1) partly called-up shares redeem কৰিবলগীয়া হ'লে redemption-ৰ আগতে final call দাবী কৰা আৰু পোৱা হৈছে বুলি ধৰি লওক; (2) fully paid আৰু partly paid দুয়োবিধ shares থাকিলে কেৱল fully paid shares redeem কৰা হৈছে আৰু partly paid অপৰিৱৰ্তিত ৰখা হৈছে বুলি ধৰক; (3) সোঁৱৰাই দিয়াৰ পিছতো call money নাপালে company-এ shares forfeit কৰিব পাৰে।

বিষয় 7: Fully Called কিন্তু Partly Paid-Up Preference Shares-ৰ Redemption (Redemption of Fully Called but Partly Paid-Up Preference Shares)

P1-C11-U11.5-T07 · Topic 7: Redemption of Fully Called but Partly Paid-Up Preference Shares

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই · সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক Illustration 10-ৰ সৈতে §5.7 পঢ়ক: redemption-ৰ আগতে calls-in-arrears পোৱা বনাম forfeiture-ৰ treatment।

টোকা

Arrears পোৱা গ'লে: “Dr. Bank A/c / Cr. Calls-in-Arrears A/c” — shares fully paid হয় আৰু redemption সাধাৰণ নিয়মতে আগবাঢ়ে।

Forfeiture: উপযুক্ত notice-ৰ পিছতো calls অপৰিশোধিত থাকিলে Board-এ shares forfeit আৰু বাতিল কৰিব পাৰে — “Dr. Preference Share Capital A/c (called-up amount) / Cr. Calls-in-Arrears A/c and Cr. Shares Forfeited A/c (amount actually collected)”; forfeit কৰা shares-ৰ পৰিমাণে redeem কৰিবলগীয়া shares হ্ৰাস পায়, আৰু forfeited shares পুনৰ জাৰি নকৰাৰ বাবে Shares Forfeited balance capital

reserve-লৈ যায় — “Dr. Shares Forfeited A/c / Cr. Capital Reserve A/c”।

গোট 11.6: Redemption of Debentures

Redemption of Debentures

P1-C11-U11.6 • গুরুত্ব D • অধ্যায়ত Rank 5 • শ্ৰেণী C • অধ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ 8.1% • 6টা প্ৰশ্ন

বিষয় 1: পৰিচয় (Introduction)

P1-C11-U11.6-T01 • Topic 1: Introduction

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.1 পঢ়ক: debenture-ৰ সংজ্ঞা আৰু convertible debentures, voting rights আৰু DRR সম্পৰ্কে Section 71-ৰ বিধান।

টোকা

Debenture: company-এ নিজৰ seal-ৰ অধীনত জাৰি কৰা এখন instrument, যিয়ে এটা debt স্বীকাৰ কৰে আৰু principal আৰু interest পৰিশোধ সম্পৰ্কীয় বিধান ধাৰণ কৰে; assets-ৰ ওপৰত charge সৃষ্টি কৰিলে ইয়াত তাৰ বিৱৰণ থাকে আৰু Registrar-ৰ ওচৰত register নকৰিলে সেয়া বৈধ নহয়; holders-ৰ স্বার্থ সুৰক্ষাৰ বাবে mortgage debentures-ৰ ক্ষেত্ৰত সাধাৰণতে trusteeship গঠন কৰা হয়।

Section 71: (1) redemption-ৰ সময়ত সম্পূৰ্ণ বা আংশিকভাৱে shares-লৈ convert কৰাৰ option-সহ debentures জাৰি কৰিব পাৰি — ইয়াৰ বাবে general meeting-ত special resolution লাগে; (2) কোনো company-এ voting rights থকা debentures জাৰি কৰিব নোৱাৰে; (4) dividend-ৰ বাবে উপলব্ধ profits-ৰ পৰা debenture redemption reserve সৃষ্টি কৰিবই লাগিব, যিটো কেৱল debentures-ৰ redemption-ৰ বাবেহে ব্যৱহাৰযোগ্য।

বিষয় 2: Redemption of Debentures

P1-C11-U11.6-T02 • Topic 2: Redemption of Debentures

ধাৰণাৰ ভিত্তি — এতিয়ালৈকে কোনো পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্ন অহা নাই • সম্পূৰ্ণ প্ৰস্তুতিৰ বাবে অপৰিহাৰ্য

প্ৰথমে পঢ়ক §6.2 পঢ়ক: redeemable debentures কি কি ধৰণে redeem কৰিব পাৰি।

টোকা

পদ্ধতি: debentures সাধাৰণতে redeemable — cash-ত বা এটা সময়ৰ পিছত equity shares-লৈ convertible; redemption হ'ব পাৰে (i) নিৰ্দিষ্ট সংখ্যক বছৰৰ পিছত, (ii) issue-ৰ পৰা কিছু বছৰৰ পিছত যিকোনো সময়ত, (iii) নিৰ্দিষ্ট notice দি, বা (iv) বাৰ্ষিক drawings-ৰ দ্বাৰা; company-এ open market-ৰ পৰা নিজৰ debentures ক্ৰয় কৰিব পাৰে — stock exchange-ত discount-ত quote হ'লে সেইবোৰ ক্ৰয় কৰি বাতিল কৰাটো লাভজনক।

বিষয় 3: Debenture Redemption Reserve

P1-C11-U11.6-T03 • Topic 3: Debenture Redemption Reserve

প্ৰথমে পঢ়ক Rule 18(7)-ৰ adequacy table-সহ §6.3 পঢ়ক: উদ্দেশ্য, entries আৰু company-ৰ শ্ৰেণী অনুসৰি DRR-ৰ প্ৰয়োজনীয়তা।

টোকা

উদ্দেশ্য আৰু entries: debentures redeem নোহোৱালৈকে প্ৰতি বছৰে dividend-ৰ বাবে উপলব্ধ profits-ৰ পৰা DRR সৃষ্টি কৰা হয় আৰু আন কোনো উদ্দেশ্যত ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি — redemption-ৰ সময়ত liquid funds নিশ্চিত কৰে; entry: Dr. Profit and Loss A/c / Cr. Debenture Redemption Reserve; একে সময়তে বাহিৰত invest কৰক — Dr. DRR Investment / Cr. Bank; redemption-ৰ সময়ত investments নগদলৈ ৰূপান্তৰ কৰা হয়; default হ'লে Tribunal-এ company-ক principal আৰু interest-সহ তৎক্ষণাত redeem কৰিবলৈ আদেশ দিব পাৰে।

Adequacy — Rule 18(7): RBI-ৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত AIFs আৰু banking companies, সকলো listed companies (listed NBFCs/HFCs-সহ), আৰু privately placed debentures-ৰ ক্ষেত্ৰত unlisted NBFCs/HFCs-ৰ বাবে DRR প্ৰয়োজন নাই; আন unlisted companies — জাৰি কৰা outstanding debentures-ৰ মূল্যৰ 10% DRR।

বোধ (Understanding) কাৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

TQ 3.1 • PYQ 2026-Sep [1] (a) (iv) {C} • True/False • 2M • Pg 818

LEVEL I

বোধ (Understanding)

বিষয় 4: Debentures-ৰ Redemption-ৰ পদ্ধতি (Methods of Redemption of Debentures)

P1-C11-U11.6-T04 • Topic 4: Methods of Redemption of Debentures

প্ৰথমে পঢ়ক Section 71, redemption-ৰ পদ্ধতি (lump sum, instalments, open-market purchase, conversion into shares), DRR adequacy (other unlisted companies-ৰ বাবে 10%; AIFI/banks/listed/NBFC/HFC-ৰ বাবে nil), 15% Debenture Redemption Investment নিয়ম, আৰু সংশ্লিষ্ট journal entries আৰু ledger accounts অধ্যয়ন কৰক (paras 6.3--6.4)।

টোকা

Sec 71: redemption-ৰ সময়ত সম্পূৰ্ণ/আংশিকভাৱে shares-লৈ convert কৰাৰ option-সহ debentures জাৰি কৰিব পাৰি (special resolution লাগে); কোনো debenture-এ voting rights বহন কৰিব নোৱাৰে; dividend পৰিশোধৰ বাবে উপলব্ধ profits-ৰ পৰা DRR সৃষ্টি কৰিবলৈ লাগিব আৰু redemption-ৰ বাহিৰে আন উদ্দেশ্যত ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি; interest আৰু redemption issue-ৰ চৰ্ত অনুসৰি হ'ব লাগিব — default হ'লে debenture holders/trustee-ৰ application-ত Tribunal-এ interest-সহ তৎক্ষণাত redemption-ৰ আদেশ দিব পাৰে। **চাৰিটা পদ্ধতি:** maturity-ত বা তাৰ আগতে lump sum পৰিশোধ; নিৰ্দিষ্ট ব্যৱধানত instalments-ত পৰিশোধ; open market-ত purchase (Foundation স্তৰত বাদ); shares-লৈ conversion।

DRR adequacy (Rule 18(7), 2019): 'other unlisted companies'-ৰ বাবে DRR = outstanding debentures-ৰ মূল্যৰ 10%; AIFs আৰু banking companies, সকলো listed companies (listed NBFCs/HFCs-সহ), আৰু privately placed debentures-ৰ ক্ষেত্ৰত unlisted NBFCs/HFCs-ৰ বাবে কোনো DRR প্ৰয়োজন নাই (NO); partly convertible debentures-ৰ ক্ষেত্ৰত DRR কেৱল non-convertible অংশৰ ওপৰতহে সৃষ্টি কৰা হয়।

15% DRI নিয়ম: প্ৰতি বছৰে 30th April-ৰ ভিতৰত, পৰৱৰ্তী 31st March-ত শেষ হোৱা বছৰত maturity হোৱা debentures-ৰ অন্ততঃ 15% charge/lien-মুক্ত scheduled-bank deposits-ত, ভাৰমুক্ত Central/State Government securities-ত, বা Indian Trusts Act-ত নিৰ্দিষ্ট securities/bonds-ত deposit/invest কৰিব লাগিব; এই অংক কেৱল সেই debentures-ৰ redemption-ৰ বাবেহে ব্যৱহাৰযোগ্য আৰু কেতিয়াও 15%-ৰ তললৈ নামিব নোৱাৰিব; সমস্যাতে DRR appropriation আৰু DRI investment allotment-ৰ লগে লগে কৰক (তাৰিখ দিয়া নাথাকিলে বছৰৰ day 1-ত)।

Entries-ৰ চক্ৰ: Dr. P&L → Cr. DRR (outstanding debentures-ৰ 10%, বৰ্তমানৰ DRR balance বাদ দি); Dr. DRR Investment → Cr. Bank (15%); Dr. Bank → Cr. Interest on DRR Investment (P&L-লৈ transfer হয়); redemption-ৰ সময়ত: Dr. Bank → Cr. DRR Investment (নগদকৰণ); Dr. Debentures + Dr. Premium on Redemption → Cr. Debentureholders; Dr. Debentureholders → Cr. Bank; Dr. P&L → Cr. Premium on Redemption (debenture-ৰ ম্যাদ দিয়া নাথাকিলে redemption-ৰ বছৰতে সম্পূৰ্ণ charge কৰা হয়); শেষত Dr. DRR → Cr. General Reserve।

Conversion আৰু ledgers: জাৰি কৰা equity shares = convert কৰা debentures-ৰ redemption value (face value + premium) ÷ এটা equity share-ৰ issue price, বাকী cash-ত পৰিশোধ — যেনে ₹105-ত 40 debentures = ₹4,200 ÷ ₹20 = 210 shares; ledger/বছৰৰ মাজৰ প্ৰশ্নত চূড়ান্ত Bank balance উলিওৱাৰ আগতে debenture interest আৰু DRI interest redemption date-লৈকে ভাগ কৰক (যেনে Debenture Interest = $10,00,000 \times 6\% \times 2/12$; DRI interest = $1,50,000 \times 4\% \times 2/12$), আৰু Debentures, Premium on Redemption, DRR, DRR Investment, Interest আৰু Bank accounts বছৰ অনুসৰি প্ৰস্তুত কৰক।

প্ৰয়োগ (Application) পদ্ধতিটো অনুশীলন কৰক · 4টা প্ৰশ্ন

- DRR/DRI চক্ৰ অনুশীলন কৰক: P&L Dr. → DRR (outstanding debentures-ৰ 10%, বৰ্তমানৰ balance বাদ দি); DRI Dr. → Bank (maturity হ'বলগীয়া debentures-ৰ 15%); redemption-ৰ সময়ত DRI নগদলৈ ৰূপান্তৰ কৰি

holders-ক পৰিশোধ কৰক (premium on redemption P&L-লৈ), তাৰ পিছত DRR General Reserve-লৈ transfer কৰক।

- নিজৰ debentures বাতিলৰ ক্ষেত্ৰত cum-interest/ex-interest মূল্যৰ পাৰ্থক্য কৰক, শেষ interest date-ৰ পৰা accrued interest হিচাপ কৰক, আৰু বাতিলৰ profit (nominal value – cost) capital reserve-লৈ transfer কৰক।
- Partly convertible debentures-ৰ ক্ষেত্ৰত redemption value (face + premium) ÷ equity share-ৰ issue price অনুসৰি convert কৰক; বাকী cash-ত দিয়ক; DRR কেৱল non-convertible অংশৰ ওপৰত।
- Discount-ত জাৰি কৰা আৰু premium-ত redeemable debentures-ৰ সমান বাৰ্ষিক instalments-ত redemption অনুশীলন কৰক --- Debentures, DRR, DRI, Interest আৰু Bank accounts বছৰ অনুসৰি প্ৰস্তুত কৰক।

PQ 4.1 • PYQ 2018-May [6] (c) • Practical • 5M • Pg 819	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.5 • PYQ 2025-Jan [5] (c) • Practical • 5M • Pg 828 8x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	মধ্যমীয়া
PQ 4.3 • PYQ 2022-Nov [5] (a) • Practical • 12M • Pg 822 2x সোধা হৈছে	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন
PQ 4.4 • PYQ 2024-Sep [5] (c) • Practical • 10M • Pg 824	LEVEL II প্ৰয়োগ (Application)	কঠিন

বিশ্লেষণ (Analysis) মিশ্ৰিত তথ্য লৈ কাম কৰক • 1টা প্ৰশ্ন

- বছৰ-তাৰিখৰ সমস্যা সমাধান কৰক: চূড়ান্ত Bank balance উলিওৱাৰ আগতে debenture interest আৰু DRI interest বছৰৰ মাজৰ redemption date-লৈকে ভাগ কৰক।
- Option-ভিত্তিক redemptions বিশ্লেষণ কৰক (maturity-ত par বনাম open-market purchase বনাম notice-ৰ পিছত ₹102): খৰচ তুলনা কৰি বাতিলৰ profit/loss গণনা কৰক।
- মন কৰক: DRR কেৱল dividend-ৰ বাবে উপলব্ধ profits-ৰ পৰা; DRI কেৱল redemption-ৰ বাবে ব্যৱহাৰযোগ্য; ম্যাদ দিয়া নাথাকিলে premium on redemption সম্পূৰ্ণৰূপে P&L-লৈ charge হয়।

PQ 4.2 • PYQ 2018-Nov [5] (b) • Practical • 8M • Pg 821	LEVEL II বিশ্লেষণ (Analysis)	কঠিন
---	---------------------------------	------